

Manual Trajnimi për Qeverisjen e Migracionit për nëpunësit e shtetit shqiptar

PËR IOM SHQIPËRI DHE SHKOLLËN
SHQIPTARE TË ADMINISTRATËS PUBLIKE

MAJ 2021

Tabela e Përmbajtjes

LISTA E AKRONIMEVE	4
1. Hyrje	5
1.1. Fusha e veprimit të Manualit	5
1.2. Çfarë përmban ky Manual?	6
Moduli A	8
BAZAT E QEVERISJES SË MIGRACIONIT	8
A.1. Migracioni sot: Dimensionet dhe Zhvillimet Globale, Rajonale	9
A.2. Llojet e migracionit dhe shkaqet bazë	17
A.2.1. Migracioni i detyruar	18
A.2.2. Migracioni qarkullues	21
A.2.3. Migracioni/lëvizja e parregullt/pa dokumente	23
A.2.4. Kategoritë e migrantëve në lidhje me llojin e migracionit	25
A.3. Nevoja për Mirëqeverisjen e Migracionit dhe shtyllat bazë	27
A.3.1. Përkufizimi i qeverisjes së migracionit	27
A.3.2. Qasjet ndaj qeverisjes globale të migracionit	29
A.3.3. Shtyllat bazë të mirëqeverisjes së migracionit	30
A.4. Migrantët në situatë vulnerabël dhe përcaktuesit e vulnerabilitetit të migrantit – pjesë e rëndësishme për krijimin e politikave të menaxhimit të migracionit	34
A.4.1. Përcaktuesit e modelit të Vulnerabilitetit të Migrantit	34
A.5. Qeverisja e Migracionit dhe sfidat e COVID-19	38
Moduli B	41
TË DREJTAT E MIGRANTËVE DHE DETYRIMET E SHTETIT - STANDARDET NDËRKOMBËTARE DHE RAJONALE PËR MIGRACIONIN DHE QEVERISJEN E MIGRACIONIT	41
B.1. Legjislacioni ndërkombëtar për migracionin	42
B.1.1. Cilat janë detyrimet e shtetit sipas të drejtës ndërkombëtare për të drejtat e njeriut?	43
B.1.2. Instrumentet ndërkombëtare që mbrojnë të drejtat e njeriut të migrantëve	44
B.2. Legjislacioni dhe politika rajonale për migracionin	52
B.2.1. Legjislacioni dhe politika rajonale për migracionin	52
B.2.2. Legjislacioni dhe politika e BE-së për migracionin	54
B.3. E ardhmja në qeverisjen e migracionit: Pakti Global për Migracion të Sigurt të organizuar dhe të Rregullt dhe Zbatimi i Objektivave të Zhvillimit të qëndrueshëm (SDG)	61
B.3.1. Pakti Global për Migracion të Sigurt, të Organizuar dhe të Rregullt	61
B.3.2. Objektiva të Zhvillimit të Qëndrueshëm	64
B.4. Migracioni i ndjeshëm ndaj gjinisë dhe miqësor me të miturin	68
B.4.1. Migracioni i ndjeshëm ndaj gjinisë	68
B.4.2. Migracioni miqësor ndaj fëmijëve	75
B.5. Bashkëpunimi ndërkombëtar dhe rajonal dhe kuadri në lidhje me menaxhimin e migracionit dhe pozicioni i Shqipërisë	79
B.5.1. Instrumente të nivelit global të bashkëpunimit për migracionin	79
B.5.2. Bashkëpunimi rajonal për migracionin	82
B.5.3. Marrëveshje dypalëshe	84
B.5.4. Pozicioni i Shqipërisë në lidhje me bashkëpunimin dhe pjesëmarrjen në rrjete	86
Moduli C	88
QEVERISJA E MIGRACIONIT - LEGJISLACIONI, POLITIKAT DHE PRAKTIKA KOMBËTARE	88
C.1. Konteksti Kombëtar	89
C.2. Aktorët e rëndësishëm për qeverisjen e migracionit - qasja e qeverisjes qendrore dhe vendore	92
C.3. Vështrim i përgjithshëm i legjislacionit parësor, dytësor dhe i politikave	94
C.4. Hyrja, Vizat, Lëvizja dhe Qëndrimi i të Huajve	98
C.4.1. Regjimi i vizave	99
C.4.2. Qëndrimi i shtetasve të huaj	100
C.5. Migracioni i Parregullt	103
C.5.1. Refuzimi i hyrjes	105

C.5.2 Ripranimi	106
C.5.3. Kthimi vullnetar	107
C.5.4. Ndalimi	108
C.5.5. Largimi i të huajve	111
C.5.6. Dëbimi	112
<i>C.6. Qeverisja e migracionit përmes mbrojtjes së kategorive të migrantëve në situata veçanërisht vulnerabël</i>	<i>114</i>
C.6.1 Viktima të trafikimit të qenieve njerëzore	117
C.6.2 Azilkërkuesit	120
C.6.3 Refugjatët	123
C.6.4 Të mitur të pashoqëruar dhe të ndarë (UASC)	124
C.6.5 Gratë migrante	127
<i>C.7. Qeverisja e migracionit për motive punësimi</i>	<i>129</i>
<i>C.8. Të drejtat e migrantëve</i>	<i>135</i>
C.8.1 Të drejtat sociale dhe ekonomike	135
C.8.2 Aksesit në kujdesin shëndetësor	136
C.8.3. E drejta për arsimim	137
<i>C.9 Statusi ligjor i qëndrueshëm i migrantëve</i>	<i>138</i>
C.9.1 Qëndrimi afatgjatë	138
C.9.2 Shtetësia	139
C.9.3 Bashkimi familjar	140
Moduli D	142
PËRFSHIRJA SOCIALE (RI)INTEGRIMI I MIGRANTËVE DHE	142
PRAKTIKAT MË TË MIRA	142
<i>D.1. Të drejtat në zbatim dhe praktikat më të mira në përfshirjen sociale dhe (ri)integrimin e migrantëve</i>	<i>147</i>
D.1.1. Punësimi	148
D.1.2. Strehimi	149
D.1.3. Shkollimi	150
D.1.4. Mbrojtja sociale dhe shëndetësore	150
<i>D.2. Roli i organizatave ndërkombëtare, OJQ-ve dhe sektorit privat - Partneritetet</i>	<i>152</i>
<i>D.3. Angazhimi i diasporës në zhvillim</i>	<i>156</i>

LISTA E AKRONIMEVE

BID	Përcaktimi i Interesit më të Lartë
CEDAW	Konventa për Eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit kundër grave
KiE	Këshilli i Evropës
OSHC	Organizata të Shoqërisë Civile
KDF	Konventa për të drejtat e fëmijës
CERD	Konventa për Eliminimin e Racizmit dhe Diskriminimit Racor
CAT	Konventa kundër Torturës
DoMV	Përcaktuesit e Vulnerabilitetit të Migrantit
BE	Bashkimi Evropian
KE	Komisioni Evropian
GAMM	Qasja Globale ndaj Migracionit dhe Lëvizshmërisë
GFMD	Forumi Global për Migracionin dhe Zhvillimin
GATS	Marrëveshja e Përgjithshme për Tregtinë e Shërbimeve
GCM	Pakti Global për Migracionin
IOM	Organizata Ndërkombëtare për Migracionin
IO	Organizata ndërkombëtare
ILO	Organizata Ndërkombëtare
ICCPR	Pakti Ndërkombëtar për të Drejta Civile dhe Politike
ICRMW	Konventa për Mbrojtjen e të Drejtave të të gjithë Punëtorëve Migrantë dhe Anëtarëve të Familjes së Tyre
ICESRC	Pakti Ndërkombëtar për të Drejta Ekonomike, Sociale dhe Kulturore
FMN	Fondi Monetar Ndërkombëtar
IDM	Dialogu Ndërkombëtar për Migracionin
MiGOF	Kuadri i Qeverisjes së Migracionit
SKM	Strategjia Kombëtare e Migracionit
RSH	Republika e Shqipërisë
PSV	Procedurat Standarde të Veprimit
SDG	Objektiva të Zhvillimit të Qëndrueshëm
UNHCR	Komisioneri i Lartë i Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Refugjatët
UN DESA	Departamenti i OBK-së për Çështje Ekonomike dhe Sociale
SHBA	Shtetet e Bashkuara të Amerikës
DUDNJ	Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut
UNDP	Programi i Zhvillimit i Kombeve të Bashkuara
VMT	Viktima të Mundshme Trafikimi
VT	Viktima të Trafikimit
OBT	Organizata Botërore e Tregtisë

1. Hyrje

Miliona njerëz janë pjesë e flukseve migratore në të gjitha vendet në botë sot. Komuniteti ndërkombëtar në tërësi dhe shtetet e veçanta përballen me sfida komplekse për të siguruar që migracioni të zhvillohet në mënyra që janë të rregullta, të sigurta, dhe të organizuara me përfitime reciproke dhe që respektojnë të drejtat e njeriut.

Nuk mungojnë ligje dhe politika për migracionin në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar. Disa masa njohin kontributin pozitiv të migrantëve dhe migracionit në rritjen socio-ekonomike dhe kulturore si dhe në zhvillimin e vendit; megjithatë, masa të tjera reagojnë ndaj migracionit dhe migrantëve si fenomene kërcënuese. Këto masa mund të kenë pasojë negative, sidomos shkeljen e të drejtave të njeriut të migrantëve dhe familjeve të tyre.

Manuali ofron përgjigje për pyetje themelore mbi migracionin, të tilla si ato që kanë të bëjnë me shkaqet bazë dhe përgjigjet e mundshme sa i përket politikave dhe praktikave të mirëqeverisjes, si edhe sfidave, si për migrantët ashtu edhe për shtetet, në lidhje me mirëqenien sigurinë, zhvillimin, integrimin dhe kohezionin shoqëror. Manuali propozon një qasje të ekuilibruar ndërmjet sovranitetit të shtetit dhe të drejtave të njeriut të migrantëve për të zbatuar ligje dhe politika që adresojnë të drejtat e njeriut të migrantëve dhe qeverisjen e migracionit - si një proces i tërë që duhet të sigurojë kohezion mes këtyre dy çështjeve të rëndësishme.

Manuali pasqyron përvojën e gjatë të organizatave ndërkombëtare si OKB dhe IOM që punojnë në fushën e qeverisjes së migracionit dhe tregon si të zbatohet ajo në kontekstin e Shqipërisë. Ai përmban shembuj të masave dhe praktikave në lidhje me qeverisjen e migracionit që janë vërtetuar të jenë të suksesshme në vende të ndryshme të botës.

Manuali ka për qëllim të jetë i dobishëm, jo vetëm për profesionistët që punojnë drejtpërdrejt me migrantët, por edhe për politikëbërësit dhe ekspertët në nivelin e qeverisë, si edhe për shoqërinë civile.

Objektivi përfundimtar i këtij Manualit është informimi dhe promovimi i qeverisjes së migracionit të drejtë dhe të bazuar në të drejta, të pasqyruar përmes politikave dhe praktikave, në përputhje me standardet dhe kuadrin e normave ndërkombëtare dhe rajonale që janë të ndjeshme ndaj gjinisë dhe fëmijëve dhe janë në interes të të gjithë migrantëve si edhe të mirëqenies së shtetit.

1.1. Fusha e veprimit të Manualit

Manuali përmban një sërë temash të konsideruara si komponentët kryesorë për trajnimin mbi qeverisjen e migracionit dhe bazohet në Manualin e kursit të IOM-it "Bazat e Menaxhimit të Migracionit Një udhëzues për Politikëbërësit dhe Profesionistët", Paktin Global për Migracionin (GCM), Programin për Zhvillimin e Qëndrueshëm (SDG) dhe dokumente të tjera të rëndësishme për qeverisjen e migracionit.

Manuali synon të arrijë një ekuilibër mes trajtimit të qeverisjes së migracionit nga këndvështrimi drejtues-qeverisës dhe nga këndvështrimi i të drejtave të njeriut, duke i kushtuar të dyve vëmendje të njëjtë duke i ndërlidhur ato.

Manuali synon të përdoret si material referimi nga trajnerët e ardhshëm për zhvillimin dhe zbatimin e trajnimeve prezantuese për një larmi profesionistësh përgjegjës për zbatimin e SKM dhe qeverisjen e migracionit në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe rajonale.

1.2. Çfarë përmban ky Manual?

Manuali është hartuar për të marrë parasysh kuadrin ligjor dhe operacional ndërkombëtar dhe kombëtar në lidhje me qeverisjen e migracionit. Prandaj, Manuali përpiket të sjellë një qasje novatore për qeverisjen e migracionit në Shqipëri duke parë përmes këndvështrimit të "të drejtave" me vëmendje të veçantë kushtuar grupeve të pambrojtura të migrantëve.

Ky Manual ofron një vështrim hap pas hapi të kushteve, çështjeve, mjeteve dhe përgjigjeve të politikave në lidhje me migracionin ndërkombëtar që politikë-bërësit dhe profesionistët duhet të kuptojnë për të kryer në mënyrë efektive përgjegjësitë e tyre në nivel kombëtar, për të siguruar mbrojtjen e të drejtave të migrantëve dhe qeverisjen e migracionit në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe rajonale për migracionin.

Moduli A "Bazat e Qeverisjes së Migracionit" ofron një vështrim të tendencave globale të migracionit. Analizohen shkaqet themelore të migracionit për vendet e destinacionit dhe vendet e origjinës dhe llojet e migracionit; eksploron konceptin e qeverisjes së migracionit; analizon përcaktuesit e vulnerabilitetit të migrantëve si një element i rëndësishëm për t'u konsideruar për hartimin e politikave të migracionit; dhe diskuton çështjet kryesore në lidhje me qeverisjen e migracionit dhe pandeminë COVID-19.

Moduli B "Të Drejtat e Migrantëve dhe Detyrimet e Shtetit - Standardet ndërkombëtare dhe rajonale për migracionin dhe qeverisjen e migracionit" hedh bazat për qeverisjen e migracionit në të drejtën ndërkombëtare. Vëmendje e veçantë i kushtohet parimeve dhe detyrimeve të shtetit që burojnë prej instrumenteve thelbësore ndërkombëtare dhe rajonale për të drejtat të njeriut sidomos standardeve të punës, ku vëmendje e veçantë i kushtohet instrumenteve specifike ndërkombëtare për mbrojtjen e migrantëve. Gjithashtu jep një pasqyrë e mënyrës se si monitorohen traktatet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut dhe standardet e punës; thekson çështjet gjinore dhe të migracionit duke iu referuar veçanërisht politikave miqësore të migracionit të grave migrante dhe fëmijëve; dhe eksploron proceset dhe bashkëpunimi ndërkombëtar dhe rajonal, si edhe marrëveshjet bilaterale.

Moduli C "Qeverisja e Migracionit": Legjislacioni Kombëtar, Politikat dhe Praktikak" ofron një pasqyrë gjithëpërfshirëse të kontekstit ligjor dhe institucional kombëtar që trajton qeverisjen e migracionit. Një vështrim i shkurtër i legjislacionit parësor, dytësor dhe zhvillimeve të politikave përpiket të prezantojë garancitë ligjore që zbatohen për të huajt si hyrja, lëvizja, qëndrimi dhe banimi në Shqipëri. Ky modul gjithashtu adreson ndalimin e shtetasve të huaj, dëbimin dhe kthimin e të huajve. Vëmendje e veçantë i kushtohet prezantimit të mekanizmave mbrojtës të kategorive veçanërisht të pambrojtura të migrantëve siç janë viktimat e trafikimit, azilkërkuesit, refugjatët, të miturit e pashoqëruar dhe të ndarë, migrantët viktimat të dhunës, abuzimit dhe shfrytëzimit përfshirë SGBV. Ky modul shtjellon statusin e migrantit dhe zbatimin efektiv të të drejtave të migrantëve.

Moduli D "Përfshirja sociale dhe (ri) integrimi i migrantëve dhe praktikat më të mira" prezanton praktikat më të mira për përfshirjen sociale dhe (ri) integrimin e migrantëve në Shqipëri. Analiza përqendrohet në garancitë dhe zbatimin e të drejtave që lidhen me punësimin, strehimin, arsimimin, mbrojtjen sociale dhe shëndetësore. Qeverisja efektive e migracionit kërkon nxitjen e partneriteteve të qëndrueshme, gjithëpërfshirëse dhe novatore. Prandaj, vëmendje e veçantë i kushtohet rolit të organizatave ndërkombëtare, OJF-ve, sektorit privat dhe diasporës, që mbeten thelbësore për rritjen e zhvillimit ekonomik dhe kulturor të Shqipërisë.

Moduli A
BAZAT E QEVERISJES SË
MIGRACIONIT

A.1. Migracioni sot: Dimensionet dhe Zhvillimet Globale, Rajonale

"Sipas arkeologëve, pothuajse të gjithë njerëzit në Tokë janë migrantë, pasi njerëzimi filloi në Afrikë rreth 200,000 vjet më parë dhe më pas u përhap në të gjithë botën - në Evropë, Azi, Australi dhe Amerikë.Në ditët e sotme ka rreth 200 milion migrantë në botë, dhe politikanët dhe njerëzit e zakonshëm në të gjithë globin debatojnë fuqishëm për problemet dhe mundësitë në lidhje me migracionin. ... Ne mund të quajmë shekullin 21 si "epoka e migrantëve"."

Boris Altner, gazetar¹

Edhe pse shifrat e përmendur në këtë citat kanë ndryshuar, (shifrat më të fundit vendosin datën e origjinës së njerëzimit në 300,000 mijë vjet më parë dhe tregojnë se aktualisht ka rreth 281 milion migrantë²) përsëri përshkrimi i realiteti migrator të lidhur me fillimin e ekzistencës së njeriut, mbetet aktual edhe pse natyra e tij dhe numri i migrantëve ka ndryshuar me kohën dhe është ndikuar nga rrethana të ndryshme.

Njerëzit lëvizin vazhdimisht në botën e sotme të globalizuar. Migracioni eliminon kufijtë tradicionalë midis kulturave, grupeve etnike dhe gjuhëve dhe shton diversitetin, pasurinë kulturore dhe ekonomike. Pra mund të thuhet që migracioni është një fenomen global. Çdo rajon është i prekur dhe vetëm pak vende mbeten të pa prekur nga ky fenomen.

Migracioni është një proces i lëvizjes, qoftë përtej një kufiri ndërkombëtar ose brenda një vendi, që përfshin çdo lloj lëvizjeje të njerëzve, pavarësisht nga shkaqet.³

Është më e vështirë të përkufizosh "migrantin". Një term ombrellë, që nuk është përkufizuar në të drejtën ndërkombëtare, që kuptohet si një person i cili largohet nga vendi i tij ose i saj i qëndrimit të zakonshëm, qoftë brenda një vendi apo përtej një kufiri ndërkombëtar, përkohësisht ose përgjithmonë, dhe për një larmi arsyesh. Termi përfshin një sërë kategorish ligjore të mirë-përcaktuara të njerëzve, siç janë punëtorët migrantë (personat, llojet e veçanta të lëvizjeve të të cilëve përcaktohen me ligj) dhe migrantët e kontrabanduar, për shembull; si dhe ata statusi ose mjetet e lëvizjes së të cilëve nuk përkufizohen në mënyrë specifike sipas të drejtës ndërkombëtare, siç janë studentët ndërkombëtarë."

Është e rëndësishme të theksohet se duke qenë se në nivel ndërkombëtar, nuk ekziston asnjë përkufizim i pranuar botërisht për "migrantin", IOM ka formuluar një përkufizim operacional të migrantit për qëllime të brendshme i cili nuk ka si qëllim që të krijojë asnjë kategori të re ligjore. Ky përkufizim paraqitet në Kutinë 1.

Kutia 1. Organizata Ndërkombëtare për Migracionin (IOM) e përkufizon migrantin si një term

"një person i cili largohet nga vendi i tij ose i saj i qëndrimit të zakonshëm, qoftë brenda një vendi apo përtej një kufiri ndërkombëtar, përkohësisht ose përgjithmonë, dhe për një larmi arsyesh."⁴

Përgjithësisht ndiqen dy qasje për të përkufizuar termin "migrant": qasja e përfshirjes, e ndjekur ndër të tjera nga IOM-i, e konsideron termin "migrant" si një term ombrellë që mbulon të gjitha format e lëvizjeve; dhe qasja e mbetjes, që përjashton nga termi "migrant" ata që largohen nga luftërat ose persekutimi.⁵ Për qëllimin e mbledhjes së të dhënave

mbi migracionin, Departamenti i Kombeve të Bashkuara për Çështjet Ekonomike dhe Sociale (UN DESA) përkufizon "migrantin ndërkombëtar" si "çdo person që ndryshon vendin e tij ose të saj të qëndrimit të zakonshëm"⁶. Përkufizimi i UN DESA përjashton lëvizjet që për shkak të "rekreacionit, pushimeve, vizitave të miqtë dhe të afërmit, biznesit, trajtimit mjekësor ose pelegrinazheve fetare".⁷

Për Komisionerin e Lartë të Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Refugjatët (UNHCR), refugjatët dhe azilkërkuesit përbëjnë një grup të veçantë të njerëzve, për shkak të arsyeve që kanë pasur për t'u larguar nga vendi i origjinës apo i qëndrimit të zakonshëm për shkak të kërcënimeve të rënda për jetën dhe lirinë e tij. UNHCR e përkufizon refugjatën si "Person i cili, për shkak të frikës të bazuar të përndjekjes për arsye të racës, fesë, kombësisë, anëtarësimit në një grup të caktuar shoqëror ose mendimit politik, është jashtë vendit të kombësisë së tij dhe nuk është në gjendje ose, për shkak të një frike të tillë, nuk është i gatshëm të përfitojë nga mbrojtja e atij vendi; ose i cili, duke mos pasur shtetësi dhe duke qenë jashtë vendit të vendbanimit të tij të mëparshëm të zakonshëm si rezultat i ngjarjeve të tilla, nuk është në gjendje ose, për shkak të një frike të tillë, nuk është i gatshëm të kthehet tek ai vend."⁸

UNHCR paralajmëron lidhur me rreziqet e krijimit të paqartësisë të vijës që ndan refugjatët nga grupet e tjera të migrantëve të cilët janë zhvendosur nga një vend në tjetrin për arsye ekonomike ose sociale që të përmirësojnë jetën e tyre, ndërsa refugjatët janë të detyruar të largohen për të shpëtuar jetën e tyre ose për të ruajtur lirinë e tyre.⁹

Si rezultat, ekziston kuptimi "migrantëve" të mbetur, si njerëz që jetojnë jashtë vendeve të tyre të origjinës të cilët nuk janë refugjatë (figura 1):

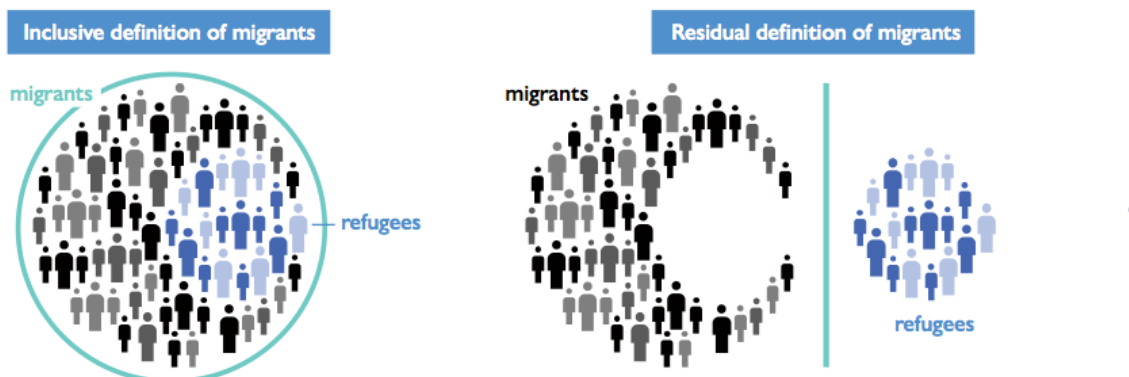
- "një kategori e larmishme, e mbetur e njerëzve që janë të bashkuar nga veçoria që nuk janë refugjatë"

Përkundrazi, Divizioni i Popullsisë i Kombeve të Bashkuara, siç u tha më lart përdor një përkufizim gjithëpërfshirës sipas të cilit:

- "migrant është çdo person që banon jashtë vendit të tij ose të saj të origjinës."¹⁰

Ky manual do të përdorë përkufizimin më të gjerë të migrantëve që përfshin gjithashtu refugjatët.

Figura 1: Përkufizimi i migrantit, dallimi ndërmjet UNHCR dhe UNPD

Source: Carling, 2017 (adapted).

Sipas të dhënave të stokut të migrantëve ndërkombëtar 2020.¹¹

1. Në vitin 2020, numri i migrantëve ndërkombëtarë arriti në gati 281 milion, nga 153 milion në vitin 1990

2. Përqindja e migrantëve ndërkombëtarë në raport me popullsinë e botës

Përqindja e migrantëve ndërkombëtarë në raport me popullsinë globale ka mbetur relativisht e qëndrueshme ndërmjet viteve 1990 dhe 2020, në rreth 2.8 deri në 3.6 për qind. Megjithatë, për shkak të COVID-19, përlllogaritjet e hershme me supozimin e rritjes zero në periudhën 1 mars - 1 korrik 2020, sugjerojnë një rënie prej gati 2 milion migrantë ndërkombëtarë në shkallë globale nga ajo që pritej fillimisht në mes të vitit 2019 dhe në mes të vitit 2020.

3. Shpërnguljet e detyruara përmes kufijve ndërkombëtarë

Në fund të vitit 2019 të paktën 79.5 milion njerëz në të gjithë botën janë detyruar të largohen nga shtëpitë e tyre. Midis tyre janë gati 26 milion refugjatë, rreth gjysma e të cilëve janë nën moshën 18 vjeç.¹²

4. Shumica e migrantëve të botës jetojnë në një numër relativisht të vogël të vendeve¹³

Në vitin 2019, dy të tretat e të gjithë migrantëve ndërkombëtarë jetonin në vetëm 20 vende. Numri më i madh i migrantëve ndërkombëtarë (51 milion) banonin në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, duke numëruar rreth 19 përqind të totalit të botës. Gjermania dhe Arabia Saudite pritën numrin e dytë dhe të tretë më të madh të migrantëve ndërkombëtarë në të gjithë botën (rreth 13 milion secili), pasuar nga Federata Ruse (12 milion) dhe Mbretëria e Bashkuar (10 milion).

5. Një e treta e të gjithë migrantëve ndërkombëtarë e kanë origjinën vetëm nga dhjetë vende¹⁴

Në vitin 2019, India ishte vendi kryesor i origjinës së migrantëve ndërkombëtarë, me 17.5 milion persona që jetonin jashtë vendit. Migrantët nga Meksika përbënin "diasporën" e dytë më të madhe (11.8 milion), të ndjekur nga Kina (10.7 milion), Federata Ruse (10.5 milion) dhe Republika Arabe e Sirisë (8.2 milion).

6. Gratë dhe vajzat përbëjnë pak më pak se gjysmën (48 përqind) e të gjithë migrantëve ndërkombëtarë¹⁵

Globalisht, përqindja e grave dhe vajzave në numrin e përgjithshëm të migrantëve ndërkombëtarë ra pak nga 49.3% në vitin 2000 në 47.9% në vitin 2019. Përqindja e migrantëve femra ishte më e larta në Amerikën e Veriut (51.8%) dhe Evropë (51.4%), dhe më e ulëta në Afrikën sub-Sahariane (47.5%), dhe Afrikën Veriore dhe Azinë Perëndimore (35.5%).

Në masë të konsiderueshme më shumë gra migrojnë sot vetë ose si kryefamiljare. Migracioni gjithashtu mund të kontribuojë në fuqizimin ekonomik dhe social dhe në emancipimin e grave migrante punëtore përveçse në zhvillimin e tyre socio-ekonomik dhe kulturor. Gjithashtu është e rëndësishme të theksohet se fluksi i vazhdueshëm i remitancave të gjeneruara nga punëtore migrante (ndonjëherë duke tejkaluar ato të meshkujve) është rezultat pozitiv i lëvizshmërisë, pasi ato remitanca janë ndihmë për familjet dhe komunitetet.

7. Edhe pse migracioni në botën e sotme ka një ndikim të ndjeshëm në madhësinë e popullsisë në rajonet e destinacionit, ndikimi i tij është shumë më pak i ndjeshëm në rajonet e origjinës¹⁶

Skenarët e projeksionit tregojnë se madhësia e popullsisë së Amerikës Veriore do të ishte gati 21 përqind më e vogël deri në vitin 2070 me migracion neto zero, ndërsa popullsia e Oqeanisë do të ishte 17 përqind më e vogël dhe e Evropës rreth 9 përqind më e vogël. Përkundrazi, popullsia në rajonet e origjinës do të ishte vetëm ndërmjet 0,1 dhe pak më shumë se 3 përqind më e madhe deri në vitin 2070 sipas skenarit të migracionit neto zero.

8. Vetëm disa qeveri po synojnë të ulin numrin e imigrantëve që vijnë përmes rrugëve të rregullta¹⁷

Në vitin 2019, shumica e 111 vendeve për të cilat kishte të dhëna raportuan që kishin politika ose për të rritur nivelet e imigracionit përmes rrugëve të rregullta (37%) ose për të ruajtur nivelet aktuale (26%). Vetëm tre përqind e qeverive kishin politika për të ulur nivelin aktual të imigracionit të rregullt.

9. Promovimi i migracionit të sigurt, të organizuar, të rregullt dhe të përgjegjshëm është një përparësi për shumicën e qeverive¹⁸

Globalisht, 84 përqind e qeverive raportuan se kishin dispozita për mbërritjen e të miturve të pashoqëruar ose të ndarë; 80 përqind raportuan se kishin informacion dhe fushata sensibilizuese për migrantët e ardhshëm; 76 përqind kishin kontroll për autorizimin para mbërritjes për ata që kërkonin të imigronin; dhe 75 përqind treguan se kishin një sistem për të monitoruar migrantët ndërkombëtarë të cilët qëndronin përtej afatit të vizave të tyre.

10. Instrumentet ligjore në lidhje me migracionin ndërkombëtar janë ratifikuar në shkallë të ndryshme nga Shtetet Anëtare të Organizatës së Kombeve të Bashkuara

Deri në tetor 2019, instrumentet e hartuara për të mbrojtur refugjatët ose për të luftuar kontrabandimin e migrantëve dhe trafikimin e qenieve njerëzore ishin ratifikuar nga më shumë se tre të katërtat e të gjitha Shteteve Anëtare, ndërsa instrumentet që mbrojnë të drejtat e punëtorëve migrantë ishin ratifikuar nga më pak se 30 përqind. (Shikoni Modulin B Seksioni 1 për detaje të standardeve ligjore ndërkombëtare)

11. Në dhjetor 2018, dy paktet globale, njëri në lidhje me migracionin ndërkombëtar dhe tjetri për refugjatët, u mbështetën nga shumica e Shteteve Anëtare Organizatës të Kombeve të Bashkuara

Vendet që votuan në favor të Paktit Global për Migracion të Sigurt, të Organizuar dhe të Rregullt (GCM) pritën së bashku rreth 181 milion migrantë ndërkombëtarë në vitin 2019, duke përfaqësuar 67 përqind të totalit në të gjithë botën. Ndërkohë, vendet që votuan në favor të Paktit Global për Refugjatët pritën rreth 25 milion refugjatë, ose 89 përqind të popullsisë globale të refugjatëve.

Kutia 2. Fakte interesante mbi migracionin (Raporti Botëror i Migracionit, IOM 2020)

Numri i migrantëve ndërkombëtarë në nivel global në vitin 2019: 281 milion në vitin 2000 ishte 150 milion

- Në vitin 2000-2.8% ndërsa në vitin 2019-3.6% e popullsisë së botës.
- 52% ishin meshkuj dhe 48% femra.
- 74% e të gjithë migrantëve ndërkombëtarë ishin në moshë pune (20-64).

India vazhdoi të ishte vendi më i madh i origjinës për migrantët në migracionin ndërkombëtar, i ndjekur nga Kina dhe Meksika.

Numri i punëtorëve migrantë ra paksa në vendet me të ardhura të larta ndërsa u rrit në vende të tjera.

Ndërmjet 2013-2017, vendet me të ardhura të larta përjetuan një rënie të lehtë të punëtorëve migrantë - nga 112.3 milion në 111.2 milion.

Vendet me të ardhura mbi mesatare vunë re rritjen më të madhe - nga 17.6 milion në 30.5 milion.

Numri i punëtorëve migrantë në vitin 2018 ishte 164 milion.

Remitancat ndërkombëtare u rritën në 689 miliardë dollarë në vitin 2018.

Popullsia e refugjatëve në botë në vitin 2018 ishte 25.9 milion.

- 52% e popullsisë të refugjatëve në botë ishte nën 18 vjeç.

Numri i personave të shpërngulur brenda vendit për shkak të dhunës dhe konfliktit arriti në 41.3 milion.

Numri i personave pa shtetësi në nivel global në vitin 2020 ishte rreth 3.9 milion.

Në parim njerëzit migrojnë nga zonat/vendet më pak të zhvilluara në ato më të zhvilluara.

Kutia 3. Përkufizimi i vendeve të origjinës destinacionit dhe tranzitit (IOM)

Vend tranziti është vendi përmes të cilit lëvizin flukset migratore (të rregullta apo të parregullta). Me këtë kuptohet vendi (ose vendet), i ndryshëm nga vendi i origjinës, përmes të cilit kalon një migrant në mënyrë që të mbërrijë në një vend të destinacionit.

Vend destinacioni është vendi që është destinacion për flukset migratore (të rregullta apo të parregullta).

Vendi i origjinës është vendi i shtetësisë së migrantit ose, për personat pa shtetësi, të vendbanimit të mëparshëm të zakonshëm.

Migracioni neto nga viti 1950 deri në vitin 2020 përjetoj një fluks pozitiv neto të lëvizjes së njerëzve nga rajonet më pak të zhvilluara në vendet të rajoneve më të zhvilluara dhe pritet të vazhdojë në këtë mënyrë në të ardhmen e parashikueshme. Megjithatë, sot shohim se ka disa ndryshime në prirjet migratore, edhe pse përgjithësisht ka vende që janë dhe mbeten kryesisht vende të origjinës ose vende destinacioni që gjithashtu po bëhen vende tranziti dhe destinacioni ose origjine.¹⁹

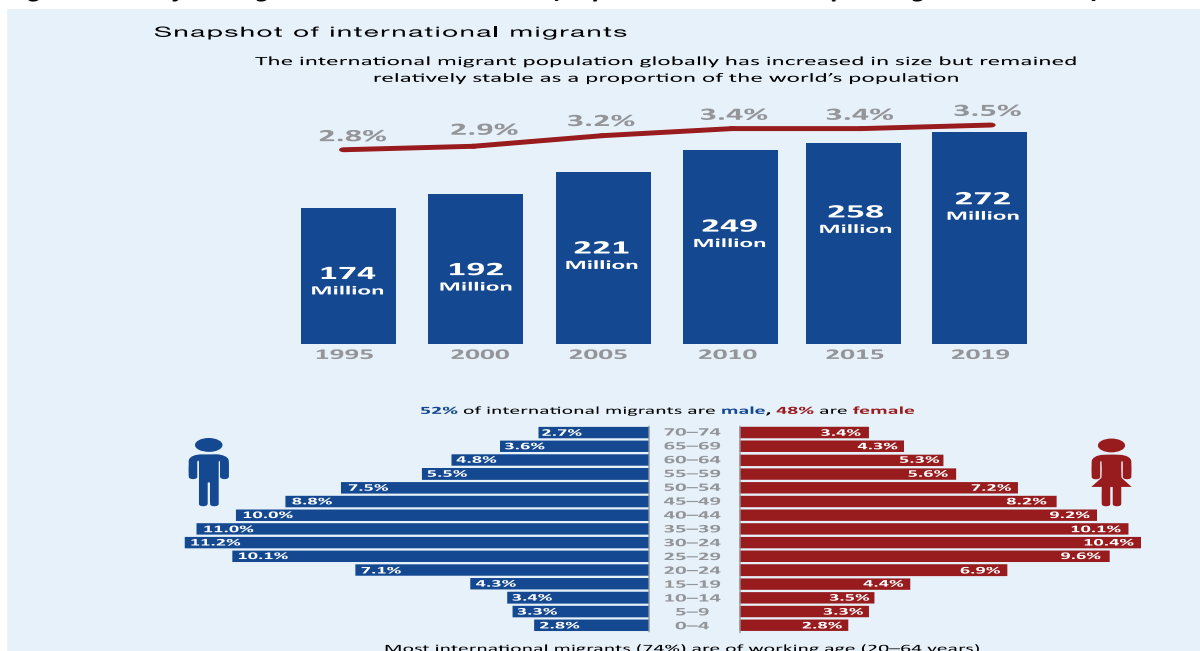
Prandaj, mund të shohim se konceptet tradicionale të migracionit që bëjnë dallim të qartë ndërmjet vendeve të origjinë dhe destinacionit janë duke u zbehur.

Sot, të gjitha vendet janë vende origjine, tranziti dhe destinacioni, por nga vendi në vend ndryshon vetëm intensiteti i flukseve të lëvizjeve.

Migracioni ka kontribuar prej kohësh në zhvillimin ekonomik dhe në mirëqenien sociale si në vendet e destinacionit ashtu edhe në ato të origjinës. Në këtë epokë të globalizimit dhe lëvizshmërisë në rritje të punës, migracioni sjell përfitime të rëndësishme si për vendet e origjinës, ashtu edhe për vendet e destinacionit, dhe për vetë migrantët - për sa kohë që ndodh në kushte të rregulluara, të përshtatshme.²⁰

Në mënyrë kronologjike lëvizshmëria e njerëzve ka shënuar një prirje në rritje. Kjo mund të shihet përmes numrit të njerëzve që migrojnë krahasuar përgjatë viteve, që tregon rritje çdo vit.

Figura 2: Pamje e migracionit ndërkombëtar (Raporti Botëror i IOM për Migracionin 2020)²¹

Duke vëzhguar tendencat rajonale në vitin 2019, Evropa dhe Azia priten secila përkatësisht rreth 82 milion dhe 84 milion migrantë ndërkombëtarë, - që përbëjnë 61 përqind të totalit të stokut global të migrantëve ndërkombëtarë (shih figurën 1). Këto rajone u ndoqën nga Amerika e Veriut, me pothuajse 59 milion migrantë ndërkombëtarë në vitin 2019 ose 22 përqind të stokut global të migrantëve, Afrika me 10 përqind, Amerika Latine dhe Karaibet me 4 përqind dhe Oqeania me 3 përqind.

Figura 3: Migrantët ndërkombëtarë sipas rajonit më të madh të qëndrimit (IOM WMR 2020, burimi UN DESA 2019)²²

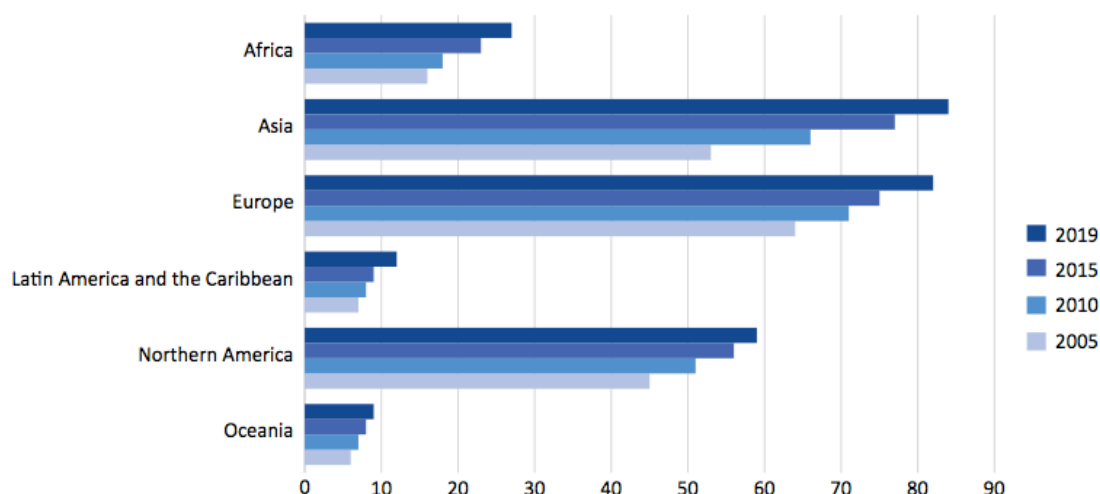
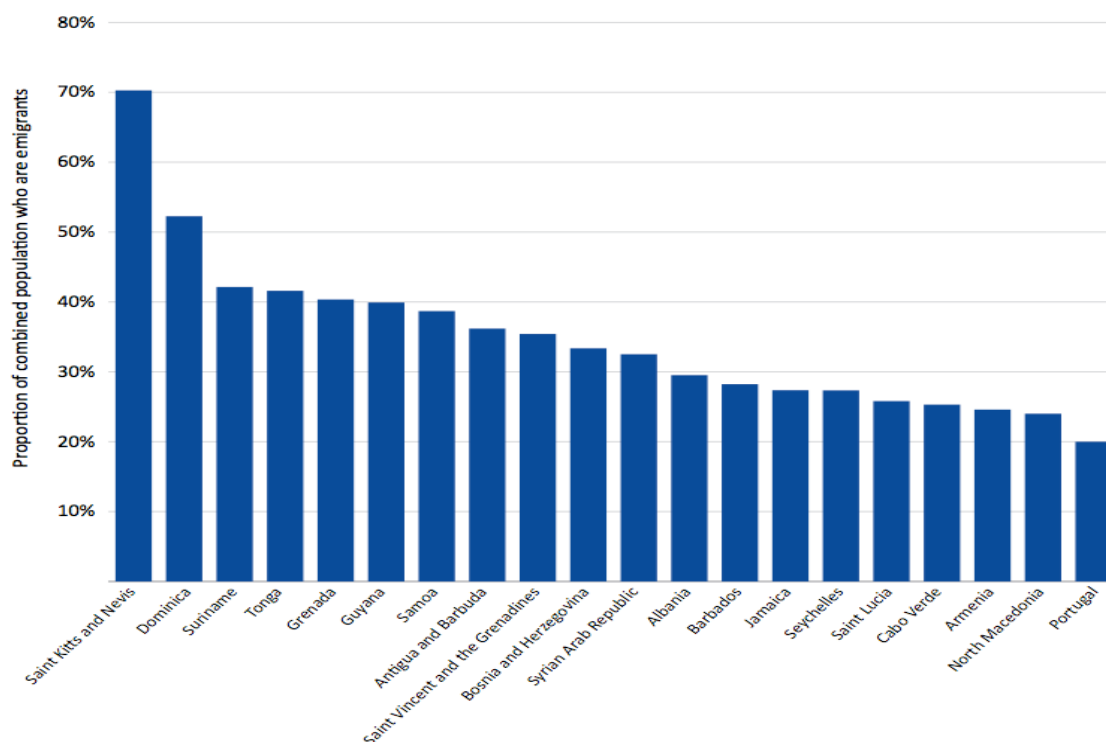

Figura 4: Vendet e emigracionit 2019 (IOM-WMR 2020, burim UN DESA 2019)²³

Numri i njerëzve që banojnë në Shtetet Anëtare të BE-së me shtetësi të një vendi jo-anëtar në 1 janar 2020 ishte 23 milion, që përfaqëson 5.1% të popullsisë së BE-së. Gjithashtu, 13.5 milion njerëz me shtetësinë e një Shteti tjetër Anëtar të BE-së jetonin në një nga Shtetet Anëtare të BE-së në 1 janar 2020.²⁴

Për shumicën e vendeve të Evropës Juglindore dhe Lindore, **emigracioni më shumë se imigracioni** ka qenë **veçoria kryesore** gjatë viteve dhe dekadave të fundit, me nivele mjaft të ulëta të imigracionit krahasuar me nën rajone të tjera të Evropës. Për shkak të kësaj dhe faktorëve të tjerë, disa vende në Evropë parashikohet se do të përjetojnë rënie shumë të ndjeshme të popullsisë deri në vitin 2050 (përfshirë Bosnjë-Hercegovinën, Shqipërinë, Bullgarinë, Rumaninë, Republikën e Moldavisë dhe Ukrainën).²⁵

Emigracioni nga vendet e Evropës Lindore në Evropën Perëndimore ka qenë një tendencë në rritje, veçanërisht që me zgjerimin e BE-së në 2004 dhe 2007 për të përfshirë më shumë shtete anëtare të Evropës Lindore, ndërkohë që janë zgjeruar kufijtë e jashtëm të BE-së drejt vendeve jo-anëtare në Lindje.²⁶

Emigracioni nga Evropa Lindore dhe Jugore kryesisht përfshin migrantë për motive punësimi në profesione me kualifikime të larta dhe të ulëta. Për shembull, vitet e fundit, kanë parë një rritje të mprehtë të numrit të profesionistëve të shëndetësisë që lëvizin në Evropën Perëndimore.²⁷

Në fund, shkalla në rritje e imigracionit të parregullt është një nga tendencat e rëndësishme të migracionit global. Ende në ditët e sotme, pavarësisht përpjekjeve të fuqishme të vendeve kryesore pritëse për të dalë kundër imigracionit të parregullt, numri i parashikuar i imigrantëve të parregullt vazhdon të rritet.

Për shembull, ka pasur një rritje relative të flukseve të migracionit të parregullt në rajon në vitin 2015, krahasuar me vitet e mëparshme, me mbi 1 milion njerëz që mbërritën në Evropë nga deti. Atë vit, rruga e Mesdheut Lindor (kryesisht nga Turqia në Greqi) u bë rruga mbizotëruese për migrantët dhe azilkërkuesit, në krahasim me rrugën e Mesdheut Qendror (nga Afrika e Veriut në Itali).²⁸

Mbërritjet e parregullta në Greqi nga toka dhe deti tejkaluan 900,000 në vitin 2015, njëmbëdhjetë herë më shumë se në vitin 2014. Në vitin 2016, shifra e përgjithshme ra ndjeshëm edhe pse ishte akoma në nivele më të larta se vitet e mëparshme; 387.895 migrantë të parregullt arritën në Evropë nga toka dhe deti. Në vitin 2017, 186,768 migrantë të parregullt kishin mbërritur në Evropë nga toka dhe deti, pothuajse të gjithë duke udhëtuar përgjatë rrugës Qendrore, ndërsa numri i migrantëve të parregullt në Evropë ra edhe më shumë në vitin 2018 dhe arriti në 144,166.²⁹ Që nga 13 tetori 2019, në Evropë kanë mbërritur 88,698 migrantë të parregullt.³⁰

A.2. Llojet e migracionit dhe shkaqet bazë

Njerëzit kanë shumë arsye pse mund të dëshirojnë të lëvizin nga një vend në tjetrin. Këto arsye mund të ndikohen nga disa faktorë si: ekonomik, social, politik ose mjedisor. Këta faktorë kanë ndikim në kushtet ku ndodh migracioni, si dhe në rezultatet e tij, për shembull: arsyet pse dikush vendos të migrojë, natyra (me dëshirë ose jo) dhe modeli i migracionit (i përhershëm, i përkohshëm, qarkullues); karakteristikat socio-ekonomike (të tilla si mosha, gjinia, kombësia, etnia, statusi social, statusi i migracionit); qasja e migrantëve në kapitalin shoqëror dhe përfshirja e tyre në transaksione dhe rrjete ndërkombëtare; mundësitë dhe sfidat me të cilat përballen migrantët në kontekstet e origjinës, tranzitit dhe destinacionit dhe rolet që luajnë migrantët në kontekste të tilla.

Që të ndodhë migracioni duhet të ketë faktorë shtytës dhe tërheqës.

Faktorët e migracionit mund të dallohen në dy grupe të përgjithshme si faktorë shtytës dhe tërheqës.

- **Faktorët shtytës** janë arsyet që e bëjnë dikë të vendosë të lëvizë. Kjo është përvoja e tyre e jetës në një vend, gjë që u jep atyre arsye të mira për t'u larguar. Shpesh faktorët shtytës janë situata të vështira (faktorë negativë) të tilla si papunësia, dështimi i të korrave, thatësira, përmbytjet, lufta, mundësitë e pakta të shkollimit ose shërbime dhe burime të pakta.
- **Faktorët tërheqës**, nga ana tjetër, janë zakonisht pritshmëritë e larta dhe kushtet më të favorshme për qëndrim dhe mundësitë më të mira për migrantët në vendin e destinacionit, të cilat tërheqin njerëzit në vendin destinacionit. Këto janë zakonisht situata të favorshme (faktorë pozitivë) si mundësitë për punë, një standard më i mirë jetese, shkollim ose kujdes shëndetësor më i mirë.

Migracioni në formën e tij më të përgjithshme mund të ndahet në **imigracion dhe emigracion**, në varësi të lëvizjes brenda apo jashtë një vendi:

Imigracioni është këndvështrimi nga vendi i mbërritjes - lëvizja në një vend tjetër përveç vendit të kombësisë ose vendbanimit të zakonshëm kështu që vendi i destinacionit bëhet vendi i tij i ri i banimit të zakonshëm.³¹

Emigracioni është këndvështrimi nga vendi i nisjes, lëvizja nga vendi i kombësisë ose vendbanimi i zakonshëm në një vend tjetër, kështu që vendi i destinacionit bëhet vendi i tij i ri i banimit të zakonshëm.³²

Gjithashtu migrimi mund të jetë **ndërkombëtar ose i brendshëm, pra brenda kufijve të shtetit**.

Migracioni ndërkombëtar është largimi i personave nga shteti i vendbanimit të tyre të zakonshëm përtej një kufiri ndërkombëtar duke shkuar në një shtet ku ata nuk janë shtetas.³³

Migracioni i brendshëm është lëvizja e njerëzve brenda të njëjtit shtet që përfshin krijimin e një vendbanimi të ri të përkohshëm ose të përhershëm.³⁴

A.2.1. Migracioni i detyruar

Në dallim nga migracioni i rregullt vullnetar, një fluks më i vogël por shumë i rëndësishëm i lëvizjeve migratore ndërkombëtare është ai i njerëzve që detyrohen të largohen nga shtëpitë dhe vendi i tyre pa dëshirë. Sipas IOM (2019) **migracioni i detyruar është:**

Kutia 4. Përkufizimi i IOM-it për migracionin e detyruar

"...një lëvizje migratore që edhe pse shtysat mund të jenë të ndryshme, karakterizohet nga një element force, detyruar, ose shtrëngues."³⁶

Megjithëse nuk është një term ligjor ndërkombëtar, ky term është përdorur për të përshkruar lëvizjet e refugjatëve, personave të zhvendosur brenda vendit ose përmes kufijve (përfshirë ata të zhvendosur nga katastrofat ose projektet zhvillimore) dhe në disa raste, viktimave të trafikimit. Në nivelin ndërkombëtar, përdorimi i këtij termi është i diskutueshëm pasi pranohet gjerësisht që profilet dhe vulnerabilitetet e personave në lëvizje mund të mbivendosen dhe një situatë mund të çojë në një tjetër pra nuk ka një ndarje të prerë ndërmjet migracionit vullnetar e atij të detyruar. Në praktikë kjo mund të çojë në vështirësi në zbatimin e kuadrit ligjor për mbrojtjen e tyre, siç shpjegohet më poshtë.³⁷

Sidoqoftë, duhet të merret në konsideratë që dallimi midis migracionit të detyruar dhe vullnetar që paraqitet këtu lidhet më shumë me një qasje teorike për dallimin midis faktorëve shtytës dhe tërheqës të lëvizshmërisë njerëzore.

Kështu në realitet, njerëzit në lëvizje mund të zhvendosen nga një kategori në tjetrën edhe brenda të njëjtës lëvizje migratore. Për shembull, njerëzit që fillimisht janë shpërngulur me forcë mund të lëvizin më vonë vullnetarisht ose anasjelltas, ose të mbeten në një krizë pasi të kenë migruar në një vend (për shembull migrantët në Libi, Jemen dhe vende të tjera në krizë).

Për sa i përket migracionit e detyruar, një qasje e dobishme për identifikimin e shkaqeve rrënjësore është bërja e dallimit ndërmjet:

- shkaqeve strukturore të shpërnguljes, të cilat përfshijnë një gamë të gjerë zhvillimesh politike, ekonomike dhe sociale; dhe
- shkaqeve akute të shpërnguljes të cilat mund të jenë konflikte të armatosura, luftëra civile dhe forma të tjera të dhunës së përgjithësuar.

Të dy këto grupe faktorësh kanë një rol për të luajtur në lidhje me migracionin e detyruar.³⁸ Në përgjithësi, faktorët që kontribuojnë në migracionin e detyruar mund të ndahen gjithashtu si:

- **Faktorët e sigurisë**

Faktorët e sigurisë mund të shkaktojnë rrezik për integritetin personal dhe fizik të individëve, duke i shtyrë ata të migrojnë. **Përndjekja** dhe **diskriminimi** në bazë të shtetësisë, racës, fesë, bindjes politike ose anëtarësimi në një grup të veçantë shoqëror i detyron njerëzit të largohen përmes kufijve në kërkim të mbrojtjes ndërkombëtare. Njerëzit mund të rrezikohen nga diçka formale, si **lufta**, apo joformale, siç është **veprimtaria e përhapur e bandave**.³⁹

Kutia 5. Shembuj të faktorëve të sigurisë

Sipas UNHCR deri në vitin 2020 gati 6.7 milion sirianë janë të zhvendosur brenda vendit dhe mbi 6.6 milion sirianë llogariten si refugjatë.

Republika Demokratike e Kongos ka numrin më të lartë të njerëzve të zhvendosur në kontinentin e Afrikës, me gati 6 milion njerëz të detyruar të largohen nga shtëpitë e tyre për shkak të konflikteve të ndryshme.

Qeverisja e dobët, paqëndrueshmëria politike dhe dështimi për të mbrojtur të drejtat e njeriut shpesh mund të krijojnë kushtet për situata që çojnë në dhunë të përgjithësuar, që i detyron njerëzit të largohen nga jetesa e tyre dhe i ekspozon ndaj vulnerabiliteteve dhe rreziqeve. Ndonjëherë, situata e krijuar nga këta faktorë tenton të gjenerojë shpërngulje të ngadaltë ose episodike në dallim nga situatat e eksodeve të shpejta e masive të shkaktuara nga krizat humanitare si p.sh. në rastin e një lufte civile.⁴⁰

• Faktorët mjedisorë

Migracioni i shkakuar nga faktorë mjedisorë është gjithnjë e më pak një zgjedhje për njerëzit që jetojnë në zonat e prekura. Faktorët mjedisorë shkaktojnë shpërnguljen, ose lëvizjen e detyruar të njerëzve. **Dështimi i të korrave** për shembull, shpesh rezulton në mungesë të ushqimit, si edhe në rënie të vendeve të punës në bujqësi, duke mos u lënë njerëzve asnjë mundësi tjetër përveçse të lëvizin në një vend me mundësi më të mira për punë dhe stabilitet. **Ndotja** e ujit, ajrit dhe tokës si në mjediset urbane ashtu edhe në ato rurale mund të krijojë gjithashtu një rrezik serioz shëndetësor për njerëzit që jetojnë në zonat e prekura, duke i detyruar ata të kërkojnë një jetë më të mirë për veten dhe familjet e tyre.

Kutia 6. Shembuj të faktorëve të mjedisit

Që vitin 2018, 678 000 emigrantë nga Haiti jetojnë në Shtetet e Bashkuara. Shumë prej tyre u detyruan të largohen nga shtëpitë e tyre për shkak të efekteve shkatërruese të dy uraganeve të mëdha dhe një tërmeti që ndodhen gjatë atyre viteve. Në vitin 2010, një tërmet me magnitudë 7.0 goditi kryeqytetin, duke lënë 1.5 milion Haitianë pa shtëpi. Asnjë katastrofë natyrore nuk kishte prekur asnjëherë një kryeqytet në një mënyrë të tillë. Pasojat e tërmetit paralizuan edhe zonat e tjera jashtë zonës së katastrofës.

Në vitin 2015, një seri tërmetesh shkatërruese goditën Afganistanin, Pakistanin dhe Indinë (me magnitudë 7.5) dhe Nepal (përkatësisht me magnitudë 7.8-dhe 7.3-madhësi). Këto tërmete çuan në dëbimin e qindra mijëra banorëve nga shtëpitë e tyre.

Fatkeqësitë natyrore shkatërruese si cunami,

uraganet dhe tërmetet janë faktorë mjedisorë që gjithashtu shkaktojnë shpërnguljen e njerëzve. Megjithatë nuk është në thelb lëvizje e detyruar, në kontekstin e përshkruar më sipër, dhe nuk shoqërohen me dhunë, kushtet shpesh i detyrojnë njerëzit të largohen nga shtëpitë e tyre: njerëzit e pambrojtur kërkojnë të shpëtojnë nga këto situata të rrezikshme dhe të vështira për jetën e tyre .

Ndryshimet e klimës, që manifestohet në ngritjen e ngadaltë të nivelit të detit, shkretëtirëzimin, dhe në rritjen e incidencës të kushteve ekstreme të motit, ka të ngjarë të jetë një kontribuues i madh për shpërnguljen e detyruar gjatë këtij shekulli nëse nuk merren masa për këto ndryshime .⁴¹

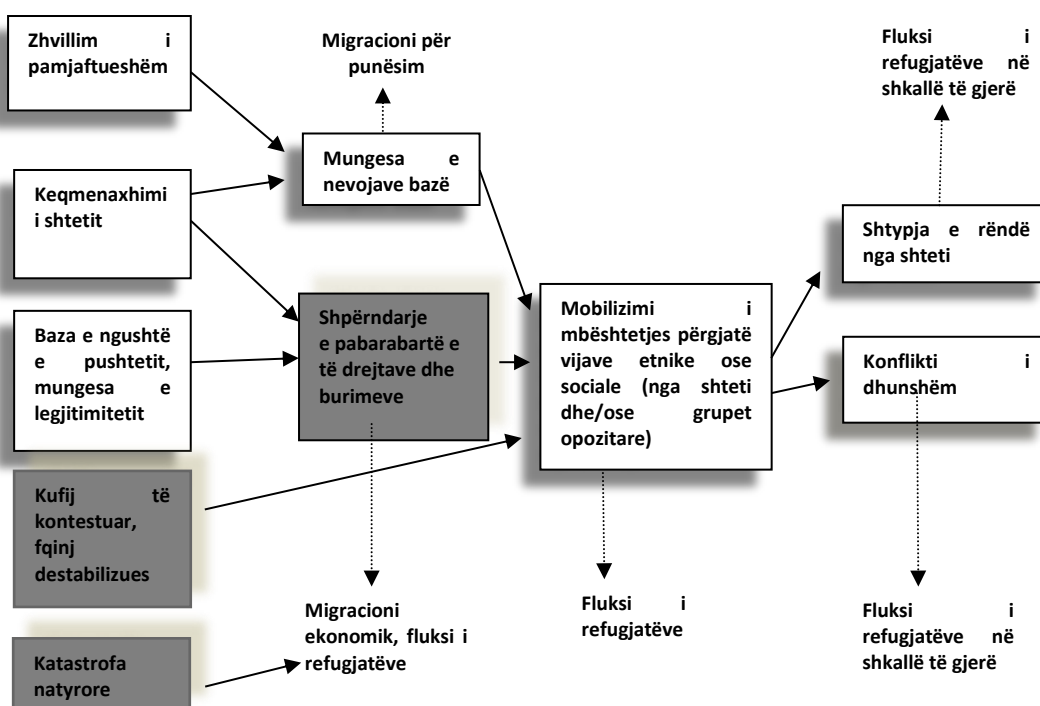
Tabela 1 Faktorë shtytës dhe tërheqës të shpërnguljes së detyruar

Faktorë shtytës	Faktorë tërheqës
-----------------	------------------

Keqmenaxhimi i shtetit (korrupsioni, paaftësia), baza e ngushtë e pushtetit, mungesa e legjitimitetit Mobilizimi i mbështetjes përtej linjave etnike, konflikteve civile Konflikti i dhunshëm	Burime dhe njohuri në vendet e destinacionit, sistemet e mbrojtjes së të drejtave të njeriut në vendet e destinacionit dhe e drejtë e barabartë dhe pa diskriminim për shërbime dhe siguri;
Mungesa e plotësimit të nevojave bazë	Vende pune, shkollim, sigurime shoqërore, sisteme të mbrojtjes së shëndetit në vendet e destinacionit
Ngjarje shkatërruese natyrore	Siguri dhe stabilitet, mirëqenie, risk më i vogël për katastrofa natyrore

Në diagramën më poshtë paraqitet marrëdhënia ndërmjet faktorëve të shpërnguljes së detyruar dhe efekteve që ajo ka mbi migracionin e këtyre kategorive të njerëzve

Figura 5: Marrëdhënia ndërmjet faktorëve të shpërnguljes së detyruar

A.2.2. Migracioni qarkullues

Migracioni qarkullues është lëvizja e njerëzve mes dy ose më shumë vendeve, duke përfshirë lëvizjen e përkohshme ose afatgjatë, e cila mund të jetë e dobishme për të gjithë aktorët e përfshirë, dhe e lidhur me nevojat e punës të vendeve të origjinës dhe destinacionit.⁴² Ka disa përkufizime për migracionin qarkullues.

Agunias dhe Newland e shohin migracionin qarkullues në një mënyrë më të gjerë dhe sipas rrethanave identifikojnë katër lloje më të gjera të migracionit qarkullues:

- Migracioni i përhershëm dhe kthimi i përhershëm: Migrantët që kalojnë periudha të gjata jashtë vendit dhe më pas kthehen në vendin e tyre të origjinës;
- Migracioni i përhershëm dhe kthimi i përkohshëm: Migrantët që kanë emigruar një herë e mirë por që kthehen për qëndrim të përkohshëm;
- Migracioni i përkohshëm dhe kthimi i përhershëm: Migrantët që qëndrojnë jashtë vetëm për një periudhë të shkurtër dhe më pas kthehen një herë e mirë;
- Migracioni i përkohshëm dhe kthimi i përkohshëm: Migrantët që lëvizin rregullisht ndërmjet dy ose më shumë vendeve;

Sipas këtyre tipologjive, të gjitha lëvizjet e migracionit që përfshijnë dy lëvizje ndërkufitare mund të kategorizohen si migracion qarkullues.⁴³

Kutia 7. Komisioni Evropian, në Komunikatën e tij të vitit 2007, përkufizoi migracionin qarkullues "si një formë e migracionit që menaxhohet në një mënyrë që lejon një masë të lëvizshmërisë ligjore vajtje ardhje ndërmjet dy vendeve."⁴⁴

Ky është një përkufizim i migracionit të mirëmenaxhuar dhe i referohet vetëm menaxhimit të 'lëvizshmërisë të ligjshme'. Përkufizimi është i paqartë dhe i pasaktë, sepse i referohet 'në një farë mase' lëvizshmërisë (që nënkupton kufij të qartë ndaj lëvizshmërisë) dhe 'menaxhohet në një mënyrë' pa qenë specifik në cilën mënyrë.⁴⁵

Komunikata e KE-së identifikon dy lloje të migracionit qarkullues në kontekstin e Bashkimit Evropian:

- Migracioni qarkullues i shtetasve të vendeve të treta të vendosur në BE (persona biznesi dhe profesionistë) – migracioni në dalje në vendet e origjinës.
- Migracioni qarkullues i personave që banojnë në një vend të tretë - migracioni në hyrje në një vend të BE-së. Është e rëndësishme të thuhet se Komunikata e KE-së i konsideron studentët si pjesë të përkufizimit.⁴⁶

Veçoritë më karakteristike të migracionit qarkullues përgjatë vijave të këtyre përkufizimeve janë:⁴⁷

- ✓ Migracion vullnetar, ndërkufitar;
- ✓ Migracioni i përkohshëm afatgjatë / afatshkurtër;
- ✓ Migracioni i kthimit afatgjatë / afatshkurtër i migrantëve që janë vendosur jashtë vendit;
- ✓ I përsëritur në kohë;

- ✓ Mund t'i referohet përfundimit të ciklit të migracionit nga një individ ose nga grupe me modele të ngjashme migracioni;
- ✓ Zakonisht i rregullt, por gjithashtu mund t'i referohet migracionit të paautorizuar;
- ✓ Kryesisht, por jo domosdoshmërisht i lidhur me aktivitete ekonomike ose kualifikimi (studime, trajnime, punësime, start-up, etj.);
- ✓ Mund të përfshijë punëtorë të kualifikuar, me pak kualifikim, stinorë; mund të ndodhë në mënyrë spontane ose të organizuar në programe (migracioni për punë/shkollë) (stinor, jo-stinor, profesionistë, studentë / akademikë /të trajnuar);
- ✓ Migracioni qarkullues de facto dhe vullnetar po ndodh në rritjet e migracionit që lejojnë lëvizjen e lirë (ose të lehtë) mes vendit të destinacionit dhe origjinës (p.sh. BE, shtetet nordike).

Gjithashtu, mund të thuhet se përfundimi i parashikuar i të paktën një cikli migracioni midis të paktën dy vendeve: vendi i origjinës - vendi i destinacionit - vendi i origjinës, megjithëse me pikëpamje të ndryshme për afatin kohor përkatës, është një kriter që e kanë të përbashkët të gjitha konceptet e migracionit qarkullues.

Dallimi themelor midis koncepteve të ndryshme është, nga ana tjetër, qasja e tyre ose normative ose përshkruese ndaj natyrës qarkulluese të migracionit.⁴⁸

Kutia 8. Shembull i migracionit qarkullues

Ekspertët e IT-së që kthehen në Indi për të ngritur një biznes pas qëndrimit në SHBA ose Gjermani.

Punëtorët shqiptarë në plantacionet me portokalle në Greqi që kthehen në Shqipëri me të mbaruar sezoni i vjeljes.

Shumica e lëvizjeve të migracionit qarkullues në kontekstin e politikës dhe kërkimit merr një qëndrim normativ (rregullohen me ligje, akte nënligjore dhe marrëveshje dypalëshe e shumëpalëshe).

Duke marrë parasysh shumë rezultate pozitive që lidhen me migracionin qarkullues, shumë prej të cilave kanë të bëjnë me efektet e tij pozitive të zhvillimit, migracioni qarkullues vlerësohet si një model i dëshirueshëm migracioni që duhet nxitur (në vend të promovimit të migracionit të përhershëm) dhe që është (ri-)shfaqur si mjet i menaxhimit të migracionit në vitet e fundit.

Përfitimet e zhvillimit të migracionit qarkullues janë theksuar për shembull nga Komisioni Evropian në vitin 2007 që është shprehur se përfitimet e migracionit qarkullues qëndrojnë mbi të gjitha në transferimin e aftësive midis vendeve në fjalë, duke njohur migracionin qarkullues si një formë kryesore të migracionit që nëse menaxhohet mirë mund të ndihmojë në sigurimin e ofertës për kërkesën ndërkombëtare për fuqi punëtore.⁴⁹

Prandaj migracioni qarkullues me fjalë të tjera kryesisht lidhet me migracionin ekonomik vullnetar.

Tabela 2 Faktorë shtytës dhe tërheqës të migracionit qarkullues me dëshirë

Faktorë shtytës	Faktorë tërheqës
Keqmenaxhimi ekonomik/varfëria, papunësia	Mundësi ekonomike më të mira dhe ofrim i shërbimeve
Keqmenaxhim mjedisor/mungesa e burimeve	Kërkesa për fuqi punëtore në vendin e destinacionit dhe rritjet e migrantëve
Mungesa e shërbimeve sociale bazë	Kultura e migracionit në vendin e origjinës

Sistem arsimor jo mjaftueshëm i zhvilluar	Mundësia për bursa/sisteme arsimore të zhvilluara
Sistem shëndetësor i pamjaftueshëm	Shërbime më të mira shëndetësore dhe akses më i mirë në to.

A.2.3. Migracioni/lëvizja e parregullt/pa dokumente

Migracioni i parregullt ose i pa dokumentuar është një lëvizje që zhvillohet jashtë normave rregullatore të vendeve të origjinës, tranzitit dhe vendeve pritëse. **Nuk ka një përkufizim të pranuar ose të qartë ndërkombëtarisht të migracionit ndërkombëtar!**

- Nga perspektiva e vendeve të destinacionit: hyrja, qëndrimi ose punësimi në një vend pa autorizimin e nevojshëm ose dokumentet e kërkuara sipas rregullave të imigracionit, si për shembull vizë dhe/ose leje pune.
- Nga perspektiva e vendit të origjinës: migracioni është i parregullt nëse, për shembull, një person kalon një kufi ndërkombëtar pa pasaportë dhe dokument udhëtimi të vlefshëm ose nuk përmbush kërkesat administrative për t'u larguar nga vendi.⁵⁰

Shkaku kryesor i migracionit të parregullt nuk është mosrespektimi i rregullave për migracion se sa është pabarazia ndërmjet vendeve si dhe vështirësitë e shteteve për të krijuar regjime të duhura migracioni për të përmbushur kërkesat e tregut të punës. Mospërputhjet ndërmjet kushteve të rregullave të hyrjes dhe kërkesës për fuqi punëtore, burokracia dhe vonesat administrative bien në kundërshtim me teknologjitë e shpejta të transportit dhe komunikimit që lehtësojnë flukset ndërkufitare të punës dhe nuk marrin shumë parasysh ndryshimin e dinamikës sociale të migracionit.⁵¹ Një nga shkaqet e migracionit të parregullt është edhe mungesa e informacionit nga ana e migrantëve në lidhje me rregullat ekzistuese të vendosura nga vendi pritës. Gjithashtu, kriteret shumë strikte të vendosura për bashkimin familjar dhe vështirësitë për të plotësuar kërkesat ligjore mund të kontribuojnë në migracionin e parregullt. Po ashtu edhe mundësitë e kufizuara për të përfituar statusin e refugjatit nga shteti pritës ose mekanizmat e mbrojtjes, për shembull për të miturit migrantë të pashoqëruar dhe viktimat e trafikimit.

Ka disa përkufizime për migracionin e parregullt:

Një nga dokumentet e para ndërkombëtare që adresonte termin "imigracion i parregullt" ishte Konventa nr. 143 për Punëtorët Migrantë e miratuar nga Konferenca e ILO-s në vitin 1975.

Kutia 9. Përkufizimi i imigracionit të paligjshëm në Konventën nr. 143 për punëtorët migrantë

“Lëvizjet si ato ku migrantët e gjejnë veten ‘gjatë udhëtimit të tyre, në mbërritje ose gjatë periudhës së tyre të qëndrimit dhe punësimit në kushte që bien ndesh me instrumentet ose marrëveshjet përkatëse shumëpalëshe ose dypalëshe ndërkombëtare, ose ligjet apo rregulloret kombëtare.”⁵²

Kutia 10. Përkufizimi i migracionit të parregullt në Fjalorthin për Migracionin, e Organizatës Ndërkombëtare për Migracionin

"Lëvizja e personave që kryhet jashtë ligjeve, rregullave apo marrëveshjeve ndërkombëtare që rregullojnë hyrjen në ose daljen nga shteti i origjinës, tranzitit ose destinacionit."⁵³

Nuk ka një përkufizim të pranuar ose të qartë ndërkombëtarisht të migracionit të parregullt.

Komuniteti ndërkombëtar, në disa raste, ka inkurajuar përdorimin e termave "të pa dokumentuar" ose "të parregullt" si një alternativë për termin të paligjshëm. Rezoluta 3449 e Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara (Masat për të Siguruar të Drejtat e Njeriut dhe Dinjitetin e Të gjithë Punëtorëve Migrantë (9 Dhjetor 1975)) pranoi që termi "i paligjshëm" nuk duhet të përdoret për të përkufizuar migrantët në një situatë të parregullt. Termi "i parregullt" preferohet në vend të termit "i paligjshëm" sepse ky i fundit mbart një konotacion kriminal, është kundër dinjitetit të migrantëve dhe rrezikon respektimin e të drejtave të njeriut të migrantëve. Migrantët, si çdo qenie njerëzore, nuk mund të jenë kurrë të paligjshëm; ata mund të jenë në një situatë të parregullt, por është e pasaktë t'i referohesh një personi si "të paligjshëm".⁵⁴

Migracioni i parregullt mund të shfaqet brenda një vendi nëse ka kufizime për lëvizjet e brendshme të popullsisë pa një leje të veçantë (*p.sh.*, në Rusi në kohën e BRSS ose në Korenë e Veriut).⁵⁵

Ekzistojnë dy lloje kryesore të migracionit të parregullt: *emigracioni i parregullt* dhe *imigracioni i parregullt*. Përveç kësaj, vitet e fundit janë vërejtur se kanë lindur forma të reja të migracionit të parregullt tranzit që kanë të bëjnë me kontrabandimin e migrantëve dhe trafikimin e migrantëve.

- *Emigracioni i parregullt*: zakonisht nënkuptohet si pa kthim dhe shumë shpesh merr formën e migracionit të detyruar. Imigrantët e parregullt shpesh aplikojnë për statusin e refugjatit dhe në rast refuzimi bëhen imigrantë të parregullt në vend dhe ndonjëherë mund të dëbohen në vendet e tyre të origjinës, gjë që mund t'i ekspozojë ndaj rrezikut të përndjekjes.
- *Zakonisht migracioni i parregullt nënkupton kthimin* - kur migrantët kalojnë kufirin shtetëror në mënyrë të rregullt (si turistë, migrantë, ose me ftesë nga miqtë dhe të afërmit), dhe shkelin afatet e qëndrimit, në mënyrë të parregullt (përmes kufijve të pakontrolluar mirë) ose në mënyrë të gabuar (duke përdorur dokumente false dhe viza tranziti) por në të gjitha rastet pasohet me punësim të parregullt (apo në të zezë siç njihet më shumë në gjuhën e përditshme).
- *Punësimi i parregullt* i migrantëve është punësimi pa plotësuar kriteret e kuadrit ligjor lokal në fuqi për punësimin që aplikohen për punëtorët migrantë.

Tre llojet e imigracionit të parregullt mund të përkufizohen:⁵⁶

- *Hyrje e pa dokumentuar /e paautorizuar* - një nga llojet kryesore të migracionit të parregullt (*p.sh.*, në SHBA kjo kategori përbën rreth dy të tretat e të gjithë imigrantëve të parregullt). Këta janë njerëz që hyjnë në një shtet tjetër në mënyrë klandestine, në kundërshtim me ligjet e imigrimit. Shumica e atyre këtyre kalimeve të kufirit bëhen përmes kufijve tokësorë, por gjithashtu përdoren edhe rrugët detare dhe ajrore. Në të gjitha rastet, migrantët në kufi arrijnë të shmangë zbulimin dhe, rrjedhimisht, kontrollin. Në të njëjtën kohë, shpesh përdoren rrugë

të rrezikshme për migrantët e parregullt të krijuara nga organizatat e krimit të organizuar të përfshirë në kontrabandimin e migrantëve.

Duhet bërë dallimi mes kalimeve të parregullta me ndihmë dhe pa ndihmë. Migranti i parregullt që nuk ndihmohet është një person i cili planifikon vetë dhe hyn në mënyrë të parregullt, ndërsa një migrant i parregullt që ndihmohet u drejtohet njerëzve të tjerë (ose grupeve të krimit të organizuar) për ndihmë. Imigrantët e parregullt shpesh mbështeten - vullnetarisht ose me detyrim - në ndihmën e "ndërmjetësve të migracionit" që shpesh janë pjesë e grupeve kriminale ndërkombëtare të specializuara në kontrabandimin dhe trafikimin e migrantëve.⁵⁷ Në fakt, është një segment i veçantë i infrastrukturës migratore informale që kundërshton menaxhimin e sigurt e të rregullt të migracionit.⁵⁸

- *Hyrja me dokument të falsifikuara* - migrantët që mbërrijnë në vendin e destinacionit duke përdorur dokumente të falsifikuara për hyrje (si pasaporta false ose pasaporta të personave të tjerë, viza false ose të modifikuara, ftesa false, etj.).
- *Punësimi i parregullt (informal)*. Ky lloj përfshin njerëz që hyjnë në një shtet tjetër në mënyrë të rregullt (p.sh. me viza turistike ose me ftesa private), por më vonë ata nuk përmbushin kushtet e qëndrimit dhe banimit, sipas legjislacionit vendas, dhe hyjnë në tregun e punës në mënyrë të parregullt.

A.2.4. Kategoritë e migrantëve në lidhje me llojin e migracionit

Përveç llojeve të ndryshme të lëvizjes/migracionit që u diskutuan në tekstin e mësipërm, njihen edhe disa kategori të tjera të migrantëve:⁵⁹

Kutia 11. (IOM, 2019) Kategoritë e migrantëve:

- **Migrantë të punësuar të përkohshëm (të njohur edhe si punëtorë mysafirë), në përgjithësi konsiderohet se janë punëtorë migrantë të rekrutuar për një kohë të kufizuar qëndrimi dhe punësimi.**
- **Migrantë Punëtorë dhe sipërmarrës të kualifikuar: punëtorë dhe sipërmarrës migrantë që kanë fituar, me arsim ose përvojë profesionale të nivelit më të lartë, nivelin e aftësive ose kualifikimeve zakonisht të nevojshëm për të praktikuar një profesion me kualifikim të lartë apo zhvilluar një biznes.**
- **Migrantë të parregullt (ose të pa dokumentuar, të paautorizuar): njerëz që hyjnë në një vend pa dokumentet dhe lejet e nevojshme.**
- **Anëtarët e familjes së migrantit: të cilët bashkohen me të afërmit e tyre të ngushtë që tashmë kanë migruar.**
- **Migrantët e kthyer: personat që kthehen në vendin e tyre të origjinës pasi janë larguar nga vendi i tyre i qëndrimit të zakonshëm dhe kanë kaluar një kufi ndërkombëtar.**

Refugjatët, azilkërkuesit dhe personat e shpërngulur brenda vendit gëzojnë mbrojtje të veçantë sipas ligjit ndërkombëtar. IOM i përkufizon këto grupe si më poshtë:

Refugjat është një "person i cili, për shkak të frikës të bazuar të përndjekjes për arsye të racës, fesë, kombësisë, anëtarësimi në një grup të caktuar shoqëror ose mendimit politik, është jashtë vendit të kombësisë së tij dhe nuk është në gjendje ose, për shkak të një frike të tillë, nuk është i gatshëm të

përfitojë nga mbrojtja e atij vendi; ose i cili, duke mos pasur shtetësi dhe duke qenë jashtë vendit të vendbanimit të tij të mëparshëm të zakonshëm si rezultat i ngjarjeve të tilla, nuk është në gjendje ose, për shkak të një frike të tillë, nuk është i gatshëm të kthehet tek ai vend.

Azilkërkues është një "individ që kërkon mbrojtje ndërkombëtare. Në vende me procedura të individualizuara, azilkërkues është një person për kërkesën e të cilit nuk është marrë akoma vendimi nga vendi ku ai e ka paraqitur kërkesën. Jo çdo azilkërkuesi do t'i njihet në përfundim statusi i refugjatit, por çdo refugjat i njohur në fillim është një azilkërkues.

Persona të shpërngulur brenda vendit (IDP) janë njerëz apo grupe njerëzish të cilët janë shtrënguar apo detyruar të largohen apo të lënë shtëpitë apo vendbanimet e zakonshme veçanërisht si rezultat apo për të shmangur pasojat e konfliktit të armatosur, situatave të dhunës në shkallë të gjerë, dhunimit të të drejtave të njeriut apo katastrofave natyrore apo njerëzore dhe që nuk kanë kaluar një kufi shtetëror të njohur ndërkombëtarisht."

Gjithashtu ekziston një grup tjetër anëtarët e të cilit përballen me probleme të ngjashme dhe me dhunimin e të drejtave të tyre të njeriut megjithëse mund të mos e kenë ndryshuar vendin e tyre të rezidencës. Ata janë personat pa shtetësi.

Person pa shtetësi është "një person i cili nuk konsiderohet si shtetas nga ndonjë shtet në kuadrin e ligjit të tij." Ka një larmi arsyesh pse dikush mund të bëhet pa shtetësi, përfshirë shpërbërjen e shteteve si Bashkimi Sovjetik ose Jugosllavia, apo krijimi i shteteve të reja për shkak të dekolonizimit.

A.3. Nevoja për Mirëqeverisjen e Migracionit dhe shtyllat bazë

"Migracioni ndikon edhe në vendin e lënë pas, edhe në vendin ku vendosen migrantët."

Për nga natyra e tyre, migracioni ndërkombëtar dhe shpërngulja janë çështje ndërkombëtare në lidhje me Shtetet e origjinës dhe destinacionit, si dhe Shtetet përmes të cilave migrantët mund të udhëtojnë (shpesh të njohura si Shtete "tranziti") ose ku ata janë pritur pas shpërnguljes përtej kufijve kombëtarë.⁶⁰

Edhe pse qeverisja e migracionit historikisht ka ardhur nga sovraniteti i shteteve, pasi politikat dhe rregullat e shteteve për migracionin zakonisht hartohen dhe miratohen në nivelin kombëtar, gjatë dy dekadave të fundit,⁶¹ praktikat e shteteve për çështjet e migracionit janë ndikuar dhe orientuar nga një sërë normash, procesesh dhe institucioneve të cilat janë zhvilluar dhe dakordësuar përtej nocionit të "shtetit komb" nëpërmjet bashkëpunimit ndërkombëtar.⁶²

Në fakt qeverisja e migracionit ka qenë e lidhur ngushtë me sovranitetin e Shtetit. Shtetet ruajnë fuqinë për të vendosur për hyrjen dhe qëndrimin e jo-shtetasve sepse migracioni ndikon drejtpërdrejt në disa nga elementët përcaktues të një Shteti, si siguria e brendshme, rendi publik, shëndeti publik etj.⁶³ Për shtetet, Migracioni prek shtyllat bazë të sovranitetit (kufijtë kombëtarë), thelbin e sistemeve politike demokratike (të drejtat e njeriut) dhe nevojat shoqërore ataviste (identiteti kombëtar).

Për rrjedhojë, migracioni mund të krijojë lidhje mes një numri parametrash: Sovraniteti i shtetit, siguria e kufirit, logjika ekonomike e globalizimit, integrimi dhe vlerat që lidhen me mbrojtjen e të drejtave të migrantëve. Si i tillë, migracioni paraqet një sfidë të dyfishtë: balancimi i sigurisë dhe lirisë dhe harmonizimi i detyrimeve ndërkombëtare me ligjet e brendshme.

Së pari, nocioni i "menaxhimit të migracionit" u iniciua në fillim të viteve 1990 me synimin për të arritur një kuadër të ri ndërkombëtar për lëvizjen njerëzore globale dhe migracionin.

Sipas Bankës Botërore, 'menaxhimi ka të bëjë me funksionimin e përditshëm të programit brenda kontekstit të strategjive, politikave, proceseve dhe procedurave që janë vendosur nga organi drejtues'.⁶⁴

Zhvillimet më të fundit kanë transformuar termin e menaxhimit të migracionit në "qeverisje të migracionit" që mund të kuptohet më gjerësisht se menaxhimi i migracionit.

Sipas IOM, "menaxhimi i migracionit" kryhet kryesisht nga shtetet, ndërsa termi "qeverisje" i referohet të gjitha kornizave, institucioneve dhe proceseve, në zhvillimin dhe krijimin e të cilave përfshihen shumë më tepër aktorë, sesa vetëm shtetet.⁶⁵

A.3.1. Përkufizimi i qeverisjes së migracionit

IOM e përkufizon qeverisjen e migracionit si:

'Kuadri i kombinuar i normave ligjore, ligjeve dhe rregulloreve, politikave dhe traditave, si dhe strukturave organizative (nën-kombëtare, kombëtare, rajonale dhe ndërkombëtare) dhe

proceseve përkatëse që i japin formë dhe rregullojnë qasjet e shteteve në lidhje me migracionin në të gjitha format e tij, duke adresuar të drejta dhe përgjegjësi dhe duke promovuar bashkëpunimin ndërkombëtar.⁶⁶

Kutia 12. IOM për migracionin dhe qeverisjen

Në fushën e migracionit ndërkombëtar, qeverisja merr një larmi formash, duke përfshirë politikat e migracionit dhe programet e vendeve individuale, diskutimet dhe marrëveshjet ndërshtetërore, forumet shumëpalëshe dhe proceset konsultative, aktivitetet e organizatave ndërkombëtare, si dhe ligjet dhe normat.⁶⁷

Kutia 13. Kuadri i IOM-it për Qeverisjen e Migracionit (MiGOF) përkufizon politikën e migracionit

"ligji dhe politika që ndikojnë në lëvizjen e njerëzve" dhe përfshin politikën për "udhëtimet dhe lëvizshmërinë e përkohshme, imigracionin, emigracionin, kombësinë, tregjet e punës, zhvillimin ekonomik dhe social, industrinë, tregtinë, kohezionin social, shërbimet sociale, shëndetësinë, arsimin, zbatimin e ligjit, politikën e jashtme, tregtinë dhe çështjet humanitare".⁶⁸

Prandaj, në vend që të përqendrohen në veprimtarinë e përditshme të politikave të tyre kombëtare të migracionit, Shtetet kanë zgjedhur një qasje më strukturore dhe strategjike ndaj migracionit me synimin për të adresuar çështje ekonomike, sociale, demografike dhe çështje të tjera të lidhura me to, në koordinim me të tjera, dhe veçanërisht vendet fqinje.

Ndër të tjera, qëllimi i mundshëm i qeverisjes së migracionit është trajtimi i shkaqeve dhe pasojave të migracionit në mënyrë që të shndërrohet nga një lëvizje e parregulluar e njerëzve, në një proces më të rregullt dhe të parashikueshëm. Që migracioni të jetë i dobishëm për të gjithë aktorët e interesuar dhe sidomos për vendet pritëse dhe të origjinës, si dhe për vetë migrantët, nevojitet "një hapje e rregulluar" ndaj ligjeve të nevojshme dhe përfituese të migracionit në aspektin ekonomik, dhe vazhdimi i rregullimeve ndaj migracionit të padëshiruar.⁶⁹ Sidoqoftë, është e rëndësishme të theksohet se u takon qeverive të përcaktojnë se cili është qëllimi i saktë i politikave të tyre në lidhje me menaxhimin e migracionit.

Prandaj, qeverisja merr një larmi formash, duke përfshirë politikat e migracionit dhe programet e çdo vendi, diskutimet dhe marrëveshjet ndërshtetërore, forumet shumëpalëshe dhe proceset konsultative dhe aktivitetet e organizatave ndërkombëtare, si edhe standardet dhe normat përkatëse ndërkombëtare. Ai gjithashtu përpiqet të japë disa funksione në të mirë të vendeve të origjinës, tranzitit dhe destinacionit, dhe për vetë migrantët, siç janë zhvillimi normativ, ofrimi i shërbimeve dhe forumi për dialog.

Disa forma të migracionit, të tilla si lëvizjet e mëdha dhe të përziera të njerëzve, mund të menaxhohen vetëm me një kuadër të qeverisjes globale. Qasjet rajonale ndaj flukseve migratore nuk mjaftojnë.

***"Mosveprimi global ndaj migracionit përkeqëson katastrofat masive humanitare, skllavërinë moderne dhe trafikimin e qenieve njerëzore."*⁷⁰**

Është e qartë se në mungesë të një regjimi të unifikuar ndërkombëtar mbi migracionin, ngjarjet e papritura të migracionit në shkallë të gjerë, si dhe ngjarjet gjeopolitike sizmike, mund të kenë ndikime

dramatike në mirëqenien e migrantëve dhe përmbushjen e të drejtave të tyre, si dhe në sigurinë e secilit shtet si edhe të rajoneve që preken. Ngjarje të tilla gjithashtu kanë sjellë në vëmendje boshllëqet që ekzistojnë brenda një kuadri të fragmentuar të qeverisjes globale të migracionit, dhe nevojën për më shumë veprime për të zhvilluar një qasje shumë më koherente ndërkombëtare ndaj migracionit për përmirësimin e shteteve, shoqërive dhe migrantëve.⁷¹

A.3.2. Qasjet ndaj qeverisjes globale të migracionit

Janë bërë përpjekje për të krijuar një kuadër gjithëpërfshirës globale për migracionin. Megjithatë, në shumë vende destinacioni, përpjekjet për të ndërtuar një kuadër gjithëpërfshirës për qeverisjen e migracionit kanë qenë të ndikuar nga debatet e dëmshme mbi çështjet e migracionit në tribunat politike kombëtare në shumë vende të destinacionit për shkak të rritjes së ndjenjave dhe lëvizjeve populiste nacionaliste kundër imigracionit.

Kështu tri qasje ndaj qeverisjes globale të migracionit global kanë dominuar arenën globale:⁷²

- **Qeverisja kombëtare/sovrane e migracionit**

Qeverisja kombëtare / sovrane e migracionit mbështetet në premisën që migracioni përbën kërcënim ndaj sigurisë dhe se prandaj kontrolli i migracionit është i një rëndësie kryesore strategjike. Ndërsa kjo është një çështje e vjetër në kohë, veçanërisht në kohë lufte dhe konflikti, siguri i migracionit ka marrë rëndësi që kur fundi i Luftës së Ftohtë, që shkaktoi shqetësime të reja ndaj sigurisë, dhe madje edhe më shumë pas sulmeve terroriste të 11 shtatorit në Shtetet e Bashkuara.

- **Qeverisja globale kundër migrantëve**

Sipas këtij interpretimi, në mungesë të një regjimi ndërkombëtar, migracioni mbetet zyrtarisht nën sferën e sovranitetit të shtetit duke i lënë vendin një "Qeverisjeje globale kundër migrantëve" e cila orientohet ose drejt ndalimit të detyruar të lëvizshmërisë së njerëzve dhe/ose drejt shfrytëzimit të punës së migrantëve.

- **Qeverisja globale e migracionit e bazuar në të drejtat e njeriut**

Një qasje e tretë për qeverisjen globale të migracionit, që është më së shumti e pranuar si qasje kryesore në ditët e sotme, përqendrohet në standardet e të drejtave të njeriut dhe të drejtave në punë. Në pamje të parë, qeverisja globale e bazuar në të drejtat e migracionit qëndron mbi një themel të fortë. Sipas përkufizimit të tyre, të drejtat e njeriut janë krijuar për të mbrojtur të gjithë - dhe prandaj zbatohen edhe për migrantët, qoftë në situatë të rregullt apo të parregullt. Nga kjo rrjedh se legjislacioni për të drejtat e njeriut - dhe posaçërisht kodifikimi i tij në të drejtën ndërkombëtare - duhet të sigurojë një bazë të shëndoshë për qeverisjen e migracionit

Qeverisja globale e migracionit e bazuar në të drejta bazohet në standardet ndërkombëtare dhe në bashkëpunimin shumëpalësh si dhe në përfshirjen e organizatave ndërkombëtare, duke

Kutia 14. Masa për qeverisjen globale të migracionit

Në vitin 2015 dhe 2016, për shembull, lëvizja masive e më shumë se 1 milion njerëzve në dhe përmes Evropës (përfshirë Sirianët dhe refugjatët e tjerë) shërbeu si shtysë për Deklaratën e Nju Jorkut për Refugjatët dhe Migrantët (Deklarata e Nju Jorkut), të miratuar në Asamblenë e Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara në shtator 2016. Më pas u zhvilluan dy Paktet: Pakti Global për Migracionin e Sigurt dhe të Rregullt dhe Pakti Global për Refugjatët.

korresponduar kështu me një model standard të qeverisjes globale. Gjithashtu ajo mbështetet në bashkëpunimin me organizatat e shoqërisë civile

(OSHC), të cilat kanë rolin të sigurojnë që mbrojtja e të drejtave të njeriut është e mirë-pozicionuar. Sa i përket parimeve kryesore, qeverisja globale e migracionit e bazuar në të drejta mbështetet në rolin normativ të rëndësishëm të të drejtave të njeriut në qeverisjen migratore globale. Thënë kjo, abuzimet kryesore me të drejtat e njeriut që ndodhin në kontekstin e migracionit dëshmojnë për sfidat me të cilat përballlet qeverisja globale migratore e bazuar në të drejtat e njeriut.

A.3.3. Shtyllat bazë të mirëqeverisjes së migracionit:⁷³

Në përputhje me qasje të bazuar në të drejtat që me ngadalë ka filluar të hyjë në proceset globale dhe kombëtare të zhvillimit të qeverisjes së migracionit, gjejmë parimet e mëposhtme:

- ✓ Përgjegjësia e çdo dege administrative të qeverisë duhet të ushtrohet sipas një qasjeje të koordinuar të të gjithë qeverisë, ku të kuptohet që shqetësimet e popullatave migratore janë ato të të gjithë shoqërisë, prandaj do të ishte e nevojshme një qasje e të gjithë shoqërisë.
- ✓ Shqetësimi universal ndërmjet institucioneve të qeverisjes kërkon miratimin e legjislacionit të synuar dhe përfshirjen e të gjithë aktorëve në përgatitjen e një kuadri koherent të politikave të migracionit, si në nivel qendror ashtu edhe vendor.
- ✓ Politika efektive dhe koherente kërkon konsultim të organizuar, koordinim dhe bashkëpunim mes të gjithë aktorëve të interesuar në të gjithë institucionet qeveritare ashtu edhe partnerëve socialë (aktorëve të tregut të punës), shoqërisë civile dhe komuniteteve të migrantëve dhe refugjatëve në formën e partneriteteve.
- ✓ Kohezioni social rrjedh nga ofrimi i të drejtave universale dhe të barabarta për të gjithë jo-shtetasit për shërbime publike dhe sociale, veçanërisht kujdes shëndetësor dhe arsim. Integrimi në tregun e punës lehtësohet nga njohja e kualifikimeve, arsimimit dhe trajnimit dhe përvojës, si dhe përputhja efektive e kërkesës dhe ofertës për punë.

Për ta përmbledhur, migracioni mund të sjellë përfitime socio-ekonomike dhe kulturore me një qeverisje që:

- Siguron njohjen dhe mbrojtjen e të gjithë migrantëve garantuar nga legjislacioni, politika dhe praktika e duhur.
- Kalon nga retorika negative për migrantët (konceptimi i gabuar, ksenofobia dhe shfaqjet e racizmit dhe/ose intolerancës) në ligj dhe në diskurs.
- Lehtëson lëvizshmërinë në përgjigje të tregut lokal të punës dhe nevojave të punëdhënësit.
- Zbaton standardet ndërkombëtare të punës për punë të denjë për të gjithë punëtorët vendas dhe të huaj.
- Siguron mbrojtje të plotë për gratë dhe vajzat migrante dhe refugjate, me legjislacionin dhe politikën e ndjeshme ndaj gjinisë.
- Garanton kohezionin social duke parandaluar ksenofobinë dhe duke lehtësuar integrimin
- Zgjeron mbrojtjen sociale dhe shëndetësore, si dhe të drejtën për sigurime shoqërore dhe mbartjen e tyre për migrantët.
- Përmirëson arsimimin, trajnimin dhe njohjen e kualifikimeve për aftësitë profesionale teknike dhe profesionale të nevojshme.
- Përkrah bashkimin e familjes dhe siguron mbështetje.
- Konsultohet dhe merr parasysh të gjithë aktorët e interesuar të shtetit, partnerët socialë, shoqërinë civile dhe komunitetet e refugjatëve.

- e mbështet legjislacionin, politikat dhe praktikat në standardet ndërkombëtare, praktikat më të mira dhe të dhëna të krahasueshme.

Gjithashtu, në vitin 2015, Organizata Ndërkombëtare për Migracionin (IOM) zhvilloi një Kuadër të Qeverisjes së Migracionit (MiGOF) për të ndihmuar shtetet anëtare të përcaktojnë se si mund të jetë "politika e migracionit e mirë-menaxhuar" në nivelin kombëtar. Shtetet Anëtare të IOM-it e mirëpritën MiGOF në të njëjtin vit. Treguesit e Qeverisjes së Migracionit (MGI) u zhvilluan për të ndihmuar vendet të operacionalizojnë MiGOF duke përdorur një grup standard prej afërsisht 90 treguesish që mund të zbatohen në gjashtë fusha kryesore të politikave. MGI është një mjet i bazuar në inputet e politikave, i cili ofron njohuri mbi shtysat e politikave që vendet mund të përdorin për të zhvilluar qeverisjen e tyre të migracionit. MGI nuk ka për qëllim të funksionojë si një matës i rezultateve që lidhen me politikat e migracionit dhe institucionet. Përkundrazi, MGI funksionon si kuadër krahasimi i bazuar në inpute që ofron njohuri mbi masat e politikave që vendi mund të përdorë për të forcuar qeverisjen e migracionit.⁷⁴ Për më tepër IOM ka miratuar vizionin strategjik 2019-2022 i cili nuk e zëvendëson Kuadrin e Qeverisjes së Migracionit të IOM-it (MiGOF), bazuar në një sërë objektivash dhe parimesh. Megjithatë, MiGOF nuk jep një orientim të përqendruar, gjë që synon ta bëjë Vizionin Strategjik. Tre shtyllat e Vizionit Strategjik përcaktojnë një seri përparësish strategjike bazuar në një vlerësim të asaj që do të sjellë dekada e ardhshme në drejtim të dinamikës së migracionit dhe nevojave të migrantëve:

- Përshtatshmëria: IOM do të duhet të përgatitet për një numër më të madh të njerëzve që lëvizin brenda dhe jashtë situatave të pambrojtura, që rrjedhin nga një sërë shtysat komplekse, përfshirë ndryshimin e klimës, paqëndrueshmërinë, varfërinë dhe shfrytëzimin. IOM do të përpiket të ndjekë një qasje afatgjatë dhe gjithëpërfshirëse për reagimin ndaj emergjencave, duke integruar objektivat e zhvillimit dhe duke njohur shtysat dhe vulnerabilitetet e ndryshueshme.

- Lëvizshmëria: Mënyrat se si lëvizin njerëzit ndryshojnë vazhdimisht. Ndërkohë që dinamika e migracionit evoluon, duhet të zhvillohen edhe mjetet që menaxhojnë lëvizjen, qofshin ato në lidhje me përzgjedhjen, identifikimin, hyrjen, qëndrimin apo kthimin. Në këtë drejtim, IOM do të ndjekë qasje inovatore për hartimin dhe zbatimin e sistemeve për të menaxhuar migracionin, bazuar në njohuritë e tij ekzistuese se çfarë funksionon, ku, dhe për kë, dhe kontekste specifike rajonale dhe politike.

- Qeverisja: IOM është tashmë një partner i rëndësishëm për Shtetet Anëtare në drejtim të ofrimit të shërbimeve për migrantët të cilat vetë qeveritë nuk mund t'i ofrojnë. Sidoqoftë, me miratimin e Paktit Global, ka një mundësi të re për IOM-in që të mbështetë qeveritë pjesëmarrëse për të forcuar kapacitetet për qeverisjen e migracionit dhe për të ofruar ndihmë për migrantët, dhe për të forcuar bashkëpunimin me agjencitë e tjera të Organizatës së Kombeve të Bashkuara. Kjo kërkon më shumë partneritete strategjike me një gamë të gjerë të palëve të interesuara dhe partnerëve, dhe zhvillimin e kërkimit, analizës dhe mbledhjes së të dhënave, për të mbështetur vendimmarrjen dhe politikat e mbështetura në gjetje, në një hapësirë shpesh të vështirë.⁷⁵

- **MiGOF që është kuadri i parë e miratuar ndërkombëtarisht për migracionin e mirë-qeverisur parashtron parimet dhe objektivat e mëposhtme që janë baza e shtyllës të qeverisjes së migracionit:**⁷⁶

Parimi 1: Respektimi i standardeve ndërkombëtare dhe realizimi i të drejtave të migrantëve

Migracioni njerëzor dhe i rregullt duhet të jetë në përputhje me të drejtën ndërkombëtare. Detyrimi për të respektuar, mbrojtur dhe realizuar të drejtat e individëve është parësor dhe zbatohet për të gjithë individët brenda territorit të një Shteti, pavarësisht nga kombësia ose statusi i migracionit dhe pa diskriminim, në mënyrë që të ruhet siguria, integriteti fizik, mirëqenia dhe dinjteti i tyre. Mbrojtja e të drejtave të individëve përfshin luftën kundër ksenofobisë, racizmit dhe diskriminimit, sigurimin e respektimit të parimeve të barazisë dhe mosdiskriminimit dhe sigurimin e mbrojtjes.

Parimi 2: Migracioni dhe politikat e ndërlidhura formulohen më së miri duke përdorur prova dhe qasjen e të gjithë shtetit

Politika e migracionit shpesh është subjekt i debatit politik intensiv dhe mund të bazohet në ndjenjat populiste. Politika e migracionit duhet të bazohet në fakte dhe në një analizë të bazuar të përfitimeve dhe rreziqeve që paraqet lëvizja e njerëzve ndaj shtetit. Gjithashtu është e rëndësishme që ligji dhe politika të përfshijnë çështje në lidhje me udhëtimin dhe lëvizshmërinë e përkohshme, imigracionin, emigracionin, kombësinë, tregjet e punës, zhvillimin ekonomik dhe social, industrinë, tregtinë, kohezionin social, shërbimet sociale, shëndetësinë, arsimin, zbatimin e ligjit, politikën e jashtme, tregtinë dhe politikat humanitare. Prandaj, qeverisja e mirë e migracionit mbështetet në qasjet e të gjithë qeverisë, ku përfshihen të gjitha ministritë me përgjegjësi që prekin lëvizjen e njerëzve. Në këtë mënyrë, një shtet mund të sigurojë që politika e migracionit dhe lëvizjes të çojë përpara interesat e tij më të gjera.

Parimi 3: Qeverisja e mirë e migracionit mbështetet në partneritete të forta

Për nga natyra e tyre, migracioni dhe lëvizshmëria përfshijnë aktorë të shumtë: Shtetet dhe fqinjët e tyre, autoritetet nënkombëtare, komunitetet lokale, migrantët dhe familjet e tyre, diasporën, punëdhënësit dhe sindikatat. Përveç kësaj, ka dhjetëra organizata ndërqeveritare dhe joqeveritare mandatet e të cilave prekin migracionin dhe masat humanitare. Mirëqeverisja e migracionit kërkon partneritete për të zgjeruar kuptimin e migracionit dhe për të zhvilluar qasje gjithëpërfshirëse dhe efektive.

Objektivi 1: Qeverisja e mirë e migracionit dhe politika e lidhur me të duhet të kërkojnë të çojnë përpara mirëqenien socio-ekonomike të migrantëve dhe shoqërisë

Varfëria, paqëndrueshmëria, mungesa e aksesit në arsim ose shërbime të tjera themelore janë vetëm disa nga faktorët që mund t'i shtojnë individët të migrojnë. Ata që detyrohen të migrojnë - ndryshe nga ata që zgjedhin të migrojnë - mund të kenë më shumë gjasa ta bëjnë këtë në kushte të padëshirueshme ose të rrezikshme, duke përfshirë hyrjen në shërbimet e rekrutuesve joetikë, kontrabandistëve ose trafikantëve. Prandaj, qeverisja e mirë e migracionit do të nënkuptonte nxitjen e stabilitetit, mundësive për arsimim dhe punësim dhe zvogëlimin e faktorëve të migrimin të detyruar, edhe duke nxitur rezistencën, duke u mundësuar kështu individëve të bëjnë zgjedhjen mes qëndrimit ose migrimin. Edhe nëse faktorët shtytës të migracionit të detyruar do të eliminoheshin, individët përsëri do të zgjidhnin të lëviznin, për shembull, për të kërkuar mundësi të ndryshme ose më të mira, ose për t'u bashkuar me familjet e tyre. Si rrjedhojë, ligjet dhe politikat migratore përkatëse duhet të hartohen për të nxitur gjithashtu rezultate të forta socio-ekonomike për migrantët dhe komunitetet e origjinës, tranzitit dhe destinacionit.

Objektivi 2: Qeverisja e mirë e migracionit bazohet në përgjigjet efektive ndaj dimensioneve të lëvizshmërisë së krizave

Krizat kanë efekte të konsiderueshme afatgjata mbi migrantët dhe shoqërinë. Prandaj, kërkohet një veprim i harmonizuar nga bashkësia ndërkombëtare për: parandalimin dhe përgatitjen për krizën; mbështetjen për migrantët, personat e zhvendosur dhe komunitetet e prekura nga krizat në përputhje me parimet humanitare; dhe nxitjen e zgjidhjeve të qëndrueshme për t'i dhënë fund zhvendosjes. Adresimi i shkaqeve thelbësore të krizave dhe lëvizjeve të popullsisë duhet të jetë pjesë e qasjeve afatgjata drejt rimëkëmbjes, tranzicionit dhe zhvillimit të qëndrueshëm. Për më tepër, bashkësia ndërkombëtare duhet t'i përgjigjet krizave me kuptimin se migracioni është një pasojë e pashmangshme dhe se përpjekjet për rimëkëmbjen dhe tranzicionin kërkojnë marrjen parasysh të nevojave të migrantëve dhe komuniteteve të tyre.

Objektivi 3: Migracioni duhet të zhvillohet në një mënyrë të sigurt, të rregullt dhe dinjitoze

Të garantosh që migracioni të jetë i sigurt dhe i rregullt nënkupton gjithashtu zbutjen e rreziqeve që lidhen me lëvizjen e njerëzve. Kjo përfshin zbatimin e masave efektive shëndetësore ndërkufitare dhe forcimin e strategjive të shëndetit publik për të parandaluar përhapjen e sëmundjeve dhe për të mbrojtur shëndetin e migrantëve dhe shoqërisë. Ruajtja e integritetit të skemave të migracionit dhe lëvizshmërisë kërkon një aftësi për të zbuluar migracionin e parregullt dhe për të ndaluar aktivitetin e paligjshëm ndërkufitar. Agjencitë e migracionit dhe kufirit duhet të punojnë me agjencitë kombëtare dhe ndërkombëtare të drejtësisë dhe të sigurisë për të mbledhur analiza dhe përdorin informacione të inteligjencës, duke përfshirë adresimin e terrorizmit, si dhe trafikimin e personave, kontrabandën me migrantë dhe veprimtari të tjera kriminale ndërkufitare.

A.4. Migrantët në situatë vulnerabël dhe përcaktuesit e vulnerabilitetit të migrantit – pjesë e rëndësishme për krijimin e politikave të menaxhimit të migracionit

Me konceptin e vulnerabilitetit nënkuptohet që disa njerëz janë më të pambrojtur ndaj dëmtimeve, në krahasim me të tjerët, si rezultat i ekspozimit ndaj një forme rreziku. Lloji i dëmit ndaj të cilit janë më të ndjeshëm ndryshon: mund të jetë psikologjik, fizik, mjedisor, etj. Faktorët e rrezikut varen nga lloji i dëmit që analizohet dhe mund të mbivendosen ose jo.⁷⁷

IOM përkufizon vulnerabilitetin si: *“brenda kontekstit të migracionit, vulnerabiliteti përkufizohet si aftësia e kufizuar për të shmangur, rezistuar, përballuar ose për t’u rikuperuar nga dhuna, shfrytëzimi dhe abuzimi.”*⁷⁸

Megjithatë jo të gjithë migrantët janë të pambrojtur. Për shumë migrantë, migracioni është një përvojë pozitive dhe fuqizuese, por për disa të tjerë, kombnimi i risqeve që hasen dhe situatave që rezultojnë me faktorë riskut të lartë dhe faktorë mbrojtës të ulët, i bëjnë ata veçanërisht të pambrojtur dhe në nevojë për mbrojtje.

A.4.1. Përcaktuesit e modelit të Vulnerabilitetit të Migrantit

IOM ka përgatitur një model që përpiqet të identifikojë vulnerabilitetet e migrantëve në të gjitha nivelet, pavarësisht nga situata. Ky model mund t’u shërbejë *inter alia* qeverive⁷⁹ si një kuadër për analizimin dhe përgjigjen ndaj vulnerabiliteteve të migrantëve dhe mund të ndihmojë për krijimin e politikave të migracionit dhe në përmirësimin e proceseve të identifikimit. Modeli ka dy objektiva kryesore.

- Së pari, mbyllja e hendekut mes mbrojtjes që u ofrohet kategorive të njohura të migrantëve (p.sh. VT, refugjatë) dhe atyre që po përjetojnë dhunë, shfrytëzim, abuzim dhe/ose shkelje të të drejtave, por nuk janë brenda kategorive të mbrojtura të migrantëve.
- Së dyti, modeli synon të ofrojë një qasje të të gjithë shoqërisë për mbrojtjen e migrantëve dhe të kontribuojë me ndërhyrje më të qëndrueshme.

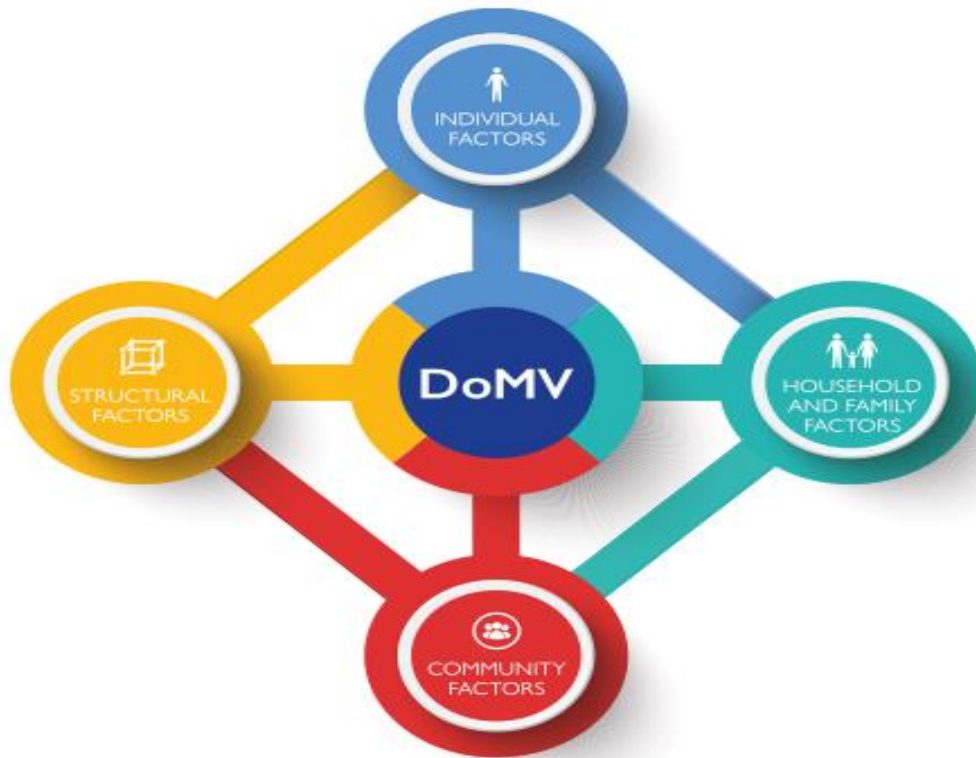
Modeli përkufizon Migrantët e pambrojtur nga dhuna, shfrytëzimi ose abuzimi si:

Një migrant ose një grup migrantësh me aftësi të kufizuara për të shmangur, rezistuar, përballuar ose rikuperuar nga rreziqet ose përvojat e dhunës, shfrytëzimit ose abuzimit ndaj të cilave ata janë të ekspozuar ose të cilat ata i përjetojnë brenda një konteksti migracioni. Kjo aftësi e kufizuar është rezultat i ndërveprimit unik të karakteristikave dhe kushteve individuale, familjare, komunitare dhe strukturore.

Modeli shqyrton faktorët në katër nivele: individual, familjar, komunitar dhe strukturor.

Secili faktor mund të krijojë rrezik ose mbrojtje. Vulnerabiliteti shihet si një shkallë, nga shumë e pambrojtur në të mbrojtur, bazuar në ndërveprimet unike të këtyre rreziqeve dhe faktorëve mbrojtës në nivele të ndryshme.

Figura 6. Modeli i përcaktuesve të Vulnerabilitetit të Migrantit (DoMV)⁸⁰

Faktorët individualë i referohen karakteristikave fizike dhe biologjike të një migranti; statusit të tyre në shoqëri; historive dhe përvojave të tyre; bindjeve dhe qëndrimeve të tyre; dhe shëndetit dhe mirëqenies së tyre fizike dhe mendore. Disa shembuj të faktorëve individualë janë moshë, seksi, identitetet racore dhe / ose etnike, orientimi seksual, identiteti gjinor, historitë personale, shëndeti mendor dhe emocional dhe qasja në burime, të tilla si paratë, mallrat, mbështetja. Faktorët e riskut përfshijnë gjëra të tilla si historia e abuzimit me substanca dhe statusi i migracionit të parregullt. Faktorët mbrojtës mund të përfshijnë alfabetizimin dhe të qenit i rritur.

Faktorët familjarë janë të lidhur me rolin dhe pozicionin e individëve brenda familjes, si dhe historikun dhe përvojat familjare. Familjet janë të rëndësishme në përcaktimin e vulnerabilitetit, pasi ato zakonisht janë opsioni i parë për individët që kërkojnë mbështetje, veçanërisht për fëmijët dhe të rinjtë. Familjet gjithashtu mund të informojnë vendimet për migracionin. Disa shembuj të faktorëve të familjes janë madhësia e familjes, statusi socio-ekonomik i familjes dhe historitë familjare të dhunës dhe abuzimit me substancat. Faktorët e riskut mund të përfshijnë dhunën ndër-personale dhe historikun e sjelljeve të migracionit të pasigurt ndërsa faktorët mbrojtës përfshijnë fitime të mjaftueshme për të përmbushur nevojat themelore dhe mundësitë e barabarta për djemtë dhe vajzat brenda familjes. Individët dhe familjet e tyre preken gjithashtu nga strukturat ekonomike, kulturore dhe sociale të komunitetit të tyre dhe pozicionet e tyre brenda këtyre strukturave. Shembuj të faktorëve të komunitetit përfshijnë aksesin në mundësi cilësore shkollimi, kujdes shëndetësor dhe shërbime sociale; mundësitë e jetesës dhe gjenerimin e të ardhurave; mjedisin natyror; dhe normat dhe sjelljet shoqërore. Disa faktorë komunitarë të riskut përfshijnë praktika të tilla si martesë me detyrim, ose prania e rreziqeve natyrore siç është thatësira. Faktorët komunitarë mbrojtës do të

përfshinin një sistem të mirë arsimor për të gjithë, qasje të mjaftueshme në kujdesin shëndetësor cilësor dhe një sistem funksional të mbrojtjes sociale.

Faktorët strukturorë janë kushtet historike, gjeografike, politike, ekonomike, sociale dhe kulturore dhe institucionet në nivelin kombëtar, rajonal dhe ndërkombëtar që ndikojnë në mjedisin e përgjithshëm ku ndodhen individët, familjet, komunitetet dhe grupet dhe që formojnë besimet, vendimet dhe sjelljet. Shembuj të faktorëve strukturorë përfshijnë historitë e kolonizimit dhe konfliktit, sistemet politike, politikat dhe qeverisjen e migracionit, respektimin e të drejtave të njeriut dhe sundimin e ligjit. Shembulli i faktorëve të riskut përfshin konfliktin dhe paqëndrueshmërinë dhe qeverisjen e dobët ndërsa faktorët mbrojtës përfshijnë paqen dhe sigurinë, politikat e forta të menaxhimit të migracionit dhe respektimin e të drejtave të njeriut. Situata e një migranti ose e familjes, komunitetit dhe / ose vendit mund të ndryshojë shpejt ose në një mënyrë të paparashikuar dhe kjo mund të rrisë ose të ulë ekspozimin ndaj dhunës, shfrytëzimit dhe abuzimit. Këta faktorë rrethorë janë të ndërthurur me katër faktorët e ndryshëm të përmendur më lart. Një shembull i një faktori rrethor rrezikut mund të jetë shpërthimi i konfliktit pasi ky e ekspozon komunitetin ndaj abuzimit dhe shfrytëzimit, përfshirë trafikimit të personave.

Modeli DoV është i dobishëm për programimin në menaxhimin e migracionit nga shtetet:

Programimi që synon të adresojë faktorët strukturorë mund të përfshijë përmirësime të ligjeve dhe politikave kombëtare për t'u siguruar që ato të njohin të drejtat e migrantëve dhe të ofrojnë mbrojtje të përshtatshme për migrantët; zhvillimin dhe zbatimin e politikave për migracion të sigurt dhe të rregullt, përfshirë lëvizshmërinë e fuqisë punëtore; ndjekjen e politikave zhvillimore të barabarta dhe në favor të të varfërve; përmirësimet e shtetit të së drejtës dhe respektimin e të drejtave të njeriut; dhe pengesat ndaj diskriminimit kundër grupeve specifike.

Në nivelin strukturor, programimi ka tendencë të jetë më afatgjatë dhe zakonisht është fusha e qeverive dhe institucioneve rajonale ose ndërkombëtare. Përpjekjet drejt ndryshimit strukturor mund të kërkojnë më shumë kohë për t'u arritur; por gjithashtu ka të ngjarë të kenë ndikim të gjerë.

Tabela 3 Aktorët e përfshirë në programimin e nivelit strukturor

Aktorët	Shembujt	Sektorët
Autoritetet shtetërore (përfshi edhe bashkëpunimin ndërkombëtar dhe rajonal)	Politikë bërësit dhe vendimmarrësit si anëtarët e ekzekutivit, parlamentit dhe kongresit; si edhe ata që miratojnë dhe zbatojnë politika dhe ligje, siç janë drejtuesit e qeverisjes vendore, inspektorët dhe punonjësit e policisë	Të gjithë
Organizatrat rajonale dhe shumëpalëshe	Agjencitë e Organizatës së Kombeve të Bashkuara dhe subjektet e koordinimit; bankat rajonale të zhvillimit, bashkimet politike, organet e të	Zhvillimi i kapaciteteve, avokatia, të dhëna dhe studime, politika dhe çështje të fushave brenda fushës së tyre specifike të kompetencës, që

	drejtave të njeriut dhe organizatat tregtare	promovojnë integrimin e migrantit dhe luftojnë ksenofobinë dhe diskriminimin.
Shoqëria civile	Organizatat dhe lëvizjet ndërkombëtare, kombëtare dhe vendore që synojnë të përfaqësojnë interesin e komunitetit, kategori të caktuara njerëzish dhe promovimin e grupeve dhe/ose të drejtave specifike	Zhvillimi i kapaciteteve, avokatia, të dhëna dhe studime, politika dhe çështje të fushave brenda fushës së tyre specifike të interesit, që promovojnë integrimin e migrantit dhe luftojnë ksenofobinë dhe diskriminimin.
Sektori privat	Biznese, punëdhënës dhe shoqata biznesi	Puna e denjë dhe përgjegjshmëria e sektorit privat, që promovon integrimin e migrantit dhe lufton ksenofobinë dhe diskriminimin.
Ofrues Shërbimi	Punonjës të kujdesit shëndetësor, edukatorë dhe këshilltarë punësimi	Promovimi i integritetit të migrantëve dhe lufta kundër ksenofobisë dhe diskriminimit
Anëtarë të publikut	Avokatë, opinionistë dhe influencers, anëtarë të lëvizjeve sociale	Të gjithë

Në nivelin strukturor qeveritë në bashkëpunim me të gjithë aktorët e tjerë të rëndësishëm, në përputhje me qasjen e tërë shoqërisë duhet të krijojnë një mjedis mundësues për migrantët e pambrojtur përmes:

- ✓ Përmirësimin të politikave, kuadrit ligjor dhe rregullator;
- ✓ Përmirësimin të marrëveshjeve institucionale dhe koordinimit (planet kombëtare të veprimit, mekanizmat kombëtarë të referimit);
- ✓ Zhvillimit të kapaciteteve;
- ✓ Avokatisë;
- ✓ Mbledhjes, analizës së të dhënave dhe studimeve;
- ✓ Qeverisjes së migracionit;
- ✓ Integritetit të migracionit në politikën e zhvillimit shoqëror;
- ✓ Trajtimin të migracionit në kohë krizash;
- ✓ Luftës kundër trafikimit të personave dhe kontrabandimit të migrantëve;
- ✓ Mbrojtjes sociale;
- ✓ Promovimit të integritetit të migrantëve dhe luftës kundër ksenofobisë dhe diskriminimit.

A.5. Qeverisja e Migracionit dhe sfidat e COVID-19

Në përgjigje të shpërthimit të COVID-19, shumë vende kanë mbyllur përkohësisht kufijtë e tyre për shumicën e pasagjerëve ndërkombëtarë. Në disa raste, këto kufizime ishin masa të përkohshme ndërsa disa vende kishin norma më të ulëta infeksioni sesa fqinjët e tyre. Me kalimin e kohës, kufizimet e udhëtimeve ndërkombëtare kanë plotësuar kufizimet e përhapura në udhëtimet brenda vendeve.

Përhapja e shpejtë e infeksionit, shkalla e lartë e vdekshmërisë, shërbime të pamjaftueshme shëndetësore, dhe mungesa e vaksinës i kanë shtyrë shoqëritë të bllokojnë, të ulin orët e punës dhe të praktikojnë distancimin social. Një përgjigje ndaj shpërthimit të koronavirusit në Kinë në dhjetor 2019 ishte vendosja e ndalimi ndaj udhëtimeve ndërkombëtare dhe karantinës për mbërritjet ndërkombëtare. Rrjedhimisht, shumica e vendeve kanë vendosur një ndalim në hyrjen jo vetëm të të huajve, por edhe të shtetasve të kthyer.⁸¹

Këto masa i kanë sjellë aktivitetet ekonomike globale afër një ngërçi. Pezullimi i tillë i njëkohshëm i aktiviteteve në të gjithë botën është i pashembullt në histori. Në të gjithë botën, shumë biznese, veçanërisht ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe bizneset informale, janë ndalur. Sipas Fondit Monetar Ndërkombëtar (FMN), ekonomia botërore pritet të tkurret me 3 për qind në vitin 2020 në skenarin bazë, një ndryshim prej gati 6 për qind krahasuar me vitin 2019.⁸²

Në këto realitete, tabela më poshtë shpjegon ndikimin e mundshëm të COVID-19 te migracioni dhe migrantët.

Tabela 4 Disa nga veçoritë kryesore të migracionit dhe ndikimi i mundshëm i COVID-19⁸³

Veçoritë kryesore të migracionit	Ndikimet e COVID -19
Remitancat Për shumë njerëz në vendet dhe rajonet në zhvillim, remitancat janë një rrugë shpëtimi dhe luajnë një rol kritik në plotësimin e nevojave themelore të tilla si ushqimi dhe strehimi.	<ul style="list-style-type: none"> Miliona migrantë po përballen me humbjet e vendeve të punës, bllokimet dhe mbylljen e biznesit, ndërsa shumë prej tyre tani nuk janë në gjendje të dërgojnë para për familjet e tyre. Për vendet që varen shumë nga dërgesat e parave, ulja e remitancave do të ketë një ndikim shkatërrues në ekonomitë e tyre.
Punëtorët migrantë Shumica e punëtorëve migrantë në botë banojnë në vende me të ardhura të larta (68%)	<ul style="list-style-type: none"> COVID-19 ka pasur një ndikim shkatërrues në punëtorët migrantë, duke lënë shumë prej tyre pa punë, të bllokuar jashtë vendit dhe në rrezik më të madh të ekspozimit ndaj sëmundjes. Në disa vende, janë ngritur shqetësime për sigurinë e tyre, pasi shumë prej tyre jetojnë në kampe të mbipopulluara ku mungon higjiena, ndaj ata janë të pambrojtur ndaj sëmundjeve. Migracioni i punës është pezulluar përkohësisht në disa vende ndërsa, në të tjera, migracioni, shqyrtimi dhe ndihma për azilkërkuesit po ngadalësohen.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomitë kontraktuese dhe rritja e papunësisë në vendet pritëse do të thotë që shumë migrantë do të duhet të kthehen në shtëpi, duke shtuar papunësinë në vendet e origjinës.
<p>Popullsia e shpërngulur Shumica e popullsisë të shpërngulura përfshirë refugjatët dhe IDP e kanë origjinën dhe priten në rajonet në zhvillim.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Shumë vende në zhvillim ku janë pritur shumica e popullsisë të zhvendosur kanë sisteme shëndetësore të mbingarkuara dhe me mungesa kapaciteti. • Shumë refugjatë dhe Persona të Zhvendosur brenda vendit jetojnë në vende të mbipopulluara dhe në kushte jo- higjienike ku distancimi social është i pamundur, duke rritur frikën se COVID-19 do të përhapet shpejt dhe do të jetë e vështirë të frenohet. • Kufizimet e udhëtimit për shkak të COVID-19 paraqesin vështirësi dhe ndikojnë në ofrimin e ndihmës humanitare. • Disa vende kanë mbyllur kufijtë për azilkërkuesit, ndërsa programet e vendosjes së refugjatëve janë pezulluar përkohësisht për shkak të kufizimeve të udhëtimit.
<p>Katastrofat dhe konfliktet Ndryshimi dhe katastrofat mjedisore</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fokusi te COVID-19 i ka shqetësuar vendet duke i lënë ato të pa përgatitura për të adresuar katastrofat e mundshme nëse ndodhin. • Zhvendosjet e zgjatura, të tilla si konfliktet, veçanërisht në rastet kur proceset e paqes janë ndërprerë ose kur ndihma është tërhequr.
<p>Migrantët e parregullt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Migrantët e parregullt janë më të ndjeshëm ndaj ndikimit të COVID-19 për shkak të pamundësisë për akses në shërbimet shëndetësore, rrezikut të ndalimit dhe kushteve të këqija të punës / strehimit me rrezik më të madh ndaj ekspozimit. • Kufizimet e udhëtimit në lidhje me COVID -19 mund të rrisin migracionin e parregullt, pasi rrugët e hyrjes së rregullt janë mbyllur. Ato mund të ndryshojnë modelet migracionit të parregullt, duke zvogëluar aftësinë e shteteve për të kontrolluar të gjitha mbërritjet ndërkombëtare për COVID-19 dhe për të shmangur transmetimin e mundshëm të mëtejshëm të virusit.

Kutia 15. Praktikë më të mira për trajtimin e sfidave nga COVID-19 me të cilat përballen migrantët⁸⁴

- Shërbimet Shëndetësore Irlandeze kanë përkthyer informacion për COVID-19 në 23 gjuhë për t'u siguruar që të gjithë anëtarët e shoqërisë, përfshirë migrantët, të informohen në mënyrën që u nevojitet për të qëndruar të shëndetshëm dhe për të ndjekur udhëzimet e karantinës.
- Kuvaiti ka ofruar një periudhë amnistie që u mundëson punonjësve migrantë pa dokumente të udhëtojnë në shtëpi dhe ka njoftuar një numër masash për të mbrojtur punëtorët migrantë.
- Në Tajlandë, shtetasve të huaj, të cilëve më parë u ishte kërkuar të aplikonin për zgjatje të vizave përmes Zyrës së Emigracionit u është miratuar zgjatja automatike e vizave.
- Qeveria e Guatemalës po sigurohet që të miturit e pashoqëruar të kthyer gjatë krizës COVID-19 të kenë akses në kushte karantine të sigurt, dinjitoze dhe miqësore me fëmijët pas kthimit

si ndihmë për riintegrimin, përfshirë testimin, salla individuale në streha për të shmangur përhapjen e virusit, dhe mbështetje psiko-sociale.

- Qeveria e Portugalisë vendosi që për të gjithë migrantët që ishin në pritje të pajisjes me leje qëndrimi (që nga 18 Mars 2020) t'u miratohet qëndrimi i përkohshëm dhe të sigurohen të njëjta të drejta si shtetasit, përfshirë mbështetje sociale. E njëjta masë u morr edhe për azilkërkuesit. **Qeveria ra dakord të lirojë personat e ndaluar për shkak të imigracionit pasi bëri vlerësime individuale rast pas rasti.**

Moduli B

TË DREJTAT E MIGRANTËVE
DHE DETYRIMET E SHTETIT -
STANDARDET
NDËRKOMBËTARE DHE
RAJONALE PËR MIGRACIONIN
DHE QEVERISJEN E
MIGRACIONIT

B.1. Legjislacioni ndërkombëtar për migracionin

“Të gjithë njerëzit linden të lirë dhe të barabartë në dinjitet dhe në të drejta. Ata kanë arsye dhe ndërgjegje dhe duhet të sillen ndaj njëri tjetrit me frymë vëllazërimi.

Secili gëzon të gjitha të drejtat dhe liritë e parashtruara në këtë Deklaratë pa kurrfarë kufizimesh për sa i përket racës, ngjyrës, gjinisë, gjuhës, besimit fetar, mendimit politik ose tjetër, origjinës kombëtare a shoqërore, pasurisë, lindjes ose tjetër statusi. [...]”

Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut, rezoluta e 217 A (III) e Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara, 10 dhjetor 1948, nenet 1 dhe 2.⁸⁵

Ekziston një tërësi mjaft e detajuar e rregullave ligjore, konventave shumëpalëshe dhe marrëveshjeve dypalëshe që rregullojnë dhe kanalizojnë autoritetin shtetëror mbi migracionin.⁸⁶

Këto norma janë krijuar përmes negociatave shtet me shtet, zakonisht përmes proceseve ndërkombëtare nën kujdesin e Kombeve të Bashkuara, ILO-s dhe institucioneve të tjera.

Disa degë të ndryshme të së drejtës ndërkombëtare përfshijnë norma që u njohin të drejta migrantëve (përfshi edhe dhe refugjatëve) si çdo qenieje njerëzore, si edhe të drejta specifike, si edhe norma që trajtojnë bashkëpunimin ndërkombëtar në rregullimin e migracionit. Këto përfshijnë:

- 1) të drejtën ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, posaçërisht nëntë instrumente thelbësorë të të drejtave të njeriut, që përmbajnë dy Pakte përkatësisht për të Drejtat Politike dhe Civile dhe për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, së bashku me shtatë konventat ndërkombëtare bazë që trajtojnë situata dhe grupe specifike: diskriminimi racor, tortura, gratë, fëmijët, punëtorët migrantë dhe aftësitë e kufizuara.⁸⁷
- 2) Standardet Ndërkombëtare të Punës, në fakt që të gjitha, përveç rasteve të rralla kur përjashtohen punëtorë të huaj, dhe veçanërisht dy Konventat e posaçme të ILO-s për migracionin për motive punësimi.
- 3) të drejtën për refugjatët dhe azilin, veçanërisht Konventa e vitit 1951 dhe Protokollin e vitit 1967 mbi Statusin e Refugjatëve.
- 4) të drejtën ndërkombëtare penale, veçanërisht Protokollet për Trafikimin e Personave dhe Kontrabandimin e Migrantëve të Konventës Ndërkombëtare për Krimin e Organizuar Ndërkombëtar.
- 5) të Drejtën Ndërkombëtare Konsullore, përkatësisht Konventa e Vjenës në lidhje me mbrojtjen e shtetasve të huaj nëpërmjet aksesit të përfaqësuesit të qeverive të tyre.
- 6) të Drejtën Ndërkombëtare Humanitare.

Ky Manual përqendrohet në 4 degët e para, siç u diskutua më hollësisht në seksionet vijuese. Veçanërisht të rëndësishme mes këtyre degëve janë Instrumentet Ndërkombëtare të të Drejtave të Njeriut dhe E drejta Ndërkombëtare e Punës, të dyja këto mund të konsiderohen si ligj për të drejtat e njeriut.

Instrumentet Ndërkombëtare të të Drejtave të Njeriut ofrojnë një kuadër të gjerë dhe të plotë normativ për mbrojtjen e migrantëve.

B.1.1. Cilat janë detyrimet e shtetit sipas të drejtës ndërkombëtare për të drejtat e njeriut?

Kur shtetet bien dakord për traktatet ndërkombëtare (përmes një procesi të quajtur ratifikim), ato marrin përsipër detyrimet *për të respektuar, për të mbrojtur dhe për të realizuar* të drejtat e njeriut që përfshihen në këto traktate.⁸⁸

Detyrimi për të respektuar do të thotë që Shtetet duhet të mos ndërhyjnë ose të mos kufizojnë gëzimin e të drejtave të njeriut. Gjithashtu është përshkruar si një detyrim *negativ*, pasi shteti duhet të mos shkelë të drejtat e njeriut.⁸⁹

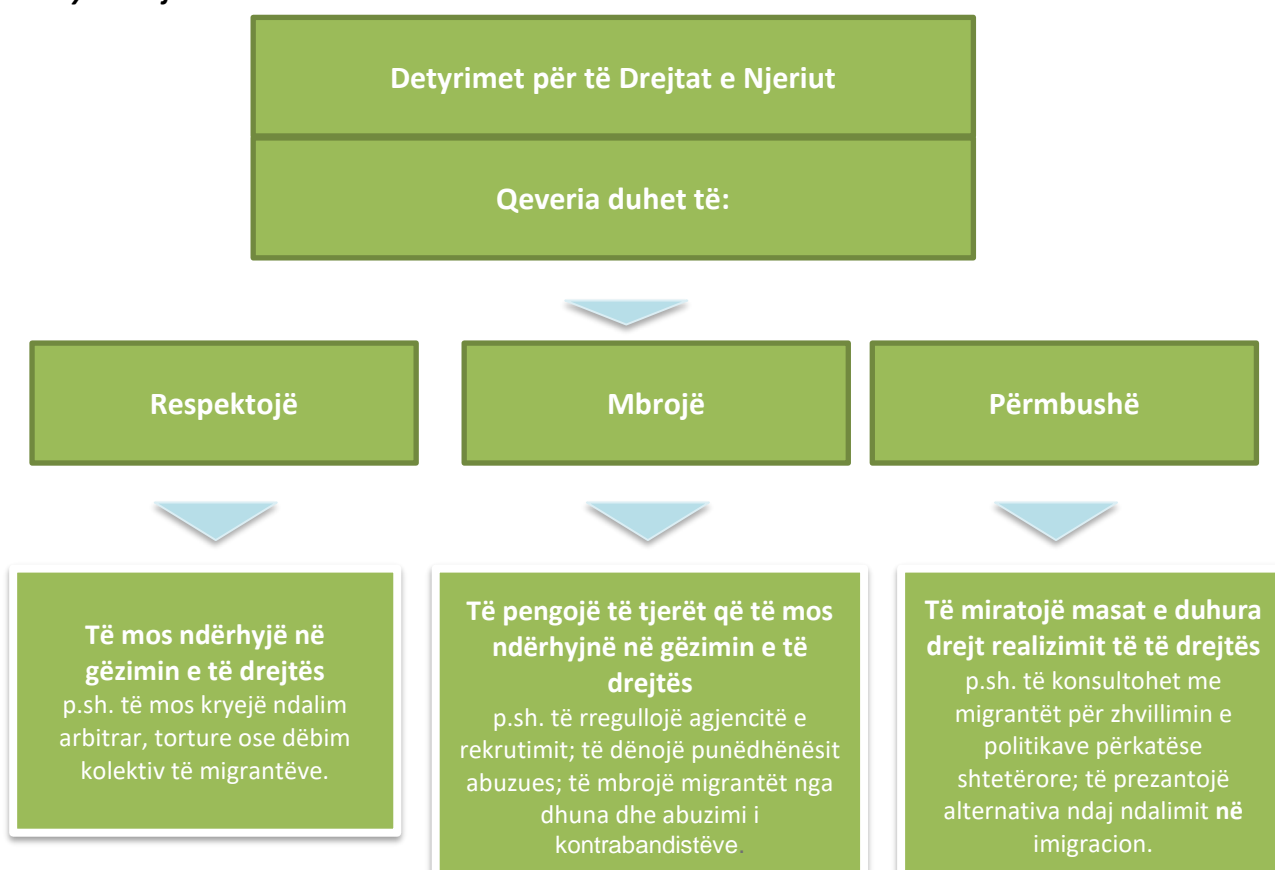
Dy detyrimet e tjera përfshijnë detyra *pozitive*, që do të thotë se shteti duhet të marrë masa për të ofruar të drejtat.

Detyrimi për të mbrojtur kërkon që Shtetet të ndërhyjnë në mënyrë që të mbrojnë individët dhe grupet nga shkeljet e të drejtave të njeriut nga të tjerët, në veçanti nga aktorët privatë.⁹⁰

Detyrimi për të realizuar do të thotë që Shtetet duhet të marrin masa pozitive për të lehtësuar gëzimin e të drejtave të njeriut.⁹¹

Përmes ratifikimit të traktateve ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, qeveritë marrin përsipër të zbatojnë masa dhe legjislacionin e brendshëm në përputhje me obligimet dhe detyrat e tyre në bazë të traktatit. Kur procedurat e brendshme ligjore nuk arrijnë të adresojnë abuzimet e të drejtave të njeriut, mekanizmat dhe procedurat për ankimimet individuale ose komunikimet mundësohen në nivel rajonal dhe ndërkombëtar për të siguruar që standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut të respektohen dhe të zbatohen në nivelin lokal.⁹²

Figura 7. Detyrimet e shtetit sipas të drejtës ndërkombëtare në lidhje me migrantët dhe të drejtat e tyre të njeriut

Burimi: Migracioni dhe të drejtat e njeriut. Përmirësimi i qasjes bazuar në të drejta të njeriut për migracionin ndërkombëtar⁹³

B.1.2. Instrumentet ndërkombëtare që mbrojnë të drejtat e njeriut të migrantëve

B.1.2.a. Traktate të Përgjithshme për të Drejtat e Njeriut

Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut e vitit 1948⁹⁴ paraqiti një seri gjithëpërfshirëse të parimeve universale të të drejtave të njeriut. Dy Konventat kryesore Ndërkombëtare i shtjelluan këto parime në standarde detyruese normative mbi të drejtat politike dhe civile dhe të drejtat ekonomike, sociale dhe kulturore në vitin 1966. Këto Konventa, së bashku me DUDNJ, shpesh njihen si "E drejta ndërkombëtare e të Drejtave të Njeriut", dhe janë të zbatueshme për të gjitha qeniet njerëzore. Në aspektin juridik, Deklarata Universale është jo-detyruese; megjithatë, ajo zakonisht njihet sot si e drejtë zakonore ndërkombëtare, si norma që kanë marrë mbështetje të gjerë në praktikën e shtetit dhe përgjithësisht njihen nga shtetet si detyrime ligjore detyruese. Dispozitat e traktateve të tjera ndërkombëtare janë detyruese për Shtetet Palë dhe krijojnë detyrime për Shtetet ndaj Konventave përkatëse. Këto instrumente zakonisht ofrojnë mbrojtje të të drejtave të të gjitha qenieve njerëzore pavarësisht nga shtetësia dhe statusi i tyre ligjor.

Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike (ICCPR)⁹⁵ përcakton të drejtat civile të të gjithë personave si: e drejta për jetë, liri dhe siguri; e drejta për të mos u mbajtur në skllavëri ose skllavëri; e drejta për të mos iu nënshtruar torturave ose trajtimeve ose ndëshkimeve mizore, çnjerëzore ose degraduese; e drejta për të mos iu nënshtruar arrestimit, ndalimit ose internimit arbitrar; e drejta për t'u martuar dhe për të krijuar familje. Neni 2 specifikon që këto të drejtat u njihen pa dallime të çfarëdo lloji, të tilla si raca, ngjyra, seksi, gjuha, feja, mendimi politik ose mendimi tjetër, origjina kombëtare ose shoqërore, prona, lindja apo statusi tjetër.

Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore (ICESCR)⁹⁶ garanton të drejtën për të punuar, zgjedhjen e lirë të punës dhe kushtet e drejta dhe të favorshme të punës. Shtetet palë marrin përsipër të sigurojnë të drejtën për të krijuar dhe për t'ju bashkuar sindikatave dhe të njohin të drejtën për sigurime shoqërore, përfshirë sigurimin shoqëror, një standard të duhur jetese, standardin më të lartë të arritshëm të shëndetit fizik dhe mendor, arsimin (e detyrueshëm dhe falas në nivelin fillor), dhe të marrin pjesë në jetën kulturore dhe të përfitojnë nga përparimi shkencor. ICESCR është frymëzues në shumë aspekte, me shtetet palë që zotohen të "të veprojnë, si në mënyrë të vetvetishme ashtu edhe nëpërmjet ndihmës dhe bashkëpunimit ndërkombëtar, sidomos atë ekonomik e teknik, deri në maksimumin e burimeve të veta në dispozicion, për të siguruar progresivisht ushtrimin e plotë të të drejtave të njohura në këtë Pakt me të gjitha mjetet e përshtatshme, duke përfshirë sidomos miratimin e masave legislative." Në një klauzolë që i referohet posaçërisht jo-shtetasve, ICESCR pranon që "Vendet në zhvillim, duke pasur parasysh, ashtu si duhet, të drejtat e njeriut dhe ekonominë e vet kombëtare, mund të përcaktojnë së në çfarë mase do t'i garantojnë të drejtat ekonomike të njohura në këtë Pakt për ata persona të cilët nuk janë shtetas të tyre"⁹⁷ Të gjithë njerëzit nën juridiksionin e Shtetit në fjalë duhet të gëzojnë të drejtat e njohura nga Konventa. Kjo përfshin migrantët - pavarësisht nga statusi ligjor - përfshirë azilkërkuesit dhe refugjatët. Pa paragjykuar mundësinë që Shteti të urdhërojë që ata të largohen nga territori, vetë prania e migrantëve të tillë [të parregullt] nën juridiksionin e tij i imponon Shtetit detyrime të caktuara.

Përmbajtja thelbësore minimale e secilës të drejtë duhet të ruhet në të gjitha rrethanat për të gjithë njerëzit pa përjashtim.

Detyrimet thelbësore përfshijnë detyrat për të siguruar lirinë nga uria, për të garantuar aksesin tek uji për të përmbushur nevojat themelore, qasjen në barnat thelbësore dhe qasjen në arsim në përputhje me "standartet minimale arsimore". Këto janë të drejta të patjetërsueshme, që do të thotë se ato vazhdojnë të ekzistojnë edhe në situata konflikti, emergjence ose katastrofe natyrore.

B.1.2.b. Traktate specifike për të drejtat e njeriut

Konventat specifike më pas përcaktuan detyrime të tjera shtesë për shtetet (si bartës të detyrimeve) dhe të drejtat përkuese për njerëzit (bartësit e të drejtave) në fusha të caktuara. Pra, diskriminimit racor është në fokus të Konventës për Eliminimin e Racizmit dhe Diskriminimit Racor (CERD), që ofron kështu mbrojtje ligjore shtesë për viktimat e diskriminimit mbi bazën e racës, përkatësisë etnike ose origjinës kombëtare. E njëjta gjë vlen për Konventën kundër Torturës (CAT), Konventën për Eliminimin e Diskriminimit kundër grave (CEDAW), Konventën për të Drejtat e Fëmijës (KDF), Konventën e OKB-së e vitit 1951 në lidhje me Statusin e Refugjatëve dhe Protokollin e saj si edhe dhe Konventën për Mbrojtjen e të Drejtave të të gjithë Punëtorëve Migrantë dhe Anëtarëve të Familjes së Tyre (ICRMW).⁹⁸

Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor (ICERD)⁹⁹ që mbron të gjithë njerëzit brenda juridiksionit të një Shteti nga diskriminimi dhe shfrytëzimi për shkak të racës, ngjyrës, prejardhjes ose origjinës kombëtare apo etnike është gjithashtu veçanërisht e rëndësishme.

Konventa për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara (CRPD)¹⁰⁰ në nenin 18, u bën thirrje Shteteve Palë të njohin të drejtat e personave me aftësi të kufizuara për lirinë e lëvizjes, lirinë për të zgjedhur vendbanimin e tyre dhe për shtetësi, njësoj si të tjerët; neni 11 adreson posaçërisht mbrojtjen e personave me aftësi të kufizuara në situata të rrezikut, përfshirë konfliktin e armatosur, emergjencat humanitare dhe katastrofat natyrore.

Neni 9 i **Konventës për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave**¹⁰¹ specifikon që Shtetet Palë "ë i japin gruas të drejta të barabarta me ato të burrit në fushën e marrjes, ndërrimit ose mbajtjes së shtetësisë. Ato veçanërisht garantojnë që as martesë me një të huaj, e as ndërrimi i shtetësisë se burrit gjatë martesës nuk e ndërrojnë automatikisht shtetësinë e gruas, po ashtu nuk e bën atë pa shtetësi dhe nuk e detyron të marrë shtetësinë e burrit. "Ai gjithashtu thotë: "Shtetet palë i japin gruas të drejta të barabarta me ato të burrit për sa i përket shtetësisë së fëmijëve të tyre". (Për më shumë detaje shih Seksionin B.3.1. Gjinia dhe migracioni).

Shtetet Palë në **Konventën e vitit 1984 kundër Torturës dhe Trajtimit ose Ndëshkimit tjetër Misor, Çnjerëzor ose Degradues (CAT)**¹⁰² mbështesin parimin e "mos-kthimit" të personave që rrezikojnë të torturohen në Shtetin në të cilin do të dëbohen, kthehen ose ekstradohen. Ky parim gjendet në nenin 3 të saj.¹⁰³

Konventa e OKB-së e vitit 1951 në lidhje me statusin e refugjatëve dhe protokollin e saj¹⁰⁴ vendos detyrimin thelbësor ligjor të shteteve për mos-kthim (*non refoulement*) në rast persekutimi - shteti nuk

duhet të kthejë me detyrim refugjatët në vendet ku ata do të përballen me persekutim. Shtetet nuk kanë detyrimin të ofrojnë azil ose të pranojnë refugjatë për vendosje të përhershme dhe ata mund të zhvendosin refugjatë në vende të treta të sigurta që janë të gatshëm t'i pranojnë ato. Konventa është interpretuar si e tillë që u kërkon Shteteve të përcaktojnë statusin e azilkërkuesve në kufirin e tyre ose brenda territoreve të tyre në mënyrë që të përcaktojnë nëse kërkesa e tyre për mbrojtje refugjati është e bazuar.¹⁰⁵ Në praktikë, kjo shpesh nënkupton pranimin dhe azilin në vendin pritës për shqyrtimin individual të kërkesës për azil dhe status refugjati. Gjithashtu Konventa siguron që shtetet nuk mund të vendosin sanksione ndaj refugjatëve nëse ata hyjnë ose qëndrojnë në mënyrë të paligjshme, për sa kohë që refugjatët "paraqiten pa vonesë tek autoritetet dhe tregojnë arsye të bazuara për hyrjen ose praninë e tyre të ligjshme" (neni 31). Konventa specifikon dy zgjidhje të qëndrueshme për refugjatët: të kthehen vullnetarisht në vendin e tyre ("riatdhësi vullnetar") ose të integrohen në vendin ku gjenden ("integrimi lokal").¹⁰⁶

Hartuesit e Konventës pranuan që në mes popullsisë të refugjatëve do të kishte njerëz veprimet e të cilëve i bëjnë të padenjë për mbrojtje ndërkombëtare. Klauzolat e ashtuquajtura të "përjashtimit" të Konventës përcaktojnë dy lloje kryesore të këtyre njerëzve - shkelësit e të drejtave të njeriut dhe kriminelët (Neni 33). Prandaj, ata që kanë kryer një krim kundër paqes, krim luftime, krim kundër njerëzimit, ose krim të rëndë jo-politik përjashtohen nga mbrojtja ndërkombëtare sipas Konventës për Refugjatët. Pra, atyre nuk do t'u jepet statusi i refugjatit dhe përfitimet e që rrjedhin prej tij.¹⁰⁷ Sidoqoftë, mos-kthimi sipas konventës kundër torturës (CAT) ende qëndron, duke qenë se është një parim absolut dhe i patjetërsueshëm.

Konventa përcakton gjithashtu të drejtat e refugjatëve që janë pranuar në territorin e një vendi tjetër. Disa të drejta themelore të njeriut si liria e fesë (neni 4) dhe aksesin në gjykata (neni 16) garantohen se janë të paktë ato të drejta që u njihen shtetasve të shtetit pritës të refugjatit. Kështu nëse shtetasve u ofrohet ndihmë juridike, e njëjta gjë duhet t'u jepet refugjatëve (neni 16 (2)). Arsimi fillor u mundësohet gjithashtu refugjatëve njësoj shtetasve (neni 22 (1)). Refugjatëve që banojnë në mënyrë të ligjshme në një vend pritës u garantohen shërbime publike po njësoj (neni 23). Për më tepër, Konventa nuk mund të zbatohet në mënyrë diskriminuese për shkaqe që lidhen me racën, fenë dhe vendin e origjinës (neni 3).

Lidhur me përcaktimin e statusit të refugjatit, Konventa dhe Protokollin nuk japin asnjë të dhënë për procedurat që do të ndiqen për përcaktimin e statusit të refugjatit. I lihet secilit Shtet Kontraktues të vendosë procedurën që e konsideron më të përshtatshme, në përputhje me strukturën e tij të veçantë kushtetuese dhe administrative.¹⁰⁸

Konventa për të Drejtat e Fëmijëve¹⁰⁹ ndalon diskriminimin ndaj çdo fëmije për shkak të statusit të prindërve të tij/saj, duke përfshirë statusin e 'parregullt' (Art. 2 (1)), me të drejtë në shkollim dhe kujdes shëndetësor si fushat e shqetësimit kryesor.¹¹⁰ (Shihni me detaje seksionin B.3 të migracionit miqësor ndaj fëmijëve). Bazuar në këtë Konventë dhe në parimin e interesit më të mirë të fëmijës, ndalimi i fëmijëve gjatë imigrimit (vetëm apo me prindërit) konsiderohet në kundërshtim me të drejtën ndërkombëtare.

Secili prej këtyre instrumenteve ka një mekanizëm përmes të cilit shtetet palë raportojnë për përparimin e tyre në zbatimin e standardeve të konventës. Organet e Monitorimit të Traktatit (TMB) para të cilave Shtetet Palë raportojnë janë Komiteti i të Drejtave të Njeriut (i cili monitoron zbatimin e ICCPR), Komiteti për të Drejtat Ekonomike Sociale dhe Kulturore, Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit Racor, Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit ndaj grave, Komiteti për të Drejtat e

Fëmijëve, Komiteti për Torturën, si edhe Komiteti për mbrojtjen e të drejtave të gjithë punëtorëve migrantë dhe anëtarëve të familjeve të tyre, dhe Komiteti për të drejtat e personave me aftësi të kufizuara.

Protokolli për Parandalimin, Shtypjen dhe Ndëshkimin e Trafikimit të Personave, Veçanërisht Grave dhe Fëmijëve dhe Protokolli kundër Kontrabandimit të Migrantëve nga toka, deti dhe ajri,

(Protokollet e Palermos) të cilët të dy plotësojnë Konventën e Kombeve të Bashkuara kundër krimit të organizuar ndërkombëtar hynë në fuqi në dhjetor 2003 dhe janar 2004 përkatësisht. Që nga miratimi i tyre, Protokolli për Trafikimin ka 117 palë nënshkruese dhe 178 shtete palë dhe Protokolli për Kontrabandimin 112 palë nënshkruese dhe 150 shtete palë.¹¹¹

Protokolli për Trafikimin kërkon që Shtetet të marrin masa për kriminalizimin dhe ndëshkimin e trafikimit (neni 5), të ofrojnë ndihmë dhe mbrojtje për viktimat e trafikimit (neni 6), të ofrojnë ndihmë për riatdhesim për viktimat e trafikimit (neni 8) dhe të parandalojnë dhe të luftojnë kundër trafikimit (Neni 9).¹¹²

Protokolli në nenin 3 (a) përkufizon trafikimin si: "...rekrutimi, transportimi, transferimi, strehimi ose pritja e personave, me anë të kërcënimit ose përdorimit të forcës ose formave të tjera të shtypjes, rrëmbimit, mashtrimit, abuzimit të pushtetit ose pozicionit të cenueshmërisë ose dhënies apo marrjes së pagesave apo përfitimeve për të marrë pëlqimin e një personi që ka kontroll mbi një person tjetër, për qëllim shfrytëzimi. Shfrytëzimi do të përfshijë, së paku, shfrytëzimin e prostitucionit të tjerëve ose forma të tjera të shfrytëzimit seksual, punë ose shërbime të detyruara, skllavërinë ose praktika të ngjashme me skllavërinë, robërinë ose heqjen e organeve;" gjithashtu, e konsideron pëlqimin e një viktime të trafikimit të personave për shfrytëzimin e synuar si të parëndësishëm kur janë përdorur ndonjë nga mjetet e përcaktuara në nënparagraf (Neni 3 (b)). Ai gjithashtu i konsideron fëmijët si viktima të trafikimit (Neni 3 (c)) kur vërehet: "Rekrutimi, transportimi, transferimi, strehimi ose pritja e një fëmije për qëllim shfrytëzimi". Kjo do të konsiderohet "trafikim i personave" në rastin e fëmijëve, edhe pse nuk përfshin asnjë nga mënyrat e përcaktuara në nënparagrafin (a) të këtij neni".¹¹³

Protokolli i Kontrabandimit kërkon që shtetet të miratojnë masa për të parandaluar dhe kriminalizuar kontrabandimin (neni 7, 8, 11, 15), u kërkon shteteve të ruajnë dhe të mbrojnë të drejtat e migrantëve të cilët janë kontrabanduar (mos penalizimi në nenet 5 dhe 6; neni 16) dhe u kërkon shteteve të lehtësojnë kthimin e migrantëve (neni 18) në përputhje të plotë me parimin e moskthimit (*non-refoulement*). Këto instrumente kërkojnë bashkëpunimin ndërkombëtar në luftën kundër kontrabandimit dhe trafikimit, një çështje që do të diskutohet më poshtë.

Miratimi i protokolleve të veçanta mbi trafikimin dhe kontrabandimin pasqyron nevojën për të dalluar qartë këto dy aktivitete. Ndërsa migrantët pa dokumente, pranojnë me dëshirë të paguajnë dhe të rrezikojnë të transportohen përmes kufijve për sigurinë e tyre dhe/ose në kërkim të mundësive më të mira të jetës, personat e trafikuar janë viktimat e një krimi. Sidoqoftë, ka disa dallime ndërmjet dy krimeve: çështja e pëlqimit - kontrabandimi i njerëzve gjithmonë përfshin pëlqimin nga personi i kontrabanduar; koncepti i kontrabandimit prezumon interesin e ndërsjellë nga të dy palët, ndërsa, për trafikimin pëlqimi mungon; kontrabandimi përfundon kur klienti kontrabandohet në vendin e dëshiruar, ndërsa në rastin e trafikimit të personave, për shkak të elementit të tij shfrytëzues, është e vështirë të përcaktohet përfundimi i tij; edhe pse kontrabandimi në të gjitha rastet dhe trafikimi në disa raste përfshijnë dëshirën për të migruar në mënyrë të parregullt,¹¹⁴ trafikimi nuk mund të bëhet kurrë kontrabandim ndërsa kontrabandimi mund të bëhet trafikim. Kjo mund të shpjegohet si: trafikimi në vetvete përcaktohet nga shfrytëzimi si qëllim i tij; me fjalë të tjera, marrëdhënia mes

trafikanit dhe viktimës së trafikimit nuk përfundon me momentin e përfundimit të kalimit të parregullt të kufirit; vazhdon në shfrytëzim që mund të zgjasë pa ndonjë kufizim kohor të parashikueshëm. Duke qenë se synimi dhe pëlqimi për t'u kontrabanduar dhe për të kontrabanduar nga të dy palët mund të kthehet lehtësisht në synim pa pëlqimin për të shfrytëzuar personin e kontrabanduar, nuk cilësohet më si kontrabandim, por bëhet trafikim i njerëzve. Prandaj, mund të ketë një bashkim të dy këtyre krimeve. Kjo kërkon përdorim të kujdesshëm të këtyre termave dhe një dallim të kujdesshëm në parandalimin dhe përndjekjen e tyre.

B.1.2.c. Traktate të tjera në mbrojtje të punëtorëve migrantë

- **Konventat e ILO-s**

Që nga krijimi i tij, ILO ka vendosur që punëtorët migrantë meritojnë vëmendje të veçantë dhe mbrojtja e punëtorëve migrantë është përfshirë në Preambulën e Kushtetutës së ILO-s (recitali i dytë) si një nga fushat ku përmirësimi i kushteve të punës shihet si urgjent:

"Ndërsa ekzistojnë kushtet e punës që përfshijnë padrejtësi, vështirësi dhe ndalimin e një numri të madh personash që të prodhojnë trazira kaq të mëdha sa që të rrezikohet paqja dhe harmonia e botës; dhe kërkohet urgjentisht një përmirësim i këtyre kushteve; si, për shembull, rregullimi i orëve të punës, sidomos duke vendosur një ditë dhe javë pune maksimale, rregullimi i ofertës së punës, parandalimi i papunësinë, sigurimi i një pagë të duhur për jetesë, mbrojtja e punëtorit kundër sëmundjes, dhe dëmtimit që rrjedhin nga punësimi i tij, mbrojtja e fëmijëve, të rinjve dhe grave, moshës së vjetër nga dëmtimi, mbrojtja e interesave të punëtorëve kur punojnë në vende të ndryshme nga vendi i tyre, njohja e parimit të shpërblimit të barabartë për punë me vlerë të barabartë, njohja e parimit të lirisë së organizimit, organizimi i formimit profesional dhe teknik dhe masa të tjera; [...] [Shtohet theksi]."

Siç u përmend më lart, në parim, të gjitha standardet ndërkombëtare të punës, përveçse nëse përcaktohet ndryshe, janë të zbatueshme për të gjithë punëtorët migrantë. Këto standarde përfshijnë ato të përcaktuara në tetë konventat e ILO-s mbi të drejtat themelore të identifikuar në Deklaratën e ILO-s të vitit 1998 për Parimet dhe të Drejtat Themelore në Punë. Ato zbatohen për të gjithë punëtorët migrantë, pavarësisht nga statusi i tyre i migracionit.

Dy Konventa të ILO-s veçanërisht të rëndësishme për migracionin dhe që gjithashtu përfaqësojnë një konsensus për migracionin për motive punësimi janë:

Dyzet e dy vende kanë ratifikuar **Konventën për Migracionin për Motive Punësimi** (Rishikuar) (Nr. 97), e cila i detyron Shtetet të sigurojnë informacion falas dhe të saktë për migrantët (neni 2), të parandalojnë propagandë mashtruese (neni 3), të lehtësojnë largimin, udhëtimin dhe pritjen e migrantëve (neni 4), të parandalojnë diskriminimin ndaj migrantëve (neni 6) dhe të lejojnë remitancat (neni 9).¹¹⁵

Tetëmbëdhjetë vende kanë ratifikuar **Konventën në lidhje me migracionin në kushte abuzive dhe promovimin e barazisë së mundësive dhe trajtimit të punëtorëve migrantë** (nr. 143).¹¹⁶ Kjo Konventë kërkon që Shtetet të respektojnë të drejtat e njeriut të migrantëve (neni 1), të hetojnë, monitorojnë

dhe shtypin trafikimin (neni 2, 3 dhe 6) dhe të ofrojnë barazi të mundësive dhe trajtimit në fushat e punësimit, sigurimeve shoqërore, sindikatave dhe të drejtave kulturore (neni 10).

Konventat e tjera të rëndësishme të ILO-s janë **Konventa në lidhje me Punën e Detyruar ose me Forcë** (Nr. 29),¹¹⁷ **Konventa për Heqjen e Punës së Detyruar** (Nr. 105),¹¹⁸ **Konventa për Shpërblim të Barabartë** (Nr. 100)¹¹⁹ dhe **Konventa e Diskriminimit (Punësimi dhe Profesion)** (Nr. 111).¹²⁰

Konventa Ndërkombëtare për Mbrojtjen e të Drejtave të të gjithë Punëtorëve Migrantë dhe Anëtarëve të Familjeve të tyre e OKB,¹²¹ është ratifikuar deri më sot vetëm nga 56 shtete dhe është nënshkruar nga 12 shtete (duke shënuar shkallë shumë të ulët të ratifikimit), sepse shtetet druhen të krijojnë perceptimin tek shtetasit dhe elektorati i tyre se u japin më shumë të drejta migrantëve, ndërkohë që në realitet kjo konventë vetëm thekson më në detaje të drejtat njerëzore ekzistuese që janë të përcaktuara në instrumente të tjera ndërkombëtare.¹²² **Konventa** bazohet në konventat e Organizatës Ndërkombëtare të Punës, si edhe në instrumentet thelbësore të të drejtave të njeriut, të përmendura më lart.

Kjo konventë riafirmon normat themelore të të drejtave të njeriut dhe i përfshin ato në një instrument të zbatueshëm për punëtorët migrantë dhe familjet e tyre. Qëllimi themelor i Konventës është garantimi i të drejtave minimale për punëtorët migrantë dhe anëtarët e familjeve të tyre që janë në situatë të rregullt ose të pa dokumentuar / të parregullt.

Konventa është një element themelor për mbrojtjen e të drejtave të njeriut të migrantëve pasi ajo zbatohet në të gjitha aspektet e jetës së migrantëve, përfshirë familjen e migrantëve dhe situatën e grave dhe fëmijëve, dhe njih shprehimisht të drejtat e migrantëve pa dokumente. Një element tjetër pozitiv i Konventës është vizioni i saj i gjerë për të drejtat; megjithëse synon të rregullojë të drejtat e punëtorëve, nuk kufizohet në kontekstin e punësimit, por rregullon të gjithë spektrin e të drejtave të punëtorëve.

Konventa artikulon edhe më gjerësisht parimin e barazisë së trajtimit ndërmjet migrantëve dhe shtetasve para gjykatave dhe tribunaleve, në lidhje me shpërblimin dhe kushtet e tjera të punës, si edhe në lidhje me aksesin e punëtorëve migrantë në ndihmë mjekësore (urgjente) për migrantët e parregullt dhe arsimim për fëmijët e tyre. Në Konventën e Punëtorëve Migrantë (ICRMW), barazia dhe mos-diskriminimi theksohen dhe janë parime transversale për të gjithë migrantët, pavarësisht statusit të tyre ligjor – ashtu si në traktate të tjera të së drejtës dhe në të drejtën zakonore.

Konventa shpreh qartë se të drejtat themelore të artikuluar në Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut dhe të garantuara në Paktin Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike dhe Paktin Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore dhe traktate të tjera themelore të të drejtave të njeriut që zbatohen për të gjithë migrantët, përfshi edhe punëtorët migrantë.

Pjesa II e Konventës nënvizon zbatimin e parimit të mos-diskriminimit për të gjithë punëtorët migrantë, të cilët gëzojnë të drejtat e "pa dallim të çfarëdo lloji si seksi, race, ngjyre, gjuhe, feje ose bindjeje, politike apo mendimi tjetër, origjine kombëtare, etnike ose shoqërore, kombësie, moshe, gjendjeje ekonomike, prone, gjendjeje civile, lindjeje ose statusi tjetër"(neni 7).

Të drejtat e zbatueshme për të gjithë punëtorët migrantë dhe anëtarët e familjeve të tyre, përfshirë të drejtat e atyre në një situatë të parregullt, renditen në Pjesën III (Nenet 8 deri 35) dhe përfshijnë

lirinë për t'u larguar dhe për të hyrë në çdo shtet, përfshirë shtetin e origjinës (neni 8); e drejta për liri dhe siguri të personit dhe për mbrojtje nga dhuna, dëmtimi fizik, kërcënimet dhe frikësimi, qoftë nga zyrtarë publikë apo nga individë privatë, grupe ose institucione (neni 16); e drejta për barazi me shtetasit e shtetit në fjalë para gjykatave dhe tribunaleve (neni 18); ndalimi i dëbimit kolektiv dhe masat mbrojtëse në procesin e dëbimit (neni 22); e drejta e njohjes kudo si person para ligjit (neni 24); dhe e drejta për informim (neni 33). Të drejtat themelore sociale në lidhje me trajtimin e barabartë me shtetasit për shpërblimin dhe kushtet e tjera të punës dhe kushtet e punësimit (neni 25), sigurimet shoqërore (neni 27), e drejta për kujdes mjekësor (neni 28) dhe arsim (neni 30) mbrohen gjithashtu.

Pjesa IV e Konventës numëron të drejtat më specifike të punëtorëve migrantë dhe anëtarëve të familjes që janë në një situatë të dokumentuar ose të rregullt, të tilla si ato që adresojnë bashkimin familjar (neni 44) dhe hyrjen në tregun e punës (nenet 52 dhe 53). Pjesa V përmban një sërë dispozitash që kanë të bëjnë me kategori të veçanta të punëtorëve migrantë, të tillë si punëtorët kufitarë, punëtorët stinorë, punëtorët e lidhur me projekte dhe të vetëpunësuarit.

Pjesa VI promovon kushte të qëndrueshme, të drejta, njerëzore dhe të ligjshme në lidhje me migracionin ndërkombëtar të punëtorëve migrantë dhe anëtarëve të familjeve të tyre, dhe përcakton parimet për konsultime dhe bashkëpunim ndërshtetëror për rregullimin e migracionit për motive punësimi.

Që nga 12 gushti 2015, 87 vende dhe territore - dy të tretat e rreth 130 vendeve dhe territoreve për të cilat migracioni ndërkombëtar është një tipar i rëndësishëm - detyrohen nga të paktën një nga këto tre konventa plotësuese. Ndërkohë që ICRMW nuk është ratifikuar ende nga asnjë vend i vetëm me të ardhura të larta, 11 Shtete Anëtare të BE-së (midis tyre shumica e vendeve më të mëdha të destinacionit të migrantëve), Izraeli, Norvegjia dhe Zelanda e Re kanë ratifikuar një ose të dyja konventat e ILO-së mbi punëtorët migrantë.

Kutia 16. Të drejtat e migrantëve të mbrojtura nga Konventa ICRMW

Neni 10 ndalon torturën ose trajtimin apo ndëshkimin mizore, çnjerëzor ose degradues.

Neni 11 ndalon skllavërinë ose robërinë dhe punën e detyruar ose të detyrueshme.

Neni 12 parashikon lirinë e mendimit, fesë dhe ndërgjegjes

Neni 13 parashikon të drejtën e shprehjes.

Neni 14 ndalon ndërhyrjet arbitrare ose të paligjshme në jetën private ose sulmet ndaj nderit dhe reputacionit.

Neni 15 ndalon mohimin arbitrar të pasurisë.

Neni 16 i jep të drejtën migrantëve "për mbrojtje efektive nga Shteti kundër dhunës, dëmtimit fizik, kërcënimeve dhe frikësimit, qoftë nga nëpunës publikë apo nga individë privatë, grupe ose institucione". Nenet 17 deri 21 kanë të bëjnë me të drejtat e migrantëve që janë ndaluar nga autoritetet shtetërore për imigracion dhe vepra penale.

Neni 22 ndalon dëbimin kolektiv dhe përcakton të drejtat e migrantëve në procedurat e dëbimit.

Neni 23 parashikon të drejtën e të gjithë migrantëve për të kërkuar mbrojtjen dhe ndihmën e nëpunësve konsullorë ose diplomatikë të vendeve të tyre të origjinës.

Neni 25 i jep të drejtë të gjithë punëtorëve migrantë të "gëzojnë trajtim jo më pak të favorshëm se ai që u ofrohet shtetasve të shtetit të punësimit në lidhje me shpërblimin" dhe kushtet e tjera të punës.

Neni 26 ka të bëjë me të drejtën për t'u bashkuar me sindikatat.

Neni 27, në lidhje me sigurimet shoqërore, pranon që Shtetet mund të kufizojnë përfitimet për punëtorët migrantë, por inkurajon Shtetet "të shqyrtojnë mundësinë e rimbursimit të personave të interesuar në shumën e kontributeve të bëra prej tyre në lidhje me atë përfitim në bazë të trajtimit që i bëhet shtetasve të cilët janë në rrethana të ngjashme ”.

Neni 28 përcakton të drejtën e migrantëve dhe familjeve të tyre për kujdes shëndetësor "që kërkohet urgjentisht për ruajtjen e jetës së tyre ose shmangien e dëmtimit të pariparueshëm të shëndetit të tyre", si edhe trajtimin shëndetësor kurues, duke specifikuar që kujdesi mjekësor urgjent nuk duhet t'u refuzohet atyre në status të parregullt.

Neni 29 diskuton të drejtat e fëmijëve të migrantëve për emër, regjistrim të lindjes dhe shtetësi.

Neni 30 parashikon të drejtën për arsimin bazë, mbi baza të barabarta me shtetasit për migrantët e rregullt, dhe gjithashtu parashikon të drejtën e arsimit bazë që nuk mund të mohohet për shkak të statusit të parregullt të fëmijës ose prindërve të tij.

Neni 31 mbron identitetin kulturor të migrantëve dhe anëtarëve të familjes së tyre.

B.2. Legjislacioni dhe politika rajonale për migracionin

B.2.1. Legjislacioni dhe politika rajonale për migracionin

Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut¹²³ edhe pse nuk merret në mënyrë specifike me migrantët ofron një grup të përgjithshëm të të drejtave të njeriut që zbatohen edhe për migrantët. Mbrojtja që u jepet migrantëve përmes kësaj konvente është zhvilluar më tej përmes praktikës gjyqësore të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut. Praktika gjyqësore ka të bëjë me disa fusha të mbrojtjes së të drejtave të migrantëve si: Hyrja në territor dhe procedurat (*Rantsev kundër Qipros dhe Ruisë*),¹²⁴ hyrja në territorin e shtetit të paditur (*Thimothawes kundër Belgjikës dhe Abdi Mahamud kundër Maltës*),¹²⁵ çështjet në lidhje me dëbimin e paligjshëm (*Soering kundër Mbretërisë së Bashkuar*),¹²⁶ çështjet në lidhje me dëbimin kolektiv (*Hirsi Jamaa e të tjerë kundër Italisë*),¹²⁷ çështje që lidhen me parimin e moskthimit (*N.D. dhe N.T kundër Spanjës*),¹²⁸ çështjet në lidhje me situatat para largimit dhe me largimin e migrantëve (*A. dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*),¹²⁹ çështjet që konsiderojnë shtetësinë (*Hoti kundër Kroacisë*)¹³⁰ e shumë të tjerë.

Tre instrumente të tjerë specifikë në lidhje me mbrojtjen e migrantëve janë miratuar nën kujdesin e Këshillit të Evropës, i cili përfshin 47 Shtete Anëtare.

Karta Sociale Evropiane,¹³¹ e miratuar në vitin 1961 dhe e rishikuar në vitin 1996, përmban nenin 18 për "të drejtën për t'u angazhuar në një profesion fitimprurës në territorin e palëve të tjera kontraktuese" dhe nenin 19 për "të drejtën e punëtorëve migrantë dhe familjeve të tyre për mbrojtje dhe asistencë", që zbatohen për punëtorët migrantë në mënyrë të ligjshme brenda vendeve në fjalë. Një sërë dispozitash të tjera në Kartë, në lidhje me ofrimin e kujdesit mjekësor, sigurimeve shoqërore dhe mbrojtjen e të rinjve, janë gjithashtu me rëndësi të veçantë për migrantët.

Konventa Evropiane e KiE mbi Statusin Ligjor të Punëtorëve Migrantë,¹³² e miratuar në vitin 1977 bazohet në premisën që "statusi ligjor i punëtorëve migrantë që janë shtetas të Shteteve Anëtare të Këshillit të Evropës duhet të rregullohet në mënyrë që të sigurojë që sa më shumë të jetë e mundur ata të trajtohen në mënyrë jo më pak favorizuese se punëtorët që janë shtetas të Shtetit pritës në të gjitha aspektet e kushteve të jetesës dhe të punës "(Preambula).

Konventa e KiE mbi pjesëmarrjen e të huajve në jetën publike në nivelin vendor¹³³ synon të përmirësojë integrimin e banorëve të huajve në jetën e komunitetit. Zbatohet për të gjithë personat që nuk janë shtetas të Shtetit Palë dhe që janë banorë me qëndrim rregullt në territorin e tij. Konventa parashikon që Palët marrin përsipër t'u garantojnë banorëve të huaj, me të njëjtat kushte si për shtetasit e tyre, "të drejtat klasike" të lirisë së shprehjes, tubimit dhe organizimit, përfshirë të drejtën për të krijuar sindikata. Gjithashtu, Palët do të bëjnë përpjekje për të përfshirë banorët e huaj në proceset e konsultimit për çështjet vendore. Sipas disa kushteve të parashikuara me ligji, të drejtat e lirisë së shprehjes dhe tubimit mund të kufizohen.

Konventa e KiE mbi masat kundër trafikimit të qenieve njerëzore¹³⁴ u miratua nga Komiteti i Ministrave i Këshillit të Evropës më 3 maj 2005. Konventa hyri në fuqi më 1 shkurt 2008, pas ratifikimit të saj të 10-të. Bazuar në instrumentet ekzistuese ndërkombëtare, Konventa shkon përtej standardeve minimale të rena dakord në to dhe forcon mbrojtjen që u ofrohet viktimave. Konventa ka një fushë gjithëpërfshirëse zbatimi, duke përfshirë të gjitha format e trafikimit (qoftë kombëtar ose

ndërkombëtar, të lidhur ose jo me krimin e organizuar) dhe të gjithë personat që janë viktimat e trafikimit (gra, burra ose fëmijë). Format e shfrytëzimit që mbulon Konventa janë, minimalisht, shfrytëzimi seksual, puna ose shërbimet e detyruara, skllavëria ose praktikat e ngjashme me skllavërinë, robëria dhe heqjen e organeve. Vlera kryesore e shtuar e Konventës është perspektiva e të drejtave të njeriut dhe fokusi në mbrojtjen e viktimave. Preambula e saj përkufizon trafikimin e qenieve njerëzore si shkelje e të drejtave të njeriut dhe shkelje e dinjitetit dhe integritetit të qenieve njerëzore. Konventa parashikon një sërë të drejtash për viktimat e trafikimit, në veçanti të drejtën për t'u identifikuar si viktimë, për t'u mbrojtur dhe asistuar, për të pasur një periudhë rikuperimi dhe reflektimi prej të paktën 30 ditësh, për të marrë leje qëndrimi të rinovueshme, dhe për të marrë kompensim për dëmet e pësuar.

Gjithashtu një sërë masash jo-detyruese janë miratuar nën kujdesin e Këshillit të Evropës, sidomos nga Asambleja Parlamentare, e cila është një organ i përbërë nga parlamentarë nga Shtetet Anëtare që ka një Komitet për Migracionin, Refugjatët dhe Personat e Shpërngulur. Asambleja Parlamentare ka miratuar një sërë masash për të drejtat e njeriut të migrantëve, veçanërisht **Rezoluta 1509 (2006) mbi të drejtat e njeriut të migrantëve të parregullt, e cila numëron një grup minimal të të drejtave të njeriut të zbatueshme për këtë grup migrantësh**.¹³⁵ Kjo rezolutë e pranon që ka një numër gjithnjë në rritje të migrantëve të parregullt në Evropë, se secili shtet anëtar i Këshillit të Evropës ka të drejtë të rregullojë hyrjen e shtetasve të huaj dhe të kthejë migrantë të parregullt në vendin e tyre të origjinës në përputhje me ligjin ndërkombëtar të të drejtave të njeriut dhe në funksion të mbrojtjes së të drejtave të migrantëve të parregullt.

Kutia 17. Të drejta civile dhe politike sipas Rezolutës 1509 (të përzgjedhura)

Të drejtat minimale të mëposhtme meritojnë të theksohen:

- ✓ E drejta për të jetuar duhet të gëzohet dhe të respektohet. Forca e paarsyeshme nuk duhet të përdoret për të parandaluar hyrjen e jo-shtetasve në një vend. Autoritetet kanë përdorur që të përpiqen të shpëtojnë ata, jeta e të cilëve mund të jetë në rrezik në përpjekje për të hyrë në një vend;
- ✓ Migrantët e parregullt duhet të mbrohen nga tortura dhe trajtimi ose ndëshkimi çnjerëzor ose degradues. Procesi i kthimit të migrantëve të parregullt duhet të kryhet duke respektuar plotësisht të drejtën e dinjitetit të të kthyerve, duke marrë parasysh, ndër të tjera, moshën e tyre, seksin, gjendjen shëndetësore dhe aftësitë e kufizuara eventuale. Masat shtrënguese gjatë dëbimit duhet të mbahen në minimumin absolut;
- ✓ Migrantët e parregullt duhet të mbrohen nga skllavëria dhe puna e detyruar, dhe viktimave të trafikimit duhet t'u jepen të drejta specifike në përputhje me Konventën e Këshillit të Evropës për masat kundër trafikimit të qenieve njerëzore ndalimi i migrantëve të parregullt duhet të përdoret vetëm si një mundësi e fundit dhe jo për një periudhë të zgjatur kohe.
- ✓ Kur është e nevojshme, migrantët e parregullt duhet të mbahen në ambiente të veçanta ndalimi dhe veçmas nga të burgosurit e dënuar. Fëmijët duhet të ndalohen vetëm si masë e fundit dhe më pas për një periudhë sa më të shkurtër të mundshme.¹³⁶ Ndalimi ose mbajtja e personave të tjerë të pambrojtur (gratë shtatzëna, nënat me fëmijë të vegjël, të moshuarit, personat me aftësi të kufizuara) duhet të shmanget kur është e mundur. Akomodim i përshtatshëm duhet të ofrohet për familjet, por përndryshe burrat dhe gratë duhet të akomodohen veçmas. Të ndaluarit duhet të kenë të drejtën të kontaktojnë këdo që zgjedhin vetë (avokatët, anëtarët e familjes, OJQ-të, UNHCR, etj.), të marrin kujdesin e duhur mjekësor dhe të kenë një përkthyes dhe ndihmë juridike falas kur është e përshtatshme;
- ✓ Duhet të respektohet e drejta për azil dhe mos-kthim;

- ✓ Një migrant i parregullt që largohet nga vendi ka të drejtën t'i drejtohet në mënyrë efektive Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut duke paraqitur një kërkesë individuale në Gjykatë sipas nenit 34 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut;
- ✓ Duhet të respektohet e drejta për jetën private dhe familjare. Largimi nuk duhet të ndodhë kur personi i parregullt në fjalë ka lidhje veçanërisht të forta familjare ose shoqërore me vendin që kërkon ta largojë atë dhe kur largimi ka të ngjarë të çojë në përfundimin se dëbimi do të cenonte të drejtën për jetën private dhe / ose familjare të personit në fjalë.

B.2.2. Legjislacioni dhe politika e BE-së për migracionin

Politika dhe legjislacioni i BE-së për migracionin janë zhvilluar rreth disa fushave kryesore midis të cilave:

- Politika dhe Legjislacioni për Azilin
 - Politika dhe Legjislacioni për imigracionin
 - Menaxhimi i kufijve të jashtëm
- **Politika dhe Legjislacioni për Azilin**
 - Nenet 67 (2), 78 dhe 80 të Traktatit për Funkcionimin e BE-së,¹³⁷
 - Neni 18 i Kartës të të Drejtave Themelore
 - Traktati i Lisbonës 2009, i cili hyri në fuqi në dhjetor 2009,¹³⁸ ndryshoi situatën duke transformuar masat mbi azilin nga krijimi e standardeve minimale në krijimin e një sistemi të përbashkët që përfshin status uniform dhe procedura uniforme.

Ky sistem i përbashkët duhet të përfshijë:

- Një status uniform të azilit;
 - Një status uniform të mbrojtjes plotësuese;
 - Një sistem të përbashkët të mbrojtjes së përkohshme;
 - Procedurat e zakonshme për dhënien dhe tërheqjen e azilit uniform ose statusit të mbrojtjes plotësuese;
 - Kriteret dhe mekanizmat për të përcaktuar se cili shtet anëtar është përgjegjës për shqyrtimin e një kërkesë;
 - Standardet në lidhje me kushtet e pritjes;
 - Partneritet dhe bashkëpunim me vendet e treta.
- **Direktivat në lidhje me azilin**

Direktiva për Procedurat e Azilit (e rishikuar)¹³⁹ synon të krijojë një sistem koherent për të siguruar që vendimet për kërkesat për mbrojtje ndërkombëtare të merren në mënyrë efikase dhe të drejtë, ndërsa:

- përcakton rregulla të qarta për regjistrimin dhe depozitimin e kërkesave, duke u siguruar që të gjithë ata që dëshirojnë të kërkojnë mbrojtje ndërkombëtare mund ta bëjnë shpejt dhe në mënyrë efektive
- cakton një afat kohor për shqyrtimin e kërkesave (në parim gjashtë muaj në fazën administrative), ndërsa parashikon mundësinë e përsheptimit për kërkesa që mund të jenë të pabazuara ose të bëra me keqbesim
- lejon koncepte për procedurat kufitare dhe vendet e sigurta (përcakton rregulla të qarta për verifikimin e pranueshmërisë dhe për zbatimin e koncepteve të shtetit të tretë të sigurtë dhe

vendit të parë të azilit, përcaktimi kombëtar i vendeve të treta si vende të sigurta të origjinës, konceptin e vendit të tretë dhe konceptin e vendit të sigurt Evropian).

- trajnon vendimmarrësit dhe ofron mundësinë për ndihmë juridike
- ofron mbështetjen e duhur për ata që kanë nevojë për mbrojtje të veçantë - për shembull për shkak të moshës së tyre, paaftësisë, sëmundjes – sidomos siguron që atyre t'u lihet koha e mjaftueshme për të marrë pjesë në mënyrë efektive në procedurë.
- parashikon rregulla për të drejtën e qëndrimit dhe ankimimet para gjykatave ose tribunaleve.

Direktiva 2001/55 /KE e 20 korrikut 2001 mbi standardet minimale për dhënien e mbrojtjes së përkohshme në rast të një fluksi masiv të personave të shpërngulur dhe për masat promovon një ekuilibër të përpjekjeve ndërmjet Shteteve Anëtare për pritjen e këtyre personave dhe për mbajtjen e pasojave të saj dhe u hartua si një kornizë për menaxhimin e fluksit masiv të papritur të personave të zhvendosur dhe për t'i dhënë atyre mbrojtje të menjëhershme.¹⁴⁰

Kutia 18. Rregullorja e Dublinit e Bashkimit Evropian¹⁴¹

Rregullorja e Dublinit III hyri në fuqi në korrik 2013. Rregullorja e Dublinit përcakton se cili shtet anëtar i BE-së është përgjegjës për shqyrtimin e kërkesës për azil të një azilkërkuesi. Rregullorja krijon një bazë të dhënash për gjurmët e gishtërinjve të azilkërkuesve, të quajtur EURODAC. Azilkërkuesit duhet të aplikojnë për azil në vendin e parë të BE-së ku arrijnë dhe ku u merren shenjat e gishtërinjve. Azilkërkuesit mund të kthehen në një shtet tjetër anëtar të BE-së nëse mund të provohet se ata ose kanë hyrë në BE (nga ajri, deti ose toka) ose kanë bërë një kërkesë për azil në atë shtet tjetër. Territori i Rregullores së Dublinit u shtri në disa vende jo të BE-së si Norvegjia, Islanda dhe Zvicra. Ky sistem vë në tension të madh disa vende të BE-së, të cilat gjeografikisht ka më shumë të ngjarë të jenë vendi i hyrjes së parë për azilkërkuesit (si Greqia, Italia, Spanja, etj.).

Elementet kryesore të Rregullores aktuale të Dublinit:

- një mekanizëm i paralajmërimit të hershëm, gjendjes së gatishmërisë dhe menaxhimit të krizave, i orientuar drejt adresimit të shkaqeve themelore disfunkcionale të sistemeve kombëtare të azilit ose problemeve që burojnë nga presione të veçanta,
- një sërë dispozitash për mbrojtjen e aplikantëve, të tilla si intervista e detyrueshme personale, garancitë për fëmijët migrantë (përfshirë një përshkrim të hollësishëm të faktorëve që duhet të jenë në themel të vlerësimit të interesit më të lartë të fëmijës) dhe mundësitë e zgjeruara të ribashkimit të tyre me të afërmit e tyre,
- mundësia që ankimimet të pezullojnë ekzekutimin e transferimit për periudhën kur e ankimimit në pritje, së bashku me garantimin e të drejtës që një person të qëndrojë në territor në pritje të vendimit të gjykatës për pezullimin e transferimit në pritje të ankimimit,
- detyrimin për të ofruar ndihmë juridike falas sipas kërkesës,
- një shkak të vetëm për ndalim në rast rreziku të ikjes; kufizim i rreptë i kohëzgjatjes së ndalimit,
- mundësia që azilkërkuesit të cilët në disa raste mund të konsiderohen migrantë të parregullt dhe të kthehen sipas Direktivës së Kthimit, të trajtohen sipas procedurës së Dublinit - duke u dhënë kështu këtyre personave më shumë mbrojtje se Direktiva e Kthimit,
- detyrimin për të garantuar të drejtën e ankimimit të një vendimi transferimi përpara një gjykate ose tribunali dhe qartësi më të madhe ligjore të procedurave midis Shteteve Anëtare - p.sh. afate shteruese dhe më të qarta.

E gjithë procedura e Dublinit nuk mund të zgjasë më shumë se 11 muaj për të marrë në ngarkim një person, ose 9 muaj për ta kthyer atë (me përjashtim të arratisjes, ose kur personi është i ndaluar). **Rishikimi 20 i Rregullores Dublin III i referohet parimit bazë që një person nuk duhet të mbahet i ndaluar për arsyen e vetme se kërkon mbrojtje ndërkombëtare.**

Do të konsiderohet e përshtatshme që të ndalohet një individ për të siguruar transferimin në një shtet tjetër të Dublinit kur paraqet 'një rrezik domethënës për t'u arratisur'. Më 15 Mars 2017 Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit Evropian pohoi në çështjen C-528/15 Al Chodor¹⁴² që ekzistenca e praktikës gjyqësore që konfirmon praktikën e qëndrueshme administrative nga autoritetet kombëtare në lidhje me kriteret për një 'rrezik domethënës të arratisjes' nuk ishte e mjaftueshme për të përmbushur nenin 28. Gjykata vendosi që kriteret objektive për të përcaktuar një 'rrezik të arratisjes' duhet të përcaktohen në një dispozitë detyruese e ligjit kombëtar. Kur merret parasysh nëse do të ndalohet ose jo një individ në mënyrë që të sigurohet transferimi sipas Dublinit, duhet të zbatohen dispozitat në Rregulloret e Transferimit për Përcaktimin e një Kërkese për Mbrojtje Ndërkombëtare (Ndalim) (Kriteret për Rrezik të Rëndësishëm për Arratisje) e vitit 2017.

Më 23 shtator 2020, Komisioni Evropian prezantoi **Paktin e Ri mbi Migracionin dhe Azilin**¹⁴³ pas konsultimeve me Parlamentin Evropian, Shtetet Anëtare dhe palë të ndryshme të interesit. Pakti i Ri përfshin të gjithë elementët e ndryshëm të nevojshëm për një qasje gjithëpërfshirëse ndaj migracionit. Në veçanti, Pakti i Ri pranon që asnjë Shtet Anëtar nuk duhet të marrë përsipër një përgjegjësi disproporcionale dhe që të gjitha Shtetet Anëtare duhet të kontribuojnë për solidaritet në baza të vazhdueshme.

- **Politika dhe Legjislacioni për imigracionin**

- Neni 78 dhe 80 të traktatit për funksionimin e BE-së
- Direktivat në lidhje me imigracionin

Që nga viti 2008, një sërë direktivash të rëndësishme për imigracionin janë miratuar dhe disa janë rishikuar tashmë.

1. Migracion i rregullt

Pas vështirësive të hasura në miratimin e një dispozite të përgjithshme që mbulon të gjithë imigracionin për motive punësimi në BE, qasja aktuale konsiston në miratimin e legjislacionit sektorial, sipas kategorisë së migrantëve, me qëllim krijimin e një politike të rregullt të imigracionit në nivelin e BE-së.

Direktiva 2009/50 / EC mbi kushtet e hyrjes dhe qëndrimit të shtetasve të vendeve të treta për qëllime të punësimit shumë të kualifikuar krijoi "kartën blu të BE-së", një procedurë e shpejtë për dhënien e një leje të veçantë qëndrimi dhe pune në kushte më tërheqëse, t'u mundësojë punëtorëve të vendeve të treta fillimin e një pune shumë të kualifikuar në Shtetet Anëtare.¹⁴⁴

Kutia 19. Direktiva e Kartës Blu¹⁴⁵

Kjo direktivë ka për qëllim të kontribuojë në arritjen e këtyre qëllimeve dhe të adresojë mungesat e fuqisë punëtoresh duke nxitur pranimin dhe lëvizshmërinë - për qëllime të punësimit shumë të kualifikuar - të shtetasve të vendeve të treta për qëndrime më shumë se tre muaj, në mënyrë që të bëjë Komunitetin më tërheqës për punëtorë të tillë nga e gjithë bota dhe për të mbështetur

konkurrencën e saj dhe rritjen ekonomike. Për të arritur këto qëllime, është e nevojshme të lehtësohet pranimi i punëtorëve shumë të kualifikuar dhe familjeve të tyre duke krijuar një procedurë të shpejtë të pranimit dhe duke u dhënë atyre të drejta të barabarta sociale dhe ekonomike si shtetas të Shtetit Anëtar pritës në një sërë fushash. Gjithashtu është e nevojshme të merren parasysh përparësitë, nevojat e tregut të punës dhe kapacitetet pritëse të Shteteve Anëtare. Kjo Direktivë duhet të mos cenojë kompetencën e Shteteve Anëtare për të mbajtur ose për të prezantuar leje të reja kombëtare qëndrimi për ndonjë motiv punësimi. Shtetasit e vendeve të treta në fjalë duhet të kenë mundësinë të aplikojnë për një Kartë Blu të BE-së ose për një leje qëndrimi kombëtare. Për më tepër, kjo Direktivë nuk duhet të ndikojë në mundësinë që një mbajtës i Kartës Blu të BE-së të gëzojë të drejta dhe përfitime shtesë që mund të sigurohen nga legjislacioni kombëtar dhe që janë në përputhje me këtë Direktivë.

Direktiva e Lejes Unike (2011/98/BE) përcakton një procedurë të përbashkët, të thjeshtuar për shtetasit e vendeve të treta që aplikojnë për një leje qëndrimi dhe pune në një Shtet Anëtar, si dhe një grup të përbashkët të të drejtave që duhet t'u jepen imigrantëve të rregullt. Ai përmban dispozita për një procedurë të vetme aplikimi që çon në një titull të kombinuar që përfshin lejet e qëndrimit dhe të punës brenda një akti të vetëm administrativ duke kontribuar në thjeshtimin dhe harmonizimin e rregullave të zbatueshme aktualisht në Shtetet Anëtare. Ky thjeshtim procedural është prezantuar tashmë nga disa Shtete Anëtare dhe ka krijuar një procedurë më efikase si për migrantët ashtu edhe për punëdhënësit e tyre, dhe ka mundësuar kontrolle më të lehta të ligjshmërisë së vendbanimit dhe punësimit të tyre. Kështu, në mënyrë që të lejohet hyrja fillestare në territorin e tyre, Shtetet Anëtare duhet të jenë në gjendje të japin një leje të vetme ose, nëse lëshojnë leje të vetme vetëm pas hyrjes, ato duhet të japin vetëm një vizë. Shtetet Anëtare duhet të japin leje të vetme ose viza të vetme në kohën e duhur.¹⁴⁶

Direktiva 2014/36 / BE, e miratuar në shkurt 2014, rregullon kushtet e hyrjes dhe qëndrimit të shtetasve të vendeve të treta për qëllimet e punësimit si punëtorë stinorë. Punëtorëve migrantë stinorë u lejohet të qëndrojnë ligjërisht dhe përkohësisht në BE për një periudhë maksimale ndërmjet pesë dhe nëntë muaj (në varësi të Shtetit Anëtar) për të kryer një veprimtari që varet nga stinët, duke ruajtur vendbanimin e tyre kryesor në një vend të tretë. Gjithashtu Direktiva sqaron tërësinë e të drejtave të cilat i gëzojnë këta punëtorë migrantë.¹⁴⁷ Direktiva e Punëtorëve Stinorë është e zbatueshme për shtetasit e vendeve të treta që banojnë jashtë BE-së në kohën e aplikimit për vizë, të cilët dëshirojnë të qëndrojnë përkohësisht në një Shtet Anëtar të BE-së për të filluar punë stinore në atë Shtet Anëtar - me punën stinore që përcaktohet në Direktivë si një aktivitet që lidhet me një periudhë të caktuar të vitit nga një ngjarje ose model i përsëritur i ngjarjeve të lidhura me kushtet sezonale.¹⁴⁸

Direktiva (BE) 2016/801 mbi kushtet e hyrjes dhe qëndrimit të shtetasve të vendeve të treta për qëllime kërkimi, studimi, trajnimi, shërbimi vullnetar, skeme të shkëmbimit të nxënësve ose projekti arsimor dhe *au pair* u miratua në 11 maj 2016.¹⁴⁹

Në fund, **statusi i shtetasve të vendeve të treta që janë banorë afatgjatë në Bashkimin Evropian rregullohet akoma nga Direktiva e Këshillit 2003/109 /KE, e ndryshuar në 2011 për të shtrirë fushën e saj të veprimit për refugjatët dhe përfituesit e tjerë të mbrojtjes ndërkombëtare.** Raporti i zbatimit i marsit 2019 tregoi se, në vend që të promovimit në mënyrë aktive të statusit të qëndrimit afatgjatë Evropian, Shtetet Anëtare duhet të japin kryesisht leje kombëtare për qëndrim afatgjatë.¹⁵⁰

2. Integrimi

Direktiva e Këshillit 2003/86 /KE që përcakton dispozitat mbi të drejtën e bashkimit familjar¹⁵¹ dhe njih ekzistencën e të drejtë për bashkim familjar. Vendos një detyrim pozitiv mbi Shtetet Anëtare, duke i kërkuar atyre në rastet e përcaktuara nga Direktiva që të autorizojnë bashkimin familjar të anëtarëve të caktuar të familjes së sponsorit dhe duke mos u lënë liri veprimi në këtë drejtim.

Kutia 20. Bashkimi familjar dhe integrimi në BE¹⁵²

Në shumë shtete anëtare, bashkimi familjar përbën një pjesë të madhe të migracionit të rregullt. Në vitin 2008, Komisioni publikoi Raportin e tij të parë mbi zbatimin e Direktivës, duke nënvizuar zgjedhjet e ndryshme të politikave të ndjekura nga Shtetet Anëtare se si të menaxhojnë në mënyrë të efektshme fluksin e madh të migrantëve për arsye të bashkimit familjar. Në vitet e fundit, shumë Shtete Anëtare kanë prezantuar ose rishikuar në veçanti rregullat e bashkimit familjar për refugjatët (dhe gjithashtu për përfituesit e mbrojtjes plotësuese, të cilët janë të përjashtuar nga fushëveprimi i Direktivës). Pavarësisht sfidave të fundit migratore dhe numrit të lartë të aplikantëve për mbrojtje ndërkombëtare, përfituesit e mbrojtjes ndërkombëtare kanë vazhduar të përfitojnë nga rregullat më të favorshme të bashkimit të familjes krahasuar me kategoritë e tjera të shtetasve të vendeve të treta dhe përfituesit e mbrojtjes plotësuese përfitojnë në përgjithësi nga një nivel i ngjashëm i mbrojtjes të sigurt ligjrisht si refugjatë.¹⁵³

Kompetenca e BE-së në fushën e integritimit është e kufizuar. Në korrik 2011, Komisioni miratoi Agjendën Evropiane për Integrimin e Shtetasve të Vendeve të Treta.¹⁵⁴ Kohët e fundit, në qershor 2016, Komisioni paraqiti një plan veprimi, që përcaktonte një kuadër politik dhe hapa praktikë për të ndihmuar Shtetet Anëtare që të integrojnë 20 milion shtetas jo të BE-së që janë banorë me qëndrim të rregullt në BE. Instrumentet ekzistuese përfshijnë Forumin Evropian për Migracionin; Faqja e Internetit për Integrimin; dhe Rrjeti Evropian i Integritimit.

3. Imigracioni i Parregullt

BE ka miratuar disa pjesë kryesore të legjislacionit për të luftuar imigracionin e parregullt:

Direktiva e Këshillit 2002/90/KE, përcakton një përkufizim të përbashkët të krimit të lehtësimit të hyrjes, tranzitit dhe qëndrimit të paautorizuar dhe **Vendimi Kuadër 2002/946 /DPB, që vendos sanksione penale për këtë sjellje.**¹⁵⁵

Trafikimi adresohet nga Direktiva 2011/36 /BE mbi parandalimin dhe luftën kundër trafikimit të qenieve njerëzore dhe mbrojtjen e viktimave të tij. Paketa plotësohet me Direktivën e Këshillit 2004/81/KE, që parashikon dhënien e një leje qëndrimi për personat e trafikuar ose të kontrabanduar të cilët bashkëpunojnë me autoritetet kompetente.¹⁵⁶ Direktiva merr një qasje të përqendruar te viktima, duke përfshirë një perspektivë gjinore, për të mbuluar masa në fusha të ndryshme siç janë: dispozitat e ligjit penal, ndjekja penale e shkelësve të ligjit, mbështetja e viktimave dhe të drejtat e viktimave në proceset penale, parandalimi dhe monitorimi i zbatimit.

Direktiva e Kthimit '(2008/115 / KE) përcakton standardet dhe procedurat e përbashkëta të BE-së për kthimin e shtetasve të vendeve të treta me qëndrim të parregullt.¹⁵⁷ Në shtator 2018, Komisioni propozoi një rishikim të synuar të Direktivës së Kthimit, duke përfshirë një procedurë të re kufi për

aplikantët për azil, procedura dhe rregulla më të qarta për të parandaluar abuzimet, krijimin e programeve efikase të kthimit vullnetar në Shtetet Anëtare dhe rregulla më të qarta për ndalimin. Me fjale të tjera Direktiva e ndryshuar që është në proces negocimi është një 'rishikim i targetuar' që synon të përshpejtojë procedurat e kthimit, të krijojë më shumë lidhje ndërmjet procedurave të azilit dhe kthimit dhe të ulë rrezikun e arratisjes, duke mbrojtur të drejtat themelore të njeriut.

Kutia 21. Direktiva e kthimit¹⁵⁸

Çështjet e mëposhtme janë disa aspekte kritike të Direktivës së Kthimit:

Direktiva përcakton se ndalimi për qëllimin e largimit do të përdoret vetëm nëse masa të tjera të mjaftueshme, por më pak shtrënguese nuk mund të zbatohen në mënyrë efektive në një rast specifik, veçanërisht kur ekziston rreziku i arratisjes, ose personi fjalë shmang ose pengon përgatitjen e kthimit ose procesin i largimit. Një nga aspektet më të debatuar të Direktivës së Kthimit ka të bëjë me ndalimin e shtetasve të vendeve të treta sipas urdhrat për kthim. Duhet të theksohet se, me dispozitat e prezantuara nga Direktiva e Kthimit, në veçanti masa që vendos një afat kohor të ndalimit prej 6 muajsh, i cili mund të zgjatet përjashtimisht në maksimumi 18 muaj ndaj migrantëve është bërë kryesisht një pjesë sistematike e menaxhimit të migracionit në të gjitha Shtetet Anëtare të BE-së - edhe pse duhet përdorur si alternativë e fundit sipas të drejtës rajonale/Evropiane. Si pjesë e zbatimit të Direktivës, 11 Shtete Anëtare kanë zbatuar kufirin maksimal të ndalimit prej 18 muajsh dhe dhjetë Shtete Anëtare kanë zgjatur afatet maksimale të ligjshme të ndalimit.¹⁵⁹

Direktiva 2009/52/KE specifikon sanksionet dhe masat që do të zbatohen në Shtetet Anëtare kundër punëdhënësve të shtetasve të parregullt të vendeve të treta.¹⁶⁰

Që nga viti 2001, Shtetet Anëtare kanë njohur reciprokisht **vendimet e tyre përkatëse të dëbimit (Direktiva 2001/40)**, sipas të cilave respektohet dhe zbatohet një vendim nga një Shtet Anëtar për të dëbuar një shtetas jo-anëtar të BE-së të pranishëm në një shtet tjetër anëtar.¹⁶¹

• **Menaxhimi i kufijve të jashtëm, politika dhe legjislacioni**

- Neni 3.2 i Traktatit për BE-në;
- Neni 67 dhe 77 të traktatit për funksionimin e BE-së;
- Acquis për kufijtë e jashtëm të Shengen-it;

Marrëveshjet e Shengenit (1985, 1990) parashikojnë lëvizje të lirë dhe udhëtime të pakufizuara për shtetasit e shteteve të Shengenit (aktualisht përfshijnë 22 shtete anëtare të Bashkimit Evropian, si dhe Islandën, Norvegjinë, Lihtenshtajnin dhe Zvicrën), të cilët mund të jetojnë, të studiojnë ose të punojnë kudo që dëshirojnë në ato shtete.¹⁶²

Të jesh pjesë e zonës pa kontrolle të kufirit të brendshëm do të thotë që këto vende:

- të mos kryejnë kontrolle kufitare në kufijtë e tyre të brendshëm (d.m.th. kufijtë mes dy shteteve Shengen);
- të kryejnë kontrolle të harmonizuara, bazuar në kritere të përcaktuara qartë, në kufijtë e tyre të jashtëm (d.m.th. kufijtë mes një shteti Shengen dhe një shteti jo Shengen).

Për rrjedhojë, shtetasit e BE-së dhe shtetasit e atyre vendeve që janë pjesë e zonës Shengen, dhe pjestarët e familjeve të tyre, kanë të drejtë të hyjnë në territorin e Shteteve Anëtare të BE pa autorizim paraprak nëse përmbushin kërkesat e Kodit Kufitar Shengen (Neni 6). Ata mund të përjashtohen mbi

bazën e politikës publike, sigurisë publike ose shëndetit publik. Sipas ligjit evropian, shtetasit nga vendet e renditura në Shtojcën 1 të Rregullores së Listës së Vizave (Rregullorja (EU) 2018/1806, e ndryshuar) mund të hyjnë në territorin e BE me vizë të lëshuar përpara hyrjes.

B.3. E ardhmja në qeverisjen e migracionit: Pakti Global për Migracion të Sigurt të organizuar dhe të Rregullt dhe Zbatimi i Objektivave të Zhvillimit të qëndrueshëm (SDG)

B.3.1. Pakti Global për Migracion të Sigurt, të Organizuar dhe të Rregullt

Lëvizjet globale të refugjatëve dhe migrantëve paraqet sfida, mundësi dhe detyrime për vendet në të gjithë botën.

Me miratimin e Deklaratës së Nju Jorkut për Refugjatët dhe Migrantët, 193 Shtetet Anëtare të OKB-së njohën nevojën për një qasje gjithëpërfshirëse ndaj lëvizshmërisë së njerëzve dhe bashkëpunimit të zgjeruar në nivelin global në 2016.¹⁶³ Kjo deklaratë u miratua gjerësisht, duke përfshirë edhe Bashkimin Evropian (BE).

Aneksi II i Deklaratës së Nju Jorkut vuri në lëvizje një proces të konsultimeve ndërqeveritare dhe negociatave drejt zhvillimit të një Pakti Global për Migracionin e Sigurt të organizuar dhe të Rregullt (GCM ose Pakti). Ky proces përfundoi më 10 dhjetor 2018 me miratimin e Paktit Global nga shumica e Shteteve Anëtare të OKB-së në një Konferencë Ndërqeveritare në Marrakesh, Marok, të ndjekur nga afër për miratimin zyrtar nga Asambleja e Përgjithshme e OKB-së në 19 dhjetor.¹⁶⁴

Pakti është një moment historik i kërkuar prej kohësh në historinë e dialogut global dhe bashkëpunimit ndërkombëtar për migracionin. Ai shpreh angazhimin kolektiv nga më shumë se 170 qeveri për të përmirësuar qeverisjen e migracionit; për të forcuar kontributin e migrantëve dhe migracionit në zhvillimin e qëndrueshëm; dhe për të kapërcyer sfidat e ndërlidhura duke mbledhur përfitimet e migracionit ndërkombëtar.¹⁶⁵

Përveç miratimit të Paktit Global për Migracionin e Sigurt të Organizuar dhe të Rregullt, në vitin 2018 u miratua edhe një Pakt Global për Refugjatët. Kjo përmbledhje do të përqendrohet në Paktin Global për Migracionin e Sigurt, të Organizuar dhe të Rregullt cila u miratua nga 164 vende.

Sipas Organizatës Ndërkombëtare për Migracionin (IOM), agjencia e OKB-së për migracionin e ngarkuar për të qenë Sekretariati për Paktin, këto pakte 'ofrojnë mundësinë për të ecur përpara me forcimin e normave, parimeve, rregullave dhe proceset e vendimmarrjes që do të lejojnë një bashkëpunim më efektiv ndërkombëtar në përgjigje të asaj që është një çështje përcaktuese.' Ofrimi i mbështetjes së vazhdueshme institucionale për adresimin e këtyre çështjeve dhe zbatimin e rezultateve të pakteve globale do të ishte një sfidë.¹⁶⁶

Pakti global ofron një mundësi të konsiderueshme për të përmirësuar qeverisjen e migracionit, për të adresuar sfidat që lidhen me lëvizjet moderne të migracionit dhe për të forcuar kontributin e migrantëve dhe migracionit në zhvillimin e qëndrueshëm.¹⁶⁷ Këto vëzhgime mund të bëhen në lidhje me GCM:

- synon të kapërcejë copëtimin e qeverisjes së migracionit duke adresuar të gjitha çështjet e ndryshme të ngritura nga migracioni. Ai bazohet në standardet ndërkombëtare për të drejtat

e njeriut, zhvillimin, ndryshimin e klimës, mbrojtjen e punës, ose kontrabandimin / trafikimin dhe adreson mënyrat e shumta se si migracioni lidhet me këto.

- GCM është për bashkëpunim, si mes shteteve, ashtu edhe ndërmjet shteteve dhe aktorëve jo-shtetërorë. Për shkak se 'asnjë shtet nuk mund të trajtojë migracionin i vetëm', GCM propozon një "kuadër bashkëpunimi" dhe bën thirrje për "bashkëpunim ndërkombëtar midis të gjithë aktorëve përkatës për migracionin' (para 7).
- GCM bën thirrje për një 'qasje të të gjithë shoqërisë' dhe rekomandon 'partneritete me shumë aktorë' që mbledhin së bashku 'migrantët, diasporën, komunitetet lokale, shoqërinë civile, akademinë, sektorin privat, parlamentarët, sindikatat, institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut, median dhe palët e tjera të interesuara në qeverisjen e migracionit'.¹⁶⁸
- GCM njeh dhe respekton plotësisht kuadrin ekzistues ndërkombëtar të të drejtave të njeriut si kuadri autoritar i mbrojtjes për të gjithë migrantët. Që të sigurojë migracion të sigurt dhe të rregullt dhe të jetë besnik ndaj qëllimeve dhe angazhimeve të Deklaratës së Nju Jorkut, Pakti Global riafirmon, respekton dhe zbaton angazhimet dhe detyrimet ekzistuese të Shtetit për të mbrojtur të drejtat e njeriut, sigurinë dhe dinjitetin e të gjithëve njerëzit në lëvizje, pavarësisht nga statusi i tyre i migracionit. Shtetet duhet të sigurohen që të gjithë migrantët, pavarësisht nga statusi i tyre, të ushtrojnë të drejtat e tyre themelore civile, politike, ekonomike, sociale dhe kulturore.

Kutia 22. Objektivat për Migracion të Sigurt dhe të Rregullt

- (1) të mblidhen dhe të përdoren të dhëna të sakta dhe të ndara si bazë për politikën e bazuar në prova
- (2) të minimizohen shtesat e pafavorshme dhe faktorët strukturorë që i detyrojnë njerëzit të largohen nga vendi i tyre i origjinës
- (3) të jepet informacion i saktë dhe në kohë në të gjitha fazat e migracionit
- (4) të sigurohet që të gjithë migrantët të kenë vërtetim të identitetit ligjor dhe dokumentacion e duhur;
- (5) të rritet disponueshmëria dhe fleksibiliteti i rrugëve për migracion të rregullt;
- (6) të lehtësohen kushtet e rekrutimit të drejtë dhe etik dhe garancitë që sigurojnë punë të denjë;
- (7) të trajtohen dhe pakësohen dobësitë në migracion
- (8) të shpëtohen jetë dhe të bëhen përpjekje të koordinuara ndërkombëtare për migrantët e zhdukur;
- (9) të përmirësohet reagimi ndërkombëtar ndaj kontrabandimit të migrantëve
- (10) të parandalohet, të luftohet kundër dhe të goditet trafikimi i personave në kontekstin e migracionit ndërkombëtar;
- (11) të menaxhohen kufijtë në një mënyrë të integruar, të sigurt dhe të koordinuar;
- (12) të forcohet siguria dhe parashikueshmëria në procedurat e migracionit për shqyrtimin, vlerësimin dhe referimin e duhur;
- (13) të përdoret ndalimi vetëm si një masë të fundit dhe të synohet drejt alternativave
- (14) të përmirësohet mbrojtja, ndihma dhe bashkëpunimi konsullor gjatë gjithë ciklit të migracionit
- (15) të sigurohet e drejta për shërbimet themelore për migrantët
- (16) të fuqizohen migrantët dhe shoqëritë për të realizuar përfshirjen e plotë dhe kohezionin shoqëror;
- (17) të eliminohen të gjitha format e diskriminimit dhe të promovohet diskursi publik i bazuar në prova për të formuar perceptimet e migracionit
- (18) të investohet në zhvillimin e aftësive dhe të lehtësohet njohja reciproke e aftësive, kualifikimeve dhe kompetencave

- (19) të krijohet kushte që migrantët dhe diaspora të kontribuojnë plotësisht në zhvillimin e qëndrueshëm në të gjitha vendet
- (20) të promovohet transferimi më i shpejtë, më i sigurt dhe më i lirë i remitancave dhe të nxitet përfshirja financiare e migrantëve
- (21) të bashkëpunohet për lehtësimin e kthimit dhe ripranimit të sigurt dhe dinjitoz, si dhe riintegrimin e qëndrueshëm;
- (22) të krijohen mekanizmat për mbartjen e të drejtave të sigurimeve shoqërore dhe përfitimeve të fituara;
- (23) të forcohet bashkëpunimi ndërkombëtar dhe partneritetet globale për migracionin e sigurt dhe të rregullt

Edhe pse nuk është ligjërishit i detyrueshëm, Pakti Global për Migracionin përfaqëson një risi në qeverisjen globale të migracionit, duke qenë se bazohet në instrumente ekzistuese ligjërishit të detyrueshme dhe detyrimet e shteteve.

Pakti Global shënon një fazë të re në bashkëpunimin ndërkombëtar për të menaxhuar dhe për t'ju përgjigjur lëvizjes së njerëzve. Ai përfaqëson një konsensus gati-universal për çështjet që kërkojnë bashkëpunim dhe për veprimet për të ecur drejt arritjes së objektivave të përcaktuara në Pakt.

Shtetet Anëtare të Organizatës së Kombeve të Bashkuara hartuan Paktin Global për Migracionin me perspektivë afatgjatë, por ai tashmë ka një arritje për meritat e tij: ka sjellë një nga çështjet e fundit të pazgjidhura globale në Kombet e Bashkuara në një mënyrë zyrtare, të negociuar. Për dekada, sistemi ndërkombëtar ka pasur standarde dhe institucione për të lehtësuar bashkëpunimin dhe ruajtjen e rendit për çështjet e financave dhe tregtisë, kontrollit të armëve dhe refugjatëve, dhe shumë çështje të tjera. Kohët e fundit, ai ka zhvilluar një kuadër për trajtimin e ndryshimit të klimës. Por migracioni ndërkombëtar mbeti një gërshetim i politikave dypalëshe dhe rajonale, të konsideruara për shumë kohë përçarëse në debatin e përgjithshëm brenda Kombeve të Bashkuara si një çështje më vete përtej ndërlidhjes së tij me zhvillimin.¹⁶⁹

Me Paktin Global për Migracionin, më në fund është shfaqur një kuadër i pritshmërive dhe angazhimeve të përbashkëta.

Drafti i parë i Paktit Global për Migracionin identifikoi një "sistem koherent të OKB" si të nevojshëm për zbatimin efektiv. **Siç u përmend, Pakti mirëpriti vendimin e Sekretarit të Përgjithshëm për të zëvendësuar Grupin Global të Migracionit të agjencive të Kombeve të Bashkuara, me një Rrjet të Migracionit të Kombeve të Bashkuara me drejtim më të qartë dhe të qëndrueshëm të IOM-it dhe një grupi të vogël të organeve të Kombeve të Bashkuara të cilat lëvizjen e njerëzve e kanë pjesë të rëndësishme e mandatit ose kapaciteteve të tyre.** Marrëveshja që solli IOM-in në sistemin e Kombeve të Bashkuara si një organizatë përkatëse në vitin 2016 i jep sistemit të Kombeve të Bashkuara kapacitet të paprecedent për të ndihmuar anëtarët e saj në adresimin e çështjeve të migracionit. **Kombet e Bashkuara gjithashtu kanë forcuar kapacitetin e tyre duke krijuar Rrjetin për Migracionin.** Me këtë strukturë të krijuar që nga dhjetori 2018, sistemi i Kombeve të Bashkuara duhet të pozicionohet për të ofruar mbështetje koherente dhe gjithëpërfshirëse për Shtetet ndërsa ata vendosin të zbatojnë angazhimet e tyre për migracion të sigurt dhe të rregullt.¹⁷⁰

Pakti Global për Migracionin mund të interpretohet si një "angazhim politik" që krijon pritshmëri të zbatimit.

Pakti është marrëveshja e parë ndërshtetërore për migracionin që është negociuar në nivelin global dhe paralajmëron një hap të rëndësishëm drejt bashkëpunimit ndërkombëtar.

B.3.2. Objektiva të Zhvillimit të Qëndrueshëm

Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara miratoi Agjendën 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm (Agjenda 2030) në shtator 2015. Agjenda përbëhet nga 17 Objektiva të Zhvillimit të Qëndrueshëm (SDG) dhe 169 objektiva shoqëruese. Këto objektiva dhe synime u formuluan përmes një procesi pjesëmarrës dhe me shumë aktorë që përfshinte shtetet, shoqërinë civile globale dhe shumë aktorë të tjerë.¹⁷¹

Agjenda 2030 e njih migracionin si një konsideratë thelbësore të zhvillimit, e cila shënon herën e parë që migracion integrohet në mënyrë të qartë në agjendën e zhvillimit global. Agjenda është e rëndësishme për të gjitha popullatat lëvizëse, pavarësisht nëse janë të brendshme ose ndërkufitare, të shpërngulur apo jo: "qëllimet dhe synimet do të përmbushen për të gjitha kombet dhe popujt dhe të gjitha segmentet e shoqërisë". Ajo njih gratë, burrat dhe fëmijët migrantë si një grup i pambrojtur që duhet të mbrohet dhe si agjentë të zhvillimit. Të gjitha llojet e migracionit gjithashtu duhet të merren parasysh, duke përfshirë shpërnguljen.¹⁷²

Referenca qendrore për migracionin jepet në Qëllimin 10.7 nën objektivin "Ulja e pabarazisë në dhe midis vendeve", duke bërë thirrje për "lehtësimin e migracionit të rregullt, të sigurt dhe të përgjegjshëm dhe lëvizshmërinë e njerëzve, sidomos përmes zbatimit të politikave të migracionit të planifikuar dhe të mirë-menaxhuar." Shumë qëllime të tjerë gjithashtu referojnë drejtpërdrejt re migracioni, dhe për të tjerat migracioni është një çështje e tërthortë që duhet të merret parasysh. Zbatimi i SDG-ve ofron një mundësi për të mbrojtur dhe fuqizuar popullatat lëvizëse që të përmbushin potencialin e tyre të zhvillimit dhe në të mirë të individëve, komuniteteve dhe vendeve të botës.¹⁷³

Përfshirja e migracionit në SDG gjithashtu hap rrugën drejt bashkëpunimit më të madh mes migracionit dhe sektorëve të zhvillimit dhe, përmes tyre, drejt koherencës më të madhe të politikave. Agjenda 2030 është quajtur "deklaratë e ndërvarësisë" (Kombet e Bashkuara, 2016). Ajo inkurajon që të shkohet përtej qeverisjes si zakonisht dhe sipas synimit 17.14 bën thirrje që "të ndiqet koherenca e politikave dhe një mjedis që mundëson zhvillim të qëndrueshëm në të gjitha nivelet dhe nga të gjithë aktorët".¹⁷⁴ Agjenda kërkon që palët e interesuara të kalojnë në një qasje të të gjithë qeverisë për të arritur koherencën e politikave për qeverisjen e migracionit. Lidhjet migracion-SDG arrijnë përtej zbatimit të politikave të migracionit dhe përfshijnë integrimin e migracionit në të gjithë sektorët e qeverisjes. Duke forcuar koherencën mes agjendave të migracionit dhe zhvillimit, politikat e migracionit mund të përmirësojnë rezultatet e zhvillimit dhe politikat e zhvillimit mund të përmirësojnë rezultatet e migracionit.¹⁷⁵

Rëndësia e migracionit në kontekstin e zhvillimit është e rrënjësor fort në prezantimin e Agjendës 2030:

"Ne e njohim kontributin pozitiv të migrantëve për rritjen gjithëpërfshirëse dhe zhvillimin e qëndrueshëm. Ne gjithashtu e pranojmë që migracioni ndërkombëtar është një realitet shumëdimensional me rëndësi të madhe për zhvillimin e vendeve të origjinës, tranzitit dhe destinacionit, i cili kërkon përgjigje koherente dhe gjithëpërfshirëse. Ne do të bashkëpunojmë ndërkombëtarisht për të siguruar migracion të sigurt dhe të rregullt që përfshin respektimin e plotë të

të drejtave të njeriut dhe trajtimin njerëzor të migrantëve pavarësisht nga statusi i migracionit, refugjatëve dhe personave të shpërngulur. Një bashkëpunim i tillë duhet gjithashtu të forcojë qëndrueshmërinë e komuniteteve që strehojnë refugjatë, veçanërisht në vendet në zhvillim. Ne nënvizojmë të drejtën e migrantëve për t'u kthyer në shtetin e tyre të shtetësisë dhe kujtojmë që shtetet duhet të sigurojnë që shtetasit e tyre të kthyer të pranohen siç duhet."¹⁷⁶
(Kombet e Bashkuara, 2015)

Kjo tregon se si "migracioni nuk është një 'problem' zhvillimi për t'u zgjidhur, por një mekanizëm që mund të kontribuojë në arritjen e shumë prej Objektivave."¹⁷⁷

Po kështu, Drejtori i Përgjithshëm i IOM ka deklaruar:

"Pjesa e madhe e ... migracionit është e sigurt, e ligjshme, e rregullt - dhe është jo vetëm e pashmangshme, por e dobishme; jeta e migrantëve të panumërt, familjeve të tyre dhe vendeve të lindjes dhe komuniteteve pritëse përmirësohen. IOM fuqimisht beson se ne duhet ta përqafojmë këtë realitet dhe së bashku të kërkojmë mënyra për të shfrytëzuar pozitivisht përfitimet nga migracioni. Pra, ne nuk duhet t'i përqendrojmë përpjekjet në ndalimin e migracionit, por përkundrazi në krijimin e kushteve ku migracioni është një zgjedhje dhe jo një domosdoshmëri, zhvillohet përgjatë rrugëve ligjore dhe vepron si katalizator për zhvillimin."¹⁷⁸

Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (SDG) përmbajnë disa qëllime që i bëjnë drejtpërdrejt referencë migracionit, siç renditet më poshtë:¹⁷⁹

Tabela 5 Objektiva të Zhvillimit të Qëndrueshëm (SDG) dhe migracioni¹⁸⁰

<p>Lëvizshmëria e studentëve</p>	<p>⇒ Rritja e lëvizshmërisë ndërkombëtare të studentëve Bën thirrje për rritjen e numrit të bursave ndërkufitare në dispozicion. Promovimi i lëvizshmërisë së studentëve ofron një mundësi për të rritur numrin e migrantëve të arsimuar, duke rritur kështu mundësitë e arsimit të lartë për njerëzit nga vendet më pak të zhvilluara dhe në zona me më pak shërbime.</p>	<p>4.B</p>
<p>Trafikimi dhe shfrytëzimi i qenieve njerëzore</p>	<p>⇒ Lufta kundër të gjitha llojeve të trafikimit dhe shfrytëzimit ⇒ Adresimi i trafikimit dhe shfrytëzimit të grave dhe fëmijëve Qëllimi 8.7 mund të ndihmojë Shtetet të punojnë drejt forcimit të mbrojtjes së individëve të shfrytëzuar dhe të trafikuar, parandalimit të trafikimit dhe shfrytëzimit, dhe ndjekjes penale dhe dëmshpërblimit që lidhet me këto krime. Arritja e këtij qëllimi mund të përfshijë vendet që zhvillojnë politika dhe partneritete në nivel lokal, kombëtar, rajonal dhe ndërkombëtar, që forcojnë kuadrin ligjor dhe të politikave, që promovojnë dialogun dhe bashkëpunimin në luftën kundër trafikimit, që zhvillojnë mekanizmat të identifikimit dhe ndihmës ndaj viktimave dhe që lehtësojnë mbledhjen dhe analizimin e të dhënave për trafikimin e njerëzve. SDG adresojnë trafikimin e grave dhe fëmijëve përmes Qëllimeve 5.2 dhe 16.2, duke inkurajuar aktorët të përdorin një këndvështrim gjinor dhe të ndjeshme ndaj moshës kur trajtojnë trafikimin njerëzor. Kjo do t'u lejojë aktorëve të përqendrohen në lloje të caktuara të trafikimit ku gratë, vajzat dhe djemtë mund të jenë veçanërisht të pambrojtur, si</p>	<p>5.2, 8.7, 16.2</p>

	trafikimi për shfrytëzim seksual, martesë me detyrim ose trafikimi i fëmijëve për lypje me detyrim.	
Migracioni për motive punësimi dhe Punësimi	<p>⇒ Promovimi i punës së denjë</p> <p>⇒ Lufta kundër punës së fëmijëve dhe formave më të këqija të punës së fëmijëve</p> <p>⇒ Lufta kundër trafikimit për punë të detyruar</p> <p>⇒ Adresimi i feminizmit të migracionit</p> <p>⇒ Përmirësimi i qeverisjes së migracionit për motive punësimi</p> <p><i>Promovimi i punës së denjë (Qëllimi 8.5 përfshin shumë lidhje të drejtpërdrejta me migracionin për motive punësimi. Disa qëllime të SDG theksojnë drejtpërdrejt çështjet e vazhdueshme, në zhvillim dhe mbizotëruese të lëvizshmërisë së punës dhe shumë të tjera adresojnë faktorët që krijojnë dinamikën e migracionit për motive punësimi</i></p> <p><i>Qëllimi 8.7 adreson punën e detyruar, trafikimin për punë të detyruar, punën e fëmijëve dhe të gjitha llojet e tjera të shfrytëzimit të punës.</i></p> <p><i>Qëllimi 8.8 kërkon mbrojtjen e të drejtave të të gjitha llojeve të punëtorëve migrantë. Mbrojtja e qasjes së bazuar në të drejta që promovon kuadrin ndërkombëtare të të drejtave, sidomos standardet e punës, do të ndihmonte në përmirësimin e situatës së shumë punëtorëve migrantë që përballen me vulnerabilitete duke ndihmuar në adresimin e sfidave të përbashkëta, sidomos ato që lidhen me kushtet e punës, pagat, mbrojtjen sociale, sigurinë në punë, statusin e migracionit dhe të drejtën për kujdes shëndetësor (përfshirë të drejtën për shëndetin seksual dhe riprodhues). Duke forcuar praktikën etike të rekrutimit dhe duke ndihmuar në eliminimin e tarifave të rekrutimit, arritja e këtij qëllimi do të ndihmonte gjithashtu në adresimin e trafikimit të njerëzve, skllavërisë së borxheve dhe punës së detyruar.</i></p> <p><i>SDG-të e pranojnë që numri në rritje i punëtorëve migrantë janë femra ("feminizimi i migracionit") duke theksuar nevojën për të mbrojtur punëtorët migrantë shtëpiakë (qëllimi 5.4). Duke punuar në një sektor kryesisht informal dhe të parregulluar, gratë punëtore migrante zakonisht i nënshtrohen shfrytëzimit dhe abuzimit të punës.</i></p> <p><i>Duke njohur shumësinë e çështjeve të migracionit për motive punësimi, duke inkurajuar një qasje të shumë aktorëve dhe duke bërë thirrje për qeverisje të përmirësuar të migracionit sipas qëllimit 10.7, SDG-të gjithashtu në mënyrë indirekte bëjnë thirrje për përmirësimin e qeverisjes së migracionit për motive punësimi. Kjo përfshin sisteme efektive, të bazuara në të drejtat e njeriut dhe gjinore, të migracionit për motive punësimi, të cilat përfshijnë institucione, aktorë dhe procese për të mbrojtur të drejtat e të gjithë punëtorëve migrantë, në të njëjtën kohë duke marrë parasysh punësimin, tregun e punës, aftësitë dhe faktorët e kërkesës. Qeverisja e përmirësuar mund të sjellë gjithashtu një bashkëpunim më të madh ndërkombëtar, për shembull përmes iniciativave rajonale dhe partneriteteve midis vendeve përmes, për shembull, marrëveshjeve dypalëshe të punësimit dhe bashkëpunimit për rekrutimin etik, të drejtat e punës, njohjen e aftësive dhe/ose mbartjen e përfitimeve sociale.</i></p>	8.5, 8.7, 8.8
Qeverisje e Migracionit	⇒ Lehtësimi i migracionit të rregullt, të sigurt dhe të përgjegjshëm	10.7

	<p>⇒ Zbatimi i planifikuar dhe i mirë-menaxhuar i migracionit dhe lëvizshmërisë</p> <p><i>Lehtësimi i migracionit të rregullt, të sigurt dhe të përgjegjshëm dhe lëvizshmërisë</i></p> <p><i>Targeti 10.7, nën Objektivin 10 Ulja e pabarazisë brenda dhe midis vendeve, vlerëson që qeverisja efektive e migracionit është thelbësore për migracionin më të sigurt dhe më të rregullt. Ai gjithashtu pranon nevojën për regjime globale, rajonale dhe kombëtare të migracionit dhe kuadër gjithëpërfshirës të politikave për të menaxhuar migracionin për të mirën e të gjithëve. Kjo përfshin promovimin e migracionit të rregullt që respekton të drejtat e të gjithë migrantëve dhe përfitimin nga ndikimi pozitiv i zhvillimit të migracionit për vetë migrantët, si dhe për të gjitha komunitetet dhe vendet.</i></p> <p><i>Në praktikë, menaxhimi gjithëpërfshirës dhe efektiv i migracionit përfshin një gamë të gjerë fushash veprimi. Kjo përfshin, por jo vetëm, integrimin e migracionit dhe forcimin e kapaciteteve, mbrojtjen të drejtave të migrantëve dhe promovimin e mirëqenies së të gjithë migrantëve, përmirësimin e integritit të migrantëve në komunitetet pritëse.</i></p>	
Remitancat	<p>⇒ Ulja e kostove të transaksioneve të remitancave</p> <p><i>Kostot e transaksionit të remitancave mund të jenë të larta, gjë që ul ndikimin e remitancave, ngarkon migrantët dhe mund të dekurajojë dërgimin e tyre përmes kanaleve formale. Kjo mund të ndikojë në veçanti tek gratë migrante, pasi ato shpesh dërgojnë shuma më të vogla parash se burrat migrantë, megjithëse më rregullisht. Qëllimi 10.C synon të ulë këto kosto duke vendosur një tavan për tarifat e transaksioneve.</i></p>	<p>10.C</p>
Të dhënat e migracionit	<p>⇒ Përmirësimi i të dhënave për temat e migracionit</p> <p><i>Ka boshllëqe të konsiderueshme në sasinë, saktësinë, periudhën kohore, krahasueshmërinë (me kalimin e kohës dhe në të gjithë vendet) dhe mundësinë e përdorimit të të dhënave të migracionit. SDG të krijojnë një nevojë të menjëhershme për një sasi dhe cilësi më të madhe të të dhënave të migracionit. I tillë është rasti në të gjitha fushat e çështjeve të migracionit, si qeverisja e migracionit, migracioni për motive punësimi, trafikimi i qenieve njerëzore dhe shumë më tepër. Matja e qëllimeve të SDG të lidhura me migracionin është sfidë e vështirë, veçanërisht pasi treguesit ekzistues në nivelin global për këto qëllime janë të vështira për t'u operacionalizuar dhe shumica nuk kanë metodologji të mirë-përcaktuar</i></p> <p>⇒ Përmirësimi i zbrërthimit të të dhënave sipas statusit migrator dhe variableve të tjera</p> <p><i>Një fokus kryesor i procesit të zbatimit të SDG është promovimi i zbrërthimit më të madh në monitorimin e të dhënave në mënyrë që t'u shërbejë më mirë grupeve të caktuara të pambrojtura. Kjo përfshin zbrërthimin e të dhënave sipas statusit migrator dhe variabli tjetër siç është mosha dhe seksi të paktën.</i></p>	<p>17.18</p>

B.4. Migracioni i ndjeshëm ndaj gjinisë dhe miqësor me të miturin

B.4.1. Migracioni i ndjeshëm ndaj gjinisë

Gratë përbëjnë afërsisht gjysmën e të gjithë migrantëve ndërkombëtarë në të gjithë botën. Rolet, marrëdhëniet dhe pabarazitë gjinore ndikojnë te kush migron dhe pse, si merret vendimi, ndikimet mbi vetë migrantët, në zonat dërguese dhe në zonat pritëse. Përvoja tregon se migracioni mund të ofrojë mundësi të reja për të përmirësuar jetën e grave dhe për të ndryshuar marrëdhëniet shtypëse gjinore - madje edhe shpërngulja si rezultat i konfliktit mund të çojë në zhvendosje të roleve gjinore dhe përgjegjësi në avantazh të grave.¹⁸¹ Megjithatë, migracioni mund të krijojë role tradicionale dhe pabarazi dhe t'i ekspozojë gratë ndaj vulnerabiliteteve të reja si rezultat i udhëtimit të rrezikshëm, statusit të pasigurt ligjor, përjashtimit dhe izolimit.¹⁸²

B.4.1.1. Kuadri ligjor ekzistues ndërkombëtar dhe rajonal në lidhje me gjininë dhe migracionin

"Risku i dhunës seksuale dhe dhunës me bazë gjinore është i lartë ..." ku gratë dhe vajzat gjithashtu përballen me sfida të tjera, veçanërisht në tranzit, të stresit psiko-social dhe traumës, komplikimeve shëndetësore, dëmtimit fizik, lëndimit dhe të gjitha formave të shfrytëzimit, përfshirë trafikimin e qenieve njerëzore. Gratë dhe vajzat migrante zakonisht u nënshtrohen formave të shumëfishta dhe të ndërthurura të diskriminimit, bazuar në seksin dhe në shkaqe shtesë si raca, feja apo etnia."¹⁸³

Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Kundër Grave (CEDAW), e cila u miratua nga Asambleja e Përgjithshme e OKB-së gati 35 vjet më parë është një akt ndërkombëtar i të drejtave për gratë.¹⁸⁴ Në mënyrë të veçantë, Konventa përcakton se çfarë përbën diskriminim ndaj grave dhe përcakton një agjendë për veprim kombëtar për t'i dhënë fund një diskriminimi të tillë. Edhe pse Konventa nuk është specifike për gratë refugjate ose migrante, ajo gjen zbatim për to ashtu si gjen zbatim për çdo grua, qoftë edhe thjesht për aspektin njerëzor. Gjithashtu është një dokument dinamik ligjor që ndjek zhvillimet ndërkombëtare dhe tendencat në fushën e të drejtave të njeriut dhe adreson të drejtat e grave migrante përmes rekomandimit të Përgjithshëm të Komitetit CEDAW Nr. 32 mbi dimensionet e lidhura me gjininë për statusin e refugjatit, azilin, kombësisë dhe pashtetësisë së grave në 2014 dhe rekomandimit të Përgjithshëm Nr. 26 për gratë punëtore migrante në vitin 2008.¹⁸⁵

CEDAW përkufizon në mënyrë gjithëpërfshirëse diskriminimin ndaj grave si "çdo dallim, përjashtim ose kufizim i bërë në bazë të seksit që ka efektin ose qëllimin e dëmtimit ose zhvlerësimit të njohjes, gëzimit ose ushtrimit nga gratë ... të të drejtave të njeriut dhe lirive themelore ..." ¹⁸⁶

Neni 3 i CEDAW kërkon që Shtetet Anëtare të marrin të gjitha masat e duhura, përfshirë legjislacionin për të garantuar ushtrimin dhe gëzimin e të drejtave të njeriut dhe lirive themelore nga gratë mbi bazën e barazisë me burrat.

Neni 11 adreson posaçërisht eliminimin e diskriminimit në fushën e punësimit; neni 12 për të drejta të barabartë në shërbimet e kujdesit shëndetësor, përfshirë ato që lidhen me planifikimin familjar dhe neni 15 u jep burrave dhe grave të njëjtat të drejta në lidhje me lëvizjen e personave dhe lirinë për të zgjedhur vendbanimin dhe vendqëndrimin e tyre.

Rekomandimi i Përgjithshëm 26 mbi Punëtoret Migrante ofron një kuadër të fuqishëm për të mbështetur ligjërisht formulimin e politikave të migracionit të ndjeshme ndaj gjinisë, të bazuara në të drejta.

Në veçanti, rekomandimi i Përgjithshëm 26, paragrafi 23 parashikon që CEDAW dhe Rekomandimi i Përgjithshëm 26 duhet të përdoren për të hartuar politika, bazuar në barazi dhe mosdiskriminim, që rregullojnë dhe administrojnë të gjitha aspektet dhe fazat e migracionit në një mënyrë që lehtëson përdorimin e mundësive të grave punëtore migrante për të punuar jashtë vendit, duke promovuar migracionin e sigurt dhe duke siguruar mbrojtjen e të drejtave të tyre.¹⁸⁷

Rekomandimi jep udhëzime më specifike për Shtetet Palë se si të respektojnë, të mbrojnë dhe të realizojnë të drejtat e njeriut të grave punëtore migrante, duke dhënë rekomandime specifike për vendet e origjinës, tranzitit dhe destinacionit. Fusha e veprimit të Rekomandimit të Përgjithshëm 26 shtrihet te gratë punëtore migrante që migrojnë në mënyrë të pavarur, ato që bashkohen me bashkëshortet e tyre ose anëtarët e tjerë të familjeve të tyre që janë gjithashtu punëtore, si edhe gratë punëtore migrante pa dokumente.

Gjithashtu, paragrafi 23 i Rekomandimit të Përgjithshëm 26 përcakton përgjegjësitë e mëposhtme të përbashkëta të vendeve të origjinës dhe destinacionit:

- ✓ formulimi i politikës së migracionit që merr parasysh gjinisë;
- ✓ përfshirja aktive e grave punëtore migrante në formulimin e politikave; dhe
- ✓ ndërmarrja e kërkimit sasior dhe cilësor, mbledhja dhe analizimi i të dhënave për të siguruar që politikat të jenë përgjegjshme ndaj gjinisë.¹⁸⁸

Në nivelin evropian, Konventa e Stambollit ofron **MASA TË VEÇANTA PËR MBROJTJEN E GRAVE MIGRANTE**.¹⁸⁹

- ✓ Prezanton mundësinë për t'u dhënë grave migrante leje qëndrimi autonome nëse ato janë bllokuar në një marrëdhënie abuzive, sepse statusi i tyre i qëndrimit varet nga ai i bashkëshortit ose partnerit të tyre abuzues.
- ✓ I kërkon Shteteve Palë të sigurohen që dhuna me bazë gjinore ndaj grave të njihet si një formë persekutimi sipas kuptimit të Konventës së Refugjatëve të vitit 1951 (neni 60, paragrafi 1)
- ✓ Gjithashtu kërkon që shtetet palë të sigurojnë që arsyet për azil të renditura në Konventën e Refugjatëve të vitit 1951 të interpretohen në një mënyrë të ndjeshme ndaj gjinisë (neni 60, paragrafi 2).
- ✓ Përcakton detyrimin për të prezantuar procedura të ndjeshme ndaj gjinisë, udhëzime dhe shërbime mbështetëse në procesin e azilit (neni 60, paragrafi 3).

MOSKTHIMI

- ✓ Krijon detyrimin për t'u siguruar që viktimat e dhunës kundër grave që kanë nevojë për mbrojtje, pavarësisht nga statusi ose vendbanimi i tyre, të mos kthehen në asnjë vend ku jeta e tyre do të rrezikohej ose ku ato mund t'i nënshtrohen torturës ose trajtimit ose ndëshkimit çnjerëzor ose degradues.

Platforma e Veprimit e Pekinit e Konferencës së Katërt Botërore për Gratë në vitin 1995 ¹⁹⁰ përshkruan qasje tredimensionale të bazuar në të drejta që i referohet marrjes në konsideratë të tre dimensioneve të të drejtave kur zhvillohen tregues cilësorë në lidhje me proceset e sigurta dhe të

drejta të migracionit të grave për motive punësimi. Këto janë:

- ✓ **Të drejtat e grave në lidhje me mundësitë për migracionin e ligjshëm:** Sigurimi i qasjes së grave dhe pjesëmarrja e grave, mundësi të punësimit të sigurt dhe ligjor dhe mbrojtja e tyre nga shfrytëzimi dhe dhuna;
- ✓ **Të drejtat brenda procesit të migracionit:** Sigurimi i rekrutimit, udhëtimit, shpërblimit të sigurt, kontrollit mbi fitimet, kushteve të denja për punë, strehim dhe kushte të denja jetese, të drejtës për jetën familjare, shërbime ligjore, vendimmarrje, kujdes shëndetësor dhe informacion; dhe
- ✓ **Të drejtat e realizuara përmes migracionit:** Lehtësimi dhe inkurajimi i rezultateve potencialisht pozitive të migracionit për gratë, p.sh. përmes autonomisë të rritur dhe fuqisë për të negociuar kushtet e tyre të punës në vendin e destinacionit, duke pasur kontroll mbi fitimet e tyre dhe më shumë vendimmarrje në nivelin e familjes në vendin e origjinës.

B.4.1.3. Gjinia dhe migracioni në kontekstin e zhvillimit

Ndërsa migracioni njihet si një tipar i pandarë i botës së sotme, **situata dhe kontributet e grave migraante duhet të njihen në mënyrën e duhur gjithashtu.**

Punëtoret migraante femra janë **kontribuuese aktive në zhvillimin socio-ekonomik** të:

- ✓ vendit të tyre të origjinës (kryesisht përmes dërgimit të remitancave, por edhe përmes ndarjes së aftësive dhe njohurive të marra jashtë vendit me komunitetet e tyre në vendet e tyre të origjinës dhe duke mbështetur arsimimin e fëmijëve të tyre) dhe
- ✓ vendeve të destinacionit (duke siguruar burime njerëzore dhe ekonomike).

Në atë aspekt, rëndësia e remitancave nuk duhet të nënvlerësohet, pasi ato kontribuojnë në zhvillimin kombëtar dhe ekonominë ndërkombëtare. Remitancat e dërguara në shtëpi nga gratë migraante janë mjaft të konsiderueshme, megjithëse shumat e dërguara çdo herë priren të jenë më të vogla se shumat e dërguara nga burrat, kryesisht sepse gratë shpesh paguhen më pak.¹⁹¹ Gjithsesi gratë dërgojnë një përqindje më të lartë të fitimeve të tyre dhe e bëjnë këtë më shpesh.

Kutia 23. Për shembull, një studim i kryer në vitin 2000 tregoi se gratë nga Bangladeshi që punojnë në Lindjen e Mesme dërguan në shtëpi mesatarisht 77 për qind të të ardhurave të tyre.

Sipas UN-Women, gratë ka më shumë të ngjarë të marrin remitanca, pavarësisht nga seksi i dërguesit. Si shembull, në një sondazh të kryer në Republikën Dominikane në vitin 2004, 57 përqind e atyre që marrin remitanca janë gra, dhe 58 përqind e atyre që dërgojnë remitanca janë gra.¹⁹²

Kutia 24. Një studim i kryer në vitin 2008, tregoi se remitancat kishin rritur regjistrimin në shkollës në Ekuador mesatarisht me 2.6 për qind, ku ndikimi ishte edhe më i lartë tek vajzat, në zonat rurale dhe mes më të varfërve.

Gratë ka më shumë të ngjarë të investojnë remitanca në arsimimin dhe shëndetin e fëmijëve.¹⁹³

Po kështu, studimet e kryera në Guatemala, Meksikë dhe Marok treguan se fëmijët kishin shëndet më të mirë dhe shkallë më të ulët të vdekshmërisë pasi nënat e tyre u kthyen për shkak të njohurive të reja dhe të përmirësuar për kujdesin shëndetësor dhe rritja e mjeteve financiare në dispozicion të familjes.

Kutia 25. Shënim i rëndësishëm në lidhje me migracionin e grave dhe rrjedhjen e trurit

Është e rëndësishme të theksohet se migracioni i grave dhe ai i burrave, gjithashtu lë boshllëqe në vendet e tyre të origjinës. Në vitin 2011, Banka Botërore vuri në dukje se mjekët dhe infermierët ishin profesionistët që migronin më shpesh. Prandaj nuk është për t'u habitur që sipas një studimi, vendet sub-Sahariane po përjetojnë një mungesë prej 600,000 infermierësh. Në një studim tjetër u zbuluar që nga viti 1999 deri në vitin 2001, 60 përqind e infermierëve të regjistruar lanë spitalet terciare në Malavi, mundësisht për të migruar. Për rrjedhojë, 64 përqind e pozicioneve të infermiereve (të dominuara nga gratë) mbeten të paplotësuara, me qendrat mjekësore që funksionojnë pa infermiere ose me punonjës që kanë më pak se 10 javë trajnim mjekësor. Ndërsa Qeveria e Malavit është përpjekur të rrisë burimet dhe pagat për profesionistët shëndetësorë për të kompensuar rrjedhjen e trurit, ajo nuk ka qenë në gjendje të konkurrojë me pagat e ofruara në vendet e tjera.¹⁹⁴

Si pasojë, është e nevojshme që ligjet që rregullojnë migracionin t'i përgjigjen nevojave dhe përparësive të dallueshme të grave dhe vajzave. Megjithëse migracioni vetëm tani po shfaqet si një çështje zhvillimi, migracioni mund të çojë në zhvillim në komunitetet pritëse përmes kontributit të punës dhe aftësive. Nga ana tjetër, remitancat dhe investimet e diasporës mund të ofrojnë mbështetje ekonomike shumë të nevojshme për komunitetet dërguese.¹⁹⁵

B.4.1.4. Elementet kryesore të qasjes gjinore ndaj migracionit në legjislacion dhe politika ¹⁹⁶

- **Para nisjes**, gratë mund të përballen me procedura të njëanshme gjinore dhe agentë të korruptuar. Në fakt, diskriminimi gjinor, varfëria dhe dhuna, mund të jenë shtysë që gratë të migrojnë ose të lejojnë gratë që të bien pre e trafikantëve. Mungesa e qasjes së grave në informacion të plotë dhe të besueshëm për rrugët ligjore dhe termat dhe kushtet e punës, i bën ato të pambrojtura nga agentët e paskrupullt e madje kriminalë të rekrutimit dhe trafikantët dhe i vë ato në rrezik të dhunës fizike, emocionale dhe seksuale.¹⁹⁷ Mund të vendosen tarifa shfrytëzuese, të cilat bëjnë që gratë, të cilat shpesh kanë më pak pasuri se burrat të hasin me vështirësi më të mëdha financiare.¹⁹⁸ Për shkak të kostos së lartë të migracionit të rregullt, kufizimeve në lëvizjen e tyre ose mungesës së mundësive për të migruar përmes rrugëve të rregullta, gratë mund të migrojnë në mënyrë të parregullt duke përdorur rrjetet e kontrabandimit.¹⁹⁹ Gratë me status migracioni të parregullt, ashtu si burrat, janë veçanërisht të pambrojtura nga shfrytëzimi, dhuna dhe abuzimi, për shkak të padukshmërisë së tyre dhe mungesës së mbrojtjes së punës.
- **Gjatë tranzitit gratë** mund të përballen me abuzime verbale, fizike dhe seksuale, mungesë strehimi dhe kampi. Dhe pas kthimit në vendin e origjinës ato mund të përballen me familje të prishura, sëmundje dhe varfëri.²⁰⁰ Mungesa e rrugëve të hyrjes së rregullt mund të çojë gratë në përdorimin e rrjeteve të kontrabandimit. Gratë dhe vajzat janë veçanërisht të pambrojtura nga abuzimi, dhuna dhe madje edhe vdekja përgjatë rrugëve migratore të parregullta.²⁰¹ Në duart e kontrabandistëve, gratë migrante shpesh përdhunohen dhe detyrohen për robëri seksuale që të shlyejnë borxhet. Kur udhëtojnë me një agent ose shoqërues, gratë migrante mund të braktisen nëse agjenti përballlet me probleme me të mbërritur në vendin e destinacionit.²⁰²

- **Në destinacionin e tyre** tregjet e punës të ndara sipas seksit, paga të ulëta, orë të gjata pune, kontrata të pasigurta dhe status ligjor i paqëndrueshëm. Gratë migrante shpesh plotësojnë kërkesat për punë në vendet e destinacionit. Megjithatë, për gratë migrante kjo shpesh nënkupton punësim informal ose me aftësi të ulëta (përfshirë nivele më të ulëta aftësie se puna në vendet e tyre, e quajtur ulja e kualifikimit të punës) bazuar në kufizimet në punësimin e grave në sektorë të veçantë të punës, diskriminim dhe norma gjinore. Profesionet gjinore mund të përjashtohen nga përkufizimet ligjore të punës, duke i privuar kështu gratë nga një larmi e mbrojtjeve ligjore.²⁰³ Migracioni i parregullt gjithashtu mund të rrisë vulnerabilitetin e grave ndaj abuzimeve dhe shfrytëzimit në tregun e punës, të karakterizuar nga puna e detyruar, pagat e ulëta, orët tepër të gjata dhe pushimi i pamjaftueshëm, i cili është veçanërisht i përhapur për migrantët punëtorë shtëpiakë.²⁰⁴

Tabela 6 Vulnerabilitetet e grave në migracionin për motive punësimi në faza të ndryshme të procesit të migracionit

Vulnerabilitetet e fazave të ndryshme të procesit të migracionit	
Faza e migracionit Rekrutimi dhe para nisjes	Përvoja e grave punëtoresh migrante <ul style="list-style-type: none"> • Rënia viktimë e rekrutuesve të paligjshëm/kriminalë dhe trafikantëve • Mashtrimi, ngacmimi dhe zhvatja nga agjenci dhe ndërmjetës • Politika kufizuese migracioni që prekin gratë • Shfrytëzimi në "qendra trajnimi" • Dhuna me Bazë Gjinore
Udhëtimi	<ul style="list-style-type: none"> • Risku për hyrje klandestine ose kontrabandim, sidomos mjete të pasigurta udhëtimi, ngacmim dhe sulm seksual nga elementë kriminalë, ndalimi me dokumente false, etj.
Puna dhe jetesa jashtë vendit	<ul style="list-style-type: none"> • Zëvendësimi i kontratave me ato që ofrojnë paga dhe kushte pune, strehim nën standard, duke i diskriminuar gratë bazuar në gjini etj. • Në disa vende, të drejta të mohuara për gratë • Mbajtja e pasaportave dhe dokumenteve të udhëtimit • Mungesa e sigurimit të duhur për të mbuluar trajnimin/kujdes mjekësor dhe akses në kujdesin shëndetësor riprodhues • Abuzim ose dhunë seksuale, psikologjike ose fizike • Mungesa e aksesit në shërbime dhe mekanizma dëmshpërblimi • Risku i ndalimit të pasigurt jo gjinor në rastin e statusit të parregullt ose të pa dokumentuar
Ndërprerja e kontratës	<ul style="list-style-type: none"> • Risku i ndërprerjes para kohë të punësimit • Mungesa e mundësisë të efektshme për ankimim dhe për makinerinë e dëmshpërblimit
Kthimi dhe riintegrimi	<ul style="list-style-type: none"> • Mungesa e burimit alternativ të të ardhurave dhe vështirësi në gjetjen e punësimit sidomos për gra për shkak të diskriminimit gjinor në tregun e punës • Probleme familjare dhe rregullime, divorci, dhuna me bazë gjinore • Vështirësi të riintegrimi social, sidomos për të mbijetuarit e dhunës me bazë gjinore jashtë shtetit. • Rreziku i ri-trafikimit

Duke pasur parasysh që, në vitin 2015, vendet anëtare të Kombeve të Bashkuara (KB) miratuan Agjendën 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm dhe 17 objektivat e saj për zhvillim të qëndrueshëm

(SDG). (Shih seksionin B.4. Për detaje mbi SDG dhe migracionin). Një SDG specifik (objektivi 5) i kushtohet arritjes së barazisë gjinore dhe fuqizimit të të gjitha grave dhe vajzave, dhe gjinia është e integruar në të gjitha SDG-të e mbetura. Barazia gjinore konsiderohet jo vetëm një e drejtë themelore e njeriut, por një themel i domosdoshëm për një botë të paqte, të begatë dhe të qëndrueshme. Objektivi 5 është gjithashtu i ndërlidhur me objektiva të tjera që lidhen me migracionin.²⁰⁵

Pakti Global për Migracionin e Sigurt dhe të Rregullt kërkon krijimin *inter alia* e politikave të lëvizshmërisë së punës që marrin parasysh gjininë dhe qasje të ndjeshme ndaj gjinisë në adresimin e vulnerabiliteteve.

Bazuar në CEDAW, Konventa e Stambollit, si dhe në objektivat e SDG për gratë dhe migracionin mund të konkludohet se është e rëndësishme dhe një detyrim për shtetet të hartojnë ligje dhe politika në lidhje me migracionin e ndjeshëm ndaj gjinisë.²⁰⁶ Integrimi i perspektivës gjinore në një politikë do të thotë që barazia midis grave dhe burrave, si parimi kryesor, duhet të merret në konsideratë në të gjitha vendimet, në secilën fazë të procesit të politikëbërjes, nga të gjithë aktorët e përfshirë.

Në mënyrë që të përfshihen në politikën e migracionit, vendet destinacionit duhet:²⁰⁷

- ✓ të ratifikojnë instrumente ndërkombëtare;
- ✓ të zbatojnë një perspektivë të bazuar në të drejta dhe gjininë në politikat dhe programet;

Politikat e imigracionit dhe emigracionit që u japin grave, si dhe burrave, mundësi që mund të ofrojë migracioni i sigurt dhe i rregullt dhe që do të nxisin ndikimet pozitive të migracionit për zhvillimin socio-ekonomik të migrantëve dhe vendet pritëse dhe dërguese. Kjo do të përfshinte masa për të siguruar rrugë të mjaftueshme të rregullta për hyrjen e grave, për të shmangur shtyrjen e tyre në rrugë më të rrezikshme të parregullta dhe marrëveshje dypalëshe mes palëve dërguese dhe pritëse që mbrojnë të drejtat e grave migrante.

- të marrin parasysh nevojat, kufizimet dhe mundësitë e grave dhe burrave në zhvillimin e legjislacionit dhe menaxhimin e migracionit.
- të bëjnë një analizë gjinore:
- të mbledhin dhe të ndajnë të dhënat e migracionit sipas gjinisë për të identifikuar dhe vlerësuar situatën e grave migrante; të identifikojnë dallimet në profesione në dispozicion të migrantëve meshkuj dhe femra në vendet e destinacionit, nivelin e mbrojtjes në vendet dërguese dhe pritëse dhe qasjen në informacion dhe shërbime para dhe gjatë migracionit; dhe
- të vlerësojnë kapacitetet e institucioneve dhe mekanizmave ekzistues për të promovuar barazinë gjinore dhe për t'i dhënë fund të gjitha formave të diskriminimit në migracion;
- të veprojnë kundër diskriminimit dhe shfrytëzimit të grave punëtore migrante;
- të adresojnë pabarazitë gjinore në migracionin përmes planifikimit gjinor;
- siguron që gratë migrante të mund të dalin nga situatat e rrezikshme pa e humbur statusin e tyre migrator (p.sh. në rastin e dhunës familjare apo punëdhënësve abuzivë);
- të shtrijnë legjislacionin e punës dhe të migrantëve në sektorë dhe profesione ku mbizotërojnë gratë migrante;
- të ofrojnë mundësi dhe trajtim të barabartë për burrat dhe gratë migrante duke hequr masat mbrojtëse për gratë që kufizojnë hyrjen e tyre në punë produktive dhe të sigurt të migrantëve;

- të rishikojnë legjislacionin në vendet pritëse që më shumë i kufizon se i mbron gratë migrante;
 - të bëjnë më të vetëdijshëm nëpunësit e imigracionit dhe punëdhënësit për të drejtat themelore të njeriut dhe të grave punëtore dhe të sigurojë akses në drejtësi për gratë migrante;
 - të shmangin viktimizimin dhe kriminalizimin e migrantëve që përfundojnë në situata të paligjshme ose të punës së detyruar.
- ✓ të mbështetin njohjen dhe realizimin e të drejtave të grave migrante gjatë gjithë procesit të migracionit:
- të japin informacion para nisjes për të çështje ligjore dhe për të drejtat e tyre;
 - të lehtësojnë remitancat;
 - të ofrojnë akses në shërbimet bazë të lidhura me të drejtat të tilla si strehimi, arsimimi dhe shëndeti, mbështetëse për migrantët;
 - të organizojnë solidaritet mes grupeve të ndryshme të migrantëve për të adresuar çështjet e përjashtimit dhe izolimit.

Kutia 26. Praktikrat më të mira në lidhje me punën gjatë natës dhe punës shtesë të punëtorëve shtëpiakë²⁰⁸

Në Danimarkë, punëtorët shtëpiak nuk lejohet të punësohen për punë natën pa ndonjë arsye të vlefshme dhe, kur punësohen në një punë të tillë, do të kenë të drejtën e një periudhe përkatëse pushimi të nesërmen. Në Finlandë, puna e natës (mes orës 11:00 dhe 6 të mëngjesit) mund të kryhet vetëm në rastet e mëposhtme: punë emergjente, qëndrim në gatishmëri për punë (me kusht që punëtori ketë dhënë pëlqimin) dhe punë rastësore që është e nevojshme për arsye të veçanta dhe të rëndësishme në varësi të pëlqimit të punëtorit.

Sipas legjislacionit të Afrikës së Jugut, periudha e "gatishmërisë" (nënkupton periudhën kur një punëtori shtëpiak i kërkohet të jetë në vendin e punës dhe lejohet të pushojë ose të flejë, por duhet të jetë i gatshëm për të punuar nëse "është e nevojshme"), por kjo nuk duhet të jetë më shumë se pesë herë në muaj ose 50 herë në vit. Në Austri, palët mund të bien dakord për orë pune jashtë orarit normal, pushimit ditor dhe pushimeve, dhe pushimit javor, por vetëm "në rastet kur familja e punëdhënësit përfshin ka foshnje (dmth fëmijë më të vegjël se 3) ose kur punëdhënësi ose ndonjë anëtar i familjes është aq e paaftë sa që ai [ajo] ka nevojë për kujdes të vazhdueshëm për të cilin nuk janë bërë rregullime të tjera". Një situatë e tillë nuk duhet të kalojë orët normale me më shumë se 18 orë në dy javë rresht. Për të qenë e vlefshme, marrëveshja duhet të jetë përcaktuar me shkrim në kontratën e punës.

Në Francë, koha shtesë e punëtorëve shtëpiak nuk mund të kalojë, mesatarisht, tetë orë në javë në çdo periudhë 12-javore radhazi. Për më tepër, koha shtesë nuk mund të kalojë dhjetë orë në një javë. Shpërblimi për punën jashtë orarit në Afrikën e Jugut përfaqëson një shtesë prej 50 përqind të normës së rregullt të pagesës dhe një rritje shtesë prej 100 përqind të normës së rregullt të pagesës. Në Finlandë, norma rritet progresivisht me rritjen e orëve të punës shtesë.

B.4.2. Migracioni miqësor ndaj fëmijëve

"Fëmijët refugjatë dhe migrantë janë para së gjithash fëmijë."²⁰⁹

Fëmijët mund të migrojnë vetëm, me prindërit e tyre, ose me anëtarët e familjes ose të afërmit, ose mund të lihen pas nga njëri ose të dy prindërit që migrojnë. Fëmijët që **kanë mbetur** mbrapa jetojnë ose me njërin nga prindërit e tyre, të afërmit, kujdestarët që nuk kanë lidhje me ta ose ndonjëherë edhe vetëm me vëllezërit e motrat më të vegjël. Fëmijët që **kanë migruar** mund të jetojnë me prindërit e tyre ose të 'ndarë' nga prindërit e tyre, por duke jetuar me anëtarët e familjeve të tyre ose kujdestarët në vendin e destinacionit.²¹⁰ Ata gjithashtu mund të jetojnë vetëm (të pashoqëruar).²¹¹

Burimi: Një kuadër dhe rekomandim për masa mbi fëmijët e prekur nga migracioni në Karaibe, IOM, 2010.

Shumë organizata ndërkombëtare janë të angazhuara në mbrojtjen e fëmijëve migrantë, për të përmendur disa prej tyre: UNHCR, UNICEF, IOM, IRC, etj. Këto organizata kanë ndihmuar në krijimin dhe formësimin e parimeve specifike në punën me fëmijët migrantë dhe familjet e tyre. Këto parime janë specifike sepse ato marrin parasysh faktin që:

UNHCR për fëmijët refugjatë: Udhëzime për mbrojtjen dhe kujdesin.²¹²

✓ **Fëmijët janë të pambrojtur**

Ata janë të pambrojtur ndaj sëmundjeve, kequshqyerjes dhe dëmtimeve fizike.

✓ **Fëmijët po zhvillohen**

Ata rriten në sekuenca zhvillimore, si një kullë me tulla, secila shtresë varet nga ajo poshtë saj. Vonesat serioze që ndërpresin këto sekuenca mund të prishin rëndë zhvillimin.

✓ **Fëmijët refugjatë dhe migrantë përballen me rreziqe shumë më të mëdha për sigurinë dhe mirëqenien e tyre se fëmija e tjerë.**

Fillimi i papritur dhe i dhunshëm i emergjencave, përçarja e familjeve dhe strukturave të komunitetit si dhe mungesa akute e burimeve me të cilat përballen shumica e refugjatëve dhe migrantëve, ndikojnë thellësisht në mirëqenien fizike dhe psikologjike të fëmijëve refugjatë dhe migrantë. Është e trishtueshme që foshnjat dhe fëmijët e vegjël janë shpesh viktimat më të hershme dhe më të shpeshta të dhunës, sëmundjeve dhe kequshqyerjes, të cilat shoqërojnë zhvendosjen e popullsisë dhe flukset e refugjatëve. Pas emergjencave dhe në kërkim të zgjidhjeve, ndarja e familjeve dhe strukturave të njohura vazhdojnë të ndikojnë negativisht tek fëmijët refugjatë dhe migrantë të të gjitha moshave.

✓ **Fëmijët janë të varur**

Ata kanë nevojë për mbështetjen e të rriturve dhe shkëlqejnë më së miri kur rrethohen me dashuri dhe kujdes nga familja e tyre: jo vetëm për mbijetesë fizike, veçanërisht në vitet e para të fëmijërisë, por edhe për mirëqenien e tyre psikologjike dhe sociale.

B.4.2.1. Kuadri ligjor ekzistues ndërkombëtar dhe rajonal në lidhje me migracionin miqësor ndaj fëmijëve

Konventa për të Drejtat e Fëmijëve është dokumenti më i rëndësishëm që përcakton standardet universale për mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve²¹³ dhe ofron një kuadër gjithëpërfshirës që përcakton përgjegjësitë e Shteteve Palë ndaj të gjithë fëmijëve brenda juridiksionit të tyre, përfshirë fëmijët migrantë. Komiteti KDF ka nxjerrë posaçërisht Komentin e Përgjithshëm Nr. 6 që ka të bëjë me trajtimin e fëmijëve të pashoqëruar dhe të ndarë jashtë vendit të tyre të origjinës.²¹⁴

KDF përcakton një sërë standardesh në lidhje me mbrojtjen e fëmijëve të cilat zbatohen gjatë të gjitha fazave të shpërnguljes të konfirmuara nga Komenti i Përgjithshëm i KDF Nr. 6, sidomos:

"Interesi më i lartë" i fëmijës i parashikuar në nenin 3 që ka dy zbatime kryesore: - -

- ✓ Politikëbërja dhe vendimet e qeverisë në lidhje me fëmijët mbi baza individuale. **Vendimet e politikave** kërkojnë që, "Në të gjitha veprimet në lidhje me fëmijët" Shteti do të ketë "interesin më të lartë të fëmijës si konsideratë parësore".
- ✓ **Fëmijë individuale** - Kur merret një vendim për një fëmijë individual, atëherë interesat më të larta të fëmijës duhet të jenë, të paktën, "një konsideratë parësore". Ka disa situata ku mirëqenia e fëmijës merr një konsideratë më të lartë. Për shembull, në një rast abuzimi ose pakujdesie, një fëmijë mund të ndahet nga prindërit nëse "është e nevojshme për interesin më të lartë të fëmijës" (neni 7).

Kutia 27. Të miturit e pashoqëruar

Për shembull, përgatitja e një plani afatgjatë për një të mitur të pashoqëruar kërkon një vendim për interesin më të lartë të fëmijës. Një fëmijë mund të jetë një jetim që jeton në një kamp refugjatësh, me gjyshërit në vendin e origjinës, një xhaxha në një vend të dytë të azilit dhe me një familje tjetër në një vend tjetër që dëshiron të birësojë fëmijën. Për të vendosur se çfarë është më e mira për fëmijën, duhet të merren parasysh shumë faktorë, përfshirë mes të tjerave, "dëshira e vazhdimësisë" të kulturës dhe gjuhës (neni 20), ruajtja e familjes dhe shtetësisë (neni 8), dhe dëshirat e vetë fëmijës, të cilat duhet të merren parasysh sipas "moshës dhe pjekurisë" së fëmijës (neni 12). Objektivi është që fëmija të lejohet të "rritet në një mjedis familjar, në një atmosferë lumturie, dashurie dhe mirëkuptimi" (Preambula).

Mos-diskriminimi - neni 2 kërkon që Shtetet Palë "të respektojnë dhe të garantojnë të drejtat e përmendura në këtë Konventë çdo fëmije, që përfshihet në juridiksionin e tyre, pa asnjë lloj diskriminimi, pavarësisht ngaorigjina kombëtare, etnike ose shoqërore.... apo çdo gjendje tjetër e fëmijës. Me fjalë të tjera, çdo fëmijë brenda juridiksionit të një Shteti mban të gjitha të drejtat e KDF pa marrë parasysh shtetësinë, statusin e imigracionit ose ndonjë status tjetër. Fëmijët refugjatë, azilkërkuesit dhe azilkërkuesit e refuzuar kanë të drejtë për të gjitha të drejtat e KDF.

Pjesëmarrja - Neni 12 parashikon: "Shtetet Palë i garantojnë fëmijës, i cili është i aftë të ketë pikëpamjet e tij, të drejtën për t'i shprehur lirisht këto pikëpamje, për çdo çështje që ka të bëjë me të, duke i vlerësuar ato në përputhje me moshën dhe shkallën e pjekurisë së tij."

Marrëdhëniet - mirëqenia e fëmijëve dhe gëzimi i të drejtave të tyre varen nga familjet dhe komuniteti i tyre, kështu që familja është "grupi themelor i shoqërisë" dhe i vendos të drejtat e fëmijëve në kontekstin e të drejtave dhe detyrave prindërore. (nenet 5, 14, 18, etj.). Rëndësia e komunitetit njihet në mënyrë të përsëritur në Konventë.

Fëmijët gëzojnë të drejtën për standardin më të lartë të arritshëm **të shëndetit dhe shërbimeve të kujdesit shëndetësor dhe ushqimit,**" për të mundësuar që gjithë grupet shoqërore dhe në veçanti prindërit dhe fëmijët të

marrin informacion, të kenë mundësi edukimi dhe të përkrahen për të përdorur dijet bazë për shëndetin dhe të ushqyerit e fëmijës, përparësitë e ushqyerjes me gji"

Neni 28 thekson **të drejtën e fëmijës për arsimim.**

Neni 23 i bën thirrje Shteteve Palë të njohin të drejtën të pranojnë se **fëmija me paaftësi mendore ose fizike** duhet të bëjë një jetë normale dhe të përshtatshme, në kushte që garantojnë dinjitetin e tij, që nxisin autonominë dhe lehtësojnë pjesëmarrjen e tij aktive në jetën e bashkësisë.

Neni 22 i KDF flet direk-t për **fëmijët refugjatë** ndërsa lexon që Shtetet Palë të marrin masat e duhura për të siguruar që një fëmijë, i cili kërkon të marrë statusin e refugjatit ose që konsiderohet si i tillë sipas rregullave dhe procedurave të së drejtës ndërkombëtare ose të brendshme të zbatueshme, qoftë vetëm apo i shoqëruar nga prindërit e tij ose nga çdo person tjetër, të përfitojë nga mbrojtja dhe përkrahja humanitare e duhur, për t'i lejuar atij të gëzojë të drejtat që i njohin kjo

Konventë dhe instrumentet e tjera ndërkombëtare mbi të drejtat e njeriut ose me karakter humanitar, në të cilat Shtetet janë Palë.

Sipas nenit 22 të KDF, Shtetet Palë kanë edhe detyrimin të bashkëpunojnë, me UNHCR, IOM dhe agjenci të tjera të OKB-së dhe organizata joqeveritare për të mbrojtur dhe ndihmuar fëmijët migrantë dhe për të kërkuar prindërit ose anëtarët e tjerë të familjes të çdo fëmije refugjat, me qëllim që të sigurojnë informacionin e nevojshëm për bashkimin me familjen.

Neni 20 i KDF thekson dëshirën e **vazhdimësisë në rritjen e fëmijës dhe të konsiderimit të prejardhjes etnike, fetare, kulturore dhe gjuhësore të fëmijës** gjatë adresimit të zgjidhjeve për fëmijë që janë privuar përkohësisht ose përgjithmonë nga mjedisi i tyre familjar.

Në fund, Konventa kërkon që Shtetet Palë të marrin përsipër **të mbrojnë fëmijën nga çdo lloj forme e shfrytëzimit seksual dhe keqtrajtimit seksual** dhe të marrin të gjitha masat e duhura në planin kombëtar, dypalësh dhe shumëpalësh për të mos e lejuar atë.

Komiteti për të Drejtat e Fëmijës, Koment i Përgjithshëm nr. 6 trajton në mënyrë specifike trajtimin e

Kutia 28. Të drejtat e fëmijëve në migracion

- ✓ për dinjitet njerëzor, i cili duhet të respektohet;
- ✓ të trajtohet para së gjithash si fëmijë;
- ✓ për mbrojtje nga diskriminimi;
- ✓ për mbrojtje nga çdo lloj abuzimi (emocional, fizik, seksual, psikologjik);
- ✓ që interesat e tyre më të larta të merren parasysh si një konsideratë kryesore në të gjitha veprimet në lidhje me fëmijët
- ✓ për të pasur jetë familjare me prindërit e tyre (nëse është në interesin e tyre më të mirë);
- ✓ për të dhënë mendimin e tyre dhe që të rriturit ta dëgjojnë dhe ta marrin seriozisht;
- ✓ për kujdes dhe ndihmë të veçantë nëse fëmija nuk mund të jetojë me prindërit e tij / saj;
- ✓ për mbrojtje dhe ndihmë të veçantë nëse fëmija njihet si refugjat;
- ✓ për kujdesin shëndetësor më të mirë të mundshëm dhe ushqim me vlera;
- ✓ për arsim me cilësi të mirë;
- ✓ për të praktikuar kulturën, gjuhën dhe fenë e tij / saj;
- ✓ për të luajtur dhe pushuar;
- ✓ për mbrojtje nga abuzimi seksual dhe të gjitha format e dhunës me bazë gjinore, ose çfarëdo forme dhune;
- ✓ të mbrohet nga të gjitha format e shfrytëzimit;
- ✓ për këshillim ligjor dhe trajtimin e drejtë në sistemin e drejtësisë që respekton të drejtat e fëmijëve;

të miturve të pashoqëruar dhe të ndarë jashtë vendit të tyre të origjinës - CRC/GC/2005/6.

Në mënyrë që të mbrojë dhe promovojë të drejtat e fëmijëve në lëvizje, **Këshilli i Evropës** ka orientuar vendet anëtare në ndjekjen e një qasjeje të koordinuar të bazuar në të drejtat e fëmijëve për të trajtuar këtë sfidë. Plani i Veprimit i Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Refugjatëve dhe Fëmijëve Migrantë në Evropë (2017-2019), i koordinuar nga Përfaqësuesi Special për Migracionin dhe Refugjatët, dhe i zbatuar nga 19 organe dhe divizione të ndryshme brenda Këshillit të Evropës u përqendrua veçanërisht në garantimin e të drejtave dhe procedurave miqësore për fëmijët, duke ofruar mbrojtje efektive dhe duke përmirësuar integrimin e fëmijëve që do të qëndronin në Evropë.²¹⁵

Kutia 29. Praktikrat e mira mbi politikat e migracionit miqësor me fëmijët²¹⁶

Ligji Italian 47/2017 krijoi një kuadër ligjor të rishikuar për mbrojtjen dhe kujdesin e të miturve të pashoqëruar dhe përfshiu një model të shërbimeve vullnetare të kujdestarisë që janë të integruara në sistemin ekzistues të pritjes dhe mbrojtjes për fëmijët migrantë. Sipas ligjit, kujdestarët vullnetarë janë shtetas të caktuar në koordinim me gjykatat për të mitur, ku duhet të krijohen regjistrat zyrtarë të kujdestarëve. Ata zgjidhen dhe trajnohen nga Avokatët e Popullit Rajonalë.

B.5. Bashkëpunimi ndërkombëtar dhe rajonal dhe kuadri në lidhje me menaxhimin e migracionit dhe pozicioni i Shqipërisë

B.5.1. Instrumente të nivelit global të bashkëpunimit për migracionin

Proceset globale për migracionin janë forume ndërkombëtare të dialogut të politikave mbi migracionin në nivelin global, zakonisht të lehtësuara nga një organizatë ndërqeveritare, dhe të përqendruara në qeverisjen e përgjithshme të migracionit në nivelin global, ose tema specifike, ose ndërlidhjet me migracionit dhe fushave të tjera, të tilla si zhvillim.²¹⁷ Ato synojnë të ofrojnë një sistem jo-detyrues, por gjithëpërfshirës të referencës për dialogun, instrumentet për përcaktimin e bashkëpunimit dhe forcimin e kapaciteteve në nivelin global.²¹⁸

- ✓ Në vitin 2018 Sekretari i Përgjithshëm krijoi **Rrjetin e OKB-së për Migracionin**, i përbërë nga 38 subjekte të sistemit të OKB për të siguruar mbështetje të koordinuar për Shtetet Anëtare. Rrjeti përbëhet nga ata anëtarë të sistemit të OKB që dëshirojnë të jenë pjesë e tij dhe për të cilët migrimi është i lidhur me mandatet e tyre. Rrjeti i KB rrjedh nga GCM. Objektivat e rrjetit janë:
 - Të sigurojë mbështetje efektive, në kohë, të koordinuar të sistemit të OKB për Shtetet Anëtare në zbatimin e tyre, ndjekjen dhe rishikimin e GCM, për të drejtat dhe mirëqenien e të gjithë migrantëve dhe komuniteteve të tyre të destinacionit, origjinës dhe tranzitit;
 - Të mbështesë veprimin koherent nga sistemi i OKB në nivel vendi, rajonal dhe global në mbështetje të zbatimit të GCM, ku një veprim i tillë do të shtonte vlerë, ndërsa siguronte lidhje të përcaktuara mirë me strukturat e OKB në të gjitha nivelet;
 - Të veprojë si një burim idesh, mjetesh, të dhënash dhe informacioni të besueshëm, analize dhe udhëzimesh të politikave për çështjet e migracionit, përfshirë përmes mekanizmit të ndërtimit të kapaciteteve të vendosur në GCM;
 - Të sigurojë që veprimet e Rrjetit të promovojnë zbatimin e normave dhe standardeve përkatëse ndërkombëtare dhe rajonale në lidhje me migracionin dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut të migrantëve;
 - Të sigurojë leadershipin për të mobilizuar veprime të koordinuara dhe bashkëpunuese për migracionin nga sistemi i KB, përfshirë këtu duke folur me një zë sipas rastit, në përputhje me Kartën e KB, të drejtën ndërkombëtare dhe mandatet dhe ekspertizën teknike të njësive përkatëse të sistemit të KB;
 - Të sigurojë bashkëpunim të ngushtë me mekanizmat e tjerë ekzistues të koordinimit të sistemit të KB që adresojnë çështje të lidhura me migracionin, duke kërkuar në mënyrë aktive sinergji dhe duke shmangur dublikimin;
 - Të krijojë dhe sigurojë mbështetje për mekanizmin e ndërtimit të kapaciteteve, siç përshkruhet në GCM.
 - Të angazhohet me partnerë të jashtëm, përfshirë migrantët, shoqërinë civile, organizatat e migrantëve dhe diasporës, organizatat e bazuara në besim, autoritetet lokale dhe komunitetet, sektori privat, organizatat e punëdhënësve dhe punëtorëve, sindikatat, parlamentarët, institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut, ndërkombëtarët Kryqi i Kuq dhe Lëvizja e Gjysmëhënës së Kuqe, akademia, media dhe palët e tjera të interesit në nivelet globale, rajonale dhe kombëtare;

- Të raportojë te Sekretari i Përgjithshëm siç kërkohet për zbatimin e GCM, aktivitetet e sistemit të OKB në këtë drejtim, si dhe funksionimin e rregullimeve institucionale, dhe mbështesni raportimin dyvjeçar të Sekretarit të Përgjithshëm në Asamblenë e Përgjithshme, siç parashikohet në GCM.²¹⁹
- ✓ **Forumi Global për Migracionin dhe Zhvillimin (GFMD)** i iniciuar në **Dialogun e Nivelit të Lartë të Asamblesë së Përgjithshme të OKB-së mbi Migracionin dhe Zhvillimin**²²⁰ është një proces i drejtuar nga shteti që vepron jashtë sistemit të OKB-së, por mban me atë përmes Përfaqësuesit Special për Migracionin të Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së.

Për një prezantim më gjithëpërfshirës të GFMD referojuni kutisë më poshtë.

Kutia 30. Forumi Global për Migracionin dhe Zhvillimin²²¹

Konceptuar si një proces informal, shumëpalësh dhe i udhëhequr nga shteti, Forumi Global për Migracionin dhe Zhvillimin (GFMD) ka për qëllim t'i shtojë vlerë debatit aktual mbi migracionin ndërkombëtar dhe zhvillimin duke nxitur bashkëpunimin ndërkombëtar, duke rritur dialogun ndër-shtetëror dhe duke diskutuar dhe promovuar ide të reja për politikën në fushën e migracionit dhe ndërlidhjen e tyre me zhvillimin.

Qëllimet e GFMD janë të trefishta:

- të bashkojë ekspertizën e qeverive, organizatave ndërkombëtare dhe palëve të tjera të interesit nga të gjitha rajonet për të rritur dialogun, bashkëpunimin dhe partneritetin në fushat e migracionit dhe zhvillimit;
- të adresojë, në mënyrë transparente, aspektet shumëdimensionale, mundësitë dhe sfidat në lidhje me migracionin ndërkombëtar dhe ndërlidhjen e tij me zhvillimin;
- të nxisë rezultate praktike dhe të orientuara drejt veprimit në nivelet kombëtare, rajonale dhe globale.

Përmes një dialogu pjesëmarrës dhe të qëndrueshëm midis vendeve në zhvillim dhe vendeve të zhvilluara, Forumi kërkon të arrijë në të kuptuarin njësoj dhe të bazuar në prova në ato fusha ku politikën e migracionit kanë potencialin më të madh për të kontribuar në zhvillim dhe ku politikën e zhvillimit marrin më shumë parasysh migracionin dhe përfitimet e mundshme prej tij në zhvillim. Forumi synon gjithashtu të bëjë të qartë njohjen në rritje se migracioni ndërkombëtar është një element normal dhe thelbësor në procesin e zhvillimit. Forumi ka mbajtur 13 samite ndër vite.

GFMD dhe GCM: Në Takimin GCM për Vlerësimin e Situatës në Meksikë në dhjetor 2017, Bashkëkryetarët paraqitën Përmbledhjen Tematike të GFMD (2007-2017) - kontributin përfundimtar të GFMD në GCM, duke konsoliduar 10 vjet diskutime dhe bashkëpunim të GFMD rreth migracionit dhe zhvillimit. Në këtë mënyrë, GFMD shërbeu si një nga vendet kryesore ku u zhvillua ekspertiza profesionale, si dhe vullneti i mirë politik, në procesin që çoi drejt Paktit.

GFMD dhe SDG: GFMD ka udhëhequr reflektime globale mbi marrëdhëniet përforcuese në mënyrë reciproke ndërmjet migracionit dhe zhvillimit të qëndrueshëm. Prandaj, disa iniciativa të përqendruara në eksplorimin e lidhjeve mes zhvillimit të qëndrueshëm dhe migracionit janë ndërmarrë që nga viti 2013: nga përfshirja e Agjendës 2030 si fokus në takimet përgatitore të GFMD, tryeza të rrumbullakëta, aktivitete të tjera, seminare dhe sesione tematike në Mbledhjet e Samitit; në krijimin një Grupi të Posaçëm Pune të GFMD për Agjendën 2030. Samiti i Tetë i GFMD në Stamboll në vitin 2015 mbështeti krijimin e një Grupi të Posaçëm Pune për Agjendën 2030 (më vonë do të riemërtohet si Grupi i Punës për Agjendën 2030 dhe GCM) për të shqyrtuar mënyrat më të mira që GFMD të mbështesë zbatimin e Agjendës 2030, dhe për të kontribuar në procesin e ndjekjes dhe vlerësimit të saj. Grupi i Punës paraqiti një raport gjatë Samitit të GFMD në vitin 2016 në Daka, i cili sugjeroi që GFMD mund të mbështeste më së miri ndjekjen dhe zbatimin e angazhimeve të lidhura me migracionin në Agjendën 2030 duke:

- **ofruar një platformë për ndarjen vullnetare të përvojave, progresit dhe të dhënave mbi aspektet e migracionit të Agjendës 2030.**
- **lehtësuar veprimin vullnetar me anë të krijimit të partneriteteve në aspektet e Agjendës 2030 të lidhura me migracionin.**
- **informuar Shtetet Anëtare, Vëzhguesit dhe organizatat përkatëse për aspektet e Agjendës 2030 të lidhura me migracionin, dhe duke kërkuar kontributin e tyre.**

- ✓ **Dialogu Ndërkombëtar i IOM-it për Migracionin (IDM) është një mekanizëm ndërshtetëror.²²²**

Veprimtaritë e IDM-së përbëhen nga sesione vjetore dhe dy ose tre seminare ndërmjet sesioneve që organizohen çdo vit.

Kutia 31. Dialogu Ndërkombëtar për Migracionin (IDM)²²³

IDM është forumi kryesor i IOM-it për dialogun e politikave të migracionit. E themeluar në vitin 2001 dhe e rrënjësuar në Kushtetutën dhe Strategjinë e IOM-it, IDM është e hapur për Shtetet Anëtare dhe Vëzhguese të IOM-it, si dhe organizata ndërkombëtare dhe joqeveritare, migrantë dhe partnerë nga media, akademia ose sektori privat. IDM ofron një hapësirë për të analizuar çështjet aktuale dhe ato të reja në qeverisjen e migracionit dhe për të shkëmbyer përvojat, qasjet e politikave dhe praktikatat efektive.

IDM filloi punën në sesionin e 50 vjetorit të Këshillit të IOM në 2001 dhe që prej asaj kohe ka siguruar një forum për dialogun e migracionit, i cili zhvillohet në seancat vjetore të Këshillit dhe në takimet ndër-sektoriale të punës. Çdo vit, IDM udhëhiqet nga një temë gjithëpërfshirëse. Tema vjetore shtjellohet gjatë një ose dy sesioneve duke sjellë së bashku politikëbërës migrantë dhe praktikues nga e gjithë bota.

- ✓ **Marrëveshja e Përgjithshme për Tregtinë e Shërbimeve (GATS)** vepron nën kujdesin e Organizatës Botërore të Tregtisë (OBT). Të gjithë anëtarët e OBT janë në të njëjtën kohë anëtarë të GATS dhe, në shkallë të ndryshme, kanë marrë përsipër angazhime në sektorë individualë të shërbimeve. Objektivat e tij janë të sigurojnë që të gjithë nënshkruesit të trajtohen në mënyrë të barabartë kur hyjnë në tregjet e huaja; dhe së dyti, për të promovuar liberalizimin progresiv të tregtisë së shërbimeve (me kalimin e kohës, eliminimi i pengesave tregtare për të mundësuar pjesëmarrje të mëtejshme në tregjet e njëri-tjetrit). Mënyra IV e Marrëveshjes përmban rregulla në lidhje me migracionin e punës në kontekstin e tregtisë së shërbimeve. Ai përfshin lëvizjen e personave fizikë që janë ose furnitorë shërbimesh (siç janë profesionistë të pavarur) ose që janë punonjës të një furnizuesi shërbimi dhe që janë të pranishëm në territorin e një anëtari tjetër për qëllimin e furnizimit të një shërbimi. Sidoqoftë, GATS nuk zbatohet për masat që prekin personat që kërkojnë qasje në tregun e punës të vendit pritës, as nuk përfshin masat në lidhje me shtetësinë, vendbanimin ose punësimin mbi një bazë të përhershme²²⁴

B.5.2. Bashkëpunimi rajonal për migracionin

BE është sistemi më i gjerë rajonal i integritimit për sa i përket migracionit. **Qasja Globale ndaj Migracionit dhe Lëvizshmërisë (GAMM)**,²²⁵ si kuadri kryesor i politikës së jashtme të BE-së për migracionin dhe azilin. Qasja Globale ndaj Migracionit (GAM) u përkufizua në fillim nga Këshilli Evropian në dhjetor 2005 (COM (2007) 247) dhe u zhvillua më tej në vitin 2007 dhe 2008.

ka krijuar kuadrin për bashkëpunimin e BE-së me vendet e treta në fushën e migracionit dhe azilit. Qasja përfshin të gjithë agjendën e migracionit, përfshirë migracionin e ligjshëm dhe të parregullt, luftën kundër trafikimit të qenieve njerëzore dhe kontrabandimit të migrantëve, forcimin e mbrojtjes së refugjatëve, forcimin e të drejtave të migrantëve dhe shfrytëzimin e lidhjeve pozitive që ekzistojnë midis migracionit dhe zhvillimit. Në vitin 2011, u vlerësua qasja globale. Për rrjedhojë, Komisioni theksoi nevojën për forcimin e mëtejshëm të politikës së migracionit të jashtëm dhe publikoi në nëntor 2011 Komunikatën mbi Qasjen Globale të Migracionit dhe Lëvizshmërisë, COM (2011) 743 finale mbi një shtysë të re për politikën e jashtme të BE-së për migracionin. GAMM i rishikuar përqendrohet në katër përparësi kryesore:

- përmirësimi i organizimit të migracionit të ligjshëm dhe lëvizshmërisë të lehtësuar,
- parandalimi dhe ulja e migracionit të parregullt në një mënyrë efikase, por njerëzore,

- forcimi i sinergjive mes migracionit dhe zhvillimit, dhe
- forcimi i sistemeve ndërkombëtare të mbrojtjes dhe dimensionit të jashtëm të azilit.

Procesi i Pragës²²⁶ është një dialog i synuar migracioni dhe një proces politikash që promovon partneritetet e migracionit mes vendeve të Bashkimit Evropian, Zonës Shengen, Partneritetit Lindor, Ballkanit Perëndimor, Azisë Qendrore, Rusisë dhe Turqisë.

Procesi filloi nga projekti i financuar nga BE "Ndërtimi i Partneriteteve të Migracionit" dhe u iniciua gjatë Presidencës Çeke të BE-së në Konferencën e Parë Ministrore të Procesit të Pragës (atëherë "Ndërtimi i Partneriteteve të Migracionit") me nënshkrimin e Deklaratës së Përbashkët të Procesit të Pragës në Prill 2009. Në Deklaratën e Përbashkët, duke shërbyer si një kuadër i përbashkët politik, shtetet pjesëmarrëse ranë dakord të forconin bashkëpunimin në menaxhimin e migracionit, të eksploronin dhe të zhvillonin parimet dhe elementet e rena dakord për partneritete të ngushta migracioni mes vendeve të tyre, duke ndjekur një qasje operationale dhe duke respektuar të drejtat dhe dinjitetin e njeriut të migrantëve dhe anëtarëve të familjes së tyre, si dhe të refugjatëve.

Parimet kryesore dhe fushat e bashkëpunimit, të vendosura nga Deklarata e Përbashkët dhe të miratuara në Konferencën e Dytë Ministrore të Planit të Veprimit të Procesit të Pragës 2012-2016 përfshijnë:

- Parandalimi dhe lufta kundër migracionit të paligjshëm;
- Ripranimi, kthimi vullnetar dhe ri-integrimi i qëndrueshëm;
- Migracioni i rregullt me një theks të veçantë në migracionin e punës;
- Integrimi i migrantëve me qëndrim të ligjshëm;
- Migracioni, lëvizshmëria dhe zhvillimi;
- Forcimi i kapaciteteve në fushën e azilit dhe mbrojtjes ndërkombëtare.

Të gjashtë fushat e bashkëpunimit në një masë të caktuar pasqyrojnë objektivat e **Qasjes Globale të Migracionit dhe Lëvizshmërisë (GAMM)**, si një kuadër kryesor i politikës së jashtme të BE-së për migracionin dhe azilin. Në kontekstin e GAMM, Procesit të Pragës i është dhënë një përparësi si proces i dialogut rajonal drejt Lindjes. Rëndësia e Procesit të Pragës dhe rezultatet e tij u njohën gjithashtu nga Komisioni Evropian në Komunikatën e tij mbi GAMM të 18 nëntorit 2011, dhe u konfirmuan nga Këshilli i Bashkimit Evropian në Konkluzionet e tij të 29 majit 2012.

Procesi i Budapestit²²⁷ është një forum konsultativ me mbi 50 qeveri dhe 10 organizata ndërkombëtare që synon zhvillimin e sistemeve gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme për migracionin e rregullt. Gjatë më shumë se 20 viteve të funksionimit të tij, Procesi i Budapestit është zhvilluar nga një mjet për ndarjen e informacionit mes vendeve evropiane në një mjedis para-zgjerimit të BE-së në një forum evropiano-aziatik për përmirësimin e menaxhimit të migracionit. Ajo drejtohet nga Turqia dhe bashkë-kryesohet nga Hungaria që nga viti 2006.

Deklarata Ministrore për Partneritetin për Rrugët e Mëndafshit për Migracionin identifikoi gjashtë fusha prioritare:

1. Organizimi më i mirë dhe përmirësimi i kushteve për migracion të ligjshëm dhe lëvizshmëri;
2. Mbështetja e integritetit të migrantëve dhe kundërveprimi ndaj fenomeneve të tilla si diskriminimi, racizmi dhe ksenofobia;
3. Forcimi i ndikimit pozitiv të migracionit në zhvillim;
4. Parandalimi dhe masat kundër migracionit të parregullt duke lehtësuar kthimin dhe ripranimin e migrantëve të parregullt;

5. Parandalimi dhe lufta kundër trafikimit të personave;
6. Promovimi i mbrojtjes ndërkombëtare.

Procesi i Budapestit zhvilloi Konferencën e tij të 6-të Ministrore në Stamboll në 19-20 shkurt 2019 dhe rreth 40 vende miratuan "**Angazhimet e Stambollit në Partneritetin për Rrugët e Mëndafshit**" dhe planin e tij të veprimit "Një Thirrje për Veprim - një plan pesë vjeçar."²²⁸ Kjo deklaratë politike dhe plani i veprimit bazohet në arritjet e Deklaratës Ministrore të Stambollit 2013 mbi një Partneritet të Rrugëve të Mëndafshit për Migracionin duke marrë parasysh zhvillimet e migracionit të viteve të kaluara. Ai prezanton pesë angazhime që duhen mbështetur në menaxhimin e migracionit:

- ✓ për partneritet
- ✓ për menaxhimin gjithëpërfshirës të migracionit
- ✓ për të drejtat e njeriut
- ✓ për mbështetje dhe solidarizim
- ✓ për njohuri.

Iniciativa Rajonale për Migracionin, Refugjatët, Azilin MARRI është një iniciativë që bën pjesë në Procesin e Bashkëpunimit të Evropës Juglindore, i cili synon të rrisë bashkëpunimin rajonal në fushën e migracionit duke promovuar një qasje gjithëpërfshirëse, të integruar dhe koherente për çështjet e migracionit, azilit, menaxhimit të kufirit, politikave të vizave dhe bashkëpunimit konsullor, kthimit dhe vendosjes së refugjatëve në mënyrë që të përmbushin standardet ndërkombëtare dhe evropiane.²²⁹

Procesi i Bashkëpunimit të Evropës Jug-Lindore²³⁰ u iniciua në vitin 1996 me qëllim transformimin e Evropës Jug-Lindore në një rajon stabiliteti, sigurie dhe bashkëpunimi në përputhje me proceset e integritit evropian dhe përmes promovimit të dialogut dhe bashkëpunimit në të gjitha nivelet dhe në të gjitha fushat me interes të përbashkët. Dymbëdhjetë vende marrin pjesë në punën e SEECIP si anëtarë me të drejta të plota: Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Bullgaria, Mali i Zi, Greqia, Kroacia, Ish-Republika Jugosllave e Maqedonisë, Moldavia, Rumania, Serbia, Sllovenia dhe Turqia.

B.5.3. Marrëveshje dypalëshe²³¹

Një mekanizëm efektiv bashkëpunimi mes vendeve të origjinës dhe destinacionit merr formën e marrëveshjeve dypalëshe - marrëveshje zyrtare ose memorandume mirëkuptimi për t'u siguruar që migracioni të bëhet në përputhje me parimet dhe procedurat e dakordësuara. Marrëveshjet dypalëshe u shërbejnë të dy palëve, dhe në veçanti mund të mbrojnë interesat e punëtorëve migrantë.²³²

Mekanizmat më të zakonshëm për rregullimin e imigracionit ndërshtetëror janë lloje të ndryshme të marrëveshjes dypalëshe. Një marrëveshje dypalëshe zyrtare përcakton angazhimet e secilës palë dhe mund të parashikojë kuota. Më pak formal është një Memorandum Mirëkuptimi. Shumica e vendeve të destinacionit preferojnë Memorandumin e Mirëkuptimit, ndoshta sepse si marrëveshje jodetyruese është më i lehtë për t'u negociuar dhe për t'u zbatuar - dhe për t'u modifikuar në përputhje me kushtet ekonomike dhe të tregut të punës në ndryshim. Vendet mund të nënshkruajnë marrëveshje të tilla për arsye politike, për të treguar marrëdhëniet miqësore ose për të forcuar bashkëpunimin në menaxhimin e migracionit të parregullt.

Për vendet e destinacionit, marrëveshjet dypalëshe ndihmojnë në arritjen e fluksit të punës që plotëson nevojat e punëdhënësve dhe sektorëve industriale, ndërkohë që siguron menaxhim më të

mirë dhe promovon lidhjet kulturore dhe shkëmbimet. Për vendet e origjinës, këto marrëveshje sigurojnë qasje të vazhdueshme në tregjet e punës jashtë shtetit dhe mundësi për të promovuar mbrojtjen dhe mirëqenien e punëtorëve të tyre.

Arsyet pas lidhjes së Marrëveshjeve Dypalëshe:²³³

- ekonomike: për të organizuar përputhjen mes ofertës dhe kërkesës për punë;
- politike: për të promovuar marrëdhëniet miqësore mes shteteve duke inkurajuar lëvizjet e rregullta të punës;
- zhvillimi: për të parandaluar fenomenin e "rrjedhjes së trurit";

Marrëveshjet Dypalëshe të Punësimit janë marrëveshjet më të zakonshme. Ekzistojnë një larmi marrëveshjesh dypalëshe, për shembull dhe bazuar **në skemat e rekrutimit kategoritë më të zakonshme janë:**

- Skemat e punëtorëve stinorë;
- Punëtorë me kontratë dhe kontrata me punëtorë bazuar në projekte;
- Kontrata për praktikantët;
- Kontratat e punës gjatë pushimeve, për të promovuar lidhjet kulturore dhe shkëmbimet ndërkombëtare duke u dhënë të rinjve të rritur mundësi punësimi gjatë pushimeve.

Bazuar në lehtësimin ose adresimin e pasojave të lëvizshmërisë:

- marrëveshjet e hartuara për të kontrolluar / parandaluar migracionin e parregullt;
- marrëveshjet për lehtësimin e vizave;
- marrëveshjet e njohjes reciproke (njohja e diplomave, e drejta e ushtrimit të një profesioni, etj.);
- marrëveshjet e sigurimeve shoqërore dhe taksave të dyfishta.

Vendet duhet të jenë të vetëdijshme për disa sfida që mund të lindin me zhvillimin, negociimin, zbatimin dhe mbikëqyrjen e MDP, në mënyrë që t'i adresojnë ato në mënyrën e duhur. Për shembull, MDP-të shpesh kërkojnë kohë dhe përpjekje afatgjata, të cilat mund të duhen shumë vite për t'u negociuar. Për më tepër, marrëveshje të tilla kërkojnë aktorë të shumtë në të dy vendet (p.sh. Ministrinë e Punës, Punëve të Jashtme, të Brendshme, Drejtësisë ose Avokat të Përgjithshëm dhe ndoshta sindikatat e punës dhe organizatat e punëdhënësve). Gjithashtu, MDP mund të jetë e vështirë për t'u monitoruar, veçanërisht në lidhje me mbrojtjen e punëtorëve migrantë jashtë vendit. Për shembull, kushtet e jetesës së punëtorëve shtëpiak mund të jenë veçanërisht të vështira për t'u monitoruar pasi këta migrantë shpesh jetojnë me punëdhënësin e tyre dhe shtëpitë private nuk inspektohen nga inspektorët e punës. Është thelbësore që punëdhënësit në vendin e destinacionit të angazhohen në zbatimin dhe mbikëqyrjen e MDP-ve dhe që të krijohen mekanizma për t'i mbajtur ata përgjegjës për çdo shkelje. Me gjithë sfidat, MDP-të mbeten akoma instrumente që mund të mbrojnë më mirë punëtorët migrantë dhe anëtarët e familjeve të tyre dhe duhet të miratohen me një qasje të bazuar në të drejtat e njeriut.

Kutia 32. Elementët bazë të Marrëveshjeve Dypalëshe të Punësimit²³⁴

Të përgjithshme:

Dinjiteti njerëzor, të drejtat e njeriut të personave, përfshirë të gjithë migrantët, mosdiskriminimi dhe barazia;

Pranimi

1. Renditja e autoritetit kompetent shtetëror;
2. Mekanizmat për shkëmbimin e informacionit;
3. Migrantët në një situatë të parregullt;

Rekrutimi dhe nisja

4. Njoftimi i mundësive të punësimit dhe ndarja e informacionit;
5. Hartimi i listës së kandidatëve;
6. Përzgjedhja paraprake e kandidatëve;
7. Përzgjedhja përfundimtare e kandidatëve;
8. Emërimi i kandidatëve nga punëdhënësit (mundësia që punëdhënësi të japë drejtpërdrejt emrin e një personi që do të punësohet);
9. Ekzaminimi mjekësor;
10. Dokumentet e hyrjes;
11. Lejet e qëndrimit dhe punës;
12. Transporti në vendin e destinacionit të punëtorëve migrantë;

Kontrata e punës dhe dispozitat e tjera në lidhje me statusin ligjor të migrantit në vendin e destinacionit

13. Kontrata e punësimit;
 14. Kushtet e punësimit;
 15. Të drejtat e punonjësve;
 16. Inspektimet e punës;
 17. Mekanizmat për zgjidhjen e konflikteve dhe aksesit në drejtësi;
 18. Roli i sindikatave dhe negociatat kolektive;
 19. Sigurimet shoqërore;
 20. Remitancat;
 21. Ofrimi i akomodimit;
 22. Bashkimi familjar;
- Kthimi në vendin e origjinës
23. Kthimi dhe riintegrimi;

Administrimi i marrëveshjes dhe zbatimi i saj

24. Aktivitetet e organizatave shoqërore dhe fetare;
25. Krijimi i një komisioni të përbashkët (për të monitoruar zbatimin e marrëveshjes); 24. Vlefshmëria dhe rinovimi i marrëveshjes;
26. Juridiksioni i zbatueshëm.

Nëse është e mundur, MDP duhet të përfshijë edhe mekanizma për të identifikuar, referuar dhe ndihmuar punëtorët migrantë që përjetojnë dhunë, shfrytëzim dhe abuzim.

B.5.4. Pozicioni i Shqipërisë në lidhje me bashkëpunimin dhe pjesëmarrjen në rrjete²³⁵

Shqipëria është palë në CCPR - Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike; CESC - Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore 1991, Konventën (e Rishikuar) e Organizatës Ndërkombëtare të Punës (ILO) (Rishikuar) për Migracionin për Punësim, 1949 (Nr. 97), Konventën e Kombeve të Bashkuara në lidhje me statusin e refugjatëve, 1951, Konventën e Kombeve të Bashkuara në lidhje me statusin e personave pa shtetësi, 1954, Konventën e Kombeve të Bashkuara për Reduktimin e Pashtetësisë, 1961, Konventën e ILO-s për Punëtorët Migrantë (Dispozita plotësuese), 1975 (Nr. 143), Konventën e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Fëmijëve, 1989, CEDAW, Konventa Ndërkombëtare e OKB-së për të Drejtat e Të Gjithë Punëtorëve Migrantë dhe

Anëtarëve të Familjeve të tyre, 1990, Konventën Evropiane për Statusin Ligjor të Punëtorëve Migrantë dhe Konventën Evropiane për Pjesëmarrjen e të Huajve në Jetën Publike në Nivelin Lokal. Shqipëria gjithashtu ka marrë pjesë në takimet e GFMD.

Shqipëria është gjithashtu pjesë e Procesit të Budapestit dhe Procesit të Pragës (proceset rajonale konsultative). Gjithashtu është pjesë e iniciativave të ndryshme që promovojnë lëvizjen e fuqisë punëtore, menaxhim më efektiv të flukseve migratore në rajon, sigurinë e kufirit, tregtinë e lirë dhe zhvillimin dhe sigurinë. Këto përfshijnë iniciativa rajonale të tilla si Iniciativa Rajonale për Migracionin, Refugjatët Azilin (Shqipëria mbajti presidencën e kësaj iniciative nga prilli 2010 deri në prill 2011); Këshilli i Bashkëpunimit Rajonal (Shqipëria është anëtare e bordit); Procesi i Bashkëpunimit të Evropës Juglindore (Shqipëria mbajti presidencën nga qershori 2014 deri në qershor 2015); Qendra e Zbatimit të Ligjit të Evropës Juglindore; Nisma e Bashkëpunimit të Evropës Juglindore; Marrëveshja e Tregtisë së Lirë të Evropës Qendrore (Shqipëria kryesoi këtë gjatë vitit 2012); Nisma e Evropës Qendrore; dhe Nisma Adriatik Jon (Shqipëria mbajti kryesimin nga qershori 2013 deri në maj 2014).

Shqipëria ka memorandume të ndryshme të mirëkuptimit dhe marrëveshjeve në lidhje me migracionin me vendet e tjera, për shembull, migracionin e parregullt, antiterrorizmin, krimin e organizuar, trafikimin e paligjshëm të narkotikëve, shkëmbimin e informacionit mbi migracionin dhe çështjet e kontrollit dhe azilit. Për më tepër, aktualisht po zhvillohen negociata me Gjermaninë dhe Francën për shkëmbimin e informacionit mbi azilin dhe migracionin. Bashkëpunimi me vende të tilla si Mbretëria e Bashkuar, Italia dhe Greqia është gjithashtu i vazhdueshëm në lidhje me shkëmbimin e të dhënave dhe informacionit, procedurat e kthimit, kontrollin e kufirit dhe ndihmën e viktimave të trafikimit.

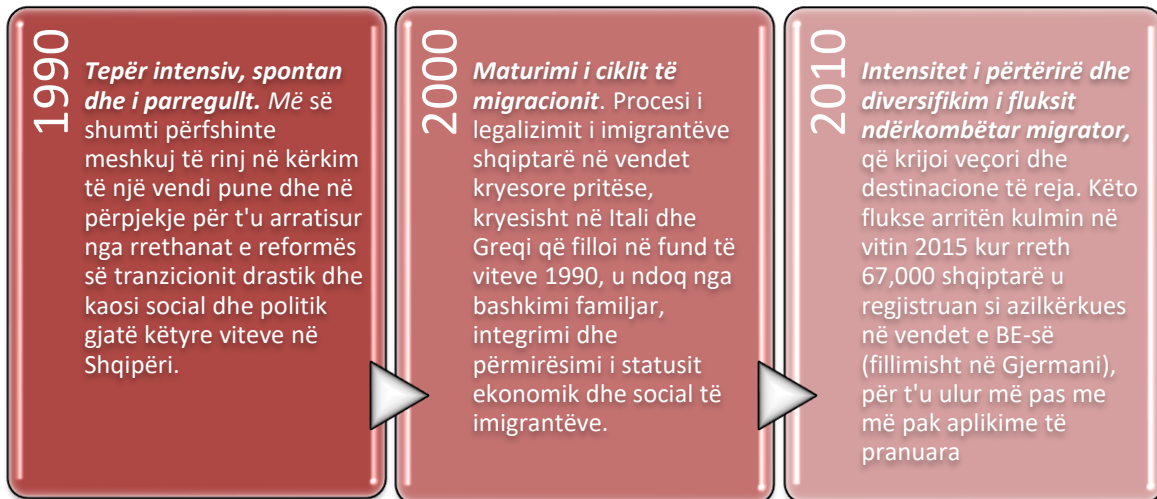
Shqipëria krijoi një skemë të mirë rekrutimi për fuqinë punëtore shqiptare për punësim në Itali dhe Gjermani, që nga momenti i mbërritjes së kërkesave për fuqi punëtore të palës pritëse, publikimi i kërkesave, regjistrimi, përzgjedhja, intervistimi dhe trajnimi sipas standardeve të kërkuara profesionale.²³⁶

Moduli C

QEVERISJA E MIGRACIONIT - LEGJISLACIONI, POLITIKAT DHE PRAKTIKA KOMBËTARE

C.1. Konteksti Kombëtar

Migracioni në Shqipëri ka ekzistuar që në kohërat e hershme. Duke ndjekur zhvillimet e tij, ai mund të ndahet në katër periudha: (i) Mesjeta deri në Shekullin 19; (ii) Shekulli 19 deri më 1945; (iii) gjatë Regjimit Komunist; (iv) Migracioni post-komunist. Sidomos faza e fundit ka kaluar **3 dekada**, e karakterizuar nga disa tipare shumë specifike dhe vijon në vitet në vijim deri tani.²³⁷ Flukset migratore të Shqipërisë mund të karakterizohen si intensive, të shtyra ekonomikisht, të parregullta dhe në zhvillim të shpejtë, me një tendencë dominuese të brezit më të ri që ëndërron të ndërtojë një të ardhme jashtë vendit.²³⁸ Karakteristikat specifike dhe të dallueshme janë si më poshtë:²³⁹

Shqipëria mbetet kryesisht një vend emigracioni. Emigracioni i shtetasve shqiptarë, në veçanti drejt vendeve të Bashkimit Evropian (BE) vazhdon pavarësisht nga përmirësimi i vazhdueshëm i kushteve të jetesës në vend, një rritje neto e qëndrueshme e ekonomisë shqiptare dhe përmirësimi i vazhdueshëm i sigurisë publike.

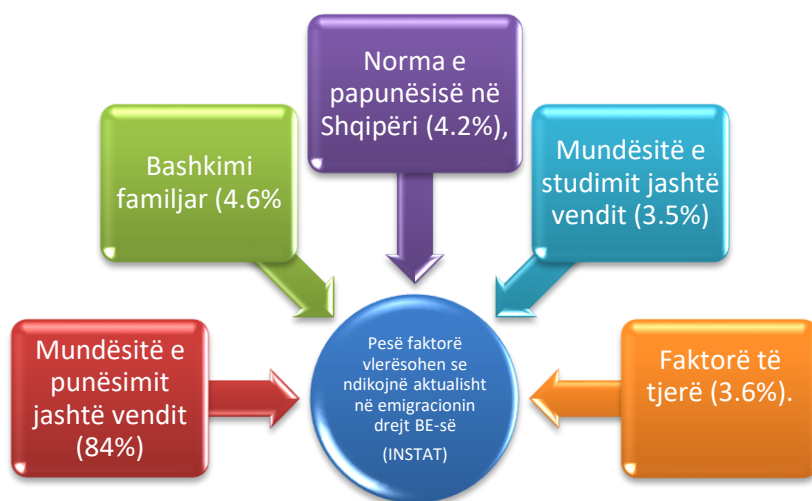
Në vitin 2018, Shqipëria kishte rreth 1.5 milion shtetas jashtë territorit të saj, ose rreth gjysmën e popullsisë së vendit. Shumica e komuniteteve të migrantëve janë të pranishëm jo vetëm në vendet fqinje si Italia dhe Greqia (përkatësisht 46% dhe 45%), por edhe në Gjermani (5%), ndjekur nga Mbretëria e Bashkuar, Belgjika, Franca, Australia, Spanja dhe Austria. Ndërkohë që ekziston një tendencë në rritje e shqiptarëve që qëndrojnë në shtete të tjera anëtare të Bashkimit Evropian, si edhe në Amerikën e Veriut dhe Kanada.²⁴⁰

Migracioni ndërkombëtar i Shqipërisë mund të analizohet me faktorët thelbësorë shtytës dhe tërheqës që karakterizojnë fenomenin. *Papunësia*, veçanërisht tek të rinjtë, identifikohet si **faktori kryesor shtytës**. Shqipëria ka akoma një potencial të lartë migracioni të favorizuar nga afërsia kulturore, gjuhësore dhe gjeografike, kosto e ulët e emigracionit në vendet fqinje përfshirë Italinë dhe Greqinë, si dhe mundësi ligjore për bashkimin e familjes në vendet kryesore pritëse të emigrantëve. Shkalla e lartë e emigracionit të personave të kualifikuar është një tjetër karakteristikë e migracionit shqiptar, veçanërisht në fushën e shëndetësisë.²⁴¹ Faktorë të tjerë shtytës që ndikojnë në vendimet dhe përvojat migratore janë *kushtet e këqija të jetesës, mungesa e sigurisë individuale dhe e sigurisë politike*, si dhe *shpresa për një të ardhme më të mirë dhe perspektivat* për migrantin individual dhe familjen e tij ose të saj. Nxitësit kryesorë të emigracionit shqiptar mbeten përmirësimi i standardit të

jetesës, papunësia, pagat e ulëta dhe kushtet e punës, skemat e sigurimeve shoqërore dhe borxhet.²⁴² Remitancat përfaqësojnë një tipar kryesor të migracionit ndërkombëtar shqiptar.

Për më tepër, mangësitë e shërbimeve publike kanë shërbyer si **faktorë shtytës**, duke ndikuar negativisht në përpjekjet dhe mundësitë e migrantëve për t'u kthyer dhe për t'u vendosur në Shqipëri. "Humbja" e njerëzve të kualifikuar dhe të arsimuar, e njohur si fenomeni "Rrjedhje e trurit" konsiderohet në dëm të zhvillimit socio-ekonomik të një vendit sepse ata janë forca lëvizëse e çdo vendi.²⁴³ Dy kategoritë e personave - *të rinjtë dhe gratë* - e kanë parë situatën në tregun lokal të punës veçanërisht të vështirë.

Figura 8 Faktorët e emigracionit të shtetasve shqiptarë

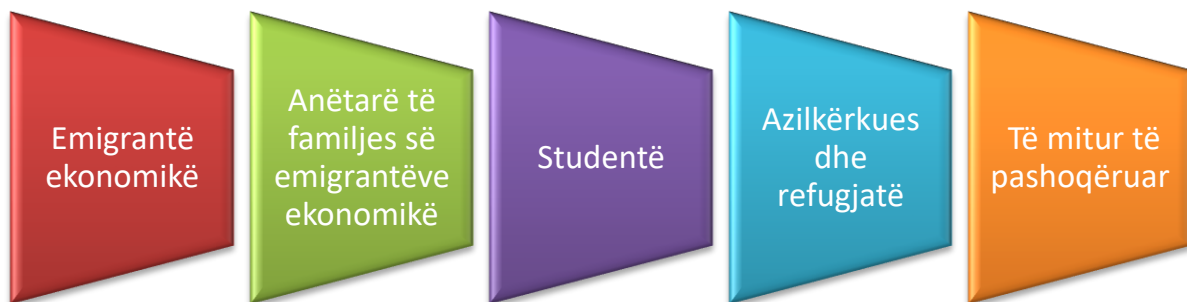

Kthimi i migrantëve shqiptarë është një fenomen tjetër, që është për shkak të : *i) kthimit vullnetar; ii) kthimit të detyruar.* Kthimi vullnetar përfshin kategori të ndryshme si migrantët me status të rregullt në vendet pritëse, por edhe ata të cilëve u është mohuar azili, që zgjedhin të kthehen më dëshirë në Shqipëri pas refuzimit përfundimtar të kësaj kërkesë, si dhe migrantë të parregullt të cilët nuk kanë kërkuar azil por ende kanë zgjedhur të kthehen vullnetarisht.. Të gjithë migrantët shqiptarë me status qëndrimi të parregullt përfshirë azilkërkuesit kërkesa e të cilëve për kthim vullnetar në Shqipëri nuk është pranuar bëjnë pjesë në kthimin e detyruar, i cili kryesisht ndodh në kuadër të marrëveshjeve të ripranimit që ka nënshkruar Shqipëria me vendet pritëse. Kthimi i të miturve të pashoqëruar vazhdon të qëndrojë në nivele të larta, sidomos nga Franca dhe Gjermania, që gjatë dekadave të fundit kanë qenë mes vendeve kryesore të azilkërkuesve nga shtetasit shqiptarë për arsye ekonomike apo jetese më të mirë. Duhet theksuar se Shqipëria ka nënshkruar një marrëveshje ripranimi me BE-në, në fuqi që në vitin 2006 për shtetasit shqiptarë dhe që në vitin 2008 për shtetasit e vendeve të treta.²⁴⁴

Migracioni në kontekstin shqiptar karakterizohet më shumë nga emigracioni ndërkombëtar i popullsisë vendase dhe më pak nga imigracioni i të huajve në vend. Në përgjithësi, Shqipëria konsiderohet ende një vend i origjinës për emigrantët ekonomikë, vend tranzit dhe destinacioni për imigrantët për qëllime punësimi, azilkërkuesit dhe refugjatët.²⁴⁵ Me fillimin e mijëvjeçarit të ri, modelet e migracionit dhe qëndrimi i shqiptarëve ndaj tyre kanë ndryshuar për shkak të politikave të rrepta të vendeve pritëse dhe intensifikimit të luftës kundër migracionit të parregullt nga autoritetet shqiptare.²⁴⁶

Shqipëria po bëhet gjithnjë e më shumë një vend destinacioni për një sërë kategorish të huajsh, megjithëse numrat janë relativisht të vegjël. Ashtu si vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor, **Shqipëria gjithashtu është prekur nga flukset e përziera të popullsisë**, të cilat nxiten jo vetëm nga aspekti socio-ekonomik, por edhe nga konfliktet. Gjatë dekadës së fundit, numri i përgjithshëm i të huajve që banojnë në Shqipëri ka mbetur afërsisht në 0.3% të popullsisë vendase dhe origjina e imigrantëve të ligjshëm nuk tregon ndonjë ndryshim të rëndësishëm.²⁴⁷

Figura 9 Llojet e migrantëve në Shqipëri

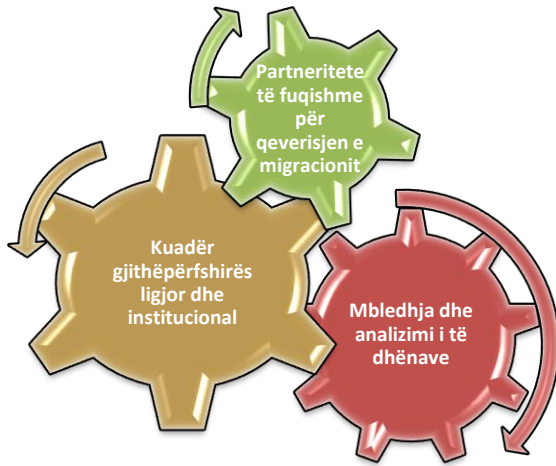
Disa nga të huajt - si refugjatët dhe azilkërkuesit, migrantët, viktimat e trafikimit, të miturit e pashoqëruar dhe të ndarë, dhe personat pa shtetësi - bëjnë pjesë në më shumë se një nga kategoritë e lartpërmendura. Ata përbëjnë shtetësi të ndryshme - shumica janë siriane dhe afgane, të cilët shpesh hyjnë në vend në mënyrë të parregullt. Në shumicën e rasteve, përfshihet të paktën një shkallë vulnerabiliteti, qoftë kjo si rezultat i situatës në vendet e origjinës, ose për shkak të kushteve të vështira ose shfrytëzimit dhe abuzimit të pësuar përgjatë rrugëve. Këta individë kërkojnë kryesisht kalim tranzit në Shqipëri përpara se të lëvizin dhe të hyjnë në vendet e BE-së.

Në përmbledhje, analizat dhe tiparet e migracionit ndërkombëtar të Shqiptar, çojnë në disa gjetje:

- Fenomeni prek kryesisht popullatën e re në moshë pune dhe është më i përhapur tek meshkujt;
- Përvojat migratore ndikohen nga faktorë të tillë si papunësia, varfëria, mungesa e sigurisë individuale dhe kolektive (faktorët shtytës) si dhe aspiratat ekonomike, arsimore dhe aspiratat për një cilësi më të mirë të jetës (faktorët tërheqës);
- Migracioni ndërkombëtar mund të shfaqet si një ndërmarrje individuale dhe më vonë të bëhet një fenomen i bazuar në familje, ku anëtarët e familjes bashkohen me migrantin individual pas një periudhe fillestare të jetesës jashtë vendit;
- Shqiptarët vazhdojnë të kërkojnë azil në vendet anëtare të BE-së për arsye ekonomike, ndërsa migracioni i fëmijëve të pashoqëruar mbetet problematik për shkak të numrit në rritje;
- Ndikon tek ekonomia/tregu i punës, si dhe struktura e popullsisë shqiptare, rritja e saj dhe ndryshimet demografike;
- Shqiptarëve të kthyer që u ofrohen shërbime nga Sportelet e Migracionit mbeten të pakët në numër;
- Remitancat janë një karakteristikë kryesore e migracionit shqiptar, burimet e të cilit ndikojnë në mirëqenien e menjëhershme të anëtarëve të familjes dhe indirekt në ekonominë e vendit.²⁴⁸

C.2. Aktorët e rëndësishëm për qeverisjen e migracionit - qasja e qeverisjes qendrore dhe vendore

Figura 10 Shtyllat e qeverisjes së migracionit

Forcimi i kapaciteteve institucionale është thelbësor për menaxhimin efektiv të migracionit. Ky proces do të jetë gjithëpërfshirës dhe i vazhdueshëm për arritje thelbësore. Një faktor kyç që çon në sigurimin e pronësisë institucionale është qartësia për sa i përket roleve dhe përgjegjësi të institucioneve për qeverisjen e migracionit - si në nivelin qendror ashtu edhe në atë lokal. Një ndarje e qartë e kompetencave mes Ministrisë së Brendshme, Ministrit të Shtetit për Diasporën, Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, ministrive të tjera të linjës dhe institucioneve vartëse është thelbësore për të

avancuar agjendën e migracionit. Një faktor tjetër kryesor për rritjen e pronësisë institucionale është koordinimi i mirë institucional në nivelin qendror dhe lokal për zbatimin e politikave të lidhura me migracionin.

Tabela 7 Kuadri Institucional për menaxhimin e migracionit paraqitet në tabelën më poshtë

Ministria e Punëve të Brendshme është autoriteti kryesor që mbikëqyr kontrollin kombëtar të kufirit, menaxhimin e imigracionit, integrimin e të huajve dhe koordinimin e përpjekjeve kundër trafikimit të qenieve njerëzore në nivel kombëtar dhe lokal së bashku me aktorë të tjerë. E bën këtë përmes Drejtorisë Antitrafik dhe Drejtorisë së Migracionit, Policisë së Shtetit (Departamenti për Kufirin dhe Migracionin), Drejtorisë për Azilin, etj.

- *Departamenti për Kufirin dhe Migracionin* pranë Policisë së Shtetit, si autoriteti përgjegjës për trajtimin e të huajve që hyjnë, kalojnë tranzit ose qëndrojnë në territorin e Republikës së Shqipërisë, i organizuar në nivel kombëtar dhe lokal, është përgjegjës për kontrollin e të huajve dhe merr vendime në lidhje me procedurat e aplikimit për vizë nga të huajt që synojnë të hyjnë në Republikën e Shqipërisë; kontrollin kufitar duke zbatuar kushtet dhe kriteret e hyrjes, qëndrimit dhe tranzitit në Republikën e Shqipërisë; pajisjen e të huajve me leje qëndrimi ose shtyrjen e afatit të qëndrimit etj.
- *Drejtorja Antitrafik* merret vetëm me monitorimin, koordinimin, promovimin dhe orientimin e veprimtarisë së strukturave qendrore / vendore në çështjet e parandalimit dhe luftës kundër trafikimit të personave, në kuadër të zbatimit të Strategjisë Kombëtare të Luftës kundër Trafikimit të Personave.

Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme është përgjegjëse për hartimin dhe zbatimin e politikës së vizave dhe negociimin e akteve të nevojshme të bashkëpunimit ndërkombëtar në fushën e migracionit dhe për mbështetjen e emigrantëve shqiptarë jashtë vendit dhe mbrojtjen e të drejtave të tyre, organizimin e diasporës shqiptare etj.

- *Drejtorja e Çështjeve Konsullore* është struktura përgjegjëse për trajtimin e të huajve, për hartimin e politikave të hyrjes dhe qëndrimit të tyre në RSH. Kjo drejtori harton politikat e veprimtarisë së shërbimit konsullor, monitoron dhe drejton këtë veprimtari.

Ministri i Shtetit për Diasporën është përgjegjës për hartimin dhe monitorimin e zbatimit të politikës për Diasporën në koordinim me ministritë e tjera të linjës.

Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale përmes Drejtorive të saj dhe Shërbimit Kombëtar të Punësimit, kryen veprimtarinë e saj në përputhje me legjislacionin përkatës në fushën e zhvillimit dhe monitorimit të politikave shtetërore për emigracionin në lidhje me punësimin, arsimin dhe formimin profesional, standardet sociale, pensionet, familjen, politikën për fëmijët dhe të rinjtë, etj. Ky institucion është përgjegjës për lejimin e të huajve që të punësohen në çdo kohë, sidomos profesionet.

- *Drejtoria e politikave të punësimit dhe formimit profesional;*
- *Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive;*
- *Inspektorati Kombëtar i Punësimit.*

Ministria e Financave dhe Ekonomisë është ministria përgjegjëse për qeverisjen e migracionit për motive punësimi në vend në bashkëpunim me ministri të tjera (krijimin dhe zbatimin e skemave të migracionit për motive punësimi, si edhe negocimin dhe zbatimin e marrëveshjeve dypalëshe dhe shumëpalëshe të punësimit). Ajo gjithashtu monitoron funksionimin e agjencive të rekrutimit që të sigurohet për rekrutimin etik të punëtorëve migrantë dhe mbikëqyr punën e Shërbimit Kombëtar të Punësimit sidomos të Sporteve të Migracionit.

Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale mbikëqyr punën e Shërbimit Social Shtetëror, i cili ofron shërbime thelbësore për kategoritë e pambrojtura, sidomos migrantë të tillë si Viktimat e Trafikimit dhe të miturit e pashoqëruar.

- *Drejtoria e Politikave dhe Strategjive për Zhvillimin e Shëndetit dhe Mbrojtjes Sociale.*

Ministria e Drejtësisë

- *Drejtoria e Ndhmës Juridike Falas;²⁴⁹*
- *Drejtoria e Kodifikimit dhe Hartimit të Legjislacionit.*

Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Rinisë

- *Drejtoria e Përgjithshme e Politikave dhe Zhvillimit të Arsimit, Rinisë dhe Sporteve*

INSTAT është përgjegjës për mbledhjen, përpunimin dhe ndarjen e të dhënave administrative si dhe sigurimin e statistikave për migracionin.

- *Departamenti i Statistikave Sociale.*

Kryeministria

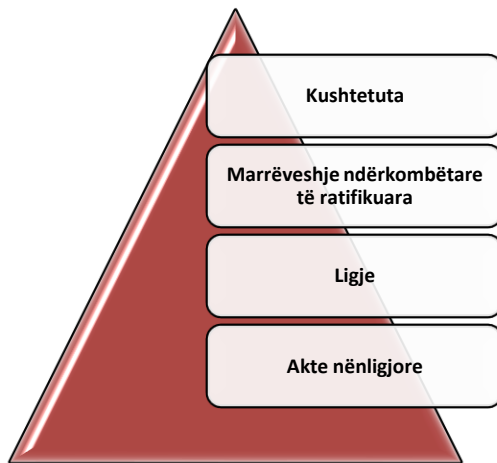
- *Drejtoria e Politikave dhe Prioriteteve për Zhvillim.*
- *Agjencia e Ofrimit të Shërbimeve Publike të Integruara.*

Avokati i Popullit mbron të drejtat, liritë dhe interesat e ligjshme jo vetëm të shtetasve shqiptarë, por edhe të migrantëve të rregullt apo të parregullt, duke dhënë rekomandime, duke bërë kërkesa për përmirësime legjislative ose propozime për mbrojtjen e të drejtave të shkelura.

Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi është një institucion i pavarur publik, përgjegjës për mbrojtjen e efektshme nga diskriminimi si edhe çdo lloj sjelljeje që promovon diskriminimin. KMD kryen hetime administrative dhe merr vendime duke vendosur gjopa për moszbatim të vendimit ose mungesë bashkëpunimi nga subjekte të tjera private ose publike.

C.3. Vështrim i përgjithshëm i legjislacionit parësor, dytësor dhe i politikave

Figura 11 Hierarkia e akteve ligjore në Shqipëri

Një kuadër i fortë ligjor siguron mbrojtjen e shtetasve shqiptarë jashtë vendit, si dhe të imigrantëve në Shqipëri. Legjislacioni për migracionin (parësor dhe dytësor) vazhdon të përafrohet me acquis të BE-së dhe konventat ndërkombëtare ku Shqipëria ka aderuar. Hierarkia e akteve normative siguron që garancitë themelore kushtetuese dhe mekanizmat e mbrojtjes të formësohen më tej nga një kuadër kompleks ligjor që pëson përmirësime dinamike pozitive.

Parimet kushtetuese që rregullojnë migracionin janë:

- Liria e lëvizjes (neni 16 & 38);
- Parimi i mosdiskriminimit, trajtimit të barabartë dhe të denjë (neni 18);
- Mbrojtja e shtetasve shqiptarë jashtë vendit (neni 8);
- Ndalimi i dëbimit të shtetasve dhe dëbimit kolektiv të të huajve (neni 39);
- E drejta e ankimimit (neni 43);
- E drejta për privatësi dhe mbrojtje të të dhënave personale.

Kuadri ligjor i zbatueshëm përfshin:

- *Ligji Nr. 9668/2006 "Për Emigracionin e Shtetasve Shqiptarë për qëllime punësimi", i ndryshuar, si edhe:*
 - o Urdhër Nr. 1772 / 2007 për formatin, përmbajtjen dhe procedurën e marrjes së statusit të emigrantit;
 - o Urdhër Nr. 2086/2007 për formatin dhe përmbajtjen e Regjistrimit të Emigrantëve dhe procedurat e regjistrimit;
 - o Udhëzim Nr. 44, datë 21.08.2013 për përcaktimin e kriterëve dhe procedurave të njëjtlëshmërisë së dëftësave dhe diplomave të nxënësve të arsimit parauniversitar të ardhur nga jashtë vendit", i ndryshuar me udhëzimin nr. 30, datë 29.12.2017;
 - o Udhëzim Nr. 11/2010 i Ministrisë së Arsimit për kriteret e njohjes së shkollave të mesme dhe regjistrimin në provimin shtetëror të shkollës së mesme në 2010.
- *Ligji nr. 108/2013 "Për të Huajt", i ndryshuar dhe aktet normative në zbatimin e ligjit është përmirësuar disa herë në lidhje me procedurat për dokumentet e udhëtimit, vizat, punësimin, qëndrimin, bashkimin familjar etj.*
 - o Udhëzim i Përbashkët Nr. 264, datë 11.01.2016 për bashkëpunimin e strukturave të Ministrisë së Punëve të Brendshme, Ministrisë së Punëve të Jashtme dhe Shërbimit Informativ Shtetëror mbi procedurën e lëshimit të vizave për të huajt.
- *Ligji nr. 10/2021, "Për azilin në Republikën e Shqipërisë":*

- Udhëzim Nr. 2393/2015 i Ministrisë së Brendshme për procedurat e trajtimit të të huajve me qëndrim të parregullt në Shqipëri;
- Urdhër Nr. 1146/2014 i Ministrisë së Brendshme për disa shtesa dhe ndryshime në Urdhërin Nr. 851/2009 për Miratimin e Procedurave Standarde të Veprimit për Kufirin dhe Migracionin.
- *Ligji Nr. 15/2019 "Për Nxitjen e Punësimit",*
- *Ligji Nr. 16/2018 "Për Diasporën Shqiptare",*
- *Ligji Nr. 18/2017 "Për të drejtat e fëmijëve dhe mbrojtjen e tyre",*
- *Ligji Nr. 14/2016 "Për identifikimin dhe regjistrimin e adresave të shtetasve shqiptarë që jetojnë jashtë Republikës së Shqipërisë",*
- *Ligji Nr.23 / 2015 "Për Shërbimet Konsullore;"*
- *Ligji Nr. 9887, datë 10.03.2008 "Për Mbrojtjen e të Dhënave Personale;"*
- *Ligji nr.9861, datë 24.01.2008 "Për Kontrollin dhe Mbikëqyrjen e Kufirit Shtetëror", etj.*

Dokumentet strategjike synojnë të sigurojnë qasje ndër-sektoriale për qeverisjen e migracionit dhe përpiqen të adresojnë sfidat në lidhje me lëvizjet e përziera (migracion i parregullt, azilkërkues dhe refugjatë, UASC etj.) duke rritur ndikimin e migracionit në zhvillim (investimet, zhvillimi njerëzor, novacioni, etj.).

Në Shqipëri, që nga viti 2004, janë zbatuar dhe rishikuar disa dokumente të politikave strategjike mbi migracionin, si më poshtë:

Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i saj i Veprimit (2015-2010)

Plani i Veprimit për Remitancat (2007-2010)

Strategjia për Kthimin dhe Riintegrimin e Shtetasve Shqiptarë (2010-2015)

Strategjia Kombëtare për Luftën kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore dhe Fëmijëve (2014-2017)

Strategjia Kombëtare për Punësimin dhe Aftësitë 2014-2020 dhe plani i saj i veprimit, në lidhje me migrantët, synon veçanërisht:

- të forcojë kapacitetet informuese dhe këshilluese për emigracionin e rregullt për motive punësimi;
- të përmirësojë infrastrukturën për ofrimin e shërbimeve për emigrantët;
- të forcojë agjencitë private të punësimit për të pasur një performancë më të mirë dhe për t'u siguruar që të drejtat të zbatohen.
- të rrisë bashkëpunimin me vendet e tjera për menaxhimin e emigracionit për punësim përmes marrëveshjeve dypalëshe të punësimit;
- të njohë kualifikimin profesional dhe trajnimin e fituar jashtë vendit;
- të përafrojë rregullisht legjislacionin për imigracionin për motive të punësimit me atë të BE-së.

Strategjia për Punësimin dhe Aftësitë (2014-2020)

Të merren masa dhe të zhvillohen aktivitete që synojnë menaxhimin e migracionit të rregullt për punësimin e shtetasve shqiptarë jashtë vendit, migracionin e kthimit, si dhe imigracionin për punësimin e shtetasve të huaj në Republikën e Shqipërisë. (p.sh. trajnimi profesional falas sipas identifikimit të nevojave të tyre, nga Drejtoritë Rajonale të Formimit Profesional Shtetëror)

Strategjia për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural (2014-2020)

Strategjia për Biznesin dhe Investimet (2014-2020)

Strategjia Kombëtare për Mbrojtjen Sociale dhe Përfshirjen Sociale (2019-2022)

- Të avancojë Programin e Mbrojtjes Sociale të Ndihmës Ekonomike, Vlerësimin Bio-Psiko-social dhe Pagesat e Aftësisë së Kufizuar, dhe Shërbimet Sociale,
- Të forcojë bashkëpunimin të qeverisjes qendrore dhe vendore.
- Të ndërhyjë dhe riintegrojë fëmijët në familje dhe komunitet dhe të ofrojë shërbime të integruara.
- T'i japë përparësi sigurimit të burimeve të nevojshme për grupet më të pambrojtura (përfshirë migrantët).

Strategjia për Menaxhimin e Integruar të Kufirit (2016-2020)

- Të harmonizohen më tej politikat dhe praktikrat e BE-së.
- Të forcohet bashkëpunimi dypalësh operacional ndërkufitar (krijimi i patrullave të përbashkëta) si dhe pjesëmarrja në projekte dhe iniciativa rajonale.

Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI) 2016-2020

Të krijohet një sistemi efektiv të qeverisjes së migracionit në Shqipëri, përmes arritjes së objektivave të mëposhtëm strategjikë:

- Të promovohen rrugë të sigurta dhe të rregullta të migracionit në Shqipëri për të parandaluar migracionin e parregullt, në mënyrë që të orientohet 70% e migracionit nga Shqipëria përmes marrëveshjeve të rregullta dypalëshe (ekzistuese dhe marrëveshje të reja me BE dhe vendet anëtarë të BE;
- Të rritet ndikimi i emigracionit në zhvillim duke krijuar mekanizma favorizues ligjorë dhe institucionalë;
- Të rritet qëndrueshmëria e migracionit të kthimit duke mbështetur ri-integrimin e emigrantëve të kthyer;
- Të zbatohet, në një nivel të përparuar, politika e migracionit, për të siguruar trajtim të barabartë të shtetasve të vendeve të treta dhe integrimin e tyre në Shqipëri, në përputhje me standardet ndërkombëtare;
- Të konsolidohet politika e migracionit, kuadri ligjor, strukturat e menaxhimit dhe koordinimit, për të siguruar një përgjigje më të mirë ndaj sfidave të migracionit.

Strategjia e Diasporës (2018-2024), synon:

- rritjen e bashkëpunimit të institucioneve shtetërore me komunitetet shqiptare jashtë vendit;
- krijimin e bazës së të dhënave për migrantët;
- promovimin e politikave me vendet pritëse për integrim;
- nxitjen e mësimin të gjuhës shqipe;
- marrjen e shtetësisë;
- Trajnim në fushën e migracionit mbi legjislacionin, të drejtat e tyre, etj.

Strategjia Kombëtare kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore dhe Plani i Veprimit 2018-2020 synon:

- forcimin e bashkëpunimit dhe koordinimit ndërmjet autoriteteve përkatëse dhe OShC-ve të specializuara në këtë fushë, si dhe përmirësimin e harmonizimit të politikave kombëtare;
- Vëmendje e veçantë i kushtohet mbrojtjes së migrantëve të parregullt, veçanërisht mbrojtjes së grupeve të pambrojtura dhe përmirësimin të identifikimit të viktimave të trafikimit mes migrantëve.

Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimit 2019-2022 synon:

- Qeverisje strategjike të migracionit nga institucionet shqiptare;
- Migracion të sigurt dhe të rregullt nga, përmes, dhe drejt Shqipërisë;
- Politika të efektshme të migracionit për motive punësimi dhe ndikimin e migracionit në zhvillimin lokal;
- Integrimin e migrantëve dhe mbrojtjen e të drejtave të migrantëve.

C.4 Hyrja, Vizat, Lëvizja dhe Qëndrimi i të Huajve

Migracioni i sigurt, i rregullt dhe dinjitoz është një nga objektivat kryesore strategjike që shtetet dëshirojnë të arrijnë.

Shqipëria vazhdon të marrë masat e kërkuara për të siguruar, ndër të tjera, politika të efektshme të hyrjes dhe qëndrimit. Shqipëria ka kompetenca sovrane tepër të gjera për sa i përket pranimin të të huajve në territorin e saj. Edhe pse drejta kombëtare dhe ndërkombëtare e njeh parimin e lirisë së lëvizjes, fusha e saj e zbatimit është relativisht e ngushtë.²⁵⁰ Gjithashtu, arsyet legjitime për **refuzimin e pranimin** janë shumë të gjera dhe përfshihen në nocionet e rendit publik (p.sh. arsye të bazuara në dënime të mëparshme penale, shkelje të mëparshme të legjislationit të migracionit, risk i migracionit të parregullt, shkaqe ekonomike), sigurisë kombëtare dhe shëndetit publik.²⁵¹

Hyrja e të huajve në Shqipëri ndodh vetëm në pikat e kalimit të njohura dhe të përcaktuara me ligji dhe bazuar në dokumentacionin e plotë dhe të pranueshëm për autoritetet shqiptare si më poshtë.

Kërkesat për hyrje, në përputhje me specifikat e *Acquis Communautaire* janë:

- Dokument i vlefshëm udhëtimi;
- Vizë hyrjeje ose leje qëndrimi e lëshuar nga autoritetet kompetente shqiptare;
- Mjete financiare, sipas parashikimeve të akteve nënligjore;
- I huaji të mos jetë subjekt i një urdhri largimi ose refuzimi.²⁵²

Lëvizjet hyrëse në dhe dalëse nga Shqipëria i nënshtrohen monitorimit, si dhe garancive ligjore. Komponentët kryesorë për një kuadër të menaxhimit të kufirit janë të dhënat, teknologjia, stafi i trajnuar, aftësia kundër mashtrimit dhe e kontrollit, si edhe partneritetet strategjike.

Teknologjia mund të përmirësojë proceset e menaxhimit efektiv të kufirit, por nuk zëvendëson legjislationin e duhur, procedurat e hartuara mirë dhe stafin e trajnuar dhe me përvojë që mund të kryejë funksionet kryesore. *Të dhënat* përdoren për të përshkruar, reflektuar dhe kuptuar më mirë tendencat e migracionit dhe për të marrë vendime më të informuara të politikave në lidhje me të gjitha aspektet e migracionit. Të dhënat bruto mblidhen, përpunohen dhe analizohen për të nxjerrë informacion domethënës që është i dobishme për politikëbërësit dhe profesionistët në fushën e migracionit. Megjithatë, të dhënat e sakta dhe të përditësuara të migracionit janë gjerësisht të pamjaftueshme në ditët e sotme. Mbledhja e të dhënave operacionale të besueshme dhe të përdorshme kërkon vëmendje të kujdesshme për përputhshmëri ndërmjet përkufizimeve të të dhënave dhe metodave të mbledhjes së të dhënave. Të dhënat duhet të jenë koherente në mënyrë që të shkëmbehen në mënyrë të dobishme mes sistemeve të ndryshme të të dhënave. Të dhënat operacionale janë të nevojshme për:

- të alokuar dhe menaxhuar burimet e aplikuara për menaxhimin e migracionit;
- të mbështetur analizën e inteligjencës së migracionit;
- të përcaktuar masën në të cilën politikat po bëjnë atë që supozohet të bëjnë; dhe
- të përcaktuar masën në të cilën shmangen pasojat e padëshiruara negative.

Të dhënat operacionale nuk janë vetëm një burim kombëtar. Shkëmbimi dhe ndarja e të dhënave mes vendeve mund t'i shtohet ndjeshëm aftësisë për të menaxhuar migracionin.²⁵³

Të dhënat mbi migracionin mblidhen dhe publikohen rregullisht nga Instituti Kombëtar i Statistikave, Departamenti për Kufirin dhe Migracionin në Drejtorinë e Përgjithshme të Policisë së Shtetit përmes Sistemit të

Menaxhimit të Informacionit Total, Shërbimi Kombëtar i Punësimit, Ministria e Arsimit dhe Sporteve, Drejtoria e Çështjeve Ligjore dhe Përafritimit dhe Drejtoria e Azilit.

Monitorimi sigurohet përmes Sistemit Total të Menaxhimit të Informacionit (TIMS) dhe Regjistrat Elektronik për të Huajt (FER). Sistemi i bazës së të dhënave TIMS është i lidhur me sistemin e Interpolit, duke bërë të mundur që policia kufitare të identifikojë personat e kërkuar ndërkombëtarisht, automjetet e vjedhura dhe dokumentet e udhëtimit të humbura/vjedhura. Shqipëria është e para nga vendet e Ballkanit Perëndimor ku Marrëveshja e Statusit të Kufirit dhe Rojës Bregdetare Evropiane me BE ka hyrë në fuqi në maj 2019. Operacionet e përbashkëta me Frontex, ku skuadrat vendosen së bashku me rojet kufitare shqiptare në kufirin Greko-Shqiptar, kanë rezultuar të suksesshme në forcimin e kontrolleve kufitare, rritjen e sigurisë në kufijtë e jashtëm të BE-së dhe luftën kundër kontrabandimit të migrantëve.

Garancitë ligjore sigurohen nga një kuadër ligjor shumë gjithëpërfshirëse që përfshin **Ligjin për të Huajt, Ligjin për Azilin** dhe aktet nënligjore përkatëse, si akte kryesore ligjore që rregullojnë procedurën për përzgjedhjen e të huajve me synim diferencimin mes kategorive të ndryshme të personave në lëvizje, siç janë azilkërkuesit, të miturit e pashoqëruar, viktima ose viktima të mundshme të trafikimit dhe migrantë pa dokumente, në mënyrë që atyre t'u jepet ndihma e duhur. Gjithashtu, dy akte ligjore, përkatësisht **Ligji Nr. 18/2017 për të Drejtat dhe Mbrojtjen e Fëmijëve dhe Ligji Nr. 121/2016 për Shërbimet Sociale** parashikojnë masa specifike mbrojtëse për fëmijët dhe personat në nevojë për mbrojtje / kategori të pambrojtura. Ndër parimet e përgjithshme dhe garancitë mund të përmenden parimi i moskthimit, mbrojtja nga persekutimi, njohja e mbrojtjes ndërkombëtare ose statusi i mbrojtjes plotësuese, ndihma juridike, shërbimet e përkthimit, interesi më i mirë i fëmijës, informacione dhe këshilla në pikat e kalimit të kufirit dhe në institucionet për ekzekutimin e dënimeve penale në lidhje me aplikimet për mbrojtje ndërkombëtare, etj.

C.4.1. Regjimi i vizave

Politika e vizave luan një rol të rëndësishëm në uljen e incidencës së migracionit të parregullt në Shqipëri.

Sistemi E-Visa funksionon për të regjistruar të gjithë shtetasit e huaj që aplikojnë për vizë kur hyjnë në vend. Sistemi është funksional brenda sistemit TIMS dhe lejon që i gjithë procesi i aplikimit të përfundojë në internet. Një instrument tjetër që ndihmon në mbajtjen në minimum të qëndrimit dhe tranzitit të parregullt është aplikimi i kontrolleve të synuara dhe përdorimi efektiv i masave për qëndrim të parregullt.

Vizat lëshohen nga:

- **Ministria e Punëve të Jashtme**, si institucioni përgjegjës për lëshimin e vizave për të huajt, të cilëve u kërkohet të kenë një vizë për hyrje, qëndrim ose kalim tranzit përmes Republikës së Shqipërisë.²⁵⁴
- **Përfaqësuesit e vendeve të treta**, të cilët bazuar në marrëveshje dypalëshe ose shumëpalëshe do t'u lëshojnë vizë të huajve për hyrje, qëndrim ose kalim tranzit përmes Republikës së Shqipërisë.
- **Autoriteti përgjegjës për kufirin dhe migracionin**, i cili, në raste të jashtëzakonshme të përcaktuara me ligj, do t'u lëshojë të huajve viza kufitare për hyrje, qëndrim dhe kalim tranzit përmes Shqipërisë në përputhje me kriteret ligjore të parashikuara nga ligji për të Huajt.

Kohëzgjatja e vizës mund të shtyhet vetëm për shkak të forcës madhore ose për arsye humanitare. Gjithashtu mund të anulohet ose të refuzohet.

Tabela 8 Llojet e vizave në RSH

Viza tipi "A"	Viza tipi "C"	Viza tipi "D"
<p>është viza transit në aeroport që i jep të drejtën mbajtësit të</p> <p>hyjë dhe të qëndrojë në zonën për qarkullim ndërkombëtar të aeroportit deri në nisjen e fluturimit për në vendin e destinacionit. Vlefshmëria e kësaj vize jepet në përputhje me kohën dhe rezervimet e biletave për udhëtimin/et, në të cilin/at aplikuesi parashikon të kalojë transit.</p> <p>Kohëzgjatja: me një, dy ose shumë hyrje. Periudha e vlefshmërisë nuk është më shumë se 6 muaj.</p>	<p>e cila i jep të drejtën mbajtësit të saj të hyjë dhe të qëndrojë në Republikën e Shqipërisë deri në 90 ditë brenda 180 ditëve, duke filluar nga data e hyrjes së parë.</p> <p>Kohëzgjatja: me një, dy ose shumë hyrje. Periudha e vlefshmërisë nuk është më shumë se 5 vjet.</p>	<p>e cila jepet për shtetas të huaj, të cilët kërkojnë të qëndrojnë në Republikën e Shqipërisë më shumë se 90 ditë për 180 ditë dhe kur, për t'u pajisur me leje qëndrimi, për këta shtetas kërkohet vizë.</p> <p>Qëllimi i hyrjes: vizë për veprimtari ekonomike, profesionale, tregtare, veprimtari punësimi, qëllime studimi, bashkim familjar, veprimtari humanitare ose fetare, vizë diplomatike ose vizë shërbimi, vizë për qëllime punësimi stinor, vizë për motive humanitare.</p>

C.4.2 Qëndrimi i shtetasve të huaj

I huaji mund të qëndrojë në Shqipëri për një periudhë afatshkurtër, për një periudhë të përkohshme, si dhe të përhershme.

Ligji për të Huajt ka pësuar përmirësime të vazhdueshme, duke prekur aspekte të ndryshme të procedurave të qëndrimit, vizave dhe lejes së punës për punonjësit e huaj dhe të vetëpunësuarit në Shqipëri.

Qëndrimi për një periudhë afatshkurtër nuk mund të kalojë afatin 90 ditë për 180 ditë, në bazë të vizës së lëshuar apo hyrjes pa vizë, përjashtuar kur përcaktohet ndryshe në këtë ligj ose në marrëveshje të njohura nga Republika e Shqipërisë. Qëndrimi për një periudhë të përkohshme dhe të përhershme mund të realizohet vetëm nëpërmjet pajisjes së të huajit me leje qëndrimi.

Llojet e lejeve të qëndrimit

Autoriteti përgjegjës për kufirin dhe migracionin pajis me një rën nga llojet e lejeve të qëndrimit të mëposhtme të huajt, të cilët kërkojnë të qëndrojnë në Republikën e Shqipërisë për një afat më shumë se 90 ditë në 180 ditë dhe që plotësojnë kushtet e përcaktuara në ligjin për të huajt:

- **Leje qëndrimi e tipit "A"**, jo e ripërtëritshme, e cila i jep të drejtën mbajtësit të qëndrojë në Shqipëri brenda afatit kohor për të cilën ajo lëshohet;
- **Leje qëndrimi e tipit "B"**, e cila lëshohet me afat të përcaktuar dhe i jep të drejtën mbajtësit të hyjë, të qëndrojë dhe të dalë në/nga Shqipëria brenda afateve të përcaktuara në të;
- **Leje qëndrimi e tipit "C"**, e cila lëshohet me afat të përhershëm dhe i jep të drejtën mbajtësit të hyjë, të qëndrojë dhe të dalë në/nga Shqipëria;

- **Leje qëndrimi e tipit "S"**, e ripërtëritshme pas një ndërprerjeje 6-mujore, e cila lëshohet për punëtorët stinorë dhe i jep të drejtë mbajtësit të hyjë, të qëndrojë dhe të dalë në/nga Shqipëria brenda afateve të përcaktuara në të;
- **leje qëndrimi "Kartë Blu AL"**, e ripërtëritshme, e cila lëshohet me afat të përcaktuar vetëm për punonjës me kualifikim të lartë dhe i jep të drejtën mbajtësit të hyjë, të qëndrojë dhe të dalë në/nga Shqipëria brenda afateve të përcaktuara në të;

leje qëndrimi "Kartë Blu AL-C", e cila lëshohet me afat të përhershëm vetëm për punonjës me kualifikim të lartë dhe i jep të drejtën mbajtësit të hyjë, të qëndrojë dhe të dalë në/nga Shqipëria.

Tabela 9 Lloje specifike të lejeve (nenet 47-60)

Punësim stinor	Me afat jo më shumë se 6 muaj brenda një viti kalendarik, me të drejtë ripërtëritje deri në 5 vite radhazi, njëri pas tjetrit, me kusht që koha nga një leje në tjetrën të kalojë afatin 6 muaj.
Të trajnuar pa pagesë	Me afat jo më shumë se 1 vit, kur vlerësohet se dokumentacioni i paraqitur plotëson kërkesat për marrjen e një lejeje qëndrimi dhe vetëm kur rezulton se aktiviteti i synuar është i lidhur ngushtësisht me rritjen e aftësive, kualifikimin e të huajit dhe i kufizuar në kohëzgjatje.
Shkëmbime rinore	Me afat jo më shumë se 1 vit, vetëm kur aktiviteti i synuar është i lidhur ngushtësisht me shkëmbimin rinor apo skemën e lëvizshmërisë rinore, të parashikuar në marrëveshjet dy ose shumëpalëshe në fuqi në Republikën e Shqipërisë dhe i kufizuar me kohëzgjatje.
Shërbime vullnetare	Me afat jo më shumë se 1 vit, vetëm kur aktiviteti i synuar është i lidhur ngushtësisht me skemën e shërbimit vullnetar, ligjërisht të njohur në Republikën e Shqipërisë dhe i kufizuar në kohëzgjatje, si dhe kur plotëson kërkesat për marrjen e "lejes së qëndrimit për shërbime vullnetare".
Kërkim shkencor	Me afat jo më shumë se 1 vit, të huajin i cili ka lidhur një marrëveshje me një institucion shqiptar për këtë qëllim dhe që plotëson kushtet e përgjithshme për pajisje me leje qëndrimi.
Qëllime studimi	Pranë një institucioni arsimor publik apo privat të njohur nga shteti shqiptar, ka të drejtë të aplikojë për leje qëndrimi me afat jo më shumë se një vit, kur lëshohet për herë të parë dhe mund të shtyhet çdo herë me një vit deri në përfundimin e shkollës, të studimeve ose të praktikës.
Leje e përkohshme qëndrimi e tipit "A" për arsye humanitare	Leja e qëndrimit në këto raste është e kufizuar dhe nuk mund të kalojë në kohë afatin 6 muaj dhe nuk mund të rinovohet. Leja e qëndrimit e lëshuar për këtë motiv shërben vetëm për qëndrimin e të huajit dhe nuk mundëson rihyrjen në territorin e Republikës së Shqipërisë, në rast se i huaji del nga territori.
Leje e përkohshme qëndrimi e tipit "A", për viktimat ose viktimat e mundshme të trafikimit	Për një afat 3-mujor, të huajin, pavarësisht nga vullneti i tij/saj për të bashkëpunuar me drejtësinë , kur ka shkaqe të arsyeshme për të besuar se i huaji është viktimë ose viktimë e mundshme e trafikimit , e identifikuar si e tillë nga strukturat përgjegjëse për identifikimin dhe referimin e viktimave të trafikimit. Kjo leje qëndrimi i jepet viktimës ose viktimës së mundshme të trafikimit me qëllim që të rimarrë veten, si dhe të trajtohet sipas gjendjes fizike dhe mendore për marrjen e një vendimi të mirinformuar për të bashkëpunuar ose jo me organet e drejtësisë.
Leje qëndrimi tipi "B" për të huajin	të identifikuar si të tillë nga strukturat përgjegjëse për identifikimin dhe referimin e viktimave të trafikimit, në njërën ose tjetrën prej dy situatave të mëposhtme ose në të dyja këto situata: a) vlerëson se qëndrimi i saj/tij është i nevojshëm për shkak të situatës sociale

viktimë të trafikimit	dhe personale; b) vlerëson se qëndrimi i saj/tij është i nevojshëm për qëllim të bashkëpunimit me organet e drejtësisë gjatë hetimit ose procedimit penal.
I huaji, i cili është anëtar i familjes së një shtetasi/e shqiptar/e.	Pajiset me leje qëndrimi me afat jo më shumë se një vit për herë të parë, nëse nuk është përcaktuar ndryshe në marrëveshje apo në këtë ligj. Leja e qëndrimit ripërtërihet më pas për një periudhë dyvjeçare. Ky përcaktim vlen edhe për të miturin, i cili nuk është i martuar dhe për të cilin i huaji është kujdestar ligjor.
I huaji nuk pajiset me leje qëndrimi ose leja e qëndrimit i anulohet, nëse vërtetohet se martesë është fiktive.	

Leja e qëndrimit lëshohet pas paraqitjes së aplikimit nga i huaji personalisht, dhe kohëzgjatja e saj është si më poshtë:

- 3 muaj, 6 muaj ose 1 vit që mund të rinovohet jo më shumë se 5 herë radhazi;
- 2 vjet, që mund të rinovohet jo më shumë se një herë;
- 5 vjet, sipas dispozitave të këtij ligji;
- e përhershme, në rast se i huaji është me qëndrim të ligjshëm për 5 vjet rresht në Shqipëri dhe ka lidhje ose aktivitete të qëndrueshme në vend. (Neni 34)

Lëshimi - Rinovimi - Refuzimi i Lejes– Arsyet e anulimit:

- I huaji **nuk ka arritur të paraqesë kërkesën ose të plotësojë dokumentacionin e nevojshëm brenda afatit të caktuar** dhe nuk paraqet arsye të besueshme për të justifikuar mos kryerjen e këtij veprimi
- I huaji **nuk është në gjendje të provojë se i plotëson ose nuk i plotëson më kushtet** e kërkuara për qëndrim, sipas kritereve të kërkuara;
- I huaji është **objekt i largimit nga territori** i Shqipërisë;
- **Martesa është zgjidhur**, në rast se i huaji ka marrë lejen e qëndrimit për shkak të bashkimit familjar;
- **Arsyet për të cilat është lëshuar leja e qëndrimit nuk ekzistojnë më**, përveç në rrethana të jashtëzakonshme, nëse qëllimi i qëndrimit nuk ekziston më ose ka ndryshuar për shkak të trajtimit shëndetësor, ndërprerja e të cilit kërcënon humbjen e jetës, bashkimit familjar ose për arsye humanitare.

Refuzimi i lëshimit, ripërtëritjes, apo anulimit të lejes së qëndrimit i **njoftohet kërkuarit/mbajtësit me shkrim**, dhe duhet të përmbajë, *ndër të tjera*, **arsyen e refuzimit**, detyrimet që rrjedhin për të huajin, si pasojë e refuzimit të lëshimit, ripërtëritjes, apo anulimit të lejes së qëndrimit. Kundër vendimit negativ, i huaji ka të drejtën e ankimit - administrativ tek autoriteti epror i

drejtëpërdrejtë i autoritetit që ka nxjerrë urdhrin, si dhe në rrugë gjyqësore. Procedura e shqyrtimit të ankimit administrativ dhe ajo gjyqësor **nuk duhet të kalojë më shumë se 60 ditë** nga dita e njohjes së të huajit me urdhrin e refuzimit të lëshimit, të ripërtëritjes apo të anulimit të lejes së qëndrimit.

Për arsye shëndetësore të provuara apo humanitare, autoriteti përgjegjës për kufirin dhe migracionin mund të shtyjë afatin e ekzekutimit të masave detyruese ndaj të huajit, subjekt i urdhrin të refuzimit të lëshimit, të ripërtëritjes apo të anulimit të lejes së qëndrimit, apo të akteve të tjera të nxjerra në vijim të këtij urdhri.

C.5. Migracioni i Parregullt

Forcimi i përgjegjes ndaj migracionit të parregullt nga, në dhe përmes Shqipërisë drejt Bashkimit Evropian mbetet një objektiv strategjik.

Migracioni i parregullt paraqet sfida të shumta për vendet e origjinës, tranzitit dhe destinacionit, si dhe për vetë migrantët. Ulja e migracionit të parregullt kërkon zhvillimin e politikës për kthimin, si dhe kontrollin e kufirit, me legjislacion specifik gjithashtu për krijimin e rrugëve ligjore dhe të sigurta për migracionin, si dhe fokusimin në qëndrimin/punësimin, si mënyra e vetme për të balancuar dhe menaxhuar në mënyrë efektive flukset migratore.²⁵⁵

Migracioni përmes rrugëve të parregullta është një fenomen ekzistues në Shqipëri, ku bëhen përpjekje të vazhdueshme gjithëpërfshirëse për të zvogëluar migracionin e parregullt. **Autoritetet përgjegjëse** në fushat e migracionit të parregullt janë **Ministria e Punëve të Brendshme** përmes strukturave përfshirë **Policinë e Shtetit, Departamentin e Kufirit dhe Migracionit, Departamentin kundër Krimin të Organizuar dhe Krimeve të Rënda, Drejtorinë e Azilit, Drejtorinë Anti-trafik.**

Departamenti për Kufirin dhe Migracionin përmes strukturave të tij qendrore dhe lokale është përgjegjës për:

- parandalimin dhe luftën kundër migracionit të parregullt përmes menaxhimit të integruar të kufirit;
- kontrollin e ligjshmërisë së qëndrimit të të huajve në territor dhe marrjen e masave të largimit vullnetar, dëbimit, ndalimit të të huajve të parregullt në territor dhe kthimin e tyre në vendin e origjinës ose vendin tranzit nga vijnë;
- zbatimin e Marrëveshjeve të Ripranimit me vendet e tjera; pritjen, intervistimin e qytetarëve të kthyer në kufi dhe informimin e tyre mbi mundësitë e riintegrimin në vend;
- bashkëpunimin rajonal dhe më të gjerë në fushën e shkëmbimit të të dhënave statistikore mbi migracionin e parregullt dhe paralajmërimin e hershëm; kontrollin e të huajve të parregullt në kufi ose në brendësi dhe referimin e tyre në mekanizmin përkatës;
- identifikimin dhe trajtimin e viktimave / viktimave të mundshme të trafikimit të personave në zbatimin e Mekanizmit Kombëtar të Referimit dhe Procedurave Standarde të Veprimit për identifikimin, referimin dhe ndihmën për viktimat e mundshme të trafikimit; përfshirë të miturit e pashoqëruar në lidhje me luftën kundër trafikimit dhe kontrabandimit të personave.

Kontrolli efektiv dhe menaxhimi i migracionit të parregullt arrihet përmes bashkëpunimit dhe bashkëveprimit ndërmjet Departamentit për Kufirin dhe Migracionin me **Drejtorinë e Azilit dhe Shtetësisë**, autoritetin vendimmarrës përgjegjës për azilin dhe refugjatët dhe përgjegjës për trajtimin e kërkesave, përpunimin, zhvillimin e seancave dëgjimore dhe mbledhjen e të dhënave të tjera të nevojshme për plotësimin e dokumentacionit për secilën kërkesë për azil.

Drejtoria Antitrafik merret vetëm me monitorimin, koordinimin, promovimin dhe orientimin e veprimtarisë së strukturave qendrore / vendore në çështjet e parandalimit dhe luftës kundër trafikimit të personave, në kuadër të zbatimit të Strategjisë Kombëtare të Luftës kundër Trafikimit të Personave.

Kuadri ligjor i zbatueshëm që adreson migracionin e parregullt është përmirësuar vazhdimisht. Fillimisht rregullohej nga **ligji nr. 9668, datë 18.12.2006 "Për emigracionin e shtetasve shqiptarë për qëllime punësimi"**, i ndryshuar, i cili përkufizonte "migrant i parregullt" si çdo shtetas shqiptar që nuk plotëson të gjitha kushtet dhe kërkesat e përcaktuara nga vendi pritës për hyrje, tranzit, qëndrim dhe ushtrim të një aktiviteti të përkohshëm, jotregtar ose publik në territorin e këtij të fundit".²⁵⁶

Ligji nr. 108/2013 "Për të huajt", i ndryshuar në vitin 2020 dhe aktet në zbatim të tij, ka shënuar shumë përmirësime edhe në lidhje me procedurat për trajtimin e të huajve të parregullt, përfshirë luftën kundër migracionit të parregullt, si dhe të miturve të pashoqëruar, hyrjen e paligjshme, qëndrimin, punësimin, martesat fiktive, përgjegjësitë e transportuesve etj.

Ligji nr. 10/2021 "Për azilin", i cili është në përputhje me disa Direktiva të Këshillit dhe Parlamentit Evropian, paraqet kushtet dhe procedurat për dhënien dhe anulimin e azilit, mbrojtjen plotësuese dhe mbrojtjen e përkohshme në Republikën e Shqipërisë, të drejtat dhe detyrimet e azilkërkuesve, refugjatëve dhe personave në mbrojtje të përkohshme dhe plotësuese, të drejtat për ribashkimin e familjes dhe gjithashtu përcaktimin e kushteve për integrimin e refugjatëve dhe personave nën mbrojtje plotësuese në Shqipëri.

Ligji nr. 15/2019 "Për nxitjen e punësimi" synon të luftojë migracionin e parregullt duke krijuar mundësi punësimi në vend.

Për të ndëshkuar dhe parandaluar emigracionin e parregullt, veprat penale të përfshira në **Kodin Penal** janë: *Trafikimi i personave të rritur (neni 110 / a)*, *Trafikimi i grave (neni 114 / b)*, *Trafikimi i të miturve (neni 128 / b)*, *Falsifikimi i dokumenteve të identitetit, pasaportave ose vizave (neni 189)* *Kalimi i paligjshëm i kufijve shtetërorë (neni 297)*, *Ndihma për kalimin e paligjshëm të kufijve (neni 298)*.

Shtetasit e huaj që kapen nga policia shqiptare në kufi ose në vend i nënshtrohen procedurave të posaçme të pritjes, intervistimit dhe më pas kontrollit. Një nga qëllimet e procesit është **vlerësimi i vulnerabiliteteve dhe nevojave specifike, ose identifikimi i treguesve të trafikimit të qenieve njerëzore.**

Kthimi në vendin e lindjes mund të jetë vullnetar ose i detyruar. Kthimi vullnetar mund të jetë spontan ose i ndihmuar.

Kthimi Vullnetar i Asistuar dhe Riintegrimi (KVAR) është mbështetja administrative, logjistike ose financiare, përfshirë ndihmën për riintegrim, për migrantët që nuk janë në gjendje ose të gatshëm të qëndrojnë në vendin pritës ose vendin e tranzitit dhe të cilët vendosin të kthehen në vendin e tyre të origjinës.

"Kthimi i detyruar një lëvizje migratore që edhe pse shtysat mund të jenë të ndryshme, karakterizohet nga një element force, detyruar, ose shtrëngues."²⁵⁷

Individët që kanë të drejtë për ndihmë për kthim përfshijnë migrantët në një situatë të parregullt të kapur nga autoritetet shqiptare, migrantët të parregullt të bllokuar në Shqipëri që kërkojnë vullnetarisht të kthehen në vendin e tyre të origjinës dhe azilkërkues kërkesa e të cilëve është refuzuar

dhe nuk kanë asnjë mënyrë për t'u kthyer në vendin e tyre. Një **paketë standarde** u jepet të kthyerve sidomos informacion, ndihmë psikologjike, pritje para kthimit dhe transport.²⁵⁸

C.5.1 Refuzimi i hyrjes

Ligji për të Huajt përcakton "Ndalimin e hyrjes" si një masë administrative kufizuese ndaj një të huaji, të deklaruar në një vendim administrativ ose gjyqësor, i cili ndalon hyrjen dhe qëndrimin në Republikën e Shqipërisë për një periudhë të caktuar kohe (neni 3, seksioni 24).

I huaji që synon të hyjë, qëndrojë dhe tranzitojë dhe të dalë nga Republika e Shqipërisë, me përjashtim të rasteve të azilit dhe kur përcaktohet ndryshe nga marrëveshjet dypalëshe ose shumëpalëshe, duhet të paraqitet personalisht në pikën e kalimit kufitar pas përmbushjes së kushteve siç përcaktohet në nenin 6 të Ligjit për të Huajt:

- të mbajë një dokument të vlefshëm udhëtimi të njohur nga Republika e Shqipërisë me një periudhë vlefshmërie të paktën 3 muaj para datës së skadimit të tij;
- të jetë pajisur me një vizë të vlefshme hyrjeje nëse kërkohet ose leje qëndrimi e vlefshme e lëshuar nga autoritetet kompetente shqiptare, ose e lëshuar nga vende të tjera dhe e njohur nga Republika e Shqipërisë;
- të mos jetë kërcënim për rendin dhe sigurinë publike, sigurinë kombëtare dhe marrëdhëniet ndërkombëtare të Republikës së Shqipërisë me vendet e tjera;
- të mos ketë vërejtje në regjistrin elektronik kombëtar që ndalojnë hyrjen e të huajit;
- të mos përbëjë kërcënim për shëndetin publik në Republikën e Shqipërisë;
- të mos jetë debitor për shkak të masave administrative të vendosura ndaj tij, sipas përcaktimeve të këtij ligji;
- bazuar në vlerësimin rast pas rasti, nga i huaji mund të kërkohet të paraqesë dokumente të tjera shtesë, të cilat lloji miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Hyra e një të huaji në territorin e Shqipërisë bëhet edhe për arsye të deklarimit "persona non grata" me një urdhr të motivuar të Ministrit të Brendshëm (Art.9).

Urdhri lëshohet kur i huaji:

- vepron ose propagandon kundër sovranitetit të Republikës së Shqipërisë, sigurisë kombëtare, rendit kushtetues dhe rendit dhe sigurisë publike;
- është anëtar i organizatave terroriste ose mbështet dhe ndërmerr veprime anarkiste kundër sundimit të ligjit;
- është një kërcënim për vendin ose kërcënon marrëdhëniet e Republikës së Shqipërisë me vendet e tjera;
- dyshohet se ka hyrë dhe qëndruar në territorin e Republikës së Shqipërisë për të kryer një krim ose veprime që paraqesin kërcënim për Republikën e Shqipërisë;
- përfshihet në krimin e organizuar, trafikimin e qenieve njerëzore, drogës dhe çdo trafikimi tjetër të paligjshëm, bazuar në informacionin e marrë nga institucionet përgjegjëse të sigurisë kombëtare.

Përpara se të vendosin të refuzojnë hyrjen e një shtetasi të huaj, autoritetet kufitare shqiptare përmes procesit të shqyrtimit paraprak të përbërë nga kontrolli i dokumentacionit dhe intervista paraprake, përcaktojnë statusin e migrantit ose si azilkërkues, një fëmijë i pashoqëruar, një viktimë e mundshme

e trafikimit, një migrant i parregullt, ose si subjekt i ndalimit të hyrjes. Intervista zhvillohet në gjuhën e të huajit ose në gjuhën e njohur prej tij / saj. Intervista me një fëmijë kryhet në prani të të rriturve që e shoqërojnë atë, si dhe në prani të një psikologu ose punonjësi social. Gratë intervistohen nga një oficer policie.

Kjo procedurë kryhet në kufi ose brenda territorit të Shqipërisë dhe do të përfundojë brenda 10 orësh nga momenti i shoqërimit të të huajit. Nëse për arsye të justifikuara, procedura e përzgjedhjes nuk përfundon brenda afatit të caktuar, një njoftim u dërgohet autoriteteve rajonale / lokale përgjegjëse për trajtimin e të huajve dhe një shënim i veçantë bëhet në regjistrin elektronik nën seksionin "Të Huajt e Parregullt". Shënimet bëhen në seksione të tjera të regjistrit bazuar në kategorinë e të huajve kombëtar.

Për më tepër, kur refuzon hyrjen, zyrtari përgjegjës, ndër procedurat e tjera, duhet:

- të plotësojë një formular standard për refuzimin e hyrjes;
- t'i japë një kopje të formularit shtetasit të huaj që është subjekt i vendimit;
- të vendosë një vulë hyrëse në pasaportë, anuluar me një kryq të zeze që nuk fshihet;
- hollësitë e çështjes janë futur në sistemin e kontrollit kufitar TIMS;
- merr masa për kthimin e të huajit kombëtar, duke koordinuar me transportuesin, sipas procedurave të parashikuara nga ligji për të huajt, neni 153 "Detyrimet e transportuesve".²⁵⁹

C.5.2 Ripranimi

Marrëveshjet e ripranimit dhe protokollet e zbatimit të Shqipërisë janë instrumente të nevojshme ligjore që rregullojnë procedurat e pranimit dhe ndihmojnë në kthimin e shpejtë të atyre shtetasve shqiptarë që qëndrojnë në mënyrë të pa rregullt në territorin e Shqipërisë, në përputhje me standardet e të drejtave të njeriut. Marrëveshja e ripranimit është një nga mekanizmat e përdorur nga autoritetet kompetente **për të kthyer në vendin e origjinës shtetas shqiptarë me qëndrim të parregullt në vendet e destinacionit, si dhe emigrantët me një qëndrim të parregullt në Shqipëri.** Marrëveshjet ekzistuese të ripranimit, përfshirë Marrëveshjen ndërmjet Komunitetit Evropian dhe Shqipërisë për ripranimin e personave që qëndrojnë pa leje përdoret nga autoritetet për të kthyer shtetasit e palëve kontraktuese, si dhe shtetasit e vendeve të treta dhe personat pa shtetësi, të cilëve u refuzohet hyrja në territorin e Shqipërisë. Kur ka një marrëveshje ripranimi, autoritetet shqiptare duhet të paraqesin një **kërkesë për ripranim** sipas kushteve të marrëveshjes përkatëse, sapo të jetë identifikuar një shtetas i huaj, subjekt i marrëveshjes, i cili nuk ka të drejtë të hyjë në Republikën e Shqipërisë.²⁶⁰

Kutia 33. Marrëveshje ripranimi të Shqipërisë

Marrëveshja e Ripranimit me Komunitetin Evropian është një marrëveshje shumëpalëshe në lidhje me personat që qëndrojnë pa leje e cila është nënshkruar më 14 prill 2005 dhe ka hyrë në fuqi më 1 maj 2006 për shtetasit shqiptarë dhe më 1 maj 2008 për shtetasit e vendeve të treta.

Marrëveshjet e ripranimit në fuqi: Zvicër (02.01.2003), Bullgari (02.01.2003), Gjermani (01.03.2003), Belgjikë (01.11.2004), Rumani (23.05.2005), Maqedoni (15.07.2005), Mbretëri e Bashkuar (16.08.2005), Austri (29.06.2007), Shtetet e Beneluksit (06.03.2008), Danimarkë (01.12.2008), Islandë (26.08.2008), Itali (31.10.2008), Kroaci (10.2.2009), Norvegji (01.05.2009), Bosnjë & Hercegovinë (01.04.2010), Luksemburg (16.04.2010), Sllovaki (21.01.2010), Kosovë*²⁶¹ (12.03.2010), Mali i Zi (17.03.2011), Slloveni (03.06.2011), Serbi (12.10.2011), Maltë (31.10.2011),

Republika Çeke (01.09.2012), Francë (08.04.2013), Moldavi (20.03.2014), Irlandë (22.05.2014), Portugali (10.9.2015), Spanjë (05.04.2018).

C.5.3. Kthimi vullnetar

Migrantët e parregullt që gjenden në Shqipëri ose në kufijtë e saj dhe **që dëshirojnë të kthehen vullnetarisht në vendin e tyre të origjinës** do t'i referohen ekipit të përzgjedhjes paraprake, i cili është krijuar posaçërisht për të lehtësuar identifikimin dhe referimin e azilkërkuesve, VT dhe migrantëve të parregullt që shprehin dëshirën e tyre për t'u kthyer në vendet e tyre të origjinës.

Ata që janë ndaluar përkohësisht në mjediset e kufirit (kur kapen në kufi) ose në komisariatit e policisë (kur gjenden brenda territorit të Shqipërisë) do të informohen, veçanërisht në lidhje me kohëzgjatjen maksimale të qëndrimit dhe shërbimet që duhet të ofrohen.

Ambientet e pritjes në tranzit, që ndodhen në pika të caktuara kufitare, janë krijuar për qëndrim të shkurtër të huajve të parregullt në pritje të procesit të përzgjedhjes paraprake dhe nuk përfaqësojnë një alternativë të mundshme për ndalimin e të huajve të parregullt.²⁶²

Kutia 34. Praktika më e mirë, krijimi i një qendre të re për Regjistrimin dhe Akomodimin e Përkohshëm në Shqipëri²⁶³

IOM Shqipëri mbështeti krijimin e një Qendre të Re për Regjistrimin dhe Akomodimin e Përkohshëm të migrantëve të parregullt u hap në vitin 2017, në Gërhot, Shqipëri, në afërsi të Pikës së Kalimit të Kufirit me Greqinë, në Kakavijë. Kapacitetet e regjistrimit të PKM në Pikën e Kalimit të Kufirit në Kakavijë u rritën përmes sigurimit të kompjuterëve, printerëve dhe lexuesve të pasaportave. Për migrantët, 4,000 fletëpalosje rreth procesit të migracionit u printuan në tetë gjuhë (anglisht, rusisht, frëngjisht, arabisht, pashtu, darisht, persisht, urdu), si dhe 3,000 mini-fjalorë në gjashtë gjuhë (anglisht, rusisht, frëngjisht, arabisht, farsi, urdu). Trajnime për Menaxhimin e Kufirit dhe Migracionin, Menaxhimin e Krizave u organizuan për nëpunësit e kufirit dhe grupe të tjera interesi.

I huaji, të cilit i është miratuar zgjatja e periudhës së ekzekutimit të urdhrit të largimit vullnetar, ka të drejtë:

- të qëndrojë së bashku me anëtarët e familjes së tij që janë në territor;
- të përdorin shërbimet e kujdesit shëndetësor parësor, të marrin trajtim për sëmundje specifike, si dhe shërbime të shëndetit publik;
- fëmija i huaj ka garantuar qasje në sistemin shkollor, bazuar në periudhën e qëndrimit të tij;
- ofrohen shërbime të veçanta për personat me aftësi të kufizuara. (Neni 106 / 7)

Kthimi vullnetar i asistuar mbështetet nga IOM dhe përparësia në kthimin vullnetar të asistuar do të jepet veçanërisht për kategorinë vijuese të personave në përputhje me Ligjin për të Huajt:

- të huajt, të cilët kanë qëndruar ilegalisht në territorin e Republikës së Shqipërisë, pa çuar në pasojë të dëmshme në rendin dhe sigurinë publike dhe që deklarojnë largimin vullnetar nga territori;
Fëmijë të pashoqëruar dhe të ndarë;
personat me aftësi të kufizuara dhe / ose kushtet shëndetësore;
- prindërit me fëmijë të vegjël;
- viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore, që duan të kthehen në vendin e tyre të origjinës;

- azilkërkuesit, të cilëve u është refuzuar kërkesa për azil ose që kanë tërhequr kërkesën për azil dhe nuk kanë të ardhura të mjaftueshme për kthim;
- të huajin e pajisur me dokumente të rregullta udhëtimi, por që nuk ka mjetet financiare të nevojshme për qëndrim.
- të huajt, të cilët kapen duke punuar në mënyrë të paligjshme në territorin e Republikës së Shqipërisë. (Neni 108/2).

C.5.4. Ndalimi

Ndalimi i migrantëve të parregullt duhet të konsiderohet gjithmonë si mundësi e fundit dhe duhet të përdoret vetëm nëse është i nevojshëm për të parandaluar rrezikun e fshehjes dhe nëse zbatimi i masave më pak shtrënguese është konsideruar dhe është gjetur i papërshtatshëm. Në përputhje me acquis të BE-së, ndalimi i përkohshëm duhet të jetë i kufizuar dhe i lidhur me parimin e proporcionalitetit. **Ndalimi mund të përdoret për të identifikuar migrantin dhe për të marrë dokumentet e nevojshme për largimin e tij / saj.** Kjo masë zbatohet kur kthimi i menjëhershëm i një shtetasi të huaj nuk është i mundur.

Shqipëria bashkëpunon ngushtë me Agjencinë Evropiane të Kufirit dhe Rojës Bregdetare (Frontex) për të rritur kontrollet e saj kufitare. Një qendër ndalimi për migrantët është hapur në Karreç që nga viti 2010.²⁶⁴

Ligji për të huajt parashikon se **ndalimi në qendrën e mbyllur** është masa e fundit administrative, që merret dhe ekzekutohet nga autoriteti shtetëror përgjegjës në nivel rajonal për trajtimin e të huajve, ndaj të huajit, për të cilin është nxjerrë një urdhër dëbimi, në bazë të vlerësimit rast pas rasti, kur janë ekzekutuar të gjitha masat e mundshme alternative, apo kur nga vlerësimi konsiderohet se këto masa nuk mund të zbatohen për të huajin, ose për të huajin e ripranuar, në bazë të marrëveshjeve të ripranimit në fuqi në Republikën e Shqipërisë, me qëllim të vetëm sigurimin e kushteve për kthimin/ripranimin e tij.

Qendra e mbyllur është një institucion administrativ i një niveli të përcaktuar të sigurisë dhe kufizimit të lirisë për ndalimin e të huajve që i nënshtrohen largimit ose dëbimit me forcë nga territori i Republikës së Shqipërisë. Qendra e mbyllur duhet të plotësojë të gjitha kërkesat për trajtim njerëzor dhe të denjë dhe duhet të sigurojë shërbime mjekësore dhe të garantojë të drejtat themelore të individëve. Autoriteti lokal përgjegjës për kufirin dhe migracionin, në rast të ndalimit të një të huaji në qendrën e mbyllur, me kërkesë të këtij të fundit, do të marrë masa të menjëhershme për kujdesin ndaj anëtarëve të familjes së të huajit të ndaluar të cilët kanë mbetur pa mbikëqyrje dhe mbështetje (neni 120).

I huaji mbahet i ndaluar në qendër të mbyllur, të krijuar posaçërisht për këtë qëllim, **në afate sa më të shkurtra kohore**, derisa të kryhen procedurat ligjore, për të mundësuar largimin e tij nga Shqipëria, brenda afateve të përcaktuara në këtë ligj. Autoriteti shtetëror përgjegjës në nivel rajonal për trajtimin e të huajve mund ta ndalojë në qendër të mbyllur, për arsye të sigurisë publike, të huajin, identiteti apo arsyet e qëndrimit të të cilit nuk janë të qarta. I huaji **njoftohet në formë të shkruar**, në gjuhën që kupton ose së paku në gjuhën angleze, mbi urdhrin e ndalimit në qendër të mbyllur, i cili përmban arsyen e ndalimit, afatet e ndalimit, **të drejtën të sigurojë mbrojtje ligjore** me një avokat të zgjedhur prej tij ose kryesisht, si dhe të kontaktojë me të afërmit e vet.

Ministria e Punëve të Jashtme me kërkesë të të huajit, ose nëse parashikohet në një marrëveshje dypalëshe, njofton menjëherë përfaqësuesin diplomatik ose konsullor të vendit për të huajin e ndaluar në qendër dhe gjithashtu për zgjatjen e periudhës së ndalimit. Një informacion i tillë nuk do t'i bëhet i njohur përfaqësuesit diplomatik ose konsullor të vendit të të huajit nëse ky i fundit ka kërkuar azil ose i është njohur statusi i refugjatit ose është nën ndonjë formë tjetër të mbrojtjes nga Republika e Shqipërisë (neni 126).

Vulnerabilitetet mund të lindin në procesin e trajtimit të migrantëve të parregullt gjatë ndalimit të tyre. Ndërsa termi "person i pambrojtur" nuk përfshihet në Kodin e Procedurës Penale, ligji përfshin të drejtën e një të huaji të ndaluar ose të arrestuar për të kontaktuar zyrën e tyre konsullore. Migrantët e parregullt të ndaluar duhet të konsiderohen kategori vulnerabël në lidhje me ndihmën juridike si një e tërë dhe, si të tillë, atyre duhet t'u ofrohet ndihmë juridike falas ndërsa janë në paraburgim. Trajtimi i duhur dhe respektimi i të drejtave të njeriut është thelbësore, prandaj institucioneve kombëtare dhe lokale duhet t'u ndahen burime të përshtatshme për procesimin efektiv të migrantëve dhe azilkërkuesve, në mënyrë që të garantojnë mos-ripërtëritjen dhe identifikimin dhe referimin e shpejtë dhe efektiv të rasteve vulnerabël.²⁶⁵

I huaji i ndaluar në qendër të mbyllur, sipas Ligjit për të Huajt, ka të drejtat e mëposhtme:

- të informohet në një gjuhë për kuptimin e tij ose të saj ose të paktën në anglisht, për çdo veprim të kryer nga autoritetet kompetente në lidhje me ndalimin e tij ose të saj në qendrën e mbyllur.
- të ketë të drejtën e trajtimit njerëzor, sigurimin e sasisë adekuate të ushqimit, ndihmën juridike në çdo kohë, kujdesin mjekësor.
- të ketë të drejtë për të drejtën të informojë përfaqësuesin konsullor për ndalimin e tij ose të saj. I huaji ka të drejtë të ankohet në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor për shkeljen e të drejtave të tij themelore në qendrën e mbyllur.
- të ketë të drejtën e ankimit në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor kundër çdo shkelje të të drejtave të tij / saj themelore në qendër.
- nëse ripranohet, ai / ajo do të informohet për të drejtat dhe detyrimet që ai / ajo ka bazuar në legjislacionin kombëtar, në një gjuhë të kuptimit të tij ose të saj, të paktën në anglisht. (Neni 127).

I huaji mbahet në qendër të mbyllur për një periudhë maksimale deri në 6 muaj (Neni 123/1).

Autoriteti qendror përgjegjës për kufirin dhe migracionin, me propozim të autoritetit të qendrës së mbyllur, **zgjat periudhën e ndalimit në qendër të të huajit deri në 6 muaj të tjerë**, nëse brenda periudhës 6-mujore të ndalimit, largimi i të huajit ka qenë i pamundur për arsye se:

- i huaji refuzon të japë të dhëna personale ose informacione, si dhe dokumente udhëtimi të nevojshme për kthimin e tij ose jep informacion të rremë;
- i huaji ka penguar ose bllokuar kthimin e tij në forma të ndryshme;
- vonesa në lëshimin e dokumentit të udhëimit ose të ndonjë dokumenti tjetër të nevojshëm për kthim, të kërkuar nga autoriteti i një vendi tjetër, është e justifikuar (Neni 123/2).

Kërkesa për shtyrjen e afatit të qëndrimit nga autoriteti i qendrës së mbyllur bëhet së paku 15 ditë përpara mbarimit të afatit 6-mujor të ndalimit në qendër. Autoriteti qendror për kufirin dhe migracionin shqyrton kërkesën dhe njofton autoritetin e qendrës së mbyllur për vendimin e marrë

brenda afatit 10-ditor (Neni 123/3). Gjatë kohës së ndalimit në qendrën e mbyllur, autoriteti përgjegjës për kufirin dhe migracionin, në bashkëpunim me autoritetin e qendrës së mbyllur, shqyrton ekzistencën e kushteve për të mbajtur të mbyllur në qendër të huajin e ndaluar. Në varësi të vlerësimit të situatës, autoriteti përgjegjës për kufirin dhe migracionin mund të vendosë për zëvendësimin e masës së ndalimit në qendër me masa të përshtatshme të përkohshme të përcaktuara në këtë ligj (Neni 123/4). Në rast se i huaji kryen një vepër penale gjatë kohës së qëndrimit në qendrën e mbyllur, ndaj tij fillon ndjekja penale, sipas dispozitave të legjislacionit penal në fuqi, dhe i huaji transferohet menjëherë në një institucion tjetër të ngritur për këtë qëllim, sipas legjislacionit në fuqi (Neni 123/5).

Mbajtja e të huajit në qendër përfundon:

- me largimin e të huajit nga territori;
- me përfundimin e afatit të ndalimit, të përcaktuar në urdhrin e ndalimit;
- nëse qëndrimi i të huajit bëhet i paligjshëm;
- me anulimin e vendimit të ndalimit në qendër;
- me zëvendësimin e masës së ndalimit në qendër me një masë tjetër të përkohshme, të përcaktuar në këtë ligj (Neni 124).

I huaji lirohet nga qendra në rast se:

- ✓ rezulton qartë nga rrethanat se largimi i të huajit nuk mund të bëhet forcërisht;
- ✓ gjykata urdhëron lirin e tij/saj nga qendra

Kutia 35 Praktika më e mirë në ndalimin e të huajve²⁶⁶

Në Slloveni, ligji parashikon periudhë prej 6 muajsh me zgjatje të mundshme edhe për gjashtë muaj të tjerë.

Belgjika parashikon që vendimi për ndalimin fillestar është i vlefshëm për një maksimum prej 60 ditësh, në varësi të zgjatjes me maksimumin e 60 ditëve të tjera nëse mundësia e një largimi efektiv ende ekziston, por nuk mund të ekzekutohet menjëherë. Ministri për Punët e Brendshme mund të vendosë vetëm për ndonjë zgjatje të mëtejshme të ndalimit në kushte të caktuara (vetëm nëse i kthyeri përbën një kërcënim për rendin publik ose sigurinë kombëtare) dhe me miratimin e Gjykatës së Rrethit. Këto zgjatje kohe janë të vlefshme për 30 ditë. Mund të ketë zgjatje të njëpasnjëshme të këtij lloji, por kufiri absolut është 240 ditë në total.

Kutia 36. Masat alternative ndaj ndalimit²⁶⁷

Përdorimi i menaxhimit të çështjeve si një alternativë ndaj paraburgimit - Që nga fundi i viteve 1990, modelet e menaxhimit të çështjeve janë eksploruar nga një numër i konsiderueshëm i qeverive dhe OJF-ve si një mjet për mbikëqyrjen dhe punën në komunitet me azilkërkuesit në pritje të vendimeve përfundimtare. Këto modele po shfaqen si një alternativë inovative dhe e përmirësuar për ndalimin e azilkërkuesve dhe migrantëve. Nisma të ngjashme janë zbatuar në Australi, Mbretërinë e Bashkuar, Belgjikë, SHBA, Kanada, etj.

Elementet kryesore të modelit të menaxhimit të çështjeve përfshijnë:

- Rekrutimi i stafit nga sfera të ndryshme të shërbimeve njerëzore për të menaxhuar raste komplekse dhe të ndjeshme.
- Sigurimi i një pamje të vetme, gjithëpërfshirëse të çështjeve.
- Një vlerësim gjithëpërfshirës dhe zhvillim i një plani rasti për secilin klient, duke i dhënë përparësi të gjitha rasteve të të ndaluarve.

- Një fokus në udhëtimin e klientit drejt rezultatit të imigracionit (ose një vizë ose largim) sesa përqendrimi vetëm në transaksione ose ngjarje individuale
- Ndërhyrja e hershme.
- Identifikimi dhe eliminimi i pengesave për përparimin e rastit dhe nxjerrja në pah e papërshtatshmërive të sistemit.
- Një aftësi për të vënë në pikëpyetje legjislacionin, proceset e vonesave dhe promovimin e rezultateve të drejta dhe të arsyeshme.
- Modeli dhe lehtësimi i strategjive efektive të komunikimit.
- Prishjen e barrierave të komunikimit brenda Departamentit duke promovuar praktikë të integruar sesa përpunim linear.

Në Slloveni, të huajt që kapen për herë të parë në gjendje të parregullt, ose për të cilët nuk ka rrezik arratisjeje, zakonisht trajtohen në qendra të hapura komunitare nga ku gjatë ditës mund të largohen.

Në Kanada, Projekti për Refugjatët e Refuzuar, i financuar nga shteti, ofron këshillim dhe asistencë praktike për azilkërkesit të cilëve u është refuzuar kërkesa. Klientëve të projektit u lihen 30 ditë për të planifikuar kthimin. Në 2001/2002, 60 përqind e klientëve të projektit u kthyen në vendin e tyre të origjinës pas kësaj periudhe, dhe 20 përqind të tjerë e bënë këtë pas një vizite vijuese nga pjestarë të stafit të projektit. Pra, në tërësi 80 përqind e klientëve të projektit u kthyen pa iu nënshtruar masave ndëshkuese si largimi i detyruar.

C.5.5. Largimi i të huajve

Ligji për të huajt rregullon urdhrin e largimit dhe afatet e zbatimit (nenet 106-108). Autoriteti përgjegjës vendor për kufirin dhe migracionin **lëshon urdhrin e largimit për të huajin** kur:

- nuk plotëson më kushtet e qëndrimit në Republikën e Shqipërisë, sipas përcaktimeve në këtë ligj;
- kur ka vuajtur një dënim të dhënë nga gjykatat shqiptare për një krim të kryer me dashje, për të cilin Kodi Penal parashikon dënim minimal jo më pak se 2 vjet burg;
- megjithëse plotëson kushtet e qëndrimit, i huaji / e huaja punon në kundërshtim me kriteret e përcaktuara në legjislacionin në fuqi.

Afati i **ndalimit të hyrjes** së të huajit në territor bazohet në gjykimet rast pas rasti dhe mund të jetë **nga 3 muaj deri në 5 vjet. Afati për ekzekutimin vullnetar të urdhrin të largimit** është jo më pak se 7 ditë dhe jo më shumë se 30 ditë nga data e njoftimit (Neni 106).

Ekzekutimi i urdhrin të largimit për kategori të ndryshme të të huajve, me qëndrim të parregullt, kryhet si më poshtë:

- për të huajin, i cili ka hyrë dhe qëndron në mënyre të paligjshme në territorin Republikës së Shqipërisë, sipas përcaktimeve në këtë ligj, ose gjendet duke punuar në mënyrë të paligjshme, ose i cili ka vuajtur një dënim të dhënë nga gjykatat shqiptare për një vepër penale, për të cilën Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë parashikon një dënim minimal 2 vjet burg, për një afat jo më shumë se 10 ditë nga data e njoftimit;
- për të huajin që i është anuluar apo revokuar viza, ose i është refuzuar rinovimi i lejes së qëndrimit, apo i është anuluar ose revokuar leja e qëndrimit për një afat jo më shumë se 30 ditë nga data e njoftimit.

Autoriteti përgjegjës për kufirin dhe migracionin nuk do të zbatojë urdhrin e largimit, nëse i huaji deklaron largimin vullnetar nga territori. Deklarata e largimit vullnetar do të merret në konsideratë nga autoriteti përgjegjës për kufirin dhe migracionin kur vendos nëse duhet të përfshijë masën kufizuese të ndalimit të hyrjes në urdhrin e heqjes, me përjashtim të rasteve kur një deklaratë e tillë nuk mund të konsiderohet për shkak të rendit publik dhe interesave të sigurisë (Neni 108.1).

Ekzekutimi vullnetar i urdhrin të largimit mund të shtyhet për një periudhë të përshtatshme (më shumë se 30 ditë), duke marrë në konsideratë rrethanat specifike të çdo rasti të veçantë, referuar kategorive:

- fëmijët, të cilët frekuentojnë shkollat, dhe afati i përfundimit të vitit shkollor është më pak se 3 muaj, deri në përfundimin e vitit shkollor të fëmijës/ve;
- të huajit, që ka një detyrim financiar dhe duhet të likuidojë këtë detyrim, deri në 3 muaj nga data e njoftimit;
- të huajve me probleme shëndetësore, deri në aftësimin shëndetësor të tyre për të udhëtuar apo përfundimit të qëndrimit në izolim ose karantinë, sipas një vendimi të autoriteteve shtetërore.

Në momentin e ekzekutimit të urdhrin të largimit të të huajit nga territori, merret parasysh sa më poshtë: *interesi më i lartë i fëmijës, nëse është person i pambrojtur, jeta familjare dhe gjendja shëndetësore e të huajit që është subjekt i urdhrin të largimit nga territori.*

I huaji **njoftohet me shkrim** për urdhrin e largimit, sipas procedurave të Kodit të Procedurave Administrative, në **gjuhën që ai / ajo kupton**, ose të paktën në anglisht, duke u njohur me **procedurat e ankimitit**. Urdhri i largimit nuk ekzekutohet deri në përfundimin e procesit të ankimitit dhe vendimit përfundimtar, përveçse nëse parashikohet ndryshe në këtë ligj.

Kostot e udhëtimit të kthimit:

- **Autoritetet shqiptare** mbulojnë kostot e kthimit në vendin e destinacionit nëse ndaj një të huaji është dhënë një urdhër dëbimit, dëbimi me forcë dhe i huaji subjekt i urdhrin nuk ka mjetet e mjaftueshme financiare.
- Në rast se i huaji qëndron në Republikën e Shqipërisë në mënyrë të parregullt dhe nuk ka mjete të mjaftueshme financiare për kthimin, **ftuesi i tij apo organizuesi i transportit të tij** në Republikën e Shqipërisë është i detyruar të mbulojë koston e kthimit.

C.5.6. Dëbimi

Dëbimi është zbatimi i detyrimit **për kthim i të huajit, subjekt i urdhrin të dëbimit, të personit të shpallur si i padëshiruar, si dhe ai i largimit me forcë të të huajit nga autoritetet e përcaktuara në këtë ligj.**

Dëbimi i të huajit nga autoriteti përgjegjës për kufirin dhe migracionin **është një masë administrative, e cila ndërmerret për largimin me forcë të të huajit nga territori shqiptar**, në bazë të vlerësimeve, rast pas rasti, kur rezulton se i huaji:

- ✓ ka hyrë në mënyrë të paligjshme në territorin e Shqipërisë dhe ka të dhëna se do të përdorë territorin e saj për të kaluar ilegalisht drejt vendeve të tjera;

- ✓ nuk është larguar nga Republika e Shqipërisë brenda afateve kohore, të parashikuara në urdhrin e largimit, pa ndonjë arsye objektive, apo pas largimit nga territori dhe brenda afateve të ndalimit të hyrjes, rihyn në territorin e Republikës së Shqipërisë;
- ✓ nuk është larguar nga territori i Republikës së Shqipërisë deri në 60 ditë pas përfundimit të afatit të qëndrimit të vizës, të lejes së qëndrimit ose afatit të qëndrimit, të parashikuar në këtë ligj për shtetasit që hyjnë pa vizë dhe ka të dhëna se kërkon t'u fshihet autoriteteve të policisë përgjegjëse për kufirin dhe migracionin;
- ✓ është ripranuar nga një vend tjetër, në kuadër të marrëveshjeve të ripranimit në fuqi në Republikën e Shqipërisë;
- ✓ është shpallur person i padëshiruar dhe prania e tij në territor konsiderohet si kërcënim serioz për rendin dhe sigurinë publike;
- ✓ është dënuar për një krim të kryer me dashje, për të cilin legjislacioni shqiptar parashikon një dënim minimal 3 vjet burg (Neni 109).

I huaji që plotëson kërkesat e mëposhtme nuk është subjekt i urdhrin të dëbimit:

- është i pajisur me leje të përhershme qëndrimi;
- ka lindur në Shqipëri;
- ka hyrë në Shqipëri si i mitur i pashoqëruar ose i ndarë
- është i pajisur me leje të përkohshme qëndrimi dhe është martuar me një të huaj, i cili ka leje të përhershme qëndrimi ose me një shtetas shqiptar;
- ka arsye të bazuara për të dyshuar se i huaji, në vendin e origjinës apo në një vend tjetër, do të dënohet me vdekje, do t'i nënshtrohet torturës, trajtimit çnjerëzor e degradues apo dënimeve për shkaqe diskriminuese;
- është i mitur i pashoqëruar, nëse nga vendi i origjinës, një vend tjetër ose nga institucione të tjera nuk garantohet ribashkimi familjar ose kujdesi i duhur shëndetësor;
- është anëtar i familjes së të huajit, të cilit i njihet statusi i refugjatit në Republikën e Shqipërisë (Neni 113);

Kutia 37. Parimet për t'u mbajtur parasysh në trajtimin e migracionit të parregullt²⁶⁸

- ✓ Respekt për dinjitetin njerëzor;
- ✓ Akses në arsimin bazë për fëmijët;
- ✓ Ndalim i diskriminimit në arsim mbi bazën e 'origjinës kombëtare'
- ✓ E drejta për strehim dhe ndihmë sociale emergjence;
- ✓ Parandalimi i sulmeve dhe dhunës me bazë gjinore në akomodimin e ofruar;
- ✓ E drejta për të respektuar jetën private dhe familjare, përfshi edhe të drejtën për martesë, legalizim dhe bashkim familjar;
- ✓ E drejta shëndetësore dhe e drejta për ndihmë mjekësore;
- ✓ E drejta për ndihmë sociale;
- ✓ E drejta për zgjidhje efektive
- ✓ Viktimat e trafikimit kanë të drejtën të kenë asistencë të veçantë dhe masa mbështetëse që përfshijnë të paktën standarte që të sigurojnë jetesën e viktimës përmes masave si ofrimi i akomodimit të përshtatshëm dhe të sigurtë.

C.6. Qeverisja e migracionit përmes mbrojtjes së kategorive të migrantëve në situata veçanërisht vulnerabël

Kategori të caktuara migrantësh, si shtetas shqiptarë të kthyer, shtetas të huaj, ashtu edhe persona pa shtetësi që banojnë në Shqipëri, njihen si kategori të pambrojtura nga politikat, kuadri ligjor dhe programet shqiptare. Personat në lëvizje, veçanërisht ata që hyjnë në një vend në mënyrë të parregullt, shpesh janë subjekt i abuzimit dhe shkeljeve të të drejtave të njeriut, përfshirë dhunën (të tilla si dhuna me bazë gjinore e seksuale (DHBGS)), shfrytëzimin e punës dhe ai seksual, ndalimin dhe mohimin e aksesit në drejtësi.²⁶⁹

Në veçanti, Ligji për të Huajt dhe Ligji për Azilin përfshin referenca **për persona të pambrojtur të cilët janë "të mitur të pashoqëruar dhe të ndarë, persona me aftësi të kufizuara, njerëz të moshuar, gra shtatzëna, prindër të vetëm me fëmijë të mitur, viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore, viktimat e gjymtimit të organeve gjinitale, LGBTI, persona me sëmundje të konsiderueshme, persona me problem / çrregullime të shëndetit mendor ose persona që i janë nënshtruar torturave, përdhunimeve ose formave të tjera të dhunës psikologjike, fizike dhe seksuale".**

Kuadri ligjor i zbatueshëm synon nxitjen e një qasjeje të ndjeshme ndaj gjinisë dhe të përqendruar te viktimat. Vlerësimi dhe përcaktimi i interesit më të lartë janë parimet kryesore në lidhje me identifikimin dhe mbrojtjen e tyre, përfshirë ofrimin e shërbimeve, referimin, kthimin dhe ri-integrimin.

Ligji "Për Shërbimet e Kujdesit Social" përfshin të huajt me qëndrim të rregullt në Shqipëri si një nga kategoritë që mund të përfitojnë nga këto shërbime. Ligji adreson kategoritë që kualifikohen për ndihmë nga shteti dhe përfshin ndër të tjera, viktimat e trafikimit dhe fëmijë përfshirë UASC-të, fëmijët në nevojë për mbrojtje të veçantë, d.m.th. fëmijë që janë braktisur, që kanë qenë subjekt i shfrytëzimit, dhunës ose diskriminimit, etj.

Sipas ligjit **"Për të drejtat e fëmijëve dhe mbrojtjen e tyre"**, të miturit e pashoqëruar që hyjnë në Shqipëri konsiderohen se kanë nevojë për mbrojtje. Sipas Ligjit për të Huajt, të miturit e pashoqëruar dhe të ndarë (MPSHN), duhet të strehohen në qendra të hapura dhe të mos vendosen në një qendër ndalimi. Për më tepër, nevojiten mekanizma të dedikuar për ofrimin e kujdesit shoqëror dhe mbështetjes për të miturit e pashoqëruar e të ndarë shqiptarë të kthyer, familjet e të cilëve nuk janë identifikuar ende ose janë konsideruar të braktisur nga prindërit e tyre:

- Në të gjitha veprimet që përfshijnë fëmijët, interesi më i lartë i fëmijës është konsiderata parësore.
- Parimi i interesit më të lartë të fëmijës vlen për të gjithë fëmijët, pa diskriminim.
- Parimi i interesit më të lartë mund të funksionojë vetëm kur vetë fëmijët shihen si mbajtës individual të të drejtave dhe respektohet e drejta e tyre për pjesëmarrje.
- Përcaktimi i Interesit më të Lartë (BID) është një mjet kyç për mbrojtjen e fëmijëve që siguron garanci mbrojtëse procedurale dhe masa mbrojtëse shitesë për fëmijët në rrezik.
- BID lehtëson menaxhimin e rasteve, monitorimin dhe ndjekjen e fëmijëve në rrezik.
- BID është pjesë kryesore e sistemit të mbrojtjes së fëmijëve dhe duhet të integrohet në strategjinë e përgjithshme të mbrojtjes.²⁷⁰

Vulnerabilitetet mund të lindin në procesin e trajtimit të migrantëve të parregullt gjatë ndalimit të tyre. Ndërsa termi "person i pambrojtur" nuk përcaktohet në Kodin e Procedurës Penale, ligji përfshin të drejtën e një të huaji të ndaluar ose të arrestuar për të kontaktuar zyrën konsullore. Migrantët e parregullt të ndaluar duhet të konsiderohen kategori të pambrojtura në lidhje me ndihmën juridike si një e tërë dhe, prandaj, atyre duhet t'u ofrohet ndihmë juridike falas ndërsa janë në ndalim. Trajtimi i duhur dhe respektimi i të drejtave të njeriut është thelbësor, prandaj kapaciteteve kombëtare dhe lokale do t'u ndahen burime të përshtatshme për përpunimin e efektshëm të migrantëve dhe azilkërkuesve, në mënyrë që të garantohet mos-kthimi dhe identifikimi dhe referimi i shpejtë dhe efektiv të rasteve të pambrojtura.²⁷¹

Vulnerabiliteti individual mund të vlerësohet përmes faktorëve të nivelit individual, të cilët janë specifikë për kontekstin, që do të thotë se ata mund të jenë faktorë risku në një kontekst, por faktorë mbrojtës në një tjetër. Faktorët e nivelit individual të diskutuar në këtë pjesë mund të vlerësohen përmes përdorimit të pyetësorëve.²⁷²

Faktorë individualë janë:

- Vendi i origjinës/shtetësisë
 - Moshë
 - Aftësitë e komunikimit
 - Gjendja civile
 - Historiku i migracionit
 - Trafikimi i qenieve njerëzore
 - Arsyet e migracionit
 - Qartësia e planeve për migracion
 - Çështjet logjistike të migracionit
 - Situata fizike dhe psikologjike
 - Rrjetet
 - Shkollimi
 - Gjendja financiare
 - Shërbimet shëndetësore, arsimore dhe financiare
 - Strehimi
 - Raca, origjina etnike, feja
- Orientimi i ndryshëm seksual, identiteti gjinor shprehja gjinore dhe karakteristikat seksuale (SOGIECS).

Tabela 10 Identifikimi i migrantëve në nevojë dhe identifikimi i vulnerabiliteteve

Identifikimi i migrantëve në nevojë	Nevoja për mbrojtje
Azilkërkues të refuzuar	<p>Nevojat bazë emergjente</p> <p>Informacion për statusin e tyre dhe vlerësimi i arsyeve të tyre për ata që nuk dëshirojnë të largohen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Këshillimi për risqet e të qenit migrant i parregullt - Strehimi - Ushqime, pije, veshje - Kujdesi shëndetësor: Trajtim mjekësor emergjent <p>Nevoja afatgjata</p>

	Zgjidhje e qëndrueshme: Riatdhesim vullnetar
Viktima të trafikimit (përfshirë personat e prezumuar të trafikuar dhe viktimat e mundshme të trafikimit)	<p>Nevojat bazë emergjente:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vlerësimi i riskut: Siguria dhe ruajtja - Strehimi - Ushqime, pije, veshje - Kujdesi shëndetësor: Trajtim mjekësor emergjent - Ndihma juridike: <ul style="list-style-type: none"> - Rregullimi i qëndrimit <p>Nevoja afatmesme</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kujdesi shëndetësor: kujdes i vazhdueshëm mjekësor dhe ndihmë psikologjike - Forcimi i aftësive dhe rekreacion - Gjurmim i familjes - Ndihmë juridike <p>Nevoja afatgjata:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vazhdim i nevojave afatmesme dhe afatgjata - Qëndrueshmëri dhe pavarësi ekonomike <p>Zgjidhje të qëndrueshme:</p> <p>Riatdhesim vullnetar, rivendosje, ose rregullim i qëndrimit afatgjatë ose riintegrim</p>
Të mitur të pashoqëruar dhe të ndarë	<p>Nevojat bazë emergjente:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rregullimet për kujdesin dhe akomodimin - Ushqime, pije, veshje - Kujdesi shëndetësor: Trajtim mjekësor emergjent - Ndihma juridike: Rregullimi i qëndrimit <ul style="list-style-type: none"> - Vlerësimi i interesit më të lartë <p>Nevoja afatmesme</p> <ul style="list-style-type: none"> - Angazhimi i fëmijës ndaj Komisionerit për Mirëqenien e të Miturit - E drejta për procedura azili, sipas nevojës, dhe trajtim në përputhje me standardet e zbatueshme të të drejtave të njeriut për të miturit në konflikt me ligjin - Kujdesi shëndetësor: kujdes i vazhdueshëm mjekësor dhe këshillim psikologjik - Regjistrimi i lindjes, sipas rastit - Regjistrimi kombëtar - E drejta për arsimim - Forcimi i aftësive dhe rekreacion - Gjurmim i familjes - Ndihmë juridike <p>Nevoja afatgjata:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vazhdim i nevojave afatmesme dhe afatgjata - Bashkimi familjar <p>Zgjidhje të qëndrueshme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Riatdhesim vullnetar, riintegrimi <ul style="list-style-type: none"> - Përcaktimi i Interesit më të Lartë
Migrantët e bllokuar	<p>Nevojat bazë emergjente:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Siguria dhe ruajtja - Strehimi - Ushqime, pije, veshje

	<ul style="list-style-type: none"> - Kujdesi shëndetësor: Trajtim mjekësor emergjent <p>Nevoja afatgjata:</p> <p>Zgjidhje të qëndrueshme: Kthimi vullnetar</p>
Persona pa shtetësi	<p>Nevojat bazë emergjente:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mbrojtja nga arrestit dhe ndalimi duke ofruar statusin e imigracionit të ligjshëm (leje e përkohshme qëndrimi - Akomodim dhe mbështetje financiare - E drejta për kujdes shëndetësor <p>Nevoja afatmesme</p> <ul style="list-style-type: none"> - E drejta për procedurat e azilit, nëse nevojitet - E drejta për arsimim - Dhënia e kartës së regjistrimit për të huajin pas legalizimit të qëndrimit <p>Nevoja afatgjata:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vazhdim i nevojave afatmesme dhe afatgjata - Qasja në drejtësi - E drejta për punësim dhe mundësi sipërmarrjeje për ata që qëndrojnë në mënyrë të rregullt në vend - Asimilimi dhe natyralizimi sipas diskrecionit të shteteve - Rimarrja e shtetësisë, sipas rastit

C.6.1 Viktima të trafikimit të qenieve njerëzore

Trafikimi i qenieve njerëzore parandalohet në mënyrë efektive përmes fuqizimit shoqëror dhe ekonomik të personave dhe grupeve të prekshme dhe popullatës në përgjithësi, dhe përmes zbatimit efektiv të ligjit dhe ndëshkimit të autorëve të krimin. Ajo gjithashtu arrihet në mënyrë efektive nëse çdo viktimë e trafikimit njerëzor identifikohet dhe sigurohet ndihma, mbrojtja dhe mbështetja që ai ose ajo ka nevojë jo vetëm për t'u rimëkëmbur, por edhe për të rivendosur jetën e tyre. Elemente të tjerë përfshijnë dëmshpërblimin ligjor dhe kompensimin.

Shqipëria mbetet kryesisht vend i origjinës për viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore. Shumica dërmuese e viktimave të identifikuara në periudhën 2015-2019 ishin gra dhe vajza shqiptare të trafikuar jashtë vendit për qëllime të shfrytëzimit seksual. Numri i viktimave të trafikimit të brendshëm ka qenë në rritje, veçanërisht në lidhje me fëmijët e trafikuar me qëllim të shfrytëzimit seksual dhe shfrytëzimit të lypjes. Fëmijët nga komuniteti Rom dhe Egjiptian janë në risk të rritur të trafikimit. Që nga viti 2017, Shqipëria është bërë **vend tranzit për refugjatët dhe migrantët** që ndjekin rrugën e Ballkanit Jugor.

Trafikimi i grave dhe vajzave për prostitucion dhe punë të detyruar është një nga fushat me rritje më të shpejtë të veprimtarisë kriminale ndërkombëtare. Gratë që trafikohen janë më të pambrojtura nga të gjithë migrantët pasi procesi i trafikimit përfshin shfrytëzimin, detyrimin dhe abuzimin e pushtetit. Trafikimi bazohet në pabarazitë ekzistuese gjinore. Gratë e trafikuar shpesh vijnë nga rajone ku ka pak mundësi punësimi për gratë dhe ku gratë varen nga të tjerët dhe nuk kanë qasje në burime për të ndryshuar situatën e tyre. Gratë dhe vajzat e trafikuar shpesh besojnë se do të punojnë në profesione të ligjshme, por e gjejnë veten të bllokuara në prostitucion të detyruar, martesë, punë shtëpiake, dyqane dhe forma të tjera të shfrytëzimit që janë të ngjashme me skllavërinë.²⁷³

Sipas UNHCR, në vitin 2018, kishte një rritje të pesëfishtë në mbërritje (5,730) dhe një rritje 14 herë në kërkesat për azil (4,378). Megjithatë, vetëm rreth 1% e azilkërkuessve mbetën në Shqipëri. Asnjë viktimë e TQNJ nuk është identifikuar mes azilkërkuessve.²⁷⁴

Trafikimi i qenieve njerëzore dhe kontrabandimi i migrantëve janë fenomene komplekse që prekin njerëzit në mënyra të ndryshme. Ndonjëherë mund të lidhura, por këto janë krime të ndara.

Trafikimi i qenieve njerëzore përfshin rekrutimin, lëvizjen ose strehimin e njerëzve me qëllim të shfrytëzimit - të tillë si shfrytëzimi seksual, puna e detyruar, skllavëria ose heqja e organeve. Viktimat mund të jenë fëmijë ose të rritur, djem, vajza, burra ose gra dhe trafikohen me anë të përdorimit të mjeteve të papërshtatshme siç janë kërcënimi ose përdorimi i forcës, skemat mashtruese, mashtrimi ose abuzimi i pushtetit. Mund të ndodhë brenda një vendi ose përtej kufijve. Trafikimi i qenieve njerëzore karakterizohet nga një veprim (rekrutimi, transporti, transferimi, strehimi ose marrja e njerëzve), mjete specifike (kërcënime ose përdorim i forcës, mashtrimi, abuzimit të pushtetit ose abuzimit të gjendjes të pambrojtur të dikujt) për qëllim shfrytëzimi (për shembull shfrytëzimi seksual, puna e detyruar, skllavëria ose heqja e organeve).

Ndryshe nga trafikimi i qenieve njerëzore, i cili mund të ndodhë, si brenda ashtu edhe ndërkombëtarisht, kontrabandimi i migrantëve është një krim që ndodh vetëm përtej kufijve. Ka të bëjë me ndihmën që u jepet migrantëve për të hyrë ose qëndruar në një vend në mënyrë të paligjshme, për një përfitim financiar ose material. Kontrabandistët bëjnë biznes fitimprurës nga nevojat dhe / ose dëshira e migrantëve për të hyrë në një vend dhe mungesa e dokumenteve të rregullta për të hyrë. E drejta ndërkombëtare kërkon që qeveritë të kriminalizojnë kontrabandimin e migrantëve, por jo të atyre që janë kontrabanduar. Meqenëse migrantët japin pëlqimin e tyre për kontrabandimin, kryesisht për shkak të mungesës së mënyrave të rregullta për të migruar, ata nuk konsiderohen viktima në terma absolutë. Megjithatë, migrantët e kontrabanduar shpesh vihen në situata të rrezikshme nga kontrabandistët (të tilla si një kalim i rrezikshëm në det), dhe për këtë arsye mund të bëhen viktima të krimeve të tjera gjatë procesit të kontrabandimit, përfshirë shkelje të rënda të të drejtave të njeriut.²⁷⁵

Kuadri ligjor i zbatueshëm është vendosur në paradigmen "3P" të ndjekjes Penale, mbrojtjes (Protection), Parandalimit, siç parashikohet në Protokollin e Palermos, i cili është i zbatueshëm në Shqipëri që nga viti 2002.

E Drejta Penale Shqiptare dhe në përgjithësi kuadri ligjor për të parandaluar dhe luftuar trafikimin dhe për të mbrojtur viktimat e trafikimit është në frymën e parimeve ligjore ndërkombëtare, duke reflektuar qasjen e ndryshme ndaj fëmijëve dhe gjinisë. Ligje të tjera që adresojnë trafikimin e qenieve njerëzore janë:

- *Ligji nr. 97/2016 për Organizimin dhe Funksionimin e Prokurorisë;*
- *Ligji nr. 37 / 2017 për Kodin e Drejtësisë Penale për të Mitur;*
- *Ligji nr. 18/ 2017 për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijëve;*
- *Ligji nr. 111/2017 për Ndihmën Juridike të Garantuar nga Shteti;*
- *Ligji nr. 70/2017 që ndryshon ligjin nr. 10192, "Për parandalimin dhe goditjen e krimit të organizuar dhe trafikimin përmes masave parandaluese kundër pasurisë"*
- *Ligji nr. 35/2017 për ndryshimin e Kodit të Procedurës Penale (KPP);*
- *Ligji nr. 13/2020 "Për disa ndryshime dhe shtesa në Ligjin nr. 108/2013 për të Huajt", etj.*

Ligji mbi Azilin parashikon rregulla për dhënien e lejeve të qëndrimit të përkohshëm për të huajt - një viktimë ose një viktimë e mundshme trafikimit - nga autoritetet lokale përgjegjëse për kufirin dhe migracionin.

Leje qëndrimi e tipit "A", për një afat 3-mujor, i jepet viktimës të trafikimit pavarësisht nga dëshira e saj për të bashkëpunuar ose jo me organet e drejtësisë. Kjo leje qëndrimi i jepet viktimës ose viktimës së mundshme të trafikimit me qëllim që të rimarrë veten, si dhe për marrjen e një vendimi të mirinformuar për të bashkëpunuar ose jo me organet e drejtësisë. Gjatë periudhës së rikuperimit dhe reflektimit, viktimat ose viktimat e mundshme të trafikimit gëzojnë të gjitha të drejtat dhe shërbimet që përfitojnë viktimat e trafikimit, sipas legjislacionit shqiptar në fuqi.

Revokimi i lejes & komunikimi i efektshëm: Leja e qëndrimit mund të revokohet nëse provohet se viktima ose viktima e mundshme e trafikimit **e ka fituar apo pretenduar këtë status në mënyrë të padrejtë, ka rivendosur aktivisht, vullnetarisht dhe/apo me iniciativën e saj/të tij marrëdhënie me personat e dyshuar për trafikimin e qenieve njerëzore ose konsiderohet se qëndrimi i saj/tij në territor përbën rrezik për sigurinë kombëtare.** Revokimi i lejes së qëndrimit për periudhën e rikuperimit dhe reflektimit i komunikohet viktimës apo viktimës së mundshme të trafikimit në formë të shkruar, në gjuhën që ajo/ai kupton, duke e informuar atë për arsyet e revokimit, me përjashtim të rastit kur leja e qëndrimit ndërpritet për arsye të sigurisë kombëtare.

Autoriteti përgjegjës vendor për kufirin dhe migracionin pajis me **leje qëndrimi të tipit "B"** të huajin viktimë e trafikimit në RSH, të identifikuar si të tillë nga strukturat përgjegjëse për identifikimin dhe referimin e viktimave të trafikimit, në njërën ose tjetrën prej dy situatave të mëposhtme ose në të dyja këto situata:

- vlerëson se qëndrimi i saj/tij është i nevojshëm për shkak të situatës sociale dhe personale;
- vlerëson se qëndrimi i saj/tij është i nevojshëm për qëllim të bashkëpunimit me organet e drejtësisë gjatë hetimit ose procedimit penal.

Dhënia e lejes së qëndrimit nuk kushtëzohet me ekzistencën e mjeteve të mjaftueshme financiare të viktimës për të mbuluar shpenzimet për kohën e qëndrimit apo nga mungesa e dokumenteve identifikuese të viktimës apo viktimës së mundshme të trafikimit.

Kutia 38. PSV për Identifikimin dhe Referimin e Viktimave të Trafikimit ose Viktimave të Mundshme të Trafikimit

Identifikimi dhe Referimi i Viktimave të Trafikimit ose Viktimave të Mundshme të Trafikimit që mbulojnë të gjitha format e shfrytëzimit dhe trafikimit të brendshëm ose ndërkombëtar. PSV-të u zhvilluan në vitin 2011 nga Njësia Kundër Trafikimit - Zyra e Koordinatorit Kombëtar për Luftimin e Trafikimit të Personave. PSV-të përfshijnë tregues për identifikimin fillestar, i cili ndiqet nga identifikimi zyrtar përmes një "Formulari Intervistimit Zyrtar"²⁷⁶

Shqipëria ka miratuar VKM nr. 499 datë 29.8.2018 "Për Procedurat Standarde të Veprimit (PSV) për Mbrojtjen e Viktimave dhe Viktimave të Mundshme të Trafikimit" që përmban:

- ✓ Identifikimin dhe përgjigjen fillestare;
- ✓ Identifikimin zyrtar;
- ✓ Planifikimin dhe Mbështetjen për Riintegrim;
- ✓ Planifikimin dhe mbështetjen për kthimet vullnetare të asistuara;
- ✓ Pritjen e personave të trafikuar me shtetësi shqiptare;
- ✓ Kthimin vullnetar të asistuar për shtetas të huaj;

- ✓ Mbështetjen e hetimit dhe ndëshkimin e trafikantëve.

Kutia 39. Marrëveshje dypalëshe në fushën kundër trafikimit²⁷⁷

Shqipëria ka lidhur marrëveshje dypalëshe kundër trafikimit me vendet fqinje si *Greqia, Maqedonia e Veriut, Kosova * dhe Mali i Zi*, si dhe me disa nga vendet kryesore të destinacionit për viktimat shqiptare, përfshirë *MB*. Në përputhje me Protokollin Shtesë "Për intensifikimin e bashkëpunimit në luftën kundër trafikimit të personave dhe mbi identifikimin, njoftimin, referimin dhe kthimin e asistuar vullnetar të viktimave dhe viktimave të mundshme të trafikimit, veçanërisht fëmijëve" të nënshkruar me *Kosovën * dhe Malin e Zi*, në dhjetor 2016 u nënshkrua një Deklaratë e Përbashkët midis Koordinatorëve Kombëtarë të Shqipërisë, Kosovës* dhe Malit të Zi për të unifikuar Procedurat e tyre Standarde të Veprimit.

C.6.2 Azilkërkuesit

Legjislacioni i Republikës së Shqipërisë përmban një sërë garancish që sigurojnë të drejtën për të kërkuar dhe përfituar azil për të huajt ose personat pa shtetësi të cilët për shkak të një frike të bazuar nga persekutimi për arsye race, feje, kombësie, anëtarësimi në një grup të caktuar shoqëror ose mendimi politik, janë jashtë vendit të shtetësisë ose jashtë vendbanimit të zakonshëm të mëparshëm dhe nuk kanë mundësi ose dëshirë për të kërkuar mbrojtjen e atij vendi, si pasojë e këtyre ngjarjeve.

Ministria e Punëve të Brendshme ka përgjegjësinë kryesore në fushën e migracionit dhe integritimit. Drejtoria e Përgjithshme për Kufirin dhe Migracionin është përgjegjëse për përzgjedhjen e të huajve të parregullt në kufi dhe në brendësi. Autoritetet kompetente bashkëpunojnë me UNHCR gjatë procedurës së shqyrtimit të kërkesës për mbrojtje ndërkombëtare deri në dhënien e vendimit përfundimtar nga Autoriteti Përgjegjës për Azilin dhe Refugjatët.

Ligji nr. 10/2021 "Për Azilin" përcakton kushtet dhe procedurat për:

- dhënien e statusit të refugjatit;
- mbrojtjen plotësuese dhe mbrojtjen e përkohshme në Republikën e Shqipërisë;
- humbjen, mbarimin ose shfuqizimin e mbrojtjes ndërkombëtare;
- të drejtat dhe detyrimet e refugjatëve, aplikantëve për mbrojtje ndërkombëtare, personave nën mbrojtje të përkohshme dhe plotësuese;
- përmbajtjen e statusit të refugjatit dhe mbrojtjes plotësuese;
- të drejtën për bashkim familjar;
- përcaktimin e kushteve për integrimin e refugjatëve dhe personave me mbrojtje shtesë në Republikën e Shqipërisë.

Parimi i mos-kthimit, si një parim themelor i të drejtës ndërkombëtare të refugjatëve dhe të drejtave të njeriut, është pjesë e garancive ligjore të parashikuara nga Ligji për Azilin për të ndaluar dëbimin ose kthimin e një shtetasi të huaj ose të një personi pa shtetësi në çfarëdo mënyre qoftë në kufijtë e territoreve ku jeta ose liria e tij do të ishin nën kërcënim për shkak të racës, fesë, kombësisë, anëtarësimit të një grupi të caktuar shoqëror ose bindjeje politike.

Kërkuesi, refugjati, personi me statusin e mbrojtjes plotësuese dhe mbrojtje të përkohshme nuk dëbohet, kthehet apo ekstradohet jashtë territorit të Shqipërisë:

- në një shtet ku jeta ose liria e tij kërcënohet për shkak të racës, të besimit, të kombësisë, të anëtarësisë në një grup të caktuar shoqëror apo të bindjeve politike;
- në një shtet ku ka arsye të besueshme se mund të jetë në rrezik t'i nënshtrohet torturës ose ndëshkimit çnjerëzor e degradues apo çdo trajtimi tjetër të parashikuar në Konventën Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave Themelore dhe Lirive të Njeriut, të interpretuar nga Gjykata Evropiane apo në marrëveshjet / konventat ndërkombëtare ku Shqipëria është palë;
- në një shtet ku ka arsye të besueshme se mund të jetë në rrezik t'i nënshtrohet zhdukjes me forcë;
- në shtetin e tij të origjinës, në rast se të huajve u është dhënë një nga format e mbrojtjes në përputhje me dispozitat e këtij ligji;
- në një shtet të tretë, i cili mund ta kthejë ose ta dërgojë personin në një nga shtetet, sipas përcaktimeve të shkronjave "a", "b" dhe "c" të kësaj pike (Neni. 11/1).

I huaji, kërkesa e të cilit është refuzuar nga Autoriteti Përgjegjës për Azilin dhe Refugjatët, nuk dëbohet ose nuk nxirret jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë përpara ushtrimit apo dhënies së mundësive ligjore për ushtrimin e të drejtave procedurale dhe garancive të parashikuara në këtë ligj, me përjashtim të rasteve kur në këtë ligj parashikohet ndryshe. Përjashtimisht, kërkuesi mund të kthehet kur:

- ka arsye të bazuara për ta konsideruar atë si një rrezik për sigurinë kombëtare të RSH;
- është dënuar me vendim të formës së prerë, veçanërisht për një krim i cili përbën rrezik për sigurinë e Republikës së Shqipërisë (Neni 11/3).

Ka vetëm dy raste të jashtëzakonshme kur azilkërkuesi mund të refuzohet:

- ✓ ka arsye të bazuara për ta konsideruar atë si një rrezik për sigurinë kombëtare të Republikës së Shqipërisë;
- ✓ është dënuar me vendim të formës së prerë, veçanërisht për një krim që dënohet minimalisht me 7 vjet burg, i cili përbën rrezik për sigurinë e Republikës së Shqipërisë.

Azilkërkuesi pas depozitimit të kërkesës për azil vendoset në qendrën e hapur të pritjes për azilkërkuetit. Qendra pret njerëzit të cilëve u është refuzuar kërkesa për azil deri në fund të procedurave të ankimimit ose afatit të ankimimit. Qendra ofron kushtet minimale të jetesës, të tilla si akomodimi, ushqimi, sigurimi shëndetësor dhe kushtet minimale të higjienës (Neni 44). Azilkërkuesi ka të drejtën të qëndrojë në qendrën e pritjes gjatë kohëzgjatjes së procedurës që i jep statusin e refugjatit. Nëse azilkërkuesi ka mundësinë të qëndrojë jashtë qendrës së pritjes dhe të përballojë kushtet minimale të jetesës, Drejtoria e Azilit vendos të largojë azilkërkuetin nga kjo qendër.

Theksohet që përcaktimi i statusit të refugjatit ka natyrë deklaruese. Një person është refugjat sipas kuptimit të Konventës së vitit 1951 sapo / përmbush kriteret e përfshira në përkufizim. Kjo pa dyshim që ndodh para momentit të përcaktimit zyrtar të statusit të tij si refugjat. Njohja e statusit të tij të refugjatit nuk e bën atë refugjat, por e deklaron si të tillë. **Ai / ajo nuk bëhet refugjat për shkak të njohjes, por njihet sepse ai / ajo është refugjat.**

Deri në përfundimin e procedurave për përcaktimin e statusit të mbrojtjes ndërkombëtare, kërkuesi ka **të drejtë**:

- të qëndrojë në Republikën e Shqipërisë;
- të përfitojë nga kushtet minimale të jetesës;
- të ketë kujdes shëndetësor;

- të përfitojë nga shërbimet e kujdesit shoqëror;
- të marrë ndihmë juridike të garantuar nga shteti;
- të ketë arsimim për fëmijët;
- të ushtrojnë lirinë e mendimit dhe fesë;
- të punësohet dhe të trajnohet profesionalisht.

Kutia 40. Statistikat e 2019 për Azilin

Azilkërkuesit, duke iu referuar Drejtorisë së Azilit dhe Shtetësisë në Ministrinë e Punëve të Brendshme, rezultojnë 6, 557 (kryesisht gra) me një rritje prej 49.5% krahasuar me vitin 2018. Shumica e rasteve janë nga Siria (1,682), Pakistani (275), Iraku (2408), Palestina (292), Algjeri (499) dhe Afganistani (269).

Janë dhënë 24 vendime pozitive për azilin, duke i dhënë statusin e refugjatit dhe mbrojtje plotësuese azilkërkuesve, të cilët kryesisht janë nga Palestina. Numri i vendimeve të pezullimit dhe mbarimit të statusit të azilkërkuesve ishte 78, të cilët kryesisht vinin nga Siria.

E drejta për ankimim administrativ dhe gjyqësor - Komisioni Kombëtar për Azilin dhe Refugjatët është organi administrativ për shqyrtimin e ankimimit depozituar kundër vendimit të Autoritetit përgjegjës për azilin dhe refugjatët në lidhje me largimin për shkaktimin e dëmeve materiale, refuzimin e bashkimit familjar, etj.

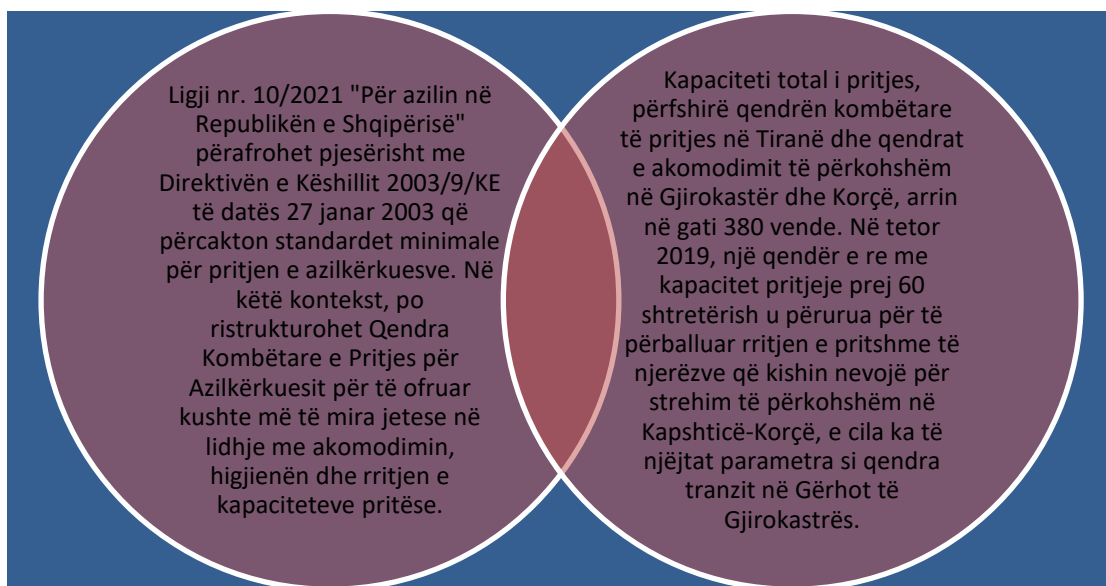
Afati i fundit për paraqitjen e një ankimi para Komisionit Kombëtar për Azilin dhe Refugjatët kundër vendimit administrativ të autoritetit përgjegjës për azilin dhe refugjatët është **15 (pesëmbëdhjetë) ditë** nga dita e njoftimit të vendimit, përveçse në rastet e specifikuara ndryshe në këtë ligj. Për paraqitjen e ankimimit në Komision, zbatohen dispozitat e Kodit të Procedurave Administrative.

Si rregull Komisioni **vendos për ankimimin brenda 30 (tridhjetë) ditëve nga data e depozitimit të tij**, por **afat më i shkurtër (15 ditë) zbatohet** kur ankimimi është i pabazuar ose qartazi i pabazuar. Në përfundim të procedurës administrative Komisioni **vendos**:

- **lënien në fuqi** të vendimit të autoritetit përgjegjës për azilin dhe refugjatët;
- **shfuqizimin** e vendimit të autoritetit përgjegjës për azilin dhe refugjatët dhe kthimin e çështjes për rishqyrtim nga struktura përgjegjëse;
- **ndryshimin** e vendimit të autoritetit përgjegjës për azilin dhe refugjatët dhe gjykimin në themel të çështjes.

Ankimi gjyqësor kundër vendimit të Komisionit Kombëtar për Azilin dhe Refugjatët mund **të ankimohet në gjykatën administrative kompetente**, në përputhje me dispozitat e legjislacionit përkatës në fuqi. Ankimimi në gjykatën administrative sipas kësaj pike **pezullon** ekzekutimin e vendimit të Komisionit.

Figura 12 Standardet e pritjes

C.6.3 Refugjatët

Shqipëria ka aderuar në Konventën për Statusin e Refugjatëve përmes Dekretit nr.200, datë 3.6.1992. Statusi i refugjatit jepet bazuar në kushtet, kriteret dhe procedurat e rregulluara nga **Ligji për Azilin**. Azilin dhe refugjatët informon personin me status refugjati ose personin me statusin e mbrojtjes plotësuese brenda 15 (pesëmbëdhjetë) ditëve nga dita e njohjes së statusit të refugjatit ose mbrojtjes plotësuese në një gjuhë që ai e kupton ose në një mënyrë të arsyeshme që supozohet se kuptohet, në lidhje me të drejtat dhe detyrimet që rrjedhin nga njohja e statusit përkatës.

Personi me status refugjati ose personi me statusin e mbrojtjes plotësuese gëzon të drejtat në nivelin e mbrojtjes njësoj si shtetasit shqiptarë, të tilla si e drejta:

- ✓ për qëndrim në Republikën e Shqipërisë për aq kohë sa zgjat statusi i refugjatit ose i mbrojtjes plotësuese;
- ✓ për shërbime të kujdesit shoqëror, në kushte të njëjta me shtetasit shqiptarë;
- ✓ për kujdes shëndetësor në kushte të njëjta me shtetasit shqiptarë;
- ✓ për strehim;
- ✓ për arsim parauniversitar dhe arsim të lartë në kushte të njëjta me shtetasit shqiptarë;
- ✓ për ndihmën për integrim në shoqëri;
- ✓ për ushtrimin e mendimit e të besimit fetar dhe të lirisë së fesë sipas bindjeve të tyre, në përputhje me parashikimet e legjislacionit përkatës në fuqi;
- ✓ për punësim dhe për trajnime profesionale;
- ✓ për bashkim familjar;
- ✓ për t'ju drejtuar gjykatës dhe për të përfituar ndihmën juridike falas;
- ✓ për të poseduar pasuri të luajtshme dhe të paluajtshme.

Një shtetas i huaj ose person pa shtetësi **përrjashtohet nga e drejta për njohjen e statusit të refugjatit** në Shqipëri, nëse ka dyshim të arsyeshëm për:

- kryerjen e një krimi kundër paqes, krimi lufte apo kundër njerëzimit, kryerjen e një akti terrorist, sipas përcaktimeve të parashikuara në konventat ndërkombëtare;

- kërcënimin e rendit publik dhe sigurisë kombëtare të Republikës së Shqipërisë, për shkak të kryerjes së një krimi të rëndë jopolitik jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, para hyrjes si azilkërkues në territorin e Republikës së Shqipërisë;
- fajësinë për veprime që bien ndesh me qëllimet dhe parimet e Kombeve të Bashkuara.

C.6.4 Të mitur të pashoqëruar dhe të ndarë (UASC)

"I mituri i pashoqëruar" i përkufizuar në Ligjin "për të huajt" i ndryshuar, është i huaji ose personi pa shtetësi, nën 18 vjeç, i cili hyn në territorin e Republikës së Shqipërisë i pashoqëruar nga një person madhor përgjegjës, sipas ligjit ose zakonit dhe për sa kohë që nuk merret efektivisht në përkujdesje prej tij. Këtu përfshihen edhe ata të mitur që kanë mbetur të pashoqëruar me hyrjen në territorin e Republikës së Shqipërisë.

Fëmijët e pashoqëruar përballen me shumë sfida gjatë udhëtimit të tyre migrator. Numri i fëmijëve në lëvizje, përfshirë edhe ata që udhëtojnë vetëm, është rritur ndjeshëm dhe është bërë shqetësues në dekadën e fundit. Fëmijët në lëvizje janë pre e lehtë për abuzuesit, shfrytëzuesit dhe trafikantët dhe vulnerabiliteti i tyre i vë ata në risk të lartë të dhunës seksuale dhe dhunës me bazë gjinore në çdo fazë të rrugës së tyre migratore. Kur fëmijët janë vetëm në tranzit, ata rrezikojnë shumë të sulmohen, abuzohen seksualisht, përdhunohen, trafikohen për shfrytëzim seksual ose të detyrohen për "seks mbijetese". Për shumë fëmijë, dhuna seksuale dhe ajo me bazë gjinore është një spektër që ndjek të gjitha fazat e udhëtimit të tyre të migracionit.²⁷⁸

Çështja e të miturve të pashoqëruar lidhet ngushtë me shumë aspekte të imigracionit: me hyrjen, bashkimin e familjes, migracionin e parregullt dhe trafikimin. Trajtimi i të miturve bazohet në parimin e pranuar botërisht se ata, për shkak të vulnerabilitetit, varësisë dhe zhvillimit të tyre të vazhdueshëm fizik dhe intelektual kërkojnë mbrojtje të veçantë. Parimi më i rëndësishëm i përfshirë në *acquis* në këtë fushë është që interesi më i lartë i fëmijës duhet të drejtojë legjislacionin dhe vendimet e punën autoriteteve kompetente në secilin rast.²⁷⁹

Policia Kufitare Shqiptare është institucioni përgjegjës për identifikimin e migrantëve dhe refugjatëve që hyjnë në Shqipëri. Ndërsa zbatohen procedurat e përzgjedhjes, identifikimi dhe regjistrimi i duhur i të miturve të pashoqëruar mbetet një sfidë për autoritetet kufitare. Në mungesë të dokumenteve të identifikimit, policia e kufirit dhe migracionit duhet të mbështetet në deklaratat e dhëna nga fëmijët ose nga personat shoqëruar ose familjet e tyre, edhe kur nuk ka prova që konfirmojnë një marrëdhënie midis tyre, kur mungojnë interpretues të kualifikuar dhe ekipe vlerësuese multidisiplinore duke e ndërlikuar procesin, duke rritur rreziqet për fëmijët të cilët ose mund të deklarohen si të rritur (për të shmangur pengesat administrative) ose mund të bien pre e trafikantëve të qenieve njerëzore. Megjithatë, mos identifikimi në fazë të hershme i të miturve të pashoqëruar ose të ndarë është gjithashtu një dështim për të referuar në kohë ato grupe, të cilat kanë më shumë nevojë për mbrojtje ndërkombëtare.²⁸⁰ Vulnerabiliteti ekstrem i një fëmije ka përparësi mbi statusin e personit si migrant në një situatë të parregullt. Fëmijët migrantë duhet të trajtohen para së gjithash si fëmijë.²⁸¹ Një zgjidhje e qëndrueshme duhet t'i kushtojë vëmendje parësore interesit më të lartë të fëmijës. Kjo kërkon përcaktimin e interesit më të lartë në bazë të rrethanave individuale të fëmijës.

Sipas Ligjit "Për të drejtat e fëmijëve dhe mbrojtjen e tyre", fëmijët e pashoqëruar që hyjnë në Shqipëri konsiderohen se kanë nevojë për mbrojtje. Për më tepër, Ligji për të Huajt, përcakton që

UASC-të duhet të strehohen në qendra të hapura dhe të mos vendosen në një qendër ndalimi. Për më tepër, nevojiten mekanizma të përkushtuar për sigurimin e kujdesit shoqëror dhe mbështetjes për UASC-në shqiptare të kthyer, familjet e të cilave nuk janë identifikuar ende ose janë konsideruar të braktisura nga prindërit e tyre:

- Në të gjitha veprimet në lidhje me fëmijët, interesi më i mirë i fëmijës do të jetë një konsideratë parësore.
- Parimi i interesit më të mirë të fëmijës vlen për të gjithë fëmijët, pa diskriminim.
- Parimi i interesit më të mirë mund të funksionojë vetëm kur vetë fëmijët shihen si mbajtës individual të të drejtave dhe respektohet e drejta e tyre për pjesëmarrje.
- Përcaktimi i Interesave më të Mirë (BID) është një mjet kyç për mbrojtjen e fëmijëve që siguron masa mbrojtëse procedurale dhe masa mbrojtëse për fëmijët në rrezik në përputhje me UNCRC.
- BID përfshin menaxhimin e rasteve, monitorimin dhe ndjekjen e fëmijëve në rrezik.
- BID është një pjesë kryesore e sistemit të mbrojtjes së fëmijëve dhe duhet të integrohet në strategjinë e përgjithshme të mbrojtjes.

Bazuar në ligjin nr. 18/2017 “Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijëve”, **VKM nr. 111, datë 06.03.2019 “Për procedurat dhe rregullat për kthimin dhe ripranimin e fëmijëve”** ka plotësuar boshllëkun legjislativ për të miturit e pashoqëruar imigrantë. Ky vendim synon të specifikojë me detaje procedurat dhe rregullat për proceset e: kthimit të të miturve të pashoqëruar, të huaj ose pa shtetësi që janë në territorin shqiptar; riatdhesimit të të miturve shqiptarë të pashoqëruar, që janë në territorin e një shteti të huaj; ripranimit në territorin e Republikës së Shqipërisë të UASC-ve që vijnë nga vende të treta ose janë pa shtetësi, si rezultat i zbatimit të marrëveshjeve të ripranimit midis Republikës së Shqipërisë dhe vendeve të tjera. Qëllimi i këtij dokumenti është të garantojë të drejtat e UACS dhe t'u japë atyre mbrojtjen sa më të madhe të mundshme, duke vendosur parime, procedura dhe mekanizma përgjegjëse për UACS, sipas një sistemi të integruar të mbrojtjes dhe një koordinimi efikas mes organizatave jofitimprurëse, duke marrë parasysh interesin më të lartë të fëmijës. Me hyrjen në fuqi të VKM-së së re, autoritetet e Kufirit dhe Migracionit duhet të referojnë rastet e të miturve të huaj të pashoqëruar te Punonjësit e Mbrojtjes së Fëmijëve, të cilët janë përgjegjës për ndjekjen e procedurave gjyqësore, përgatitjen e raporteve të vlerësimit dhe planeve individuale të mbrojtjes për të miturit e pashoqëruar.²⁸²

Konsiderata parësore e **Ligjit për azilin** është interesi më i lartë i fëmijës, kur vlerësohen rastet mbi baza individuale (Neni 24). Ligji ndjek një qasje të ndjeshme ndaj fëmijëve, duke marrë parasysh moshën, pjekurinë, pikëpamjet, nevojat dhe shqetësimet e fëmijës. Të miturit viktimë kanë të drejtë për ndihmë dhe mbështetje duke marrë parasysh rrethanat e tyre të veçanta. Sipas standardeve të acquis të BE-së, ligji përcakton masa të nevojshme për të ofruar një zgjidhje të qëndrueshme bazuar në një vlerësim individual të interesit më të lartë të fëmijës. Rregulla specifike të hollësishme për mbrojtjen e të miturve të pashoqëruar pas mbërritjes në kufi janë:

- I mituri i pashoqëruar (aplikanti) **merret në mbrojtje dhe i caktohet një kujdestar**, në përputhje me legjislacionin në fuqi, në momentin që shpreh qëllimin për mbrojtjen ndërkombëtare në Republikën e Shqipërisë;
- Autoriteti vendor për kufirin dhe migracionin menjëherë njofton **strukturën e shërbimeve sociale në bashki**. Punonjësi i mbrojtjes së fëmijëve, brenda 5 (pesë) ditëve nga dita e marrjes së vendimit për masën përkatëse të mbrojtjes nga drejtori i strukturës së shërbimeve sociale në bashki, paraqet në gjykatën kompetente kërkesën për vlefshmërinë e masës së mbrojtjes

emergjente ose masës mbrojtëse për vendosjen e fëmijës në kujdesin alternativ së bashku me kërkesën për kujdestari;

- Në asnjë rrethanë fëmija i pashoqëruar nuk mund të merret në pyetje pa qenë i shoqëruar nga punonjësi i mbrojtjes së fëmijës, si përfaqësues i tij. Punonjësi i mbrojtjes së fëmijës kryen detyrat duke zbatuar parimin e **interesit më të lartë të fëmijës**. Punonjësi i mbrojtjes së fëmijëve, i caktuar si përfaqësues i të miturit të pashoqëruar, mund të ndryshohet vetëm nëse është e nevojshme;
- Kujdestari informon fëmijën e pashoqëruar për kuptimin dhe pasojat eventuale të intervistës personale dhe, kur është e nevojshme, si të përgatitet për **intervistë personale**. Punonjësi për mbrojtjen e fëmijëve në bashki ose njësi administrative lejohet të marrë pjesë në intervistim dhe ka të drejtë të bëjë pyetje ose komente brenda kornizës së vendosur nga intervistuesi;
- Në rastet kur i mituri i pashoqëruar intervistohet për kërkesën e paraqitur për mbrojtje ndërkombëtare, kjo intervistë zhvillohet nga punonjësi i cili ka njohuri të duhura për nevojat e veçanta të të miturit (Neni 52 para. 1-4).

Autoriteti përgjegjës për azilin dhe refugjatët:

- bën të gjitha përpjekjet që në bashkëpunim me autoritetet përgjegjëse kombëtare ose organizatat ndërkombëtare, të marrë të gjitha masat për **të gjurmuar/gjetur sa më shpejt prindërit apo të afërmit e tjerë të ngushtë** të të miturit të pashoqëruar.
- koordinon punën me strukturat përgjegjëse që fëmija i pashoqëruar që nga momenti i hyrjes në territorin e Republikës së Shqipërisë **të vendoset**:
 - o me të afërmit e rritur;
 - o me ndonjë familje kujdestare;
 - o në qendra të specializuara për akomodim të fëmijëve; ose
 - o në akomodim tjetër të përshtatshëm për fëmijët.
- Përrjashtimisht, kërkuesi i mitur i pashoqëruar që ka mbushur moshën 16 vjeç **mund të vendoset në qendra akomodimi** për kërkues të rritur, nëse për një gjë të tillë ai ka dhënë pëlqimin dhe është në interesin e tij dhe vendoset në kujdestari të të afërmit të rritur, i cili rri bashkë me të në Qendër.
- Në rastet kur mund të ketë kërcënim për jetën ose integritetin e fëmijës së pashoqëruar apo të anëtarëve të ngushtë të familjes së tij, veçanërisht nëse ata kanë mbetur në vendin e origjinës, autoritetet përgjegjëse sigurohen që **mbledhja, shkëmbimi dhe përpunimi i informacionit** përkatës me ata persona të bëhet mbi **baza konfidenciale**;
- Sa më shumë që të jetë e mundur **vëllezërit e motrat duhet të mbahen së bashku** duke marrë në konsideratë interesin më të lartë të fëmijëve dhe në veçanti moshën e tyre dhe shkallën e pjekurisë. Ndryshimet e vendqëndrimit të fëmijëve të pashoqëruar duhet të kufizohen sa më shumë që të jetë e mundur (Neni 52 para. 1-4).

Kutia 41. Praktika më e mirë për mbrojtjen e të miturve të pashoqëruar dhe të ndarë²⁸³

Autoritetet e Francës, Norvegjisë dhe Mbretërisë së Bashkuar, ndër të tjera, kanë bashkëpunuar me Policinë Kufitare Shqiptare dhe Shërbimet Sociale për gjurmimin e origjinës familjare në Shqipëri dhe për vlerësimin e familjes dhe përcaktimin nëse kthimi është në interesin më të lartë të fëmijës.²⁸⁴ Vendet e BE-së, si Belgjika, Holanda, ofrojnë mundësinë e kthimit të asistuar, vullnetar dhe ri-integrimit të të miturve të pashoqëruar dhe të ndarë.

Kthimi në vendin e origjinës në parim duhet të organizohet nëse kthimi është në **interesin më të lartë të fëmijës** dhe në rast se një vendim i tillë, arrin ndër të tjera, në:

- një vlerësim për familjen, kur është e përshtatshme, nga organizatat e rrjetit social;
- disponueshmërinë e kushteve të sigurisë dhe të tjera, sidomos kushtet socio-ekonomike me të cilat do të përballet fëmija, përfshirë shërbimet e kujdesit për fëmijën;
- pikëpamjet e fëmijës në zbatimin e të drejtës së tij / saj dhe pikëpamjet e atyre që kujdesen për të,
- nivelin e integritit për fëmijën në vendin e destinacionit dhe kohëzgjatjen e mungesës në vendin e origjinës;
- të drejtën e fëmijës "për të ruajtur identitetin e tij / saj, sidomos shtetësinë, emrin dhe lidhjet familjare, mundësinë e vazhdimësisë së shkollimit të fëmijës sipas varësisë etnike, kulturore dhe gjuhësore;
- Në mungesë të disponueshmërisë nga kujdestarët ose nga familja e gjerë, kthimi në vendin e origjinës, në parim nuk duhet të ndodhë pa përgatitjen paraprake dhe të sigurt të përgjegjësive të kujdesit dhe kujdestarisë pas kthimit në vendin e origjinës.²⁸⁵

C.6.5 Gratë migrante²⁸⁶

Migracioni i grave ka qenë gjithmonë një komponent i rëndësishëm i migracionit ndërkombëtar. Që nga viti 2000, Divizioni i Popullsisë i Kombeve të Bashkuara vlerëson se 49 përqind e të gjithë migrantëve ndërkombëtarë ishin gra ose vajza, dhe se përqindja e grave mes migrantëve ndërkombëtarë kishte arritur në 51 përqind në rajonet më të zhvilluara. Gratë shpesh migrojnë zyrtarisht si anëtare të familjes në varësi të migrantëve të tjerë ose të martohen me dikë në një vend tjetër. Megjithatë, migrantët femra janë gjithnjë e më shumë pjesë e fluksit të punëtorëve migrantë, që lëvizin vetë për t'u bërë pagë fituesit kryesorë për familjet e tyre. Shumica e grave migrante lëvizin vullnetarisht, por gratë dhe vajzat janë gjithashtu migrante të detyruara të lënë vendet e tyre për t'u larguar nga konflikti, persekutimi, degradimi i mjedisit, katastrofat natyrore ose situata të tjera që ndikojnë në sigurinë, jetesën ose ambientin e tyre. Është e rëndësishme të kuptohen shkaqet dhe pasojat e migracionit ndërkombëtar nga një perspektivë gjinore sepse marrëdhëniet hierarkike sociale në lidhje me gjininë formojnë përvojat e migracionit të migrantëve, qofshin meshkuj apo femra. Të kuptuarit nëse migracioni ndodh për shkak të pabarazive gjinore ose nëse vetë migracioni ndihmon për të ruajtur pabarazitë gjinore është e rëndësishme në orientimin e formulimit të politikave dhe masave për të adresuar nevojat specifike të grave që migrojnë.²⁸⁷

Në Shqipëri, gratë përfaqësojnë një përqindje të vogël të punëtorëve migrante në vend: 13.8 përqind në vitin 2012, 11.5 përqind në vitin 2013 dhe 8 përqind në vitin 2014. Shumica e grave migrante në Shqipëri janë të integruara në tregun e punës, ndërsa disa jetojnë në vend si rezultat i bashkimit familjar. Zakonisht migrantët sjellin familjet e tyre në Shqipëri, një fenomen që ka prodhuar një nivel të konsiderueshëm të migracionit familjar.

Ligji për Azilin merr një qasje të ndjeshme gjinore në adresimin e nevojave të azilkërkuësve, por kjo gjithashtu duhet të pasqyrohet në procesin e zbatimit, veçanërisht gjatë procesit të përzgjedhjes paraprake, ku prania e stafit përzgjedhës femra në shumicën e pikave të kalimit kufitar duhet të bëhet rregull. Disa gra mund të tentojnë ose të refuzojnë të flasin me autoritetet kufitare ose t'i kërkojnë një anëtar mashkull të familjes të përgjigjet në emër të tyre; kjo rezulton në një procedurë që nuk është në përputhje me rregullat e përzgjedhjes të parashikuara për identifikimin e viktimave të mundshme

të trafikimit. Përveç ndjeshmërisë kulturore të qasjes ndaj femrave anëtare të grupeve të veçanta të imigrantëve, gratë në rrezik (viktima të viktimave të mundshme të trafikimit ose kontrabandimit), mund të hasen me rreziqe të mundshme të sigurisë (për shkak të statusit të tyre të marginalizuar dhe shfrytëzues) që mund të adresohen më mirë nga anëtare femra të stafit dhe shërbime të përshtatura në mjediset e akomodimit.²⁸⁸ Përveç përkthyesve, ndërmjetësuesve kulturorë do të jenë vlerë e shtuar për autoritetet të ekipit kufitar. Ata mund të japin informacion mbi grupe të ndryshme vlerash, orientime në jetë, besime, supozime dhe konventa socio-kulturore duke sqaruar shprehje dhe koncepte specifike për kulturën që mund të krijojnë keqkuptim.²⁸⁹

Shtetasit e huaj ose personat pa shtetësi që kanë kërkuar mbrojtje ndërkombëtare në bazë të ligjit për azil në RSH, dhe të huajt me qëndrim të rregullt për arsye të ndryshme sipas legjislacionit në fuqi për të huajt, përfshihen në kategorinë e subjekteve që u është dhënë mbrojtje e veçantë nga **Ligji Nr. 9669, datë 18.12.2006 "Për masat kundër dhunës në marrëdhëniet familjare", i ndryshuar.**

Kutia 42. Të drejtat e viktimave të dhunës

- të trajtohet me dinjitet, pa diskriminim;
- të kërkojë përmbushjen e kërkesës për urdhër mbrojtje nga shkelësi;
- të depozitojë një kallëzim penal kundër autorit të veprës penale;
- të marrë ndihmë juridike falas;
- të ofrojë mbrojtje të menjëhershme për ju dhe familjen tuaj;
- të kërkojë strehim në një Qendër për Viktimat e Dhunës;
- të ketë kujdes mjekësor, ndihmë psikologjike, këshillim dhe shërbime të tjera të ofruara nga autoritetet, organizatat ose institucionet përgjegjëse për ndihmën ndaj viktimave të dhunës.

C.7. Qeverisja e migracionit për motive punësimi

C.7.1. Të drejtat e migrantëve për motive punësimi dhe familjeve të tyre

Integrimi përkufizohet si proces i dyanshëm i përshtatjes reciproke mes migrantëve dhe shoqërive pritëse ku migrantët përfshihen në jetën shoqërore, ekonomike, kulturore dhe politike të komunitetit pritës. Prandaj, integrimi përfshin një sërë përgjegjësish të përbashkëta për migrantët dhe komunitetet pritëse, dhe, në këtë kuptim të gjerë, përfshin nocione të tjera të lidhura si përfshirja sociale dhe kohezioni social. Integrimi është një çështje ndër-sektoriale dhe multi-sektoriale që ka të bëjë me fushat e politikave që adresojnë sferat ekonomike, sociale, ligjore, kulturore dhe civile dhe ndikon në të gjitha aspektet e jetës së migrantëve dhe komuniteteve të tyre. Integrimi kërkon qasje gjithëpërfshirëse dhe koherente të politikave ndërmjet sektorëve të bazuar në partneritete mes Shteteve dhe aktorëve të ndryshëm, përfshirë organizatat ndërqeveritare, organizatat e shoqërisë civile, aktorët e sektorit privat dhe vetë migrantët. Shërbimet e integrimit dhe mbështetja e kohezionit social ndihmojnë në lehtësimin e aksesit në kujdesin shëndetësor, arsimin dhe punësimin dhe synojnë të sigurojnë përfshirjen sociale dhe ekonomike të migrantëve. Politikat e integrimit janë më të efektshme kur ato marrin një qasje "të të gjithë shoqërisë" dhe kur kuptohen qartë pritshmëritë dhe detyrimet e të gjithë personave të përfshirë - migrantët dhe shoqëria pritëse, përfshirë autoritetet në nivel lokal, rajonal dhe kombëtar.²⁹⁰

Promovimi i vendeve të punës me cilësi dhe mundësive për të gjithë, si dhe nxitja e mundësive për punë të denjë duke marrë parasysh nevojat specifike të migrantëve mbeten objektivat strategjike të autoriteteve shqiptare.²⁹¹ Punëtorët migrantë në Shqipëri kanë të drejta themelore që u është dhënë shprehje në një sërë Konventash të ILO-s dhe instrumentesh të tjera të të drejtave të njeriut që përmbajnë konsensusin e shtjelluar ndërkombëtarisht për trajtimin që duhet t'u jepet punëtorëve migrantë. Zbatimi i standardeve ndërkombëtare, në lidhje me punëtorët migrantë, është në të mirë si të shtetasve ashtu edhe të punëtorë migrantë të vendit pritës. Punëtorët e shtetit nuk do të shpërngulen nëse punëtorëve të huaj u paguhen paga të barabarta. Ndërmarrjet do të bëjnë rregullimet e nevojshme për të qëndruar konkurrese. Dhe problemet sociale që vijnë nga shfrytëzimi i grupeve të caktuara mund të shmangen.²⁹²

Masat e krijuara për të siguruar punë të denjë për punëtorët migrantë përbëjnë një pjesë thelbësore të një qasjeje të shëndoshë, gjithëpërfshirëse për rregullimin e migracionit. Kuadri normativ i përgatitur nga ILO dhe OKB ofron një themel mbi të cilin mund të bazohet legjislacioni kombëtar, politika dhe praktikat.

Përmirësimi i rregullimit të tregut të punës dhe sistemeve të kualifikimit është një përgjegjësi e shpërndarë mes ministrive të ndryshme dhe agjencive varëse siç janë:

- *Ministria e Punëve të Brendshme;*
- *Ministria e Drejtësisë;*
- *Ministria e Arsimit, Rinisë dhe Sporteve;*
- *INSTAT.*

Organizatat ndërkombëtare përfshijnë:

- *Organizatën Ndërkombëtare për Migracionin (IOM);*
- *Organizatën Ndërkombëtare të Punës (ILO);*

- Komisionerin e Lartë të OKB-së për Refugjatët (UNHCR);
 - Programin e OKB-së për Zhvillim (UNDP);
 - Fondin e OKB-së për Fëmijët (UNICEF).
- *Kushtetuta e Shqipërisë;*
Kushtetuta e Shqipërisë përcakton të drejtat e të huajve në Shqipëri dhe ndalon dëbimin kolektivin të të huajve nga Shqipëria. Dëbimi individual lejohet, nëse plotëson kushtet e përcaktuara me ligj.
 - *Kodi i Punës;*
Disa nga ndryshimet e fundit prekin punëtorët e huaj që janë të punësuar përkohësisht në Shqipëri, të tilla si: a) një kompani e huaj dërgon punonjësit e saj në Shqipëri për të punuar në një kompani vendase, për një periudhë më pak se 12 muaj; b) një kompani e huaj dërgon punëtorët e saj për të punuar për degën e saj në Shqipëri; c) një agjenci punësimi dërgon punëtorë të huaj të rekrutuar për të punuar për një kompani vendase në Shqipëri. Në të gjitha rastet e mësipërme, marrëdhënia e punës rregullohet nga legjislacioni shqiptar. Sidoqoftë, në rastet kur legjislacioni shqiptar është më pak i favorshëm se legjislacioni i brendshëm, marrëdhëniet e punës rregullohen nga legjislacioni i vendit të origjinës së punëtorëve.
 - *Ligji nr. 9668, datë 18.12.2006 “Për emigrimin e shtetasve shqiptare për motive punësimi”;*
Ligji përcakton të drejtat e migrantëve shqiptarë si: të drejtat politike, e drejta e përfaqësimit, e drejta për të përfituar nga shërbimet publike, stimuj fiskalë dhe doganorë, e drejta për të marrë statusin e migrantit. Ligji përcakton detyrimet e qeverisë për të krijuar kushtet e mëposhtme për migrantët: lëvizja e lirë, barazia gjinore, ndalimi i trafikimit, mos-diskriminimi, publikimi i ofertave të punës, ndalimi i informacionit të rremë, arsimit, lidhjet e mbajtura me komunitetet e migrantëve, promovimi i kthimit , lehtësirat administrative, riatdhesimi i detyrueshëm i fëmijëve, përjashtimi nga taksat dhe taksat e udhëtimit dhe aeroportit, bashkëpunimi me vendet pritëse, marrëveshjet e sigurimeve shoqërore dhe pensionet, rregullimi dhe monitorimi i shërbimeve private të migrantëve.
 - *Ligji nr.10428, datë 02.06.2011, “Për të Drejtën Ndërkombëtare Private”;*
 - *Ligji adreson të drejtat e individëve me kombësi të shumëfishta dhe individëve pa shtetësi;*
 - *Kushtet për martesë të huaja me shqiptarë duhet të respektojnë legjislacionin shqiptar;*
 - *Format e marrëdhënieve martesore të të huajve me shqiptarët duhet të respektohen në legjislacionin e vendit ku lidhet martesë dhe ku ajo njihet ligjërisht;*
 - *Marrëdhëniet martesore;*
 - *Regjimi i pasurisë së martesës;*
 - *Divorcet;*
 - *Detyrimi në lidhje me sigurimin e ushqimit për fëmijët;*
 - *Marrëdhëniet prind-fëmijë;*
 - *Kujdesi për birësimin dhe birësimin;*
 - *Të drejtat pronësore të një personi të martuar me një të huaj;*
 - *Të drejtat e pronësisë intelektuale të një personi të martuar me një të huaj;*
 - *Kontrata.*
 - *Ligji nr.108 / 2013 “Për të Huajt” i ndryshuar;²⁹³*

Ky ligj parashikon kushte të përgjithshme për punësimin e të huajve në Shqipëri. Ai rregullon kuotat, të cilat shërbejnë si referencë për lëshimin e lejeve të punës. Llojet e lejeve të qëndrimit për qëllime punësimi ose vetëpunësimi janë gjithashtu të rregulluara.

- *Ligji nr. 10/2021 "Azili në Republikën e Shqipërisë" dhe Vendimet përkatëse të Këshillit të Ministrave dhe kuadri rregullator që buron nga këto akte ligjore adresojnë të drejtat e punëtorëve migrantë.²⁹⁴*

Ky ligj parashikon kushtet dhe procedurat për dhënien dhe heqjen e azilit; mbrojtjen shtesë; mbrojtje e përkohshme; të drejtat dhe detyrimet e azilkërkuesve, refugjatëve dhe personave nën mbrojtje të përkohshme dhe plotësuese; statusi i refugjatit; e drejta për bashkimin familjar; kushtet për integrimin e refugjatëve dhe personave nën mbrojtje plotësuese në Shqipëri. Azilkërkuesit i gëzojnë këto të drejta në mënyrë të barabartë me shtetasit shqiptarë: në arsim, në punë megjithëse ata pajisen me leje pune një vjeçare (të rinovueshme), ndihmë sociale, kujdes social, kujdes shëndetësor, sigurim shëndetësor, sigurime shoqërore, strehim, bashkim familjar, mbrojtje të mbrojtjes së përkohshme dhe plotësuese. Azilkërkuesit e punësuar gëzojnë të njëjtat të drejta si migrantët për qëllime punësimi.

Strategjia Kombëtare e Punësimit dhe Strategjia e Diasporës mbeten **dokumente strategjike thelbësore** për të siguruar një zbatim efektiv të politikës së punësimit në lidhje me standardet e rekrutimit etik dhe të drejtë që janë në përputhje me standardet e njohura ndërkombëtarisht.

Standardet e punësimit të të huajve në Shqipëri janë në përputhje me standardet e BE-së për lëshimin e vizave, punësimin e punëtorëve të huaj që janë banorë të ligjshëm, punësimin e banorëve të huaj profesionistë të kualifikuar dhe riatdhesimin e banorëve të parregullt, mbështetjen për të huajt, viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore, hyrjen e studentëve, praktikantëve dhe vullnetarëve, dhe trajtimin e barabartë të të huajve në punësim dhe profesion.²⁹⁵

Shqipëria ka ratifikuar dhe po zbaton me sukses shumicën e **konventave ndërkombëtare** për punëtorët migrantë. Instrumentet e ILO-s dhe OKB-së pranojnë që të gjithë punëtorët migrantë, përfshirë edhe ata me status të parregullt, duhet të gëzojnë disa të drejta. Përveçse kur parashikohet ndryshe, **të gjitha instrumentet e ILO-s zbatohen për të gjithë punëtorët, përfshirë punëtorët migrantë me status të parregullt.** Megjithëse është një vend tipik i origjinës, Shqipëria ka një kuadër ligjor pothuajse të plotë për punëtorët migrantë. Legjislacioni i Shqipërisë favorizon hyrjen, qëndrimin, punësimin dhe studimin e të huajve në Shqipëri. Trajtimi i punëtorëve migrantë pasqyron kulturën tradicionale të shqiptarëve për respektimin dhe nderimin e të huajve.²⁹⁶ Punëtorët migrantë, megjithëse nuk janë shtetas, në përgjithësi gëzojnë të njëjtat të drejta të njeriut si shtetasit e vendit.

Zbatimi i të drejtave dhe detyrimeve të punëtorëve migrantë në Shqipëri udhëhiqet nga parimet e mëposhtme:

- *Respektimi i të drejtave të njeriut: e drejta e jetës, e drejta për të mos iu nënshtruar torturës ose trajtimit apo ndëshkimit mizor, çnjerëzor ose degradues, e drejta për lirinë e mendimit, ndërgjegjes dhe fesë, e drejta për jetën private, e drejta për liri dhe siguri, e drejta për gjykim të drejtë,*
- *Eliminimi i diskriminimit për arsye të racës, ngjyrës, etnisë, gjuhës, kulturës, gjendjes ekonomike, seksi dhe gjinisë;*
- *Transparenca e procesit;*
- *Integriteti dhe dinjiteti;*
- *E drejta e punëtorëve migrantë për të ankimuar në Drejtorinë e Përgjithshme të Kufirit dhe Migracionit vendimet e marra nga autoritetet rajonale dhe për të ankimuar në gjykatë vendimet e marra nga Drejtoria e Përgjithshme e Kufirit dhe Migracionit;*
- *Dhënia e të drejtës për bashkim familjar dhe e të drejtave të plota për anëtarët e familjes së migrantëve. Në këtë drejtim, legjislacioni po bëhet më liberal. Punëtorët migrantë tani mund të sjellin anëtarët e familjes së tyre në vend pa përfunduar një vit punë dhe qëndrimi në vend;*
- *Sinergia mes të drejtave të qëndrimit dhe të drejtave të punësimit ose motiveve të tjera të të huajve me qëndrim të rregullt në vend.*

Të drejtat e punëtorëve migrantë zbatohen të lidhura ngushtë me sigurinë dhe rendin publik të vendit. Prandaj, legjislacioni sanksionon të drejtën e institucioneve dhe agjencive të duhura për të mohuar hyrjen dhe për të refuzuar vizat, për të larguar, dëbuar dhe riatdhesuar të huajt që krijojnë dhe paraqesin kërcënim për sigurinë dhe rendin publik në vend. Legjislacioni përcakton të drejtën e Qeverisë për të deklaruar persona të huaj të kategorive të mësipërme *persona non grata* për një periudhë prej pesë vjetësh ose më shumë. Standardet e punësimit të të huajve në Shqipëri janë në përputhje me standardet e BE-së për lëshimin e vizave, punësimin e punonjësve të huaj me qëndrim të rregullt, punësimin e profesionistëve të huaj me qëndrim të rregullt, riatdhesimin e të huajve me qëndrim të parregullt, mbështetjen për të huajt, viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore, hyrjen e studentët, praktikantëve dhe vullnetarëve, dhe trajtimin e barabartë të të huajve.

Shqipëria miraton çdo tetor kuotën e **punësimit për menaxhimin e imigracionit për motive punësimi** duke përcaktuar sektorët dhe profesionet ku ka mungesa, së bashku me numrin e lejeve të punës, në përputhje me ligjin.²⁹⁷ **Shtetasit e BE-së kanë të drejtë të punojnë në Shqipëri pa leje pune.** Kjo është në përputhje me Ligjin për të huajt (i ndryshuar) sipas të cilit shtetasit e një Shteti Anëtar të BE-së ose një vendi Shengen, me qëndrim të ligjshëm në Shqipëri nuk kanë nevojë për leje pune ose certifikatë të regjistrimit të punësimit.

Për shtetasit që nuk janë nga vendet e BE-së ose Shengenit, procedura për marrjen e Lejes së Punës në Shqipëri është thjeshtuar, përkatësisht si më poshtë:

- Leja e punës jepet brenda një periudhe 10 ditore krahasuar me periudhën 30 ditore;
- Kompania / dega shqiptare e ndërmarrjes së huaj nuk ka nevojë të paraqesë më Ofertën e Punësimit pranë Zyrave të Punës dhe të presë 3 - 4 javë për të filluar procedurat për Lejet e Punës. Pas nënshkrimit të kontratës së punës, kompania mund të paraqesë normalisht kërkesën për Leje Pune.

Figura 13 Migrantët nga vendet jo të BE-së

Migrantët për qëllime punësimi në Shqipëri janë kryesisht meshkuj të punësuar si punëtorë me pagesë, të vetëpunësuar dhe sipërmarrës. Punëtorët e huaj të punësuar në IT në Shqipëri tani përjashtohen nga "Regjimi i Kuotave". Migrantët janë të punësuar në IT & Komunikim, bujqësi, miniera, aktivitete prodhimi, shërbime themelore, tregti, ndërtim, transport, shërbime financiare dhe shërbime të tjera. Sektorët kryesorë janë teknologjia e informacionit dhe komunikacioni, industria prodhuese dhe nxjerrëse dhe tregtia me

shumicë dhe pakicë, sektorët e ndërtimit dhe aktivitetet e tjera të shërbimit.²⁹⁸

Para se të pajiset me vizë, leje pune dhe leje qëndrimi, punëtori i huaj do të paguajë tarifën e kërkuarë. Leja e qëndrimit i jepet një personi të punësuar, të vetëpunësuar, shumë të kualifikuar, punëtor i stinor. Ajo jepet në përputhje me lejen e punës dhe mbajtësi është i detyruar të njoftojë autoritetet kompetente për çdo ndryshim të kushteve për të cilat është lëshuar leja dhe kërkesa për miratim nëse ndryshimi ka të bëjë me: *a) emrin dhe adresën e punëdhënësit, dhe adresën e vendbanimit dhe vendit të punës; b) kontratën e vlefshme e punës.* Leja e të dyja kategorive mund të **revokohet ose të anulohet**, përveçse për:

- Arsye të shëndetit publik kur mbajtësi i saj vuan nga një sëmundje ose bëhet i paafte për punë pas pajisjes me leje qëndrimi;
- Nuk mund të anulohet për arsye të ndryshimeve në tregun e brendshëm të punës;
- Papunësia në vetvete nuk përbën arsye të mjaftueshme për heqjen e "lejes së qëndrimit si person i punësuar" përveçse kur periudha e papunësisë tejkalon kohëzgjatjen e mëposhtme:
 - 3 muaj brenda periudhës 12-mujore për mbajtësin e "lejes së qëndrimit si person i punësuar", i cili ka ushtruar ligjërisht aktivitete si punëmarrës së paku 3 vjet;
 - 6 muaj brenda periudhës 12-mujore për mbajtësin e "lejes së qëndrimit si person i punësuar", i cili ka ushtruar ligjërisht aktivitete si punëmarrës për më shumë se 3 vjet.

Vendet kryesore të origjinës së marrësve të lejeve të punës në vitin 2017 përfshinin:

- Turqi (582 leje pune ose 34% e totalit)
- Kinë (208 leje pune ose 12% e totalit)
- Kolumbi (85 leje pune ose 6% e totalit)

Për t'u punësuar në Shqipëri, të huajt duhet të pajisen me: leje pune, vërtetimin e punës së përkohshme deri në 60 ose 90 ditë / vit; certifikatë pune të përhershme më shumë se 90 ditë / vit; leje speciale bazuar në konventat ndërkombëtare të ratifikuara nga Shqipëria, ose të përcaktuara me akte nënligjore.²⁹⁹

Veprimet paraprake për krijimin e një aktiviteti ose shërbimi biznesi nuk konsiderohen punë.

Kërkesa për leje pune për një të huaj mund të bëhet nga vetë i **huaji me qëndrim të ligjshëm** në Republikën e Shqipërisë, ose **nga punëdhënësi** që:

- ka të drejtë të bëjë kërkesë për leje pune për të huajin vetëm pasi ka publikuar për 4 javë vendin e lirë të punës, si dhe brenda kuotave të miratuara, ose për kategoritë e përcaktuara në nenin ligjin për të huajt.
- duhet të njoftojë zyrën përkatëse të punësimit dhe autoritetin përgjegjës rajonal për kufirin dhe migracionin brenda 8 ditëve pas fillimit të punës së të huajit.

Shqyrtimi i kërkesës dhe lëshimi i lejes së punës, kur plotësohen kriteret e kërkuara nga legjislacioni në fuqi, bëhet **brenda 30 ditëve nga dita e aplikimit**.

Leja e punës mund të ripërtërihet - refuzohet ripërtëritja - të skadojë – të bëhet e pavlefshme – të anulohet.

Një punëdhënës NUK mund të punësojë një të huaj i cili është me qëndrim TË PARREGULLT në Republikën e Shqipërisë.

Migrantët kanë të drejtë për shpërblim të drejtë, kushte të drejta dhe të favorshme të punës dhe lirinë e organizimit në të drejtat e punës. Skllavëria dhe robëria dhe puna e detyruar janë të ndaluara, si dhe përdorimi i izolimit të paligjshëm dhe mbajtja e dokumenteve të udhëtimit si një mjet për të detyruar migrantët për punë të detyrueshme. Në lidhje me **fëmijët migrantë**, mosha minimale është 16 vjeç për pranimin në punë, përveç situatave të tjera të rregulluara nga Kodi i Punës. Kontrolli mjekësor është thelbësor për punësimin e personave nën 18 vjeç. **Gratë migrante** gëzojnë të njëjtat garanci të grave shqiptare në marrëdhëniet e punës, veçanërisht gjatë shtatzënisë ose kur bëhen nëna të reja.³⁰⁰

C.8. Të drejtat e migrantëve

Kuadri ligjor shqiptar garanton zbatimin e një sërë të drejtave të njeriut, ekonomike dhe sociale ndaj të huajve në vend. Legjislacioni në fuqi është përgjithësisht në përputhje me standardet e BE-së në lidhje me dispozitat ligjore për mos-diskriminimin. **Barazia e të drejtave të të huajve me ato të shtetasve parashikohet në nenin 16 të Kushtetutës së Shqipërisë, i cili gjithashtu parashikon për jo-shtetasit një sërë të drejtash dhe lirish themelore të njeriut, përfshirë barazinë dhe mosdiskriminimin.**³⁰¹

Legjislacioni për migracionin u jep banorëve të huaj afatgjatë të drejta ekonomike, të lidhura me shëndetin dhe të drejta sociale me të njëjtat kushte si shtetasit shqiptarë. Aksesit shtrihet gjithashtu për rezidentët sipas lejeve për bashkim familjar pasi në nenin 84 të Ligjit për të Huajt, anëtarët e huaj të familjes të shtetasve shqiptarë që janë të gatshëm të punojnë trajtohen njësoj si shtetasit shqiptarë. Të drejtat e migrantëve janë të garantuara në mënyrë të qartë në disa ligje dhe akte nënligjore në zbatim të legjislacionit, të tilla si:

- *Kodi i Punës*
- *Ligji nr.9668 datë 18.12.2006 "Për emigracionin e shtetasve shqiptarë për qëllime punësimi";*
- *Ligji nr. 10 428 datë 2.6.2011 "Për të drejtën ndërkombëtare private";*
- *Ligji nr. 108/2013 "Për të huajt" i ndryshuar;*
- *Ligji nr.10/2021 "Për azilin", Ligji nr. 23/2015 për shërbimin e huaj;*
- *Ligji nr. 10221/2010 "Për mbrojtjen nga diskriminimi" i ndryshuar.*

Shqipëria ka ratifikuar gjithashtu shumicën e **instrumenteve ndërkombëtare të të drejtave të njeriut** dhe konventat kryesore për të drejtat e migrantëve dhe zbaton me sukses shumicën e konventave ndërkombëtare për punëtorët migrantë me legjislacionin e migracionit të brendshëm që pasqyrojnë përgjithësisht parimet e konventave ndërkombëtare për të drejtat e migrantëve.

C.8.1 Të drejtat sociale dhe ekonomike

Aksesi i barabartë në mbrojtjen sociale (sigurimet shoqërore, kujdes shëndetësor dhe të drejtat e tjera sociale dhe ekonomike) për të gjithë shtetasit shqiptarë dhe migrantët është bën pjesë në garancitë kushtetuese. Sipas legjislacionit shqiptar, **shtetasit e huaj që punojnë në Shqipëri për punëdhënësit shqiptarë dhe shtetasit e huaj që punojnë në Shqipëri për punëdhënësit jo-shqiptarë kanë të drejtën e sigurimeve shoqërore shqiptare**, me kusht që ata të mos gëzojnë mbrojtje tjetër të sigurimeve shoqërore.

Punësimi i migrantëve është i orientuar në fushën e ndërtimit, shërbimeve dhe tregtisë. Ligji për të huajt rregullon kriteret dhe procedurat e lëshimit të lejes së punës ose certifikatës së regjistrimit. Për koordinimin e sistemeve të sigurimeve shoqërore, Shqipëria ka marrëveshje bilaterale me Belgjikën, Republikën Çeke, Gjermaninë, Luksemburgun, Hungarinë, Austrinë, Rumaninë, Maqedoninë e Veriut, Turqinë dhe Kosovën. Ka lidhur marrëveshje të reja me Zvicrën dhe Kanadanë dhe ka filluar negociatat me Bullgarinë për një marrëveshje të re. Ka pasur shkëmbime me Malin e Zi, Spanjën, Francën dhe Kroacinë për koordinimin e skemave të sigurimeve shoqërore.

Kutia 43. Praktikë më të mira në punësimin e migrantëve

Slloveni: Skuhna është një ndërmarrje sociale që drejton një restorant që shërben ushqim autentik nga Afrika, Azia dhe Amerika e Jugut. Projekti Skuhna u prezantua në vitin 2012 si një projekt tre vjeçar i Institutit për Mësimnxënie Globale me Institutin Voluntariat si një organizatë partnere. Bashkimi Evropian dhe Ministria Sllovene e Punës financuan projektin. Gjatë projektit 8 migrantë u trajnuan kryesisht për çështje kulinare. Gjashtë prej tyre u punësuan më pas në projekt.

Portugali: Make Food Not War (Bëni ushqim jo luftë) filloi në tetor 2016 si një projekt social për të ndihmuar refugjatët, bazuar në gastronominë e Lindjes së Mesme. Shoqatat Crescer / Grow and Popular Cuisine nga Mouraria iu bashkuan nismës dhe filloi gatimi i ushqimit. Dreka kushton 15 € dhe paratë u jepen refugjatëve.

C.8.2 Aksesin në kujdesin shëndetësor

Migrantët e rregullt përgjithësisht gëzojnë të njëjtin status si shtetasit shqiptarë në marrjen e shërbimeve shëndetësore të financuara nga shteti. Të gjithë personat ekonomikisht aktivë, banorë të përhershëm në Shqipëri, përdorin shërbimet shëndetësore në bazë të kontributeve të tyre të detyrueshme në fondin shtetëror të sigurimeve shëndetësore. Migrantët e parregullt të cilët kanë nevojë urgjente për ndihmë mjekësore mund të përfitojnë kujdesin e nevojshëm; kjo ka ndodhur edhe në praktikë ku të paktën në një rast është bërë shtrimi në spital dhe procedurat kirurgjikale.³⁰²

Ligji për të Huajt garanton kujdes shëndetësor për të huajt të strehuar në ambiente të mbyllura të pritjes, dhe për të gjitha kategoritë e imigrantëve, pavarësisht nga statusi i tyre ligjor kur gjenden në një situatë emergjence mjekësore dhe në rastet kur mungesa e kujdesit shëndetësor mund të rrezikojë jetën e tyre.

Sistemi shëndetësor në Shqipëri është kryesisht shtetëror. Shteti ofron shumicën e shërbimeve për popullsinë në fushën e promovimit të shëndetit, dhe parandalimin, diagnostikimin dhe trajtimin e sëmundjeve. Kujdesi shëndetësor parandalues, diagnostikues dhe kurues është i organizuar në tre nivele: kujdesi shëndetësor parësor, dytësor dhe terciar. Shërbimet dhe promovimi i shëndetit publik sigurohen në kuadër të shërbimit të kujdesit shëndetësor parësor dhe mbështeten dhe mbikëqyren nga Instituti i Shëndetit Publik përmes zyrave vendore të kujdesit shëndetësor. Fondi i Sigurimit të Detyrueshëm Shëndetësor administron skemën e sigurimeve shëndetësore, e cila funksionon mbi parimin e solidaritetit dhe parimit të barazisë, në mënyrë që të sigurojë fleksibilitet në financimin e shërbimeve shëndetësore, transparencë në administrim dhe besueshmëri maksimale të popullsisë, në përputhje me politikat kombëtare të kujdesit shëndetësor. Modeli i skemës së sigurimeve të kujdesit shëndetësor në Republikën e Shqipërisë është i përzier dhe bazohet në kontribute të detyrueshme dhe vullnetare shëndetësore, si dhe në financime nga buxheti i shtetit.

Kutia 44. Praktika më e mirë në shëndetin e migrantëve³⁰³

Spitalet miqësore me migrantët, nënprojekti A: Përmirësimi i interpretimit në komunikimin klinik - nëntë spitale pilot në Danimarkë, Greqi, Spanjë, Finlandë, Irlandë, Itali, Holandë, Suedi dhe MB morën pjesë për të përmirësuar komunikimin klinik me migrantë / pacientë të pakicave etnike duke zbatuar katër masat: 1. Shërbimet e përkthyesve profesional duhet të vihen në dispozicion sa herë që është e nevojshme për të siguruar komunikim të mirë. 2. Pacientët duhet të informohen për shërbimet gjuhësore që janë në dispozicion dhe për mënyrën e marrjes së tyre. 3. Personeli klinik

duhet të jetë i autorizuar që të punojë me përkthyesit. 4. Materialet arsimore për pacientët duhet të vihen në dispozicion në gjuhën jo vendase.

C.8.3. E drejta për arsimim

Në Republikën e Shqipërisë, në bazë të kushtetutës, e drejta për arsim e të huajve dhe personave pa shtetësi garantohet me ligj, pa diskriminim për shkak gjinie, race, ngjyre, etnie, gjuhe, orientimi seksual, besimi, bindjeje politike, statusi ekonomik ose shoqëror, moshe, vendbanimi, aftësie të kufizuar ose për arsye të tjera të përcaktuara në legjislacionin shqiptar. Në shkollat publike, arsimi i detyrueshëm dhe arsimi i mesëm i lartë janë falas. Sidomos, **Ligji Nr. 69/2012, datë 21.06.2012 "Për arsimin parauniversitar në RSH", i ndryshuar** siguron arsimim për fëmijët e migrantëve duke nxitur kështu integrimin e tyre socio-ekonomik dhe duke përmirësuar jetesën e tyre si të rritur.

I huaji që dëshiron të aplikojë për leje qëndrimi për qëllime studimi duhet të ketë një vizë D/ST. Kërkesat e përgjithshme për një të huaj që dëshiron të aplikojë për leje qëndrimi për qëllime studimi:

- vërtetim pranimit në një institucion arsimor në Shqipëri;
- njohuri të mjaftueshme për programin e studimit;
- burime të mjaftueshme financiare për mbulimin e të gjitha kostove të jetesës në Shqipëri.³⁰⁴

Kutia 45. Praktikë më të mira për të drejtën e arsimimit³⁰⁵

Disa vende ofrojnë trajnime të synuara gjuhësore për studentët imigrantë. Për shembull, klasa në gjuhën Estoneze ofrohen për çdo nxënës në parashkollor që nuk flet Estonisht në shtëpi.

Në Finlandë, Kurrikula Bërthamë Kombëtare për Përgatitjen e Imigrantëve për Arsimin Bazë u prezantua në vitin 2009 për të mbështetur studentët me prejardhje imigrantësh që nuk janë të rrjedhshëm në gjuhën finlandeze ose suedeze. Kurrikula ndahet sipas moshës, aftësive të mësimnxënies dhe formimit.

Austria zhvilloi një kornizë të kurrikulës kombëtare për mësimin e gjuhës në kopshte dhe standarde për mësimin e gjuhës së dytë.

Në Belgjikë, çdo shkollë bashkëpunon me një Qendër Orientuese të Nxënësve (CLB). CLB udhëzon studentët ndërsa rriten të pavarur dhe monitoron shëndetin dhe mirëqenien e studentëve, qoftë sistematikisht ose nëse kërkohet ta bëjnë këtë. Prindërit, mësuesit, ekipet e menaxhimit të shkollës dhe vetë të rinjtë mund t'i drejtohen CLB-së për informacion, ndihmë dhe orientim. Profesionistë të ndryshëm, sidomos mjekë, infermierë, punonjës socialë, psikologë dhe edukatorë punojnë së bashku në një CLB. Duke punuar me shkollën, ky ekip sigurohet që çdo fëmijë dhe i ri të zhvillojë njohuritë, talentet dhe aftësitë e tij në shkollë. CLB operon në katër fusha orientimi: nxënia dhe studimi, karriera arsimore, sjelljen psikologjike dhe sociale dhe kujdesi shëndetësor parandalues.

C.9 Statusi ligjor i qëndrueshëm i migrantëve

C.9.1 Qëndrimi afatgjatë

Mundësia për të fituar qëndrim afatgjatë pas përmbushjes së kriterëve transparente është një hap i rëndësishëm për sigurimin e statusit të qëndrueshëm të migrantit. Mundësitë e qarta dhe transparente për statusin ligjor janë çelësi i integritit afatgjatë, së bashku me garancitë e trajtimit të barabartë. Do të njihet rëndësia e një politike migracioni të bazuar në të drejta që krijon mundësi ligjore për vendosje afatgjatë dhe integritet të plotë të atyre që kualifikohen.

Të gjithë të huajt të cilëve u është miratuar qëndrimi i përkohshëm në Shqipëri kanë të drejtë të aplikojnë për leje qëndrimi të përhershme në kushte të barabarta. Kërkesa duhet të paraqitet 60 ditë para mbarimit të afatit të lejes ekzistuese të qëndrimit pranë autoritetit vendor të kufirit dhe migracionit.

Kërkesa për leje qëndrimi afatgjatë mund të refuzohet vetëm nëse i huaji:

- nuk plotëson kushtet e parashikuara në ligj;
- i përket disa kategorive që janë përjashtuar shprehimisht me ligj;
- ndaj tij ka filluar dhe nuk ka përfunduar një procedim gjyqësor penal për krime në Republikën e Shqipërisë;
- qëndrimi i tij në vend përbën kërcënim për sigurinë kombëtare ose rendin dhe sigurinë publike.

Kur refuzohet një kërkesë, arsyet duhet të shpjegohen qartë së bashku me informacionin se si mund të kundërshtohet ky vendim në gjykatë në përputhje me parashikimet e Kodit të Procedurave Administrative.

Statusi i qëndrimit afatgjatë është i përhershëm dhe leja zëvendësohet pas 7 vjetësh me një procedurë automatike: I huaji, i pajisur me leje të përhershme qëndrimi, quhet banor afatgjatë dhe duhet të regjistrohet në zyrën përkatëse të gjendjes civile. I huaji, si edhe banori i përkohshëm, nëse plotësojnë kriteret, **pajisen me letërnjoftim për të huajt, punësohen, vetëpunësohen ose merren me veprimtari biznesi të drejtpërdrejtë, pa pasur nevojë të pajisen me leje punësimi. Banorët afatgjatë gëzojnë të drejtat ekonomike, shëndetësore dhe sociale të njëjta me shtetasit shqiptarë, në përputhje me legjislacionin në fuqi.**

Revokimi:

- është marrë me mashtrim ose dokumente të falsifikuara;
- nëse i huaji paraqet kërcënim për shëndetin dhe sigurinë publike ose ka jetuar jashtë për më shumë se 12 muaj pa ndërprerje.

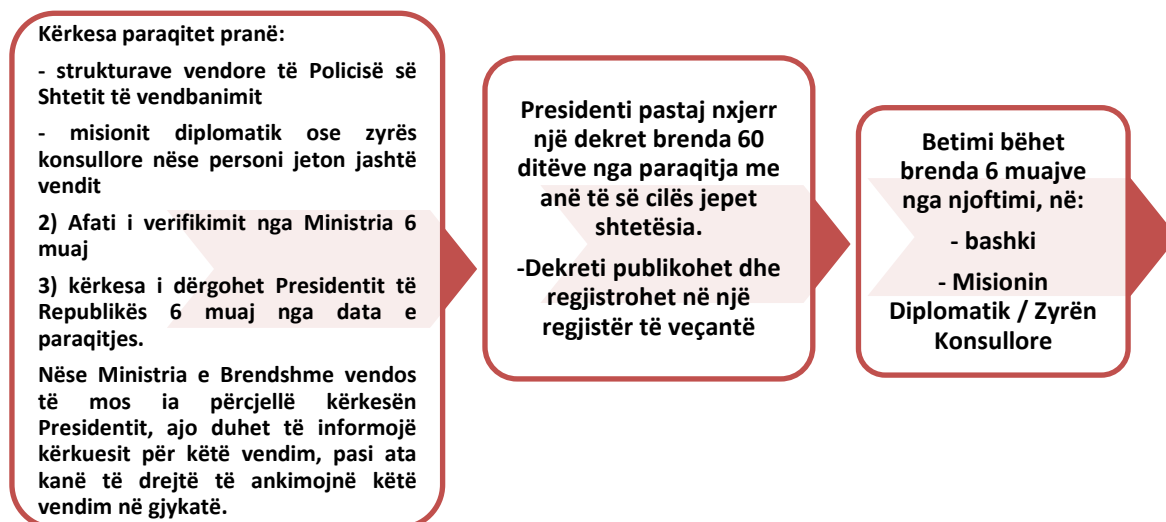
Ndërprerja: Kur qëndrimi afatgjatë ndërpritet për arsye të tjera përveç sigurisë, të tilla si qëndrimi larg vendit për një periudhë të gjatë, kërkesit duhet t'i sigurohet informacioni se si të aplikojë përsëri pasi të tregojë përsëri plotësimin e kërkesave, të tilla si lidhjet më të ngushta me Shqipërinë, statusin e familjes ose kohëzgjatjen e qëndrimit, si rrethana lehtësuese në kundërshtimin e një vendimi largimi.

C.9.2 Shtetësia

Ligji për Shtetësinë Shqiptare parashikon që shtetësia shqiptare të fitohet me: **a) lindjen; b) origjinën; c) lindjen në territorin e Republikës së Shqipërisë; d) natyralizimin; e) birësimin.** Aplikanti i huaj i rritur duhet të përmbushë **kërkesat kryesore dhe të paraqesë dokumentet e kërkuara:**

- ka mbushur moshën 18 (tetëmbëdhjetë) vjeç;
- ka zotësi juridike për të vepruar;
- qëndron në mënyrë të ligjshme dhe ka banuar për një periudhë të vazhdueshme për jo më pak se 7 (shtatë) vjet në territorin e Republikës së Shqipërisë, si dhe ka përfituar leje të përhershme qëndrimi, të vlefshme në momentin e paraqitjes së kërkesës, sipas ligjit për të huajt;
- ka banesë në përputhje me standardet e miratuara të banimit në Shqipëri;
- disponon të ardhura dhe burime financiare të ligjshme, të mjaftueshme për jetesën në Republikën e Shqipërisë, që përkojnë me standardin minimal të jetesës, të indeksuar çdo vit në lidhje me indeksin e çmimeve të disa mallrave të zgjedhura, të parashikuar në rregulloren e Institutit të Sigurimeve Shoqërore;
- nuk ka qenë i dënuar me vendim gjyqësor të formës së prerë në shtetin e vet, në Republikën e Shqipërisë ose në ndonjë shtet të tretë për vepra penale, për të cilat ligji shqiptar parashikon dënime me jo më pak se 3 (tre) vjet heqje lirie. Përjashtim nga ky rregull bëhet vetëm në ato raste kur vërtetohet se dënimi është dhënë për motive politike;
- zotëron njohuri të gjuhës shqipe, të folur e të shkruar, të vërtetuar nga institucioni përkatës arsimor, si dhe njohuritë bazë të historisë së Republikës së Shqipërisë, sipas rregullave të përcaktuara nga institucionet e arsimit të lartë;
- nuk përbën kërcënim për rendin publik dhe sigurinë kombëtare të Republikës së Shqipërisë.

Figura 14: Procedura për marrjen e statusit të qëndrueshëm ligjor

Dokumentet e kërkuara për të aplikuar për shtetësi janë:

- **Kërkesa** e shtetasit të huaj drejtuar Presidentit të Republikës;
- **Certifikata e lindjes** (origjinale me vulë apostile ose e legalizuar në misionet diplomatike të Republikës së Shqipërisë në vendin ku është lëshuar dokumenti);
- **Certifikata e martesës** (origjinale me vulë apostile ose e legalizuar në misionet diplomatike të Republikës së Shqipërisë në vendin ku është lëshuar dokumenti);

- **Leje qëndrimi** në Republikën e Shqipërisë (leje qëndrimi 5-vjeçare, për të gjithë shtetasit e huaj, leje qëndrimi 3-vjeçare, për ata të huaj që vërtetojnë origjinën e tyre shqiptare deri në dy shkallë, madje edhe nga njëri prind, (me një vërtetim ku duhet të pasqyrojnë shtetësinë shqiptare të të parëlindurit), leje qëndrimi 1-vjeçare, për ata të huaj të martuar me shtetas shqiptarë, por jo më pak se tre vjet martesë);
- **Akti i pronësisë së banesës** ose **kontrata e qirasë** së banesës në Republikën e Shqipërisë (fotokopje e noterizuar);
- **Kontrata e punësimit** për punonjësit ose **vërtetimi nga Zyra e Taksave** për të vetëpunësuarit (fotokopje e noterizuar);
- Dokumente që provojnë **disponueshmërinë e mjeteve të mjaftueshme financiare për jetesë** (të tilla si garancitë bankare, librezat e kursimeve, vërtetim zyrtar e të ardhurave në Republikën e Shqipërisë);
- **Dëshmia e penaltetit** e marrë në vendin e origjinës (origjinal me vulë apostile ose e legalizuar në misionet diplomatike të Republikës së Shqipërisë në vendin ku është lëshuar dokumenti);
- **Vërtetim i Gjendjes Gjyqësore** në Republikën e Shqipërisë;
- **Fotografi** (3 copë)³⁰⁶

Veçoritë kryesore të procedurës së vlerësimit:

- Megjithëse vendimi përfundimtar është diskrecionar, është thelbësore që **procedura e vlerësimit të jetë transparente, duke ofruar mundësi të mirëfillta për ankimim të efektshëm**;
- Kërkuesi duhet të njoftohet për çdo vonesë në vlerësim dhe, nëse është e nevojshme, duhet t'i jepet mundësia për të paraqitur prova në mbështetje të aplikimit;
- Standardet e vlerësimit nga Ministria e Brendshme duhet të zvogëlojnë interpretimin arbitrar të shkaqeve zyrtare për pranimin e aplikimit. Në veçanti, është e nevojshme të përcaktohen dhe të informohen kërkuetit për interpretimin e kriterit të qëndrimit pa pandërprerë në vend;
- Vendimi negativ i vlerësimit nga Ministria duhet të rezultojë në lëshimin e një njoftimi me shkrim, i cili, me përjashtim të arsyeve të sigurisë publike dhe kombëtar, duhet të përmbajë shpjegime të hollësishme të arsyeve të refuzimit me referenca të qarta ligjore dhe faktike;
- Fitimi i shtetësisë duhet të konsiderojë mirëqenien e fëmijëve si një grup veçanërisht i pambrojtur.

C.9.3 Bashkimi familjar

Shqipëria lejon bashkimin familjar të të gjithë migrantëve në kategoritë e vizave ose të qëndrimit në përputhje me Direktivën e BE-së mbi bashkimin familjar.

Ligji për të Huajt i jep të drejtën e ribashkimit bashkëshortëve të shtetasve shqiptarë dhe fëmijëve nën kujdestarinë e tyre, anëtarëve të familjes së imigrantëve të ligjshëm ose të refugjatëve. Autoriteti i kufirit dhe migracionit jep më pas leje qëndrimi.

Shtetasit e huaj të pajisur me leje qëndrimi mund të paraqesin një kërkesë për qëllim bashkimi familjar vetëm nëse plotësohen kërkesat e mëposhtme:

- Të kenë një marrëdhënie familjare / partner civil me pritësin (shqiptar ose i huaj që banon në Shqipëri);
- Të kenë pëlqimin e prindit tjetër, kur bashkimi familjar kërkohet nga njëri prind i të miturit/të miturve;

- Të kenë hyrë ose qëndruar në mënyrë të rregullt në Shqipëri;
- Të kenë strehimin e përshtatshëm në Shqipëri;
- Të kenë burime të mjaftueshme financiare;
- Të kenë sigurim shëndetësor të vlefshëm për periudhën që kërkohet leja e qëndrimit;
- Pasaporta / dokumenti i udhëtimit të jetë i vlefshëm të paktën 3 muaj pas skadimit të afatit të kërkuar të lejes së qëndrimit;
- Të mos përbëjnë kërcënim për shëndetin publik.³⁰⁷

Moduli D
PËRFSHIRJA SOCIALE
(RI)INTEGRIMI I MIGRANTËVE
DHE
PRAKTIKAT MË TË MIRA

Në vitet e fundit, emigracioni shqiptar është karakterizuar nga kthimi i migrantëve në vendin e tyre të origjinës. Profili i migrantëve shqiptarë të kthyer, kryesisht nga Italia dhe Greqia gjatë viteve 2013-2016 është analizuar për identifikimin e nevojave të riintegrit, të lidhura në pjesën më të madhe me shërbimet, të cilat mund të jenë shërbime specifike ose të përgjithshme të ofruara për shtetasit shqiptarë.³⁰⁸

Migrantët shqiptarë kthehen në vendin e tyre për arsye të mëposhtme:

- *kthimi i detyruar nga autoritetet e vendeve të migracionit.*
- *mosintegrimi në tregun e punës të vendeve të destinacionit.*
- *kthimi për arsye familjare ose psikologjike.*
- *kthimi i migrantëve pasi të kenë realizuar planet e tyre fillestare për "fillimin e një biznesi" ose "kursimin e parave të mjaftueshme".³⁰⁹*

Figura 15 Profilet e Migracionit, faktorët e kthimit për migrantët shqiptarë

Shtetasit shqiptarë kthehen në kuadër të **Marrëveshjes së Ripranimit KE-Shqipëri dhe marrëveshjeve dypalëshe të ripranimit** të nënshkruara mes Shqipërisë dhe vendeve të tjera, ose përmes formave të tjera të kthimit të detyruar bazuar në parimet e mëposhtme:

- Parandalimi i diskriminimit pozitiv për popullatën jo-imigrante, duke nënkuptuar që “mbështetja për riintegrimin” duhet të konsistojë kryesisht në përmirësimin e informacionit të vënë në dispozicion të shtetasve shqiptarë të kthyer për shërbimet ekzistuese sociale për të gjithë shtetasit shqiptarë sipas kuadrit ligjor shqiptar, në vend që atyre t’u ofrohen shërbime shtesë;
- Shërbime shtesë u ofrohen vetëm kategorive të caktuara të të kthyerve të përcaktuara me ligj (për shembull viktimat e trafikimit, të miturit e pashoqëruar, popullsia rome, migrantë shqiptarë me probleme ekonomike të tilla si të ardhurat e ulëta, papunësia, familjet me shumë pjesëtarë, familjarë në ngarkim), ose përmes projekteve / programeve të personalizuara të

hartuara dhe zbatuara nga vetë autoritetet shqiptare ose me mbështetjen e donatorëve të ndryshëm;

- Vullneti i lirë i të kthyerve për t'u përfshirë në informacionin publik dhe mekanizmin mbështetës të riintegritimit; (punësimi, aftësimi profesional, njohja e diplomave, trajnimi gjuhësor dhe orientimi);
- Përdorimi dhe përmirësimi i strukturave ekzistuese institucionale;
- Promovimi i shërbimeve publike duke nxitur komunikimin institucional dhe informacionin e vazhdueshëm të të kthyerve dhe mbarë popullsisë;
- Rritja e bashkëpunimit mes strukturave publike dhe shoqërisë civile për zhvillimin e iniciativave të ndryshme;
- Barazia gjinore dhe ndjeshmëria; trajtimi i barabartë i të kthyerve në aspektin e gjinisë dhe adresimi i nevojave gjithashtu në përputhje me specifikat gjinore.³¹⁰

Kuadri Institucionale i krijuar për të siguruar përfshirjen sociale efektive dhe në kohë dhe riintegrimin e shtetasve shqiptarë të kthyer përfshin:

Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale është përgjegjëse për:

- përfshirjen e kategorisë së shqiptarëve të kthyer që kanë probleme ekonomike të tilla si të ardhurat e ulëta, papunësia, familjet me shumë pjesëtarë, familjarë në ngarkim ;
- në grupin e veçantë të punëkërkuesve të papunë që përfitojnë nga programi i nxitjes së punësimit;
- identifikimin e nevojave ekzistuese për formimin profesional të shqiptarëve të kthyer;
- ofrimin e trajnimeve profesionale falas në drejtoritë rajonale të formimit profesional publik të shqiptarëve të kthyer që kanë probleme ekonomike të tilla si të ardhurat e ulëta, papunësia, familjet me shumë pjesëtarë, familjarë në ngarkim;
- krijimin dhe funksionimin e Sporteve të Migracionit në të gjitha Zyrat Vendore të Punësimit;
- koordinimin e punës për zbatimin e politikave në fushën e ri-integritimit të emigrantëve të kthyer;
- në bashkëpunim me Shërbimin Social Shtetëror dhe njësitë e qeverisjes vendore, përgjigjen ndaj nevojave për ofrimin e shërbimeve të kujdesit shoqëror, si dhe mbështetjen në plotësimin e kërkesës për ofrimin e ndihmës ekonomike për emigrantët e kthyer.

Sportelet e Migracionit, të krijuara fillimisht në vitin 2005 me mbështetjen e IOM, kanë funksionuar nën Shërbimin Kombëtar të Punësimit dhe janë krijuar në të gjitha Zyrat Vendore të Punësimit, si pjesë e rëndësishme e mekanizmit të mbështetjes për riintegrimin e migrantëve të kthyer. SM shërbejnë si pika kyçe kontakti në nivelin lokal për të mbledhur të dhëna të hollësishme për shqiptarët e kthyer që u drejtohen atyre vullnetarisht duke ofruar këto shërbime:

- intervistimi i shtetasve shqiptarë, të kthyer që u drejtohen sporteve vullnetarisht;
- dhënia e informacionit për shërbimet publike dhe private në përputhje me nevojat e identifikuar (kur është e përshtatshme);
- referimi të shërbimeve publike dhe private (kur është e nevojshme) si dhe projekte specifike të shoqërisë civile në përputhje me nevojat e tyre.

Ministria e Punëve të Jashtme: Shërbimi Konsullor Shqiptar në varësi të kësaj ministrie, në bashkëpunim me strukturat e Ministrisë së Brendshme, është përgjegjës për lëshimin e dokumenteve dhe lejeve për shtetasit shqiptarë të kthyer pavarësisht nga arsyeja e kthimit (leje kalimi).

Ministria e Punëve të Brendshme është një nga aktorët kryesorë të menaxhimit të migracionit për aspektet që lidhen me hyrjen, qëndrimin, tranzitin dhe daljen nga Republika e Shqipërisë, dhe veçanërisht për zbatimin e marrëveshjeve të ripranimit.

Ministria e Arsimit Rinisë dhe Sporteve duhet të sigurohet që shtetasit shqiptarë që jetojnë jashtë vendit të arsimohen në Shqipëri duke u ofruar atyre mundësinë e arsimit si dhe të pajisen me dokumentet e nevojshme në lidhje me arsimimin e tyre (p.sh. të sigurojë ekuivalentimin e diplomave të marra jashtë vendit dhe regjistrimin në sistemin arsimor shqiptar).

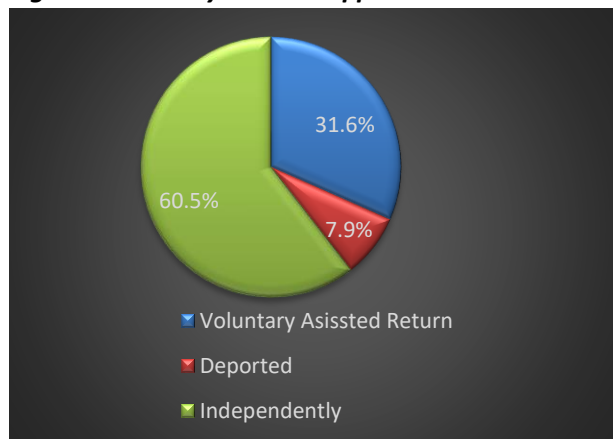
Ministria e Ekonomisë dhe Ministri i Shtetit për Diasporën sigurohen që shtetasit shqiptarë që jetojnë jashtë të investojnë në fushat me përparësi në vendin tonë në sektorë të përcaktuara nga qeveria / autoritetet kompetente. Dhoma e Tregtisë e Diasporës Shqiptare promovon investime përmes partneritetit publik-privat, ndërsa sektorët e konsideruar me potencial zhvillimi janë energjia e rinovueshme, turizmi, agroturizmi, bujqësia, transporti dhe logjistika, shërbimet e IT, etj. 324

Ministria e Financave përmes Drejtorisë së Përgjithshme të Doganave siguron zbatimin e dispozitave të Kodit Doganor në lidhje me përjashtimet nga detyrimet doganore për sendet personale dhe mjetet e punës të përdorura nga migrantët e kthyer që kanë filluar një biznes jashtë dhe duan ta vazhdojnë pas kthimit në Shqipëri.

Instituti i Sigurimeve Shoqërore, nën mbikëqyrjen e Ministrisë së Financave përmes skemave të tij mundëson sigurimin e pensionit vullnetar të emigrantëve në Shqipëri.

Ministria e Bujqësisë, zbaton skema mbështetëse në zonat rurale, përkatësisht për prodhimin e frutave, ullinjve, rrushit, mishit dhe qumështit; prodhimin, magazinimin dhe tregtimin duke ndërtuar ambiente ftohëse; prodhimin e produkteve bio; dhe ofron subvencionim me norma interesi për kredinë e që i jepet institucioneve agro-përpunuese. Përfitues të këtyre skemave mbështetëse janë edhe të kthyerit që jetojnë në zonat rurale.

Figura 16 Të Kthyerit në Shqipëri 2019³¹¹

Dy dekada pas migracionit masiv të shtetasve të tij në vendet e Evropës Perëndimore, flukset migratore nga Shqipëria janë ulur për shkak të rritjes së stabilitetit dhe progresit ekonomik në vend. Nisur nga natyrën qarkulluese e migracionit nga Shqipëria dhe efekti i liberalizimit të vizave në lëvizjen e shtetasve shqiptarë në zonën Shengen të BE-së që nga dhjetori 2010, prirja për të migruar dhe, për pasojë, për t'u kthyer mbetet e konsiderueshme. Prandaj kërkohen kapacitete të fuqishme

kombëtare në përgatitjen për sfidat e ardhshme të lëvizjes së punës që lidhen gjithashtu me kthimin dhe ri-integrimin e migrantëve.³¹²

Migracioni i kthimit mund të kontribuojë në zhvillimin e vendit të origjinës në dy mënyra themelore: **së pari**, ndikimi ekonomik i kapitalit financiar që hyn në vend (remitanca dhe kursime), dhe **së dyti**, transferimi i kapitalit njerëzor (aftësitë dhe përvoja profesionale e fituar jashtë vendit). Remitancat dhe kursimet mund të orientohen drejt konsumit, blerjes së tokës ose pronës ose investimeve produktive. Ndikimi i migracionit të kthimit në vendin e origjinës është subjekt i disa faktorëve, siç janë:

- numri i njerëzve që kthehen dhe momenti kur ndodh kthimi;
- kohëzgjatja e qëndrimit në vendin pritës;
- vendi ku vendosen të kthyerit;
- klasa shoqërore, profesioni dhe arsimit të kthyerve, dhe
- shkalla në të cilën është organizuar vala e kthimit dhe të kthyerit mbështeten në lidhje me riintegrimin e tyre.³¹³

Migracioni i kthimit në Shqipëri prek migrantët afatgjatë (nëse ata shpesh kthehen për shkak të krizës ekonomike në vendin pritës), azilkërkuesit (nëse kthehen vetë ose janë kthyer përsëri pas refuzimit të kërkesave) si dhe migrantët stinorë. Migrantët afatgjatë janë të gatshëm të investojnë kursimet e tyre për pasuri të patundshme ose në sektorin e biznesit.³¹⁴

Kutia 46. Karakteristikat e të kthyerve shqiptarë në vitin 2018

• Mosha: Grupmosha 25-34 qëndron në pozicionin më të lartë me 135 të kthyer të regjistruar ose 41.7% të

numri të përgjithshëm, e ndjekur nga grupmosha 35-45 me 76 emigrantë të regjistruar të kthyer ose 23.5% të numrit të përgjithshëm. Mbi 45 vjeç përbëjnë 19.1% të migrantëve të kthyer, ndërsa grupmosha 15-24 vjeç përfaqëson 15.7% të të kthyerve.

• Vendi i emigracionit: Shumica e të kthyerve vijnë nga Shtetet Anëtare të BE-së me 52.5% të numrit të përgjithshëm, ndjekur nga të kthyerit nga Italia, 19.1%; Greqia 17.3%, dhe vendet jo të BE-së 11.1%.

• Arsyet e kthimit: Papunësia: 128 emigrantë të kthyer ose 39.5%; Mungesa e dokumentacionit: 128 migrantë të kthyer ose 39.5%; Arsye të tjera: 68 migrantë të kthyer ose 21%.

• Mbështetje për riintegrim: 55.6% e të kthyerve këshillohen për mundësi punësimi, 43.8% orientohen në kurset e formimit profesional, 16.4% mbështeten me ndihmë monetare të ndryshme dhe 12.7% të të kthyerve u jepet informacion dhe referohen në shërbimet shëndetësore; 17.3% mbështeten për të hapur një biznes, ndërsa 13.3% u ofrohen shërbime të tjera.

Ka disa programe dhe politika zyrtare shtetërore të përqendruara në tërheqjen dhe integrimin e shtetasve që kanë migruar nga Shqipëria. Masa të tilla parashikohen në Strategjinë Kombëtare për Punësimin dhe Aftësitë 2014-2020 dhe Ligjin nr. 10389/2011. Masat janë:

- përfshirja e kategorisë së shqiptarëve të kthyer që kanë probleme ekonomike në grupin e veçantë të punëkërkuesve të papunë që përfitojnë nga programi i nxitjes së punësimit;
- identifikimi i nevojave ekzistuese për formimin profesional të shqiptarëve të kthyer me probleme ekonomike dhe ofrimi i trajnimit falas në drejtoritë rajonale të formimit profesional shtetëror;
- ofrimi i shërbimeve të kujdesit social; dhe
- ofrimi i mbështetjes për plotësimin e kërkesave për marrjen e ndihmës ekonomike.³¹⁵

D.1. Të drejtat në zbatim dhe praktikat më të mira në përfshirjen sociale dhe (ri)integrimin e migrantëve

Riintegrimi është një aspekt themelor edhe pse sfidues në migracionin e kthimit. Krijimi i mundësisë për migrantët që të rivendosen në shoqërinë e vendit të tyre të origjinës dhe fuqizimi i tyre për të marrë pjesë përsëri në jetën shoqërore, kulturore, ekonomike dhe politike duhet të jetë qëllimi i ndihmës për riintegrim në mënyrë që kthimi të jetë i suksesshëm. Ka një mirëkuptim në rritje midis palëve të interesuara që procesi i riintegritit duhet të mbështetet në mënyrë që të jetë i suksesshëm.³¹⁶

Programet e suksesshme të riintegritit duhet të jenë **të qëndrueshme, të matshme, të ekuilibruara, të individualizuara, plotësuese dhe novatore.**³¹⁷ Ndiham për riintegrimin mund të variojë nga grantet e kufizuara, të njëhershme të rivendosjes në nivelin mikro, te një sërë masash të ndihmës ekonomike dhe sociale, përfshirë ato për komunitetin dhe të ndihmës së individualizuar për migrantët e pambrojtur. Migrantëve duhet t'u ofrohet ndihma drejtpërdrejt dhe në formën e ndihmës institucionale në nivelin makro për komunitetet e kthimit në vendin e origjinës. Synimi i komuniteteve në vendet e kthimit mund të përfshijë ndihmë afatgjatë, strukturore dhe zhvillimore.³¹⁸

Në Shqipëri, sistemi i referimit pas kthimit është krijuar në një mënyrë që siguron që shtetasit shqiptarë të kthyer të gëzojnë përfshirje dhe ri-integrim dinjitoz kulturor, ekonomik dhe social:

- *Shërbimi Social Kombëtar për ndihmë psiko-sociale;*
- *Qendrat shtetërore të formimit profesional;*
- *Institucionet arsimore për shkollimin e fëmijëve ose ekuivalentimin e diplomave;*
- *Administrata e bashkive për nevojat për strehim;*
- *Institucionet përkatëse të kujdesit shëndetësor për të ndjekur procedurat për të përfituar shërbime të kujdesit shëndetësor;*
- *Institucionet e promovimit të biznesit (Dhomat e Tregtisë, sistemi bankar) në rast se migrantët dëshirojnë të investojnë në Shqipëri;*
- *Strukturat përkatëse të MBUMK në rastin e të kthyerve nga zonat rurale që do të përfitojnë nga skemat e subvencioneve bujqësore;*
- *Programet e shoqërisë civile për riintegrimin e të kthyerve që janë aktive në zonën ku vepron Sporteli i Migracionit.*³¹⁹

Kutia 47. Praktika më e mirë Programi i Kthimit të Trurit³²⁰

Programi i Kthimit të Trurit 2006 -2011 u përpoq të ndryshonte "rrjedhjen e trurit" të Shqipërisë dhe mbështeti Qeverinë në përgatitjen e një kuadri politikash për të adresuar çështjen. Ky program ka mbështetur krijimin e një kuadri politik dhe ka vënë në dispozicion një bazë elektronike të të dhënave që lidh kërkesën e institucioneve akademike, administratës publike dhe sektorit privat me ekspertizën e ofruar nga jashtë. Për më tepër, gjatë viteve 2008 - 2011, programi ka mbështetur me paketa financiare të ri-integritit 138 individë që janë kthyer në Shqipëri ose përgjithmonë ose përkohësisht si profesorë vizitorë. Një bazë të dhënash në internet u krijua për të përputhur kërkesat e institucioneve akademike të Shqipërisë, administratës publike dhe sektorit privat me ekspertizën e ofruar nga anëtarët shqiptarë të diasporës. Ndryshime u bënë në aktet nënligjore që rregullojnë punësimin në Administratën Publike që favorizojnë të kthyerit si financiarisht me

shpërblime për diplomat e marra jashtë vendit ashtu edhe sa i përket provimeve të pranimit të DAP. Ai mbështeti krijimin e 400 pozicioneve të reja të punës në institucionet e arsimit të lartë, duke mundësuar kështu kthime cilësore nga individë dhe duke e ndaluar procesin e rrjedhjes së trurit.

Promovimi i kthimit të migrantëve të kualifikuar mbetet një nga objektivat strategjike. Strategjia e Diasporës synon të vlerësojë ofertën dhe kërkesën për staf të kualifikuar në tregun shqiptar të punës dhe **të vendosë kontakte midis emigrantëve dhe ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në Shqipëri** duke krijuar një bazë të të dhënave elektronike të ndërmarrjeve dhe CV-ve të migrantëve të kualifikuar. Si një masë specifike parashikon rivlerësimin e shqyrtimit të kushtit të kthimit në Shqipëri (për një periudhë jo më pak se një vit) për të gjithë **studentët** që marrin bursa për të studiuar jashtë vendit në kuadrin e programeve arsimore të donatorëve të ndryshëm për Shqipërinë.³²¹

Kutia 48. Praktika më e mirë për ndihmën e individualizuar për të kthyerit³²²

Në Kosovë ndihma e dhënë individualisht për të kthyerit çoi në rritjen e mundësive të punësimit për banorët e vendit. Gjatë gjithë kohëzgjatjes së programit KVAR të IOM Austri në Kosovë, 33.95% e të kthyerve të asistuar ngritën një biznes formal ose joformal në vendet e tyre të origjinës. Masa të tjera të riintegrit të zgjedhura nga përfituesit ishin subvencionet e punësimit deri në gjashtë muaj dhe ofrimi i akomodimit të përkohshëm dhënë përveç grantit për fillimin e biznesit në rreth 7% të rasteve.

D.1.1. Punësimi³²³

Integrimi do të përmirësohet atje ku migrantët e kthyer të jenë në gjendje të kenë akses në klasat e përshtatshme të gjuhës dhe mundësi të tjera trajnimi dhe arsimimi për t'i pajisur ata që të hyjnë në tregun e punës, të angazhohen në mënyrë aktive me komunitetin lokal dhe të marrin në mënyrë efektive shërbime të tjera sociale. Mbështetja për të hyrë në tregun e punës dhe/ose për të ruajtur dhe përparuar në punësimin e tyre është gjithashtu një çështje kryesore.³²⁴

Shpjegoni që **Drejtoria Rajonale e Shërbimit Kombëtar të Punësimit Tiranë** identifikon dhe mbledh informacion në lidhje me emigrantët e kthyer bazuar në vetëdeklarimin e individëve që i drejtohen **Zyrave të Punës**. Këto zyra janë përgjegjëse për ndërmjetësimin për të gjetur vende pune për individët që u drejtohen atyre si dhe për ofrimin e kurseve profesionale në rastet kur kjo gjykohet e nevojshme. Në listën e faktorëve që i japin përparësi aplikimit nga një individ, ndër të tjera (nëse është kryefamiljare femër, nënë me shumë fëmijë, familje me shumë anëtarë, i/e sapodiplomuar, etj.), është edhe fakti nëse individ i ka qenë imigrant.³²⁵

Kutia 49. Praktika më e mirë për riintegrimin social

Një program tjetër për të siguruar riintegrimin social të të kthyerve nga migracioni është krijimi i ndërmarrjeve sociale (SE), d.m.th. një operator në ekonominë sociale objektivi kryesor i të cilit është të ketë ndikim social në vend të fitimit për pronarët ose aksionarët e tyre. Ai funksionon duke ofruar mallra dhe shërbime për tregun në një mënyrë sipërmarrëse dhe novatore dhe përdor fitimet e saj kryesisht për të arritur qëllimin e tij shoqëror. Miratimi i ligjit nr. 65/2016 "Për ndërmarrjet sociale në Republikën e Shqipërisë" dhe aktet nënligjore (VKM nr.56 / 2018) kanë përcaktuar më së miri qëllimin e krijimit dhe funksionimit të tyre; rregullojnë integrimin dhe riintegrimin e personave të

përrjashtuar nga tregu i punës, ku një nga kategoritë e grupeve të personave në disfavor janë punëtorët migrantë që janë zhvendosur ose janë kthyer në vend.³²⁶ Tri çështjet më të adresuara nga ndërmarrjet sociale pjesë e kampionit janë: punësimi i grupeve të marginalizuara (62%), fuqizimi ekonomik (50%) dhe mbrojtja sociale e grupeve të marginalizuara (33%). Tre grupet më të shpeshta të përfituesve që u shërbejnë ndërmarrjet sociale janë: të papunët (74%), të rinjtë (74%) dhe të varfrit (69%). Ndërmarrjet sociale pretendojnë se kanë integruar gra dhe të rinj të papunë ose ata që jetojnë në zona rurale me mundësi të pakta, komunitetin rom dhe egjiptian, persona me aftësi të kufizuar fizike ose mendore, viktimat e trafikimit dhe dhunës në familje, të kthyer dhe ish të burgosur. Industritë kryesore në të cilat vepronë ndërmarrjet sociale të anketuara janë: hoteleria / shërbimit ushqimor (21%); e ndjekur nga prodhimi (21%); shërbime sociale, kujdesi shëndetësor dhe shërbime arsimore (18%).³²⁷

Për shumicën e profesioneve, Shqipëria ka një sistem akreditimi që njeh diplomat dhe kualifikimet të huaja. **Ligji Nr. 10247/2010 për Kornizën Shqiptare të Kualifikimeve (KSHK) dhe Listën Kombëtare të Profesioneve bazuar në Standardin Ndërkombëtar të Klasifikimit të Profesioneve (ISCO 2008)** i rregullon këto çështje.³²⁸

D.1.2. Strehimi

Çdokush ka të drejtën për një standard të përshtatshëm jetese, *d.m.th.* ushqim të mjaftueshëm, veshje, strehim dhe kushtet e nevojshme të kujdesit mjekësor dhe shëndetësor kur kërkohet. Ai përfshin të drejtën për strehim të duhur, si një parakusht për dinjitetin e njeriut.³²⁹

Në Shqipëri, programet e strehimit social janë të ndërthurura me programet e tjera të shërbimeve sociale, kryesisht ato të punësimit, arsimit dhe kujdesit shëndetësor.

Kuadri institucional përfshin Ministrinë e Financave dhe çdo NJQV, të cilat janë autoritetet përgjegjëse për të zbatuar Ligjin "Për Strehimin Social". Ky i fundit rregullon ndër të tjera, kriteret, kushtet dhe procedurat për të siguruar *strehimin, subvencionimin e qirasë ose strehimin e përkohshëm, mes kategorive të tjera të pambrojtura*, migrantëve shqiptarë të kthyer, viktimave të trafikimit ose VMT, shtetasve të huaj me një qëndrim të rregullt në Shqipëri dhe që kanë përfituar nga organet kompetente statusin e "Punëtorit migrant" dhe / ose "azilkërkuesit".

Bashkia shpërndan programe të strehimit social për qytetarët si:

- Strehim social për qira;
- Qira e ulët;
- Bonus strehimi;
- Pajisje e tokës me infrastrukturën e nevojshme si kur është pronë private ashtu edhe kur është pronë publike.

Procedurat e strehimit kryhen nga administratorët socialë të Njësive të Qeverisjes Vendore, të cilët verifikojnë kushtet ekonomike dhe financiare të familjes ose të çdo aplikanti, bazuar në një sistem pikëzimi të bazuar ndër të tjera në nivelin e të ardhurave të parashikuara nga programi specifik shoqëror.³³⁰ Vendimi ankimohet te Kryetari i Bashkisë.³³¹

D.1.3. Shkollimi

Përpyekjet e Shqipërisë për të integruar migrantët në sistemet e tyre të arsimit dhe trajnimit - nga arsimi dhe kujdesi në fëmijërinë e hershme deri te arsimi i lartë – janë në vazhdimësi.

Ministria e Arsimit dhe Sportit (MAS) ka marrë masa për të siguruar regjistrimin dhe trajtimin e studentëve që kthehen nga emigracioni:

- për të regjistruar dhe trajtuar me përparësi studentët e kthyer, duke lehtësuar integrimin e tyre në shkollë dhe komunitet;
- për të hartuar një plan të veçantë veprimi nga njësi e shërbimit psiko-social në DRA / ZA për ofrimin e shërbimeve që ndihmon zhvillimin arsimor, social dhe personal të studentëve që kthehen nga emigracioni.;
- për të ofruar kurse falas në gjuhën shqipe për studentët që kthehen nga emigracioni;
- për të ofruar trajtim të përshtatur për studentët e regjistruar në institucionet arsimore për të përmbushur detyrimet e kurrikulës gjatë periudhës së mungesës së tyre.

MASH ka nxjerrë një udhëzues specifik për ekzekutim nga institucionet e varësisë që të merren masa për regjistrimin me përparësi në kopshtet dhe shkollat e këtij grupi të popullsisë dhe të ndiqen rastet përmes planeve individuale të mësimin. Broshura informuese me detaje mbi procesin që duhet ndjekur për të regjistruar fëmijët në shkollë shpërndahen në secilën pikë kufitare. Udhëzimet i dërgohen çdo shkollë për zbatim.³³² Masat e tjera përfshijnë:

- plani individual i mësimin, orë shtesë pas orëve të rregullta për të ndihmuar studentët e kthyer që të mbushin boshllëqet e krijuara nga braktisja së shkollës për një periudhë kohe;
- shërbimi psikologjik për fëmijët e kthyer.

Të kthyerit e moshës shkollorë trajtohen me përparësi dhe ndihmohen për përfshirje në sistemin arsimor. Në secilën fazë të vitit shkollor, zyrtarë vendore të arsimit parauniversitar (ZVAP) bëjnë unifikimin e dokumenteve shkollorë që sjellin me vete dhe i regjistrojnë ata në shkollë. Kur është e nevojshme, ata gjithashtu mbështeten nga një program individual për gjuhën shqipe dhe për lëndët e veçanta.

Kutia 50. Praktika më e mirë për integrimin e migrantëve në të gjitha fushat e arsimit dhe trajnimit³³³

Në Shqipëri, të kthyerit e moshës shkollorë trajtohen me përparësi dhe ndihmohen për përfshirje në sistemin arsimor. Në secilën fazë të vitit shkollor, zyrtarë vendore të arsimit parauniversitar (ZVAP) bëjnë unifikimin e dokumenteve shkollorë që sjellin me vete dhe i regjistrojnë ata në shkollë. Kur është e nevojshme, ata gjithashtu mbështeten nga një program individual për gjuhën shqipe dhe për lëndët e veçanta në varësi të nivelit të arsimit, ose kohës së pezullimit të procesit mësimor në vendin pritës. Që nga viti 2010, broshura informuese mbi shkollimin e shtetasve shqiptarë të kthyer nga emigracioni shpërndahen në pikat e kalimit të kufirit.

D.1.4. Mbrojtja sociale dhe shëndetësore³³⁴

Sistemet e sigurimeve shoqërore mund të përfshijnë një gamë të gjerë përfitimesh të kujdesit shëndetësor, sidomos kujdesin parësor dhe dytësor, kujdesin parandalues, shërbimet e lindjeve,

trajtimin dentar, ilaçet dhe pajisjet mjekësore. Në Shqipëri, fondi i sigurimeve shoqërore të shtetit përfshin katër përbërës:

- ndihma ekonomike e shtetit;
- përfitimet e pensionit;
- asistencën e papunësisë; dhe
- pagesat e aftësisë së kufizuar.

Ligji Nr. 121/2016 "Për shërbimet e kujdesit shoqëror" e shtrin ndihmën e ofruar si për shtetasit shqiptarë ashtu edhe për ata të huaj, përtej ndihmës me para në dorë të dhënë në të kaluarën: Në veçanti, ky ligj parashikon një sërë shërbimesh të reja, përfshirë: shërbimet para-sociale; shërbime në qendrat e komunitetit; shërbime rezidenciale (përfshirë strehëzat); shërbimet sociale në situata emergjente; kujdes alternativ për fëmijët pa kujdes prindëror; këshillim online dhe telefonik dhe shërbime të tjera të specializuara. Ligji përmend midis përfituesve të shërbimeve të mësipërme shtetas të huaj, persona pa shtetësi dhe refugjatë ose përfitues të mbrojtjes plotësuese.³³⁵

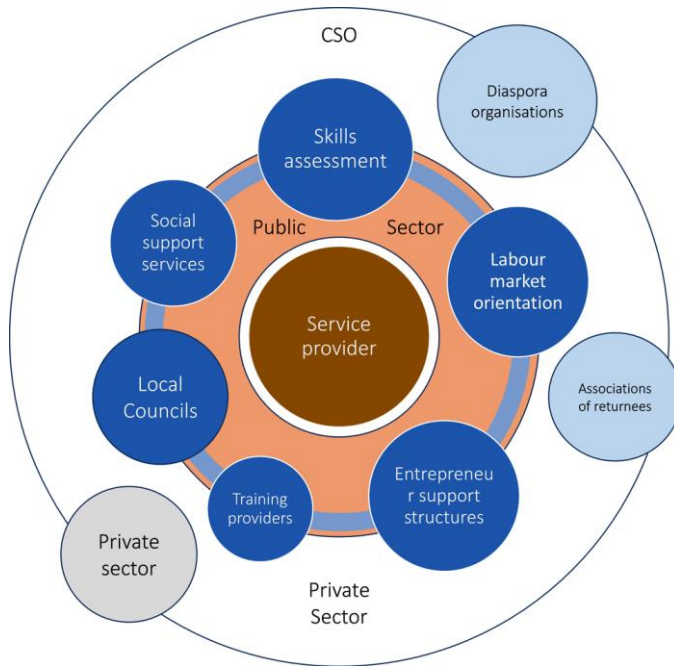
Disa marrëveshje janë lidhur me vende të tjera për mbrojtjen sociale, të cilat garantojnë mbartjen e pensioneve së bashku me përfitimet e tjera të sigurimeve shoqërore. Ndërsa numri i marrëveshjeve të lidhura është rritur ndjeshëm kohët e fundit, nevoja për të ndërmarrë negociata për nënshkrimin e marrëveshjeve dypalëshe për mbrojtjen sociale me vendet kryesore pritëse është paraqitur në mënyrë të qartë në Planin e Veprimit për Diasporën, ku ato u konsideruan thelbësore për transferimin efektiv të përfitimeve të sigurimeve shoqërore për shqiptarët e kthyer.

MSHSP ka përgatitur fletëpalosje që përmbajnë informacion mbi procedurat dhe dokumentet që duhet të sigurohen nga shtetasit shqiptarë të kthyer nga jashtë në mënyrë që ata të mund të riintegrohen në skemën e sigurimeve shëndetësore dhe të përfitojnë nga shërbimet shëndetësore. Ky informacion publikohet edhe në faqen zyrtare të MSH. Shërbimet e mbështetjes psiko-sociale dhe të shëndetit mendor u krijuan në Drejtorinë Rajonale të Shëndetit Publik (DRSHP) dhe në Autoritetin Rajonal të Shëndetit (ASHR) Tiranë, duke ofruar shërbime për migrantët e kthyer në përputhje me nevojat e tyre. Migrantëve të kthyer u ofrohen shërbime shëndetësore njësoj si ato që ofrohen për pjesën tjetër të popullatës siç janë regjistrimi pranë një mjeku të familjes, sigurimi i "kartës së shëndetit" dhe kontrolli i skemës së vaksinimit. Ofrimi i këtyre shërbimeve vazhdon në të njëjtën mënyrë si para emigracionit (falas ose me pagesë në varësi të pagesës për sigurimin shëndetësor nga ana e tyre). Për sa i përket mbulimit të sigurimeve shëndetësore, kjo lidhet kryesisht me statusin e punësimit të individit. Në rastet kur individit është i punësuar, sigurimi shëndetësor paguhet gjithashtu rregullisht në përputhje me ligjin në fuqi.³³⁶

D.2. Roli i organizatave ndërkombëtare, OJQ-ve dhe sektorit privat - Partneritetet

Partneritetet me sektorin privat dhe organizatat e shoqërisë civile për mbështetjen e zbatimit të politikave dhe sigurimin e fondeve të donatorëve për të qeverisur migracionin mbeten thelbësore. Progresi në këtë fushë është gjithashtu i një rëndësie themelore kur bëhet fjalë për ta bërë qeverisjen e migracionit më transparente dhe më të aftë për t'iu përgjigjur emergjencave në një mënyrë fleksibël.

Figura 17 Riintegrimi i Qëndrueshëm i Migrantëve të Kthyer³³⁷

Politikat e qëndrueshme dhe të drejta të migracionit janë zhvilluar në partneritetet me një larmi të gjerë të palëve të interesuara, si kombëtare ashtu edhe ndërkombëtare. Mësimet e nxjerra nga përpjekjet e mëparshme tregojnë nevojën për forcimin e mëtejshëm të pronësisë institucionale mbi qeverisjen e migracionit përmes mësimnxënies së vazhdueshme, ndarjes së praktikave më të mira, përfshirjes aktive në hartimin dhe zbatimin e politikave të migracionit dhe veprimeve programatike, avancimin e kuadrit ligjor në fushën e migracionit, pjesëmarrjen e rregullt në forumet ndërkombëtare në fushën e migracionit dhe monitorimin dhe vlerësimin e vazhdueshëm të progresit të

arritur.

Roli i strukturave të qeverisjes vendore në zbatimin e politikave dhe legjislacionit për migracionin dhe në ofrimin e shërbimeve për kategoritë e ndryshme të migrantëve mbetet vendimtar, prandaj,

Në nivelin kombëtar, bashkëpunimi i ngushtë mes institucioneve shtetërore dhe aktorëve të shoqërisë civile ka qenë thelbësor për hartimin e politikave gjithëpërfshirëse në aspekte të ndryshme të migracionit, të tilla si Strategjia Kombëtare kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore dhe Plani i Veprimit 2018-2020, përmes Koalicionit Kombëtar të Strehëzave AntiTrafik (Organizata Jo Fitimprurëse) dhe Strategjia Kombëtare e Diasporës 2018-2024.

nevojitet një rishikim i vazhdueshëm dhe gjithëpërfshirës i rolit të tyre. Mekanizmat e efektshëm të koordinimit ndërmjet qeverisjes qendrore dhe vendore për menaxhimin e migracionit dhe fondet e mjaftueshme në dispozicion për t'iu përshtatur përparësive mbeten parakushti themelor. Për të maksimizuar ndikimin e këtyre politikave në popullatën në përgjithësi, institucionet qeveritare duhet të identifikojnë mënyra

për të forcuar dhe **formalizuar bashkëpunimin me komunitetet e migrantëve, me sektorin privat dhe shoqërinë civile në të dy vendet e origjinës dhe destinacionit. IOM dhe / ose qeveria shqiptare janë konsultuar me migrantët gjatë procesit të përgatitjes së Strategjisë kombëtare për Migracionin, Planit të Veprimit për Remitancat, Strategjisë së Diasporës, etj.**

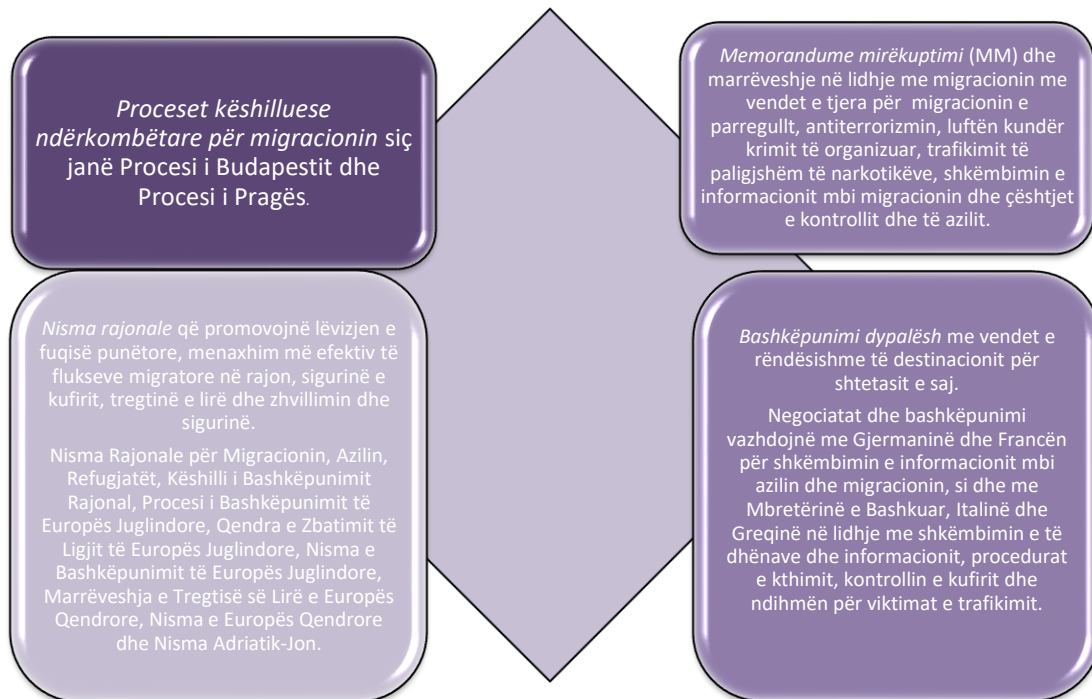
Aktorët e sektorit privat marrin pesë role në lidhje me ciklin e migracionit:

- Aktorët e sektorit privat ofrojnë mallra dhe shërbime për refugjatët dhe migrantët;
- Aktorët e sektorit privat ofrojnë shërbime për shtetet në mbështetje të qeverisjes së migracionit dhe, në disa raste, veprojnë në emër të qeverisë;
- Sektori privat vepron si punëdhënës dhe është i angazhuar në krijimin e vendeve të punës për refugjatët dhe migrantët, si dhe për migrantët e ardhshëm dhe shoqëritë pritëse të migrantëve;
- Sektori privat është i angazhuar në lobim për të ndikuar në politikat dhe legjislacionin e migracionit dhe kështu kontribuon në formësimin e rregullimit të lëvizshmërisë;
- Sektori privat gjithashtu vepron si konsumator ose blerës i mallrave dhe shërbimeve të ofruara ose të prodhuara nga migrantët.³³⁸

Në Shqipëri, sektori privat ka vepruar si sponsor për shërbimet ndaj migrantëve (sidomos viktimave të trafikimit), për ngritjen e bizneseve. Sektori privat në partneritet me agjencitë shtetërore vazhdon të mbështesë përmirësimin dhe ndryshimin e jetesës së migrantëve të kthyer dhe të rinjve të marginalizuar në Shqipëri. Një shembull i tillë është bashkëpunimi mes sektorit privat dhe Agjencisë Kombëtare të Shërbimeve të Punësimit dhe Qendrës së Formimit Profesional, të cilat po zbatojnë së bashku "Coaching for Employment and Reintegration (C4ER)", një projekt që vazhdon punën e tij në ndryshimin e jetesës së migrantëve të kthyer dhe të rinjve të marginalizuar në Shqipëri. Në fazën e dytë (2020-2021), projekti do të përqendrohet ekskluzivisht në partneritetin me njësitë e sektorit privat për të zbatuar qasjen Coaching in Business dhe për të ofruar zgjidhje sistemike për njohjen e mësimave paraprake.³³⁹

Në nivelin ndërkombëtar, Shqipëria merr pjesë në disa nisma si edhe në nisma rajonale që promovojnë lëvizjen e fuqisë punëtore, menaxhim më efektiv të flukseve migratore në rajon, sigurinë e kufirit, tregtinë e lirë dhe zhvillimin dhe sigurinë.

Figura 18 Pozicioni i Shqipërisë në partneritete dhe bashkëpunim ndërkombëtar

Partneriteti me **organizata ndërkombëtare mbetet kyç për hartimin dhe zbatimin e suksesshëm të politikave dhe strategjive.**

➤ **IOM** është një nga partnerët strategjikë të Qeverisë së Shqipërisë për zbatimin e qeverisjes së mirë të migracionit, me një kontribut të zgjeruar në hartimin dhe zbatimin e politikave të migracionit, përmirësimin e legjislacionit, si dhe forcimin e kapaciteteve të institucioneve shqiptare. Ai mbështet pjesëmarrjen aktive të shoqërisë civile dhe sektorit privat në iniciativën për migracionin. Gjithashtu, IOM lehtëson dialogun rajonal dhe ndërkombëtar për çështjet e migracionit.

➤ **UNHCR** angazhohet në çështje të migracionit që prekin refugjatët dhe kategori të tjera, përfshirë azilkërkuesit, personat e shpërngulur brenda territorit dhe personat pa shtetësi. Organizata ka luajtur një rol thelbësor në avancimin e legjislacionit për azilin në vend dhe në adresimin e sfidave institucionale në lidhje me azilin dhe garantimin e mbrojtjes ndërkombëtare për njerëzit në nevojë.

➤ **Organizata Ndërkombëtare e Punës (ILO)** është një organizatë kryesuese në fushën e migracionit për motive punësimi dhe mbrojtjes së punëtorëve migrantë. Në kontekstin shqiptar, organizata luan një rol të rëndësishëm në hartimin e politikave të punësimit, përfshirë ato të punësimit jashtë vendit ose për migrantët e kthyer.

➤ **Programi i Zhvillimit i Kombeve të Bashkuara (UNDP)**, i cili ndihmon qeverinë shqiptare në adresimin e nevojave të tregut të punës në Shqipëri (rritja e aftësive të punëkërkuesve të papunë, përfshirë popullsinë e marginalizuar, mbështetja për sipërmarrësit e rinj, etj.)

➤ **Fondi i Kombeve të Bashkuara për Fëmijët**, i njohur gjithashtu si UNICEF (Fondi i Emergjencës i Kombeve të Bashkuara për Fëmijët), ndihmon në forcimin e kapaciteteve vendore për adresimin e sfidave në lidhje me migracionin, shfrytëzimin dhe trafikimin e të miturve dhe ofrimin e mbrojtjes së duhur dhe afatgjatë.

➤ **Agjencia Gjermane për Bashkëpunim Ndërkombëtar (GIZ)** mbështet një sërë programesh që synojnë adresimin e sfidave të migracionit. Kështu, GIZ është pala kontraktuese me Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë për marrëveshjen e zbatimit, ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë, dhe Agjencisë Gjermane për Bashkëpunim Ndërkombëtar (GIZ), për projektin "Këshilla për migracionin në Shqipëri" (ligji i ratifikimit nr. 59/2018).

Objektivi i projektit "Këshillimi i Migracionit" është lufta kundër migracionit të parregullt, që ofron informacion mbi rrugët e migracionit të rregullt për punë dhe në lidhje me arsimin dhe formimin profesional, si dhe perspektivat e tregut të punës në Gjermani dhe Shqipëri.

Partneritetet me OJQ/OSHC: Në Shqipëri ka një numër organizatash që kryejnë veprimtarinë e tyre jofitimprurëse në favor të kategorive të ndryshme të migrantëve. Lista e mëposhtme nuk është shteruese, por paraqet disa nga ato që janë veçanërisht aktivë në riintegrimin e migrantëve të kthyer, përfshirë riintegrimin e kategorive të migrantëve në nevojë.

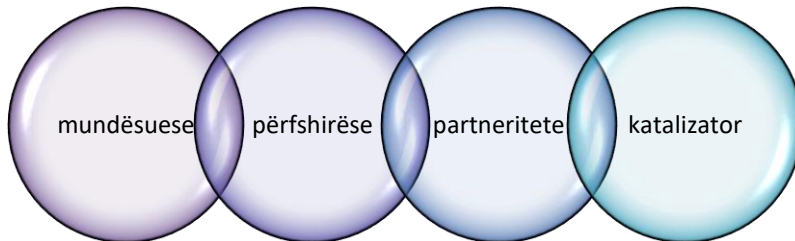
- ❖ **Terre des hommes** është një organizatë për mbrojtjen e fëmijëve që zbaton një sërë programesh të synuara duke krijuar një sistem të qëndrueshëm për mbrojtjen e fëmijëve nga trafikimi dhe shfrytëzimi. Organizata është gjithashtu aktive në identifikimin dhe zbatimin e praktikave më të mira për riintegrimin e shtetasve shqiptarë të kthyer nga migracioni.
- ❖ **World Vision** është një organizatë e zhvillimit të komunitetit, që punon në 220 komunitete në nevojë dhe ndihmon rreth 30 mijë fëmijë në 13 bashki të vendit, për të siguruar drejtësi sociale, mundësi zhvillimi ekonomik për fëmijët dhe të rinjtë në nevojë. Organizata ndihmon në riintegrimin e shtetasve shqiptarë të kthyerve përmes mbështetjes së biznesit të vogël për të kthyerit ose ndërhyrjeve sociale në komunitetet ku vendosen të kthyerit.
- ❖ **"Të ndryshëm dhe të barabartë"** është një organizatë vendore misioni i së cilës është riintegrimi i suksesshëm në shoqëri i viktimave të trafikimit, shfrytëzimit dhe dhunës. Për të mundësuar riintegrim të qëndrueshëm dhe afatgjatë, organizata ka krijuar modele shumë të suksesshme të bizneseve sociale që angazhojnë në mënyrë aktive viktimat (të mundshme) të trafikimit. Kjo organizatë është pjesë e Koalicionit Kombëtar të Strehëzave Antitrafik, i cili përfshin gjithashtu organizata të tjera si qendra psiko-sociale "Vatra", shoqata "Tjetër vizion", si dhe dy qendra pritjeje për viktimat e trafikimit në Tiranë dhe Gjirokastrë.
- ❖ **Qendra për Studime Sociale dhe Ekonomike** përfaqëson një organizatë vendore aktive në fushën e kërkimit shkencor mbi migracionin. Ajo numëron dhjetëra artikuj dhe vëzhgime mbi aspekte të ndryshme të migracionit shqiptar.
- ❖ **OSHC-të e tjera janë Shërbimet për Refugjatët dhe Migrantët në Shqipëri, CARITAS Shqipëri, Shoqata e Ndhmës Juridike Falas në Tiranë, Instituti i Kulturës Romane në Shqipëri, Komiteti Shqiptar i Helsinkit, etj.**

Kutia 51. Qasje e përmirësuar dhe e integruar në lidhje me Informacionin mbi kthimin dhe riintegrimin në vendet e origjinës

Përdorimi i një platforme online për të kthyerit e mundshëm që të marrin informacion nga vendi i origjinës që t'u japë të kthyerve të mundshëm informacion thelbësorë për kushtet dhe perspektivat në vendet e tyre përkatëse të origjinës. Faqja e internetit e IRRiCO ofron informacion mbi mundësitë e kthimit dhe riintegrimin në 20 vendet e origjinës.

D.3. Angazhimi i diasporës në zhvillim

"Mundësimi, angazhimi dhe fuqizimi i Diasporës Shqiptare, si agjent për zhvillimin, është qëllimi kryesor për menaxhimin në mënyrë efektive të ciklit të migracionit në Shqipëri." Roli i Diasporës në nxitjen e zhvillimit socio-ekonomik kërkon që gjithnjë e më shumë të njihen katër role:³⁴⁰

lindur jashtë kufijve të Shqipërisë, mban lidhje gjuhësore, kulturore dhe tradicionale vazhdimisht dhe që dëshiron të mbajë lidhje me Shqipërinë.

Diaspora shqiptare përfshin:

- komunitetet e hershme shqiptare në botë;
- çdo person që ka lindur në Shqipëri dhe jeton jashtë kufijve të saj;
- çdo person që gëzon origjinë shqiptare, i cili ka

INSTAT 1 janar 2019: Diaspora arrin në 1.641.354 individë jashtë territorit të Shqipërisë, ku 862.622 janë meshkuj dhe 778.732 femra. Gjatë vitit 2019, Diaspora u rrit në 3,6% gjithsej (meshkuj 4,1% ndërsa femra 3%). Popullsia është relativisht e re: 19% - grup mosha 0-14, 76% - grup mosha 15-65 dhe 5% - mosha e grupit mbi 65 vjeç.

Diaspora e vjetër përbëhet nga emigrantë të emigruar para vitit 1944, të cilët konsiderohen diasporë shumë e hershme si dhe ata që u larguan gjatë viteve 1945-1990 dhe që përkon kryesisht me shqiptarët në ish-Jugosllavi.

Diaspora e re përbëhet nga imigrantë të cilët emigruan pas viteve 1990 që përkon me valën e madhe të migracionit pas rënies së komunizmit.³⁴¹

Grupet më të mëdha të diasporës përbëhen nga emigrantët ekonomikë, anëtarët e familjes së emigrantëve ekonomikë në kërkim të mundësive më të mira jashtë dhe studentët. Këto grupe janë përcaktuar si shumë dinamike dhe gjenden në shumë shtete kryesore të botës si Shtetet e Bashkuara, Mbretëria e Bashkuar, Gjermania, Greqia, Italia, Turqia, Zvicra, Norvegjia, Suedia, Finlanda dhe Franca, por edhe në fuqitë e reja ekonomike si Kanada dhe Australi.

Diaspora dhe migracioni janë dy "enë" komunikuese në proces. Masa deri ku migrantët mund të kontribuojnë në zhvillim lidhet drejtpërdrejt me aftësinë e tyre për të marrë shërbime, për t'u integruar në shoqëri dhe për të qëndruar të lidhur me komunitetet e tyre të origjinës.

Remitancat kontribuojnë në përmirësimin e standardit të jetesës; shëndetësi dhe arsimim më të mirë, si dhe në krijimin e vlerave njerëzore dhe financiare.³⁴² Në Shqipëri, shumica e dërgesave transferohen në kanale jo formale. Përdorimi i rrugëve bankare nga imigrantët mbetet i kufizuar. Një kombinim i kostove të larta të transaksionit, si dhe shmangia socio-ekonomike - bëhet barrë për familjet në zonat rurale dhe / ose me një nivel të ulët të kulturës financiare - mund të jenë faktorët kryesorë për përdorimin e vazhdueshëm të kanaleve jo-formale për këto remitanca. Nga pikëpamja e zhvillimit ekonomik, por edhe mirëqenia e familjeve, kanalizimi i dërgesave të parave përmes rrugëve zyrtare

është shumë i rëndësishëm, duke krijuar kështu akses në shërbimet themelore bankare për familjet imigrante. Krijimi i një marrëdhënie të tillë me institucionet financiare bankare dhe jobankare, mundëson aksesin në produkte edhe më të sofistikuara siç janë financimi dhe investimet, duke mbështetur krijimin e një historiku klientësh. Për sa më sipër, remitancat kontribuojnë në mirëqenien e familjes jo vetëm duke financuar drejtpërdrejt në konsumin familjar, por edhe duke krijuar një qasje më të gjerë të këtyre familjeve në financim dhe investime.³⁴³

Ligji "Për shërbimin e pagesave" (Nr. 55/2020; 30.04.2020) do të ketë ndikim të drejtpërdrejtë në pagesat me vlerë të vogël, duke nxitur eficientë dhe uljen e kostove të transfertave. Ligji synon të balancojë hendekun ndërmjet pagesave të kryera nga bankat dhe institucionet e tjera financiare, duke i lejuar këto të fundit që të hapin llogari rrjedhëse dhe të nxjerrin instrumente elektronike për pagesat. Kjo është risi në fushën e pagesave, duke krijuar instrumente efikase dhe më pak të kushtueshme për klientët, përfshirë migrantët.

Shqipëria është një vend që kryesisht merr remitanca. Vlerësohet se 39% e remitancave vijnë nga kanaleve jo-formale, ndërsa 57% kalojnë përmes institucioneve financiare jobankare dhe vetëm 4% përmes bankave. Remitancat në Shqipëri, edhe në rastet kur ato kanalizohen në kanale formale dërgimi, disbursohen në para fizike, duke kontribuar në promovimin e përdorimit të parasë fizike në ekonominë shqiptare. Sipas vlerësimeve të Bankës së Shqipërisë, gjatë vitit 2020, remitancat totale arritën në 1,276 milion EUR, nga të cilat 244 milion EUR nga të ardhurat sezonale dhe 1,032 milion EUR si transferata personale (kryesisht duke përfshirë të ardhurat nga emigrantët).³⁴⁴

Kutia 52. Praktika më e mirë - Projekti Greenback³⁴⁵

Projekti Greenback është një iniciativë e Grupit të Bankës Botërore i dedikuar për të promovuar edukimin financiar për remitancat në qytete të përzgjedhura bazuar në vëllimet e fluksit të dërgesave. Projekti konsiston në rritjen e përfshirjes dhe edukimit financiar të emigrantëve dhe familjeve të tyre, si dhe përdorimin e kanaleve sa më efikase në terma të kostove për dërgimin e fondeve. Banka Botërore, në bashkëpunim me Bankën e Shqipërisë, ka zgjedhur BERAT-in si qytetin kampion për projektin Greenback 2.0. Zbatimi i projektit në qytetin e Beratit, ka filluar me zhvillimin e takimeve me fokus grupe, gjatë kthimit të emigrantëve për pushime.

Zhvillimi institucional dhe qeverisja e strukturës shtetërore përgjegjëse për diasporën përfaqësohet nga:

- Nënkomiteti për Diasporën dhe Migracionin në Parlamentin e Shqipërisë
- Komiteti Shtetëror për Diasporën.
- Ministri i Shtetit për Diasporën.
- Këshilli Koordinues i Diasporës.
- Agjencia Kombëtare e Diasporës.
- Fondi Shqiptar i Zhvillimit të Diasporës.
- Qendra e Botimeve për Diasporën.

Promovimi i investimeve: Angazhimi të diasporës shqiptare në zhvillimin e vendit të origjinës përmes njohurive dhe transferimit të kualifikimeve mbetet thelbësor për zhvillimin ekonomik të Shqipërisë. Krijimi i programeve të dedikuara shtetërore të konceptuara posaçërisht për të tërhequr kapitalin njerëzor dhe financiar të anëtarëve të Diasporës dhe për t'u përdorur në të mirë të zhvillimit socio-ekonomik të Shqipërisë gjithashtu mund të inkurajojë angazhimin e diasporës. Krijimi i **Agjencisë Shqiptare të Zhvillimit të Investimeve** ka sjellë disa përmirësime të mëdha në këtë drejtim. **"Connect**

Albania”, në një platformë novatore për rritjen e investimeve, e cila i shërben diasporës shqiptare do të ketë mjetet për t’u angazhuar si agjent zhvillimi për referimin e bizneseve nga jashtë, duke mbështetur më pas gjenerimin e punësimit në Shqipëri.

Kutia 53. Praktika më e mirë për angazhimin e diasporës³⁴⁶

Qendra e Angazhimit të Diasporës Republika e Moldavisë

Inkurajoi transferimin e kapitalit njerëzor dhe përvojës profesionale në sferat akademike, sociale dhe ekonomike përmes tre nën-programeve që përqendrohen te Profesionistët e Diasporës së Kthimit, Projektet Novatore të Diasporës dhe Partneritetet Rajonale Tematike dhe Qendrat Arsimore mes Komunitetit të diasporës. Diaspora përfitoi grante për zbatimin e komponentëve të ndryshme të programit përmes financimit nga Qeveria Zvicerane.

Programi 100 Fshatrat

Shqipëri - Synon rritjen e investimeve në bujqësi dhe turizëm përmes zhvillimit të agroturizmit, rritjes dhe zhvillimit të bizneseve agro-përpunuese. Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural mund të lehtësojë thithjen e fondeve të BE-së nga të gjithë shtetasit shqiptarë, përfshirë migrantët, përmes projekteve që promovojnë investime në bujqësi (fondet IPARD dhe SARED) ose uljes së taksave për makineritë bujqësore.

Programi 3x1 për Migrantët në Meksikë- mbështet nismat e meksikanëve që jetojnë jashtë vendit dhe u jep atyre mundësinë për të kanalizuar burimet e tyre në punë me ndikim social që janë direkt në përfitim të komuniteteve të tyre të origjinës në Meksikë. Projekti është zbatuar me ndihmën e klubeve ose federatave të migrantëve që jetojnë jashtë vendit, Qeverisë Federale dhe shtetit dhe qeverisjes vendore. Është një skemë financimi përmes së cilës për çdo peso e dërguar nga migrantët, qeveritë federale, shtetërore dhe vendore shtojnë 3 peso secila, prandaj quhet programi 3x1. Fondet e mbledhura përdoren për punë publike që përmirësojnë infrastrukturën e komuniteteve lokale (rrugët, shkollat, shërbimet shëndetësore) dhe promovojnë zhvillimin ekonomik në vend.

Shënime fundore:

- ¹ Boris Altner. Age of Migrants (në rusisht) <http://www.rosbalt.ru/main/2006/06/28/258300.html>.
- ² Departamenti i Kombeve të Bashkuara për Çështjet Ekonomike dhe Sociale | Divizioni i Popullsisë Migrimi Ndërkombëtar 2019: Raporti Migracioni Ndërkombëtar 2019.
- ³ Fenomeni i migrimit, Rëndësia ose kuptimi i tij në shoqëritë njerëzore gjatë gjithë historisë, Federata Ndërkombëtare e Kryqit të Kuq dhe Gjysmëhënës së Kuqe, gjithashtu shihni: Fjalorth i IOM-it për Migracionin (2019). [site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/serial_publications/Glossary_eng.pdf](http://myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/serial_publications/Glossary_eng.pdf) (aksesuar për herë të fundit në 5 Mars 2021).
- ⁴ Fjalorth i IOM-it për Migracionin 2019.
- ⁵ J. Carling, What is the meaning of migrant? www.meaningofmigrants.org (shikimi i fundit më 8 Maj 2019)).
- ⁶ UN DESA, Recommendations on Statistics of International Migration, Revision 1 (1998) para. 32).
- ⁷ Ibid.
- ⁸ Fjalorth i IOM-it, Burimi Përshtatur nga Konventa në lidhje me Statusin e Refugjatëve ((miratuar 28 korrik 1951, hyrë në fuqi më 22 prill 1954) 189 UNTS 137) neni. 1A(2).
- ⁹ KiE, Migracioni, e gjeni në: <https://www.coe.int/en/web/compass/migration>
- ¹⁰ UN DESA 1998.
- ¹¹ Stoku i Migrantëve Ndërkombëtar e gjeni në: <https://migrationdataportal.org/themes/international-migrant-stocks>
- ¹² Shifrat e UNHCR-së.
- ¹³ Organizata e Kombeve të Bashkuara, Departamenti i Çështjeve Ekonomike dhe Sociale, Sektori i Popullsisë, *International Migration Report 2019: Report International Migration 2019*.
- ¹⁴ Ibid.
- ¹⁵ Ibid.
- ¹⁶ Ibid.
- ¹⁷ Ibid.
- ¹⁸ Ibid.
- ¹⁹ MANUAL TRAJNIMI I TRAJNERËVE, ORGANIZATA NDËRKOMBËTARE PËR MIGRACIONIN, CONGREGATION OF THE MISSIONARY SISTERS OF ST. CHARLES BORROMEO, SCALABRINIANS (MSCS), IOM, 2019.
- ²⁰ Konferenca Ndërkombëtare e Punës, Sesioni i 92të, 2004, Raporti VI-Towards a fair deal for migrant workers in the global economy, Pika 6 e axhendës, Zyra Ndërkombëtare e Punës, Gjenevë, shihni edhe IOM, Raporti Botëror për Migracionin 2020.
- ²¹ IOM WMR 2020.
- ²² IOM WMR 2020.
- ²³ IOM WMR 2020.
- ²⁴ Statistika të Eurostat Migracioni dhe popullsia migratore
- ²⁵ IOM WMR 2020.
- ²⁶ Ibid.
- ²⁷ Ibid.
- ²⁸ Fakte për Tendencat e Migracionit Global, 2015, IOM.
- ²⁹ Grupe të dhënash për migracionin e parregullt në Bashkimin Evropian, Politika dhe Praktika e Migracionit.
- ³⁰ Raporti për Migracionin në Botë, 2020, IOM.
- ³¹ Fjalorth i IOM-it për Migracionin 2019.
- ³² Fjalorth i IOM-it për Migracionin 2019.
- ³³ Ibid.
- ³⁴ Ibid.
- ³⁵ Finn Tarp Speaking Notes, Root causes and large-scale forced migration: What do we know about root causes? Can we do something differently? Ministria e Punëve të Jashtme, Finlandë, Helsinki, Finlandë 24 Gusht 2016,
- ³⁶ Fjalorth i IOM-it 2019.
- ³⁷ Ibid.
- ³⁸ Finn Tarp Speaking Notes, Root causes and large-scale forced migration: What do we know about root causes? Can we do something differently? Ministria e Punëve të Jashtme, Finlandë, Helsinki, Finlandë 24 Gusht 2016
- ³⁹ Protecting Forced Migrants A State of the Art Report of Concepts, Challenges and Ways Forward, Roger Zetter, Federal Commission on Migration FCM 2014.
- ⁴⁰ (IFRC 2012:19–25).
- ⁴¹ Protecting Forced Migrants A State of the Art Report of Concepts, Challenges and Ways Forward, Roger Zetter, Federal Commission on Migration FCM 2014.
- ⁴² Bruksel, 16.5.2007 COM(2007) 248 final, KOMUNIKATË E KOMISIONIT PËR PARLAMENTIN EUROPIAN, KËSHILLIN, KOMITETIN EUROPIAN EKONOMIK DHE SOCIAL DHE KOMITETIN E RAJONEVE, Për migracionin qarkullues dhe partneritetet e lëvizshmërisë ndërmjet Bashkimit Evropian dhe vendeve të treta.
- ⁴³ Bell (2000), Agunias dhe Newland (2007), Köhler (2008), Black dhe Skeldon (2009), shihni gjithashtu Circular and Temporary Migration Empirical Evidence, Current Policy Practice and Future Options in LUXEMBOURG, 2011.

- ⁴⁴ Bruksel, 16.5.2007 COM(2007) 248 final, KOMUNIKATË E KOMISIONIT PËR PARLAMENTIN EUROPIAN, KËSHILLIN, KOMITETIN EUROPIAN EKONOMIK DHE SOCIAL DHE KOMITETIN E RAJONEVE, Për migracionin qarkullues dhe partneritetet e lëvizshmërisë ndërmjet Bashkimit Europian dhe vendeve të treta.
- ⁴⁵ Bruksel, 16.5.2007 COM(2007) 248 final KOMUNIKATË E KOMISIONIT PËR PARLAMENTIN EUROPIAN, KËSHILLIN, KOMITETIN EUROPIAN EKONOMIK DHE SOCIAL DHE KOMITETIN E RAJONEVE, Për migracionin qarkullues dhe partneritetet e lëvizshmërisë ndërmjet Bashkimit Europian dhe vendeve të treta..
- ⁴⁶ IOM, Piyasiri Wickramasekara, Circular Migration: A Triple Win or a Dead End? Organizata Ndërkombëtare e Punës 2011.
- ⁴⁷ Manual on Circular Migration Scheme, Anna Goos 2016, PUBLIC SERVICE DEVELOPMENT AGENCY CENTRE FOR INTERNATIONAL MIGRATION AND DEVELOPMENT (CIM) DEUTSCHE GESELLSCHAFT FUER INTERNATIONALE ZUSAMMENARBEIT (GIZ) GMBH.
- ⁴⁸ Ibid.
- ⁴⁹ Cituar në Temporary and Circular Migration: empirical evidence, current policy practice and future options in EU Member States, produced by the European Migration Network, shtator 2011.
- ⁵⁰ **Perruchaud, R. 2004.** *International Migration Law: Glossary on Migration*. Gjenevë: Organizata Ndërkombëtare për Migracionin
- ⁵¹ Migracioni i Parregullt: Causes, Patterns, and Strategies, April 2012 DOI: 10.1007/978-94-007-4110-2_9 In book: Reflections on Migration and Development (pp.117-151) Chapter: Irregular migration: causes, patterns and strategies Publisher: Springer Publishing Editors: Irena Omelaniuk.
- ⁵² Konventa nr. 143 për Punëtorët Migrantë e miratuar nga Konferenca e ILO-s në vitin 1975.
- ⁵³ Fjalorth i IOM-it për Migracionin 2019.
- ⁵⁴ Fjalorth i IOM-it për Migracionin 2019.
- ⁵⁵ Ivan A. Aleskovski, Illegal Migration as a structural factor in global development, *Globalistics and Globalization Studies: Theories, Research & Teaching* edited by Leonid Grinin, Ilya Ilyin, Andrey Korotayev, pp.243-256, 2013.
- ⁵⁶ Okolski 2000; Tapinos 2000; Papademetriou 2005; Jandl, Vogel, dhe Iglicka 2008.
- ⁵⁷ Working paper, Human Trafficking in Europe: an Economic perspective, Gjisbert Van Liemt, ILO, 2004.
- ⁵⁸ Europol-INTERPOL Report on Migrant Smuggling Networks, 2016.
- ⁵⁹ Fjalorth i IOM-it për Migracionin 2019.
- ⁶⁰ Kathleen Newland, Senior Fellow and Co-Founder, Migration Policy Institute; Marie McAuliffe, Head, Migration Policy Research Division and Céline Bauloz, Senior Research Officer, Migration Policy Research Division, IOM.
- ⁶¹ Ibid.
- ⁶² Alexander Betts, 'Introduction: Global Migration Governance' in A Betts (ed), *Global Migration Governance* (OUP 2010) 1, 5.
- ⁶³ World Migration report, IOM 2020.
- ⁶⁴ Independent Evaluation Group – World Bank, *Sourcebook for Evaluating Global and Regional Partnership Programs. Indicative Principles and Standards* (Washington, DC 2007) 71 <http://siteresources.worldbank.org/EXTGLOREGPARPROG/Resources/sourcebook.pdf> parë në 26 Shkurt 2015.
- ⁶⁵ Fjalorth i IOM-it për Migracionin 2019.
- ⁶⁶ Fjalorth i IOM-it për Migracionin 2019.
- ⁶⁷ Migration in an interconnected world: New directions for action, Global Commission on International Migration (GCIM), October 2005, p. 6
- ⁶⁸ (IOM, 2017).
- ⁶⁹ New International Regime for Orderly Movement of People (NIROMP) was launched in 1997 with the financial support of the UN Population Fund and several European governments; Bimal Ghosh, 'NIROMP: What Will It Look Like?' in B Ghosh (ed) *Managing Migration: Time for a New International Regime?* (OUP 2000) 235.
- ⁷⁰ Global Governance of migration-working paper, Council of Councils, 2018.
- ⁷¹ Ibid.
- ⁷² Philosophies of migration governance in a globalizing world, Antoine Pécoud To cite this article: Antoine Pécoud (2020): Philosophies of migration governance in a globalizing world, *Globalizations*, DOI: 10.1080/14747731.2020.1774316.
- ⁷³ Guidë për ratifikimin e Konventës Ndërkombëtare për të drejtat e punëtorëve migrantë. Komiteti Drejtues, Gjenevë 2009. Manual për Parlamentarët për Migracionin, të Drejtat e Njeriut dhe Qeverisjen, IPU- Bashkimi Ndërparlamentar Gjenevë 2015.
- ⁷⁴ Broshura e IOM për MiGOF, http://www.google.com/url?q=https://www.iom.int/sites/default/files/about-iom/migof_brochure_a4_en.pdf&sa=U&ved=2ahUKewi1uoC65dXuAhXMzYUKHf2kBiYQFJAaegQIABAB&usg=AOvVaw3h6lOWk9FtVqkObQ8_7KBj
- ⁷⁵ VIZIONI STRATEGJIK I IOM-IT 2019–2023: Setting a course for IOM, C/110/INF/1, 2019.
- ⁷⁶ Ibid.
- ⁷⁷ Ibid.
- ⁷⁸ IOM, 2019. HANDBOOK, ON PROTECTION AND ASSISTANCE FOR MIGRANTS VULNERABLE TO VIOLENCE, EXPLOITATION AND ABUSE.
- ⁷⁹ Ibid.
- ⁸⁰ Ibid.

⁸¹ COVID-19 CRISIS THROUGH A MIGRATION LENS Migration and Development Brief, Migration and Remittances Team Social Protection and Jobs World Bank, 32 April 2020.

⁸² COVID-19 CRISIS THROUGH A MIGRATION LENS Migration and Development Brief, Migration and Remittances Team Social Protection and Jobs World Bank, 32 April 2020.

⁸³ Migration Factsheet No. 6 – The impact of COVID-19 on migrants, Synthesis analysis drawing on IOM's World Migration Report series, Also see The challenge of real-time analysis: making sense of the migration and mobility implications of COVID-19, Marrie McAuliffe, CelineBauloz and Adrian Kitimbo. Vol. X, Number 2, April–June 2020, MIGRATION POLICY PRACTICE, 15-20.

⁸⁴ Rrjeti i OKB-së për Migracionin, Pakti Global për Migracionin (GCM): Migracioni i mirë qeverisur si një element thelbësor i Reagimit të Efektshëm ndaj COVID-19, Dokument Politikash 2020.

⁸⁵ Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut, rezoluta e 217 A (III) e Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara, 10 dhjetor 1948, nenet 1 dhe 2.

⁸⁶ Dokumenti i Vjenës 1989 pika (23).

⁸⁷ International Covenant on Civil and Political Rights. Adopted by the General Assembly of the United Nations on 19 December 1966, The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights is a multilateral treaty adopted by the United Nations General Assembly on 16 December 1966 through GA. Resolution 2200A (XXI), and came in force from 3 January 1976, The Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (the "Torture Convention") was adopted by the General Assembly of the United Nations on 10 December 1984 (resolution 39/46). The Convention entered into force on 26 June 1987, Convention for the Elimination of Racism and Racial Discrimination, adopted and opened for signature by the United Nations General Assembly on 21 December 1965, and entered into force on 4 January 1969. As of July 2020, it has 88 signatories and 182 parties. The Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (the "Torture Convention") was adopted by the General Assembly of the United Nations on 10 December 1984 (resolution 39/46). The Convention entered into force on 26 June 1987, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 34/180 of 18 December 1979 entry into force 3 September 1981, in accordance with article 27(1), The United Nations Convention on the Rights of the Child (CRC). Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 44/25 of 20 November 1989, entered into force on 2 September 1990, International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families. Adopted by General Assembly resolution 45/158 of 18 December 1990, The Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol (A/RES/61/106) was adopted on 13 December 2006 at the United Nations Headquarters in New York, and was opened for signature on 30 March 2007.

⁸⁸ Të Drejtat e Njeriut, Manual për parlamentarët, bashkë-publikuar nga Unioni Ndërparlamentar dhe Organizata e Kombeve të Bashkuara (Zyra e Kombeve të Bashkuara të Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut.).

⁸⁹ Të Drejtat e Njeriut, Manual për parlamentarët, bashkë-publikuar nga Unioni Ndërparlamentar dhe Organizata e Kombeve të Bashkuara (Zyra e Kombeve të Bashkuara të Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut.).

⁹⁰ Të Drejtat e Njeriut, Manual për parlamentarët, bashkë-publikuar nga Unioni Ndërparlamentar dhe Organizata e Kombeve të Bashkuara (Zyra e Kombeve të Bashkuara të Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut.).

⁹¹ Të Drejtat e Njeriut, Manual për parlamentarët, bashkë-publikuar nga Unioni Ndërparlamentar dhe Organizata e Kombeve të Bashkuara (Zyra e Kombeve të Bashkuara të Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut.).

⁹² Ibid, shihni edhe Detyrimet e Shteteve sipas Konventave ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, Autor: David Rutherford, Chief Commissioner, New Zealand Human Rights Commission, Commonwealth Secretariat 2018.

⁹³ Migracioni dhe të drejtat e njeriut. Përmirësimi i qasjes bazuar në të drejta të njeriut për migracionin ndërkombëtar, Gjenevë, Organizata e Kombeve të Bashkuara, 2013, fq. 18.

⁹⁴ Deklarata Universale e miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara më 19 dhjetor 1948.

⁹⁵ Pakti Ndërkombëtar për të Drejta Civile dhe Politike. Miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara më 19 dhjetor 1966.

⁹⁶ Pakti Ndërkombëtar për të Drejta Ekonomike, Sociale dhe Kulturore është një traktat shumëpalësh i miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara më 16 dhjetor 1966 përmes Rezolutës së KS 2200A (XXI) dhe hyrë në fuqi më 3 janar 1976.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Konventa për Eliminimin e Racizmit dhe Diskriminimit Racor e miratuar dhe e hapur për nënshkrim nga Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara më 21 dhjetor 1965 dhe hyrë në fuqi më 4 janar 1969. Që nga korriku 2020, ajo ka 88 nënshkruese dhe 182 palë. Konventa kundër Torturës dhe Trajtimi ose Ndëshkimi tjetër Mizor, Çnjerëzor ose Degradues ("Konventa e Torturës") u miratua nga Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara më 10 dhjetor 1984 (rezoluta 39/46). Konventa hyri në fuqi më 26 qershor 1987, Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave e miratuar dhe e hapur për nënshkrim, ratifikim dhe pranim nga rezoluta 34/180 e Asamblesë së Përgjithshme më 18 dhjetor 1979 dhe hyrë në fuqi më 3 shtator 1981, në përputhje me nenin 27 (1), Konventa e OKB-së për të Drejtat e Fëmijëve (KDF). E miratuar dhe e hapur për nënshkrim, ratifikim dhe pranim nga rezoluta 44/25 e Asamblesë së Përgjithshme më 20 nëntor 1989 dhe hyrë në fuqi më 2 shtator 1990, Konventa Ndërkombëtare për Mbrojtjen e të Drejtave të të gjithë Punëtorëve Migrantë dhe Anëtarëve të familjeve të tyre. Miratuar nga rezoluta 45/158 e 18 dhjetorit 1990 e Asamblesë së Përgjithshme.

⁹⁹Konventa për Eliminimin e Racizmit dhe Diskriminimit Racor e miratuar dhe e hapur për nënshkrim nga Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara më 21 dhjetor 1965 dhe hyrë në fuqi më 4 janar 1969. Që nga korriku 2020, ajo ka 88 nënshkruese dhe 182 palë.

¹⁰⁰Konventa për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara dhe Protokollin i saj opsional ((A/RES/61/106) u miratua më 13 dhjetor 2006 në Selinë e Organizatës së Kombeve të Bashkuara në Nju Jork, dhe u hap për nënshkrim më 30 mars 2007.

¹⁰¹Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave e miratuar dhe e hapur për nënshkrim, ratifikim dhe pranim nga rezoluta 34/180 e Asamblesë së Përgjithshme më 18 dhjetor 1979 dhe hyrë në fuqi më 3 shtator 1981, në përputhje me nenin 27(1).

¹⁰²Konventa kundër Torturës dhe Trajtimi ose Ndëshkimi tjetër Mizor, Çnjerëzor ose Degradues ("Konventa e Torturës") u miratua nga Asambleja e Përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara më 10 dhjetor 1984 (rezoluta 39/46). Konventa hyri në fuqi më 26 qershor 1987.

¹⁰³Konventa kundër Torturës dhe Trajtimi ose Ndëshkimi tjetër Mizor, Çnjerëzor ose Degradues e miratuar dhe e hapur për nënshkrim, ratifikim dhe pranim nga rezoluta 39/46 e 10 dhjetorit 1984 e Asamblesë së Përgjithshme dhe hyrë në fuqi më 26 qershor 1987, në përputhje me nenin 27(1)

¹⁰⁴Konventa e OKB-së në lidhje me statusin e refugjatëve, e miratuar në vitin 1951 është thelbi i mbrojtjes ndërkombëtare të refugjatëve sot. (1). Konventa ka hyrë në fuqi më 22 prill 1964 dhe është ndryshuar vetëm një herë në formën e një Protokollit 1967 që hoqi caqet gjeografike dhe kohore të Konventës të vitit 1951.

¹⁰⁵ Komisioneri i Lartë i Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Refugjatët (UNHCR), *The State of the World's Refugees 2000: Fifty Years of Humanitarian Action* (New York: Oxford University Press, 2000), 17

¹⁰⁶ Neni 34, 1 Konventa e OKB-së në lidhje me statusin e refugjatëve, e miratuar në vitin 1951 është thelbi i mbrojtjes ndërkombëtare të refugjatëve sot. (1). Konventa ka hyrë në fuqi më 22 prill 1964 dhe është ndryshuar vetëm një herë në formën e një Protokollit 1967 që hoqi caqet gjeografike dhe kohore të Konventës të vitit 1951.

¹⁰⁷Sipas Komisionerit të Lartë të OKB-së për Refugjatët, "nuk ekziston një përkufizim i pranuar ndërkombëtarisht për "persekutimin" dhe disa përpjekje për të formuluar këtë përkufizim kanë qenë vetëm pak të suksesshme. Nga neni 33 i Konventës të vitit 1951 mund të konkludohet që kërcënimi ndaj jetës ose lirisë për shkak të racës, fesë, shtetësisë, bindjes politike ose anëtarësimit në një grup të caktuar shoqëror është gjithmonë persekutim. Shkelje të tjera të rënda të drejtave të njeriut -- për të njëjtat arsye -- do të përbënin persekutim. " Shihni Manual për Procedurat për Përcaktimin e Statusit të Refugjatit sipas Konventës të vitit 1951 dhe Protokollit të vitit 1967 në lidhje me Statusin e Refugjatëve, (Gjenevë: UNHCR, Janar 1992), para. 51.

¹⁰⁸ Shënim për Përcaktimin e Statusit të Refugjatit sipas Instrumenteve Ndërkombëtare, EC/SCP/5 nga UNHCR 24 gusht 1977.

¹⁰⁹Konventa e OKB-së për të Drejtat e Fëmijëve (KDF). E miratuar dhe e hapur për nënshkrim, ratifikim dhe miratim nga rezoluta 44/25 e 20 nëntorit 1989 e Asamblesë së Përgjithshme, hyrë në fuqi më 2 shtator 1990.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ E gjeni informacionin në: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12-b&chapter=18&clang=en

¹¹² Protokollin për parandalimin, pengimin dhe ndëshkimin e trafikimit të personave, sidomos grave dhe fëmijëve, që plotëson Konventën e OKB-së kundër Krimin të Organizuar Ndërkombëtar.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Vini re se shumë VT migrojnë në mënyrë të parregullt – parregullsia nuk është karakteristikë e krimin të trafikimit.

¹¹⁵ Organizata Ndërkombëtare e Punës (ILO), Konventa e Migracionit për Punësim (Rishikuar), C97, 1 korrik 1949, C97.

¹¹⁶ILO, Konventën në lidhje me migracionin në kushte abuzive dhe promovimin e barazisë së mundësive dhe trajtimit të punëtorëve migrantë. (Dispozita shtesë) Konventa, C143. Hyrja në fuqi: 9 dhjetor 1978.

¹¹⁷ ILO, Konventa për heqjen e punës së detyruar (Hyrja në fuqi: 17 janar 1959) C105.

¹¹⁸ ILO, Konventa e Diskriminimit (Punësimi dhe Profesionit) (nr. 111), 1958.

¹¹⁹ ILO, Konventa për Shpërblim të Barabartë, 1951 (nr. 100),

¹²⁰ ILO, Konventa e Diskriminimit (Punësimi dhe Profesionit) (nr. 111), 1958.

¹²¹Raport i Asamblesë së Përgjithshme Konventa Ndërkombëtare për Mbrojtjen e të Drejtave të të gjithë Punëtorëve Migrantë dhe Anëtarëve të Familjes së Tyre 18 dhjetor 1990, A/RES/45/158.

¹²² Statusi i Ratifikimit, e gjeni në: <https://indicators.ohchr.org>.

¹²³ Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut, 1950, Teksti i Konventës paraqitet i ndryshuar nga dispozitat e Protokollit nr. 14 (CETS nr. 194) që nga hyrja e tij në fuqi më 1 qershor 2010. Teksti i Konventës ishte ndryshuar më parë në përputhje me dispozitat e Protokollit Nr. 3 (ETS Nr. 45), i cili hyri në fuqi në 21 shtator 1970, të Protokollit Nr. 5 (ETS Nr. 55), i cili hyri në fuqi në 20 dhjetor 1971 dhe të Protokollit Nr. 8 (ETS Nr. 118), i cili hyri në fuqi në 1 janar 1990 dhe përmbante gjithashtu tekstin e Protokollit Nr. 2 (ETS Nr. 44) i cili, në përputhje me nenin 5 paragrafi 3 të tij, kishin qenë pjesë integrale e Konventës që nga hyrja e saj në fuqi më 21 shtator 1970. Të gjitha dispozitat që ishin ndryshuar ose shtuar me këto Protokolle u zëvendësuan nga Protokollin Nr. 11 (ETS Nr. 155), që nga data e hyrjes së tij në fuqi më 1 nëntor 1998. Që nga ajo datë, Protokollin Nr. 9 (ETS Nr. 140), i cili hyri në fuqi më 1 tetor 1994, u shfuqizua dhe Protokollin Nr. 10 (ETS Nr. 146) humbi qëllimin e tij.

¹²⁴ *Rantsev kundër Qipros dhe Ruisë*, Aplikimi nr. 25965/04, Këshilli i Evropës: Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, 7 janar 2010, e gjeni në: <https://www.refworld.org/cases,ECHR,4b4f0b5a2.html> [aksesuar në 6 shkurt 2021].

¹²⁵ Abdi Mahamud kundër Maltës, Aplikimi nr. 56796/13, 3 maj 2016.

-
- ¹²⁶ Soering kundër Mbretërisë së Bashkuar, Aplikimi nr. 14038/88, 7 korrik 1989.
- ¹²⁷ ECtHR - Hirsi Jamaa and Others v Italy [GC], Application No. 27765/09.
- ¹²⁸ N.D and N.T v Spain noc. 867/15 and 8697/17.
- ¹²⁹ A. dhe të Tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar [GC] - 3455/05. Vendimi gjyqësor 19.2.2009 [GC].
- ¹³⁰ von Rütte B, 'Social Identity and the Right to Belong – the Ecthr's Judgment in hoti V. Croatia' (2019) 24 Tilburg Law Review 147 DOI: <http://doi.org/10.5334/tilr.150>.
- ¹³¹ Karta Sociale Evropiane është Traktat i Këshillit të Evropës që është hapur për nënshkrim më 18 tetor 1961.
- ¹³² Seri e Traktateve Evropiane - nr. 93 Konventa Evropiane për Statusin Ligjor të Punëtorëve Migrantë Strasburg, 24.XI.1977.
- ¹³³ Seri e Traktateve Evropiane - nr. 144 Konventa e KiE mbi pjesëmarrjen e të huajve në jetën publike në nivelin vendor Strasburg, 5.II.1992.
- ¹³⁴ Konventa e Këshillit të Evropës për Masat kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore, CETS No.197, Hapja e traktatit, Varshavë, 16/05/2005.
- ¹³⁵ Rezoluta 1509 (2006), Asambleja Parlamentare, debati më 27 qershor 2006 (Seanca 18) (shihni Dok. 10924, raport i Komitetit për Migracionin, Refugjatët dhe Popullsinë, relator: Mr. van Thijn). Tekst i miratuar nga Asambleja më 27 qershor 2006.
- ¹³⁶ This does not correspond to the international standards today, whereby children migrants must no longer be detained even as a last resort for reasons based on migratory status. Idem no detention with the parents for migratory reasons.
- ¹³⁷ Traktati për Funkionimin e Bashkimit Evropian, EUR-Lex datë 01/03/2020.
- ¹³⁸ Traktati i Lisbonës u nënshkrua nga shtetet anëtare të BE-së më 13 dhjetor 2007, dhe hyri në fuqi më 1 dhjetor 2009.
- ¹³⁹ Direktiva 2013/32/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 26 qershorit 2013.
- ¹⁴⁰ Direktiva e Këshillit 2001/55 /KE e 20 korrikut 2001 mbi standardet minimale për dhënien e mbrojtjes së përkohshme në rast të një fluksi masiv të personave të shpërngulur dhe për masat.
- ¹⁴¹ KE, Vendi përgjegjës për aplikimin për azil (Rregullore Dublin), e gjeni në: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en
- ¹⁴² Case C-528/15 Al Chodor, C-528/15, European Union: Court of Justice of the European Union, 15 March 2017.
- ¹⁴³ KE, Pakti i ri për Migracionin dhe Azilin, e gjeni në: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1706
- ¹⁴⁴ DIREKTIVA E KËSHILLIT 2009/50/KE e 25 majit 2009 për kushtet e hyrjes dhe qëndrimit të shtetasve të vendeve të treta për qëllim punësimi tepër të kualifikuar.
- ¹⁴⁵ Ibid.
- ¹⁴⁶ Direktiva 2011/98- Procedura e vetme e aplikimit për një leje të vetme për shtetas të vendit të tretë që të qëndrojnë dhe të punojnë në territorin e Shtetit Anëtar dhe për tërësinë e përbashkët të të drejtave për punëtorët e një shteti të tretë me qëndrim të rregullt në një Shtet Anëtar - Përmbajtja kryesore.
- ¹⁴⁷ Direktiva 2014/36/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 26 shkurt 2014.
- ¹⁴⁸ Margarite Helena Zoetewij-Turhan, The Seasonal Workers Directive: '...por disa janë më të barabarta se të tjerat' European Labor Law Journal 2017, Vol. 8(1) 28–44.
- ¹⁴⁹ Direktiva (BE) 2016/801 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit mbi kushtet e hyrjes dhe qëndrimit të shtetasve të vendeve të treta për qëllime kërkimi, studimi, trajnimi, shërbimi vullnetar, skeme të shkëmbimit të nxënësve ose projekti arsimor dhe au pair.
- ¹⁵⁰ COM (2019) 169 Final.
- ¹⁵¹ Direktiva 2003/86/KE për të drejtën e bashkimit familjar COM(2014) 210 final.
- ¹⁵² Ibid.
- ¹⁵³ Studim i EMN për Bashkimin Familjar të Shtetasve të Vendit të tretë në BE, Prill 2017, fq. 43.
- ¹⁵⁴ Plan Veprimi për Integrimin dhe përfshirjen, e gjeni në: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/legal-migration/integration/action-plan-integration-third-country-nationals_en
- ¹⁵⁵ Direktivë e Këshillit 2002/90/KE e 28 nëntorit 2002 përcakton një përkufizim të përbashkët të kimit të lehtësimit të hyrjes, tranzitit dhe qëndrimit të paautorizuar OJ L238/17, 5 dhjetor 2002. Vendimi kuadër i Këshillit të BE-së 2002/946/DPB i 28 nëntorit 2002 mbi përmirësimin e kuadrit penal për të parandaluar lehtësimin e hyrjes, tranzitit dhe qëndrimit të paautorizuar, OJ L238/1, 5 dhjetor 2002.
- ¹⁵⁶ Direktiva 2011/36/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 5 prillit 2011 për parandalimin dhe luftën kundër trafikimit të qenieve njerëzore dhe mbrojtjen e viktimave, dhe që zëvendëson Vendimin Kuadër të Këshillit 2002/629/DPB (OJ L 101, 1 15.4.2011).
- ¹⁵⁷ Direktiva 2008/115/KE për standardet dhe procedura e përbashkëta në Shtetet Anëtare për kthimin e shtetasve të vendeve të treta me qëndrim të paligjshëm".
- ¹⁵⁸ Ibid.
- ¹⁵⁹ PICUM, POSITION PAPER, ON EU RETURN DIRECTIVE 2015.
- ¹⁶⁰ 30 qershor 2009, Direktiva 2009/52/KE e Parlamentit Evropian për sanksionet dhe masat që do të zbatohen në Shtetet Anëtare kundër punëdhënësve të shtetasve të parregullt të vendeve të treta (e ashtu-quajtura "Direktiva e Sanksioneve").
- ¹⁶¹ DIREKTIVA E KËSHILLIT 2001/40/ke e 28 majit 2001 për njohjen e ndërsjellë të vendimeve për dënimin e shtetasve të vendeve të treta.

- ¹⁶² KE, Migracioni dhe Punët e Brendshme, Europe pa Kufij, Zona e Shengenit, e gjeni në: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/docs/schengen_brochure/schengen_brochure_dr3111126_en.pdf
- ¹⁶³ Deklarata e Nju Jorkut për Refugjatët dhe Migrantët, <https://www.unhcr.org/new-york-declaration-for-refugees-and-migrants.html>.
- ¹⁶⁴ Pakti Global për Migracionin, e gjeni në: <https://www.iom.int/global-compact-migration>.
- ¹⁶⁵ PAKTI GLOBAL PËR MIGRACION TË SIGURT DHE TË RREGULLT, PRODUKTI I NEGOCIUAR DHE DAKORDËSUAR NË NIVEL NDËRSHTETËROR, 13 korrik 2018.
- ¹⁶⁶ Një pakt global për migracionin, Vendosja e të drejtave të njeriut në qendër të menaxhimit të migracionit, BE, e gjeni në: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/614638/EPRS_BRI\(2017\)614638_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/614638/EPRS_BRI(2017)614638_EN.pdf)
- ¹⁶⁷ Ibid.
- ¹⁶⁸ J. Kevin Appelby, Implementation of the Global Compact on Safe Orderly and Regular Migration: A whole-of-society approach, Journal on Migration and Human Security, 2020.
- ¹⁶⁹ KATHLEEN NEWLAND MARIE MCAULIFFE CÉLINE BAULOZ, RECENT DEVELOPMENTS IN THE GLOBAL GOVERNANCE OF MIGRATION: AN UPDATE TO THE WORLD MIGRATION REPORT 2018.
- ¹⁷⁰ Ibid.
- ¹⁷¹ A/RES/70/1 - Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.
- ¹⁷² UNHCR, Agjenda 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm, e gjeni në: <https://www.unhcr.org/2030-agenda-for-sustainable-development.html>
- ¹⁷³ Migracioni dhe Agjenda 2030, Guidë për Profesionistët, IOM 2018.
- ¹⁷⁴ UNHCR, Agjenda 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm, e gjeni në: <https://www.unhcr.org/2030-agenda-for-sustainable-development.html>
- ¹⁷⁵ Ibid.
- ¹⁷⁶ Departamenti i OBK-së për Çështje Ekonomike dhe Sociale, "Integrimi i migracionit në Agjendën 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm", Fakte të Popullsisë, nr. 2015/5. (Dhjetor 2015). E gjeni në: www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/populationfacts/docs/MigrationPopFacts20155.pdf.
- ¹⁷⁷ Migration and the 2030 Agenda for Sustainable Development, FORESTI Marta HAGEN-ZANKER Jessica, ODI, 2018.
- ¹⁷⁸ 'Migracioni dhe Agjenda 2030, Guidë për Profesionistët, IOM 2018.
- ¹⁷⁹ United Nations Department of Economic and Social Affairs, "Integrating migration into the 2030 Agenda for Sustainable Development", Population Facts, No. 2015/5. (December 2015). Available from www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/populationfacts/docs/MigrationPopFacts20155.pdf.
- ¹⁸⁰ Migracioni dhe Agjenda 2030, Guidë për Profesionistët, https://publications.iom.int/system/files/pdf/sdg_en.pdf.
- ¹⁸¹ GENDER and MIGRATION, Overview Report, Susie Jolly with Hazel Reeves, BRIDGE, Institute of Development Studies 2005 at 7.
- ¹⁸² MAKING GENDER-RESPONSIVE MIGRATION LAWS, UN Women, Policy Brief. No.4.
- ¹⁸³ Raport i Sekretarit të Përgjithshëm të OKB-së: "In safety and dignity: "Addressing large movements of refugees and migrants."
- ¹⁸⁴ Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave e miratuar dhe e hapur për nënshkrim, ratifikim dhe pranim nga rezoluta 34/180 e Asamblesë së Përgjithshme më 18 dhjetor 1979 dhe hyrë në fuqi më 3 shtator 1981, në përputhje me nenin 27(1)
- ¹⁸⁵ Rekomandime i përgjithshëm nr. 26 për gratë punëtore migrante në vitin 2008, CEDAW/C/2009/WP.1/R.
- ¹⁸⁶ Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave e miratuar dhe e hapur për nënshkrim, ratifikim dhe pranim nga rezoluta 34/180 e Asamblesë së Përgjithshme më 18 dhjetor 1979 dhe hyrë në fuqi më 3 shtator 1981, në përputhje me nenin 27(1).
- ¹⁸⁷ Rekomandime i përgjithshëm nr. 26 për gratë punëtore migrante në vitin 2008, CEDAW/C/2009/WP.1/R.
- ¹⁸⁸ Rekomandime i përgjithshëm nr. 26 për gratë punëtore migrante në vitin 2008, CEDAW/C/2009/WP.1/R.
- ¹⁸⁹ Seri e Traktate të Evropës - Nr. 210. Konventa e Këshillit të Europës për parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje. Stamboll, 11.
- ¹⁹⁰ Kombet e Bashkuara, *Deklarata e Pekinit dhe Platforma e Veprimit, miratuar në Konferencën e Katërt Botërore për Gratë*, 27 tetor 1995, e gjeni në: <https://www.refworld.org/docid/3dde04324.html> [parë në 6 Shkurt 2021].
- ¹⁹¹ The impact of migration on migrant women and girls: a gender perspective Report of the Special Rapporteur on the human rights of migrants, A/HRC/41/38, 2019.
- ¹⁹² Shihni Fondi Shumëpalësh i Investimeve, "Remittances and the Dominican Republic. Survey of recipients in the Dominican Republic, survey of senders in the United States" PowerPoint presentation at Columbia University, New York më 23 nëntor 2004. E gjeni në <https://slideplayer.com/slide/4771178/>.
- ¹⁹³ Ibid.
- ¹⁹⁴ Shih Richard Record and Abdu Mohiddin, "An economic perspective on Malawi's medical 'brain drain'" in Globalization and Health, vol. 2, No. 12 (2006).
- ¹⁹⁵ IOM, Gender, Migration and Remittances, Info sheet 2014.
- ¹⁹⁶ Ibid, shih Rekomandimi i Përgjithshëm 26 CEDAW, shih edhe UN Women, MAKING GENDER-RESPONSIVE MIGRATION LAWS, Policy brief No. 4.

- ¹⁹⁷ Asambleja e Përgjithshme e OKB-së (2015). Raport i Sekretarit të Përgjithshëm “Violence against women migrant workers” A/70/205, para. 6 3 CEDAW GR26 para. 10
- ¹⁹⁸ Asambleja e Përgjithshme e OKB-së (2015). Raport i Sekretarit të Përgjithshëm “Violence against women migrant workers” A/70/205, para. 9 5 CEDAW GR26 para. 24
- ¹⁹⁹ Ibid.
- ²⁰⁰ CEDAW GR26 para. 12 10 CEDAW GR26 para. 24 (e) 11 Asambleja e Përgjithshme e OKB-së (2015). Raport i Sekretarit të Përgjithshëm “Dhuna kundër grave migrante” A/70/205, para. 10 12 CEDAW GR26 para. 25
- ²⁰¹ Asambleja e Përgjithshme e OKB-së (2015). Raport i Sekretarit të Përgjithshëm “Dhuna kundër grave migrante” A/70/205, para. 12 8 Asambleja e Përgjithshme e OKB-së (2015). Raport i Sekretarit të Përgjithshëm “Dhuna kundër grave migrante” A/70/205, para. 10
- ²⁰² Ibid.
- ²⁰³ Asambleja e Përgjithshme e OKB-së (2015). Raport i Sekretarit të Përgjithshëm “Violence against women migrant workers” A/70/205, para. 13 18 CEDAW GR26 para. 26
- ²⁰⁴ Asambleja e Përgjithshme e OKB-së (2015). Raport i Sekretarit të Përgjithshëm “Violence against women migrant workers” A/70/205, para. 7 17 CEDAW GR26 para. 15.
- ²⁰⁵ Agjenda 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm, 2015.
- ²⁰⁶ Rekomandime për adresimin e të drejtave të njeriut të grave në paktin global për migracion të sigurt dhe të rregullt dhe migracionin e rregullt, Rezultat i takimit të ekspertëve në Gjenevë nëntor 2016, UN Women 2017.
- ²⁰⁷ Politika dhe menaxhimi i migracionit për motive punësimi: Module trajnimi, Përgatitur për Programin e Partneritetit ILO-Kore “Enhancing National Migration Management in Cambodia, Lao People’s Democratic Republic, Mongolia and Thailand” ILO.
- ²⁰⁸ Burimi: José María Ramirez-Machado: Domestic work, conditions of work and employment: A legal perspective, Conditions of Work and Employment Series No. 7 (Geneva, ILO, 2003) p. 27.
- ²⁰⁹ Fëmijët Refugjatë: Udhëzimet për Mbrojtje dhe Kujdes, UNHCR, 1994.
- ²¹⁰ According to the Inter-agency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children: Unaccompanied children (also called unaccompanied children) are children who have been separated from both parents and other relatives and are not being cared for by an adult who, by law or custom, is responsible for doing so. Separated children are those separated from both parents or from their previous legal or customary primary caregiver, but not necessarily from other relatives. These may, therefore, include children accompanied by other adult family members. (International Committee of the Red Cross, International Rescue Committee, United Nations Children’s Fund, United Nations High Commissioner for Refugees, World Vision, Inter-agency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children, 2004, p. 13)
- ²¹¹ Një kuadër dhe rekomandim për masa mbi fëmijët e prekur nga migracioni në Karaibe, IOM, 2010.
- ²¹² UNHCR për fëmijët refugjatë: Udhëzime për Mbrojtjen dhe Kujdesin.
- ²¹³ Konventa e OKB-së për të Drejtat e Fëmijëve (KDF). E miratuar dhe e hapur për nënshkrim, ratifikim dhe miratim nga rezoluta 44/25 e 20 nëntorit 1989 e Asamblesë së Përgjithshme, hyrë në fuqi më 2 shtator 1990.
- ²¹⁴ KDF Koment i përgjithshëm nr.6, Trajtimi i të miturve të ndarë dhe të pashoqëruar jashtë vendit të tyre të origjinës CRC/GC/2005/6.
- ²¹⁵ Plani i Veprimit i Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Fëmijëve Refugjatë dhe Migrantë në Evropë (2017-2019), e gjeni në: <https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/7362-council-of-europe-action-plan-on-protecting-refugee-and-migrant-children-in-europe-2017-2019.html>
- ²¹⁶ Dokument i UNICEF, Krijimi i praktikave premtuese për të mbrojtur fëmijët në migracion në Bashkimin Evropian, <https://www.unicef.org/eca/media/5866/file/Promising%20practices%20in%20protection%20of%20refugee%20and%20migrant%20children%20in%20Europe.pdf>
- ²¹⁷ Fjalorth i IOM-it për Migracionin 2019.
- ²¹⁸ INTERNATIONAL AGENDA FOR MIGRATION MANAGEMENT COMMON UNDERSTANDINGS AND EFFECTIVE PRACTICES FOR A PLANNED, BALANCED, AND COMPREHENSIVE APPROACH TO THE MANAGEMENT OF MIGRATION Berne, 16-17 dhjetor 2004
- ²¹⁹ Ibid.
- ²²⁰ Krijuar në vitin 2007, Forumi Global për Migracionin dhe Zhvillimin (GFMD) është një proces i drejtuar nga shteti, joformal dhe jo-detyrues, i cili ndihmon në formësimin e debatit global mbi migracionin dhe zhvillimin. Ai ofron një hapësirë fleksibël, me shumë aktorë, ku qeveritë mund të diskutojnë aspektet shumëdimensionale, mundësitë dhe sfidat në lidhje me migracionin, zhvillimin dhe lidhjen midis këtyre dy fushave. Procesi GFMD lejon qeveritë - në partneritet me shoqërinë civile, sektorin privat, sistemin e OKB-së dhe aktorë të tjerë të interesuar - të analizojnë dhe diskutojnë çështje të ndjeshme, të krijojnë konsensus, të paraqesin zgjidhje inovative dhe të ndajnë politikat dhe praktikatat, e gjeni në: <https://gfmd.org/>
- ²²¹ Ibid.
- ²²² Dialogu Ndërkombëtar për Migracionin (IDM) i organizuar nga IOM ofron një mundësi për qeveritë, organizatat ndër-qeveritare dhe jo-qeveritare dhe palët e tjera të interesit që të diskutojnë çështje të politikave të migracionit, në mënyrë që të eksplorojnë dhe të studiojnë çështje të politikave me interes të përbashkët dhe të bashkëpunojnë për adresimin e tyre e gjeni në: <http://moscow.iom.int/en/international-dialogue-migration>
- ²²³ Ibid.

- ²²⁴ GATS, e gjeni në: https://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/gatsqa_e.htm
- ²²⁵ GAMM, Kuadri kryesor i politikës së jashtme të migracionit të Bashkimit Evropian bazuar në partneritetin e mirëfilltë me vendet jo-BE dhe që adreson të gjitha aspektet e migracionit dhe lëvizjes në një mënyrë të integruar, gjithëpërfshirë dhe të ekuilibruar, e gjeni në https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/global-approach-migration-and_en
- ²²⁶ Procesi i Pragës e gjeni në: <https://www.pragueprocess.eu/en/>
- ²²⁷ Procesi i Budapestit është një dialog ndër-rajonal për migracionin që shtrihet nga Evropa në Rugët e Mëndafshit- mbulon gjithashtu fqinjët e Evropës Lindore, Ballkanin Perëndimor dhe Azinë Qendrore. Përfshin mbi 50 qeveri dhe shumë organizata ndërkombëtare.
- ²²⁸ Angazhimet e Stambollit në Partneritetin për Rugët e Mëndafshit e gjeni në: <https://www.budapestprocess.org/about-us/mission-and-vision-statement/istanbul-commitments>
- ²²⁹ MARRI ka krijuar bashkëpunim me mekanizmat përkatës rajonalë, agjencitë qeveritare dhe ndërqeveritare, si dhe organizatat ndërkombëtare që synojnë arritjen e një koordinimi më të mirë dhe kryerjen e aktiviteteve të sinkronizuara në fushat e migracionit, azilit dhe refugjatëve, e gjeni në: <https://marri-rc.org.mk/>
- ²³⁰ Procesi i Bashkëpunimit i Evropës Juglindore, e gjeni në: <https://www.rcc.int/pages/111/south-east-european-cooperation-process--seecp>
- ²³¹ MODULE TRAJNIMI, PËR MENAXHIMIN E MIGRACIONIT PËR MOTIVE PUNËSIMI, Manual i Trajnerit, OSCE dhe IOM, 2010.
- ²³² ILO, Marrëveshje dypalëshe dhe bashkëpunimi rajonal, e gjeni në: http://www.ilo.org/global/docs/WCMS_226300/lang-en/index.html
- ²³³ Marrëveshje dypalëshe dhe kombëtare dhe Memorandume mirëkuptimi për të trajtuar punën e padeklaruar, Ruslan Stefanov dhe Daniela Mineva, Vitosh Research EOOD (Qendra për Studime të Demokracisë), Dokument nga Seminari i Vlerësimit Tematik: 'Marrëveshje dypalëshe dhe kombëtare dhe Memorandume mirëkuptimi për të trajtuar punën e padeklaruar' Utrecht, Holandë, 11-12 prill 2017.
- ²³⁴ Module trajnimi për menaxhimin e migracionit për motive punësimi, Manual i Trajnerit, OSCE dhe IOM, 2010. Gjithashtu shih, OSCE, ILO dhe IOM, Manual për Krijimin e Politikave të Efektshme të Migracionit për Motive Punësimi në Vendin e Origjinës dhe Destinacionit (Gjeneva dhe Austria, 2007).
- ²³⁵ Paraqitje e Qeverisjes së Migracionit: Republika e Shqipërisë, shtator 2018, IOM, e gjeni në: <https://migrationdataportal.org/sites/default/files/2018-09/Migration%20Governance%20Snapshot-Republic%20of%20Albania.PDF>.
- ²³⁶ GFMD, <http://www.gfmd.org/pfp/ppd/106>.
- ²³⁷ Ilir Gëdeshi & Russell King, 2018, Tendencat e Reja në Migracionin e Mundshëm nga Shqipëria, e gjeni në: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/albanien/15272.pdf>
- ²³⁸ Maksimizimi i ndikimit në zhvillim të migracionit për motive punësimi në Ballkanin Perëndimor, 2018, e gjeni në <https://euagenda.eu/publications/maximising-the-development-impact-of-labour-migration-in-the-eastern-balkans>.
- ²³⁹ Ilir Gëdeshi dhe Russell King, Sondazh Kombëtar për Migracionin e Familjeve në Shqipëri. Pjesa II: Azilërkuesit e kthyer shqiptarë: Riintegrim ose ri-emigrim? Shtator 2020, e gjeni në: https://www.researchgate.net/publication/344073180_Albanian_returned_asylum_seekers_Reintegration_or_re-emigration
- ²⁴⁰ Sipas Profilit të Zgjeruar të Migracionit 2015 -2018, numri total i shqiptarëve që jetojnë jashtë arrin në 1 584 137 persona, nga të cilët 828 530 meshkuj dhe 755 607 femra.
- ²⁴¹ Profil Migracioni 2016 dhe Profil i Zgjeruar Migracioni 2015 -2018.
- ²⁴² Ilir Gëdeshi & Russell King, 2018, fq. 60-62.
- ²⁴³ Strategjia Kombëtare e Diasporës, 2018 -2024 dhe Plani i Veprimit, Fig.4, fq.12, e gjeni në: <https://diaspora.gov.al/wp-content/uploads/2018/05/STRATEGJIA-KOMBETARE-E-DIASPORES-2018-2024-DHE-PLANI-I-VEPRIMIT.pdf>
- ²⁴⁴ Profili i Zgjeruar i Migracionit 2015 -2018.
- ²⁴⁵ Profili i Migracionit 2016, e gjeni në: https://mb.gov.al/wp-content/uploads/2018/02/Profili_i_Migracionit_2016_03.11_Shqip.pdf
- ²⁴⁶ Profili i Migracionit 2016, e gjeni në: https://mb.gov.al/wp-content/uploads/2018/02/Profili_i_Migracionit_2016_03.11_Shqip.pdf
- ²⁴⁷ Në vitin 2016, të huajt nga vendet evropiane zinin 66%, ku 5.6% vinin nga Amerika (Veriu & Jugu), 26% nga Azia, 1.8% nga Afrika dhe numri i imigrantëve nga shtetet e tjera ishte i pakonsiderueshëm. Në 1 janar 2017 numri i të huajve që banojnë në Shqipëri ishte 12 519 ose rreth 0.4 % e popullsisë.
- ²⁴⁸ IOM Albania, Faqe zyrtare e internetit, e gjeni në: <https://albania.iom.int/migration-and-albania>. Shih gjithashtu Profil i Zgjeruar Migracioni 2015 -2018.
- ²⁴⁹ Shih Ligji Nr. 111/2017 PËR NDIHMËN JURIDIKE TË GARANTUAR NGA SHTETI.
- ²⁵⁰ Neni 12 i Pakti Ndërkombëtar për të Drejta Civile dhe Politike (ICCPR) i cili parashikon që: "1. Secili që ndodhet ligjërisht në territorin e një shteti ka të drejtë të lëvizë lirisht brenda këtij territori si dhe të zgjedhë lirisht vendbanimin e tij. 2. Secili është i lirë të braktisë cilindo vend, duke përfshirë edhe vendin e tij. [...] 4. Askush nuk duhet të privohet arbitrarisht nga e drejta për të hyrë në vendin e tij." Me fjalë të tjera, nuk ekziston një e drejtë e përgjithshme e individit për të hyrë në territorin e një shteti nëse nuk është shtetas i atij shteti. Megjithatë, në lidhje me nenin 12(4) ICCPR, është e diskutueshme që kjo e drejtë mund të zbatohet për banorët e një shteti.

- ²⁵¹ IOM & OSCE, Module Trajnimi për Menaxhimin e Migracionit për Motive Punësimi, Manual i Trajnerëve, 2010, e gjeni në: <https://www.osce.org/files/f/documents/f/d/92572.pdf>
- ²⁵² IOM Albania, Manual Trajnimi për të Drejtën Migratore, 2009, fq. 123, e gjeni në: <https://albania.iom.int/sites/default/files/publication/19.%20E%20Drejta%20Migratore.pdf>
- ²⁵³ <https://www.iom.int/speeches-and-talks/opening-remarks-international-conference-immigration-inspection-and-service>
- ²⁵⁴ Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme, e gjeni në: <http://punetejashtme.gov.al/wp-content/uploads/2018/11/2-regjimi-i-vizave-per-te-huajt-01.11.2018.pdf>.
- ²⁵⁵ Masa praktike për të Ulur Migracionin e Parregullt të prodhuar nga Rrjeti Evropian i Migracionit, 2012 https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/irregular-migration/00a_emn_synthesis_report_irregular_migration_october_2012_en.pdf
- ²⁵⁶ IOM Albania, Manual Trajnimi për të Drejtën Migratore, 2009.
- ²⁵⁷ Fjalorth i IOM-it 2019, <https://migrationdataportal.org/themes/return-migration>
- ²⁵⁸ IOM Shqipëri, Kthimi i migrantit të parregullt në Shqipëri: Vlerësim i shqyrtimit, pritjes dhe kthimit. 2006 <https://albania.iom.int/sites/default/files/publication/62.%20Readmission%20Assessment%20Report.pdf>
- ²⁵⁹ Vendim i Këshillit 2004/574/EC of 29.04.2004 që ndryshon Manualin e Përbashkët dhe Pjesën B të Aneksit VIII të Propozimit të Komisionit për Rregulloren e Këshillit që krijon Kodin Komunitar për rregullat e lëvizjes së njerëzve në kufij.
- ²⁶⁰ IOM Shqipëri, Kthimi i migrantit të parregullt në Shqipëri: Vlerësim i shqyrtimit, pritjes dhe kthimit. Nevoja dhe modalitete, 2006, e gjeni në: <https://albania.iom.int/sites/default/files/publication/62.%20Readmission%20Assessment%20Report.pdf>.
- ²⁶¹ *Të gjitha referencat për Kosovën, qoftë territori, institucionet ose popullsia, në këtë tekst do të kuptohen në përputhje të plotë me Rezolutën 1244 të Këshillit të Sigurimit të Organizatës së Kombeve të Bashkuara dhe nuk prekin statusin e Kosovës.
- ²⁶² IOM Shqipëri, Kthimi i migrantit të parregullt në Shqipëri: Vlerësim i shqyrtimit, pritjes dhe kthimit. Nevoja dhe Modalitete, 2006.
- ²⁶³ Migrantët me akses në shërbimet thelbësore, www.albania.iom.int › news › migrants-having-access-essential-services
- ²⁶⁴ Më 17 shtator 2019, Komiteti i Këshillit të Evropës për Parandalimin e Torturës dhe Trajtimit ose Ndëshkimit Çnjerëzor ose Poshtëruës (CPT) publikoi raportin mbi Qendrën e Ndalimit të të Huajve në Karreç ku dha një sërë rekomandimesh në lidhje me kushtet materiale, regjimin, kujdesin shëndetësor, personelin, qelitë e sigurisë (izolimit) dhe informacionin mbi të drejtat dhe procedurat ligjore të shtetasve të huaj, e gjeni në: https://www.coe.int/en/web/special-representative-secretary-general-migration-refugees/newsletter-october-2019/-/asset_publisher/cvKOAoroBOTI/content/cpt-publishes-report-on-albania-including-karrec-detention-centre-for-foreigners?_101_INSTANCE_cvKOAoroBOTI_viewMode=view/
- ²⁶⁵ National Migration Strategy, Domain 4, Identification of migrants as a vulnerable category.
- ²⁶⁶ KE, Përdorimi i ndalimit dhe alternativave të ndalimit në kontekstin e politikave të imigracionit Raport përmbledhës për Studimin e Fokusuar të EMN 2014.
- ²⁶⁷ Ibid.
- ²⁶⁸ IOM dhe Parlamenti Evropian, Ligje për Imigracionin e Ligjshëm në 27 Shtete Anëtare të BE-së, 2009.
- ²⁶⁹ IOM Fondi i Zhvillimit & BE, Udhëzime, Ndhima për Mbrojtjen e Migrantëve të Pambrojtur në Zambia, e gjeni në: https://www.iom.int/files/live/sites/iom/files/Country/docs/Guidelines_Protection-Assistance-for-Vulnerable-Migrants.pdf
- ²⁷⁰ https://publications.iom.int/system/files/pdf/bid_guidelines_zambia.pdf?language=en
- ²⁷¹ Strategjia Kombëtare e Migracionit, Fusha 4, Identifikimi i migrantëve si kategori e pambrojtur.
- ²⁷² IOM Instrumenti i Vlerësimit të Faktorëve Individualë, e gjeni në: https://www.iom.int/sites/default/files/our_work/DMM/MPA/14-individualtoolkit.pdf
- ²⁷³ Ibid.
- ²⁷⁴ Fakte për Shqipërinë, UNHCR, 2019. <https://www.unodc.org/e4j/en/secondary/human-trafficking-and-migrant-smuggling.html>
- ²⁷⁵ Standardet e Shërbimit të Njësie Lëvizëse për Identifikimin dhe Referimin e Viktimave/Viktimave të Mundshme të Trafikimit, 2019: <http://differentandequal.org/wp-content/uploads/2020/06/Standardet-e-Sherbimit.pdf>
- ²⁷⁷ RAPORT VLERËSIMI SHQIPËRIA, Raundi i Tretë i Vlerësimit GRETA, Grupi i Ekspertëve për Masat Kundër Trafikimit të qenieve njerëzore Qasjen në Drejtësi dhe zgjidhje të efektshme për viktimat e të trafikimit të qenieve njerëzore GRETA(2020)09 Publikim: 15 dhjetor 2020.
- ²⁷⁸ Alone and unsafe: Children, migration, and sexual and gender-based violence Report © International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Geneva, 2018, fond on <https://media.ifrc.org/ifrc/wp-content/uploads/sites/5/2018/11/181126-AloneUnsafe-Report-EN-web.pdf>
- ²⁷⁹ E drejta migratore, pg.92.
- ²⁸⁰ Instituti për Demokraci dhe Ndërmjetësim, Azilkërkesit e Pambrojtur dhe Migrantët e Parregullt në Shqipëri. Tendanca, Sfida dhe Zgjidhje të Politikave, 2019, e gjeni në: https://idmalbania.org/wp-content/uploads/2019/09/policy-brief_Vulnerable-asylum-seekers-and-irregulat-migrants.pdf
- ²⁸¹ GJEDNJ, Mubilanzila Mayeka dhe Kaniki Mitunga v. Belgjikës, nr. 13178/03, 12 tetor 2006, para. 55; GJEDNJ, Muskhadzhieva dhe të Tjerët v. Belgjikës, nr. 41442/07, 19 janar 2010, para. 56, e gjeni në https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-returning-unaccompanied-children_en.pdf.

- ²⁸² VKM nr. 578 , datë 3.10.2018, "Për procedurat e referimit e të menaxhimit të rastit, hartimin dhe përbajtjen e planit individual të mbrojtjes, financimin e shpenzimeve për zbatimin e tij, si dhe zbatimin e masave të mbrojtjes".
- ²⁸³ Aplikantë për azil nga Ballkani Perëndimor, <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/public/BZ0213708ENC.pdf>
- ²⁸⁴ Lenja, V., Grazhdani T., Pajo, V., Kore Z., Përgjegjësia për të miturit e pashoqëruar shqiptarë në kufijtë jugorë. Vlerësimi i kontekstit shqiptar, 2015, fq 43, e gjeni në: <https://albania.iom.int/sites/default/files/publication/66.%20RESPONSIBILITY%20TOWARDS%20ALBANIAN%20UNACCOMPANIED%20MINORS%20TRAVELLING%20ACROSS%20SOUTHERN%20BORDERS.pdf>
- ²⁸⁵ Ibid.
- ²⁸⁶ Dhuna me Bazë Gjinore (GBV) është një term ombrellë për çdo akt të dëmshëm që kryhet kundër vullnetit të një personi dhe që bazohet në dallime të përcaktuara (d.m.th gjinore) sociale ndërmjet meshkujve dhe femrave. Mund të jetë fizike, seksuale, emocionale, verbale, financiare dhe/ose psikologjike. Mund të ndodhë në publik ose privat dhe individët e të gjitha gjinive mund të jenë viktime të saj. Në mënyrë disproporcionale prek gratë, vajzat dhe personat me identitet gjinor të ndryshëm ose orientim seksual të ndryshëm (LGBTQI) për shkak të pabarazive gjinore. Në mbarë botën, vlerësohet se një në tre gra përjeton abuzim fizik ose seksual në jetën e saj. Shih <https://rosanjose.iom.int/SITE/en/blog/what-makes-migrants-vulnerable-gender-based-violence>.
- ²⁸⁷ https://www.un.org/en/development/desa/population/events/pdf/3/P01_DAW.pdf
- ²⁸⁸ Dokument Politikash i IMD-së, 2019.
- ²⁸⁹ [https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/cultural-mediator_en#:~:text=Definition\(s\),and%20with%20different%20cultural%20backgrounds](https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/cultural-mediator_en#:~:text=Definition(s),and%20with%20different%20cultural%20backgrounds)
- ²⁹⁰ https://www.iom.int/sites/default/files/our_work/ODG/GCM/IOM-Thematic-Paper-Integration-and-Social-Cohesion.pdf
- ²⁹¹ Strategjia Kombëtare e Migracionit, 2019-2022, Kuadri i Efektshëm i Migracionit për Motive Punësimi, e gjeni në: https://albania.iom.int/sites/default/files/publication/STRATEGJIA_KOMBËTARE_ok.pdf.
- ²⁹² https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro_bangkok/documents/publication/wcms_bk_pb_202_en.pdf
- ²⁹³ Ministry of Finance and Economy official website, found on: https://www.financa.gov.al/wp-content/uploads/2018/06/VKM_te_ne_mbeshtetje_te_Ligjit_Per_te_huajt_108-2013.pdf
- ²⁹⁴ IOM Albania, Vlerësim për mbrojtjen e të drejtave të punëtorëve migrantë në Shqipëri, 2016, found on: https://publications.iom.int/system/files/pdf/vleresimi_per_mbrojtjen_e_te_drejtave_te_puntoreve_migrante_albpdf.pdf
- ²⁹⁵ https://publications.iom.int/system/files/pdf/vleresimi_per_mbrojtjen_e_te_drejtave_te_puntoreve_migrante_albpdf.pdf
- ²⁹⁶ Vlerësimi i mbrojtjes së të drejtave të punëtorëve migrantë, 2016 https://publications.iom.int/system/files/pdf/assessment_of_the_protection_of_the_rights_of_migrant_workers_in_albania_eng.pdf
- ²⁹⁷ Në vitin 2018 sipas FER, u shqyrtuan dhe u pranuan rreth 9090 leje qëndrimi.
- ²⁹⁸ https://publications.iom.int/system/files/pdf/vleresimi_per_mbrojtjen_e_te_drejtave_te_puntoreve_migrante_albpdf.pdf. Shih gjithashtu Profil i Zgjeruar Migracioni 2015 -2018.
- ²⁹⁹ IOM Albania, Vlerësim për mbrojtjen e të drejtave të punëtorëve migrantë në Shqipëri, 2016.
- ³⁰⁰ Inspektorati Shtetëror i Punës dhe Shërbimet Sociale, e gjeni në: <https://inspektoriatipunes.gov.al/punemarres-nen-18-vice/>. Shih edhe Kodin e Punës, Kreu X.
- ³⁰¹ Indeksi i Politikave për Integrimin e Migrantëve, e gjeni në: <https://www.mipex.eu/albania>
- ³⁰² ECRI report to Albania, 6th monitoring cycle, 2020: <https://rm.coe.int/report-on-albania-6th-monitoring-cycle-/16809e8241>
- ³⁰³ Shëndeti i refugjatëve dhe migrantëve, Analiza e situatës rajonale, praktikat, përvojat, mësimet e nxjerra dhe e ardhmja, Rajoni Evropian OBSH 2018.
- ³⁰⁴ Qendër e Informimit për Shërbimet Publike, e gjeni në: <http://www.adisa.gov.al/non-eu-members/>
- ³⁰⁵ PËRSHTATSHMËRIA E STUDENTËVE ME PREJARDHJE IMIGRANTI: FAKTORËT E MIRËQENIES, OECD 2018:
- ³⁰⁶ Ministria e Brendshme, faqe zyrtare interneti, e gjeni në: <https://mb.gov.al/lista-e-dokumentave-per-te-fituar-shtetesine-shqiptare/>
- ³⁰⁷ Qendër e Informimit për Shërbimet Publike, e gjeni në: <http://www.adisa.gov.al/eu-members/#reunion>
- ³⁰⁸ Profili Socio-Ekonomik i Migrantëve të Kthyer në Shqipëri, IOM Shqipëri, 2016 <https://albania.iom.int/sites/default/files/publication/10.%20Social%20and%20Economic%20Profile%20of%20the%20Return%20Migrants%20in%20Albania.pdf>
- ³⁰⁹ Ilir Gedeshi, Elira Jorgoni, Ndikimi social i emigracionit në migracionin rural-urban të Europës Qendrore dhe Lindore, Profil i Vendit, 2012.
- ³¹⁰ Strategjia e Riintegrimit dhe Strategjia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi 2014-2020, e gjeni në: https://financa.gov.al/wp-content/uploads/2018/09/NESS-ENG-8-1-15_final-version.pdf
- ³¹¹ ACER Studim për shërbimet që u ofrohen migrantëve të kthyer në 13 bashki në Shqipëri, 2020.
- ³¹² <https://albania.iom.int/migration-and-albania>
- ³¹³ Migracioni shqiptar i kthimit: migrantët kanë tendencë të kthehen në vendin e tyre të origjinës Lois Labrianidis dhe Panos Hatziprokopiou.
- ³¹⁴ Fëmijët dhe migracioni në Shqipëri, Terres de Homme, 2017 ([http://tdh-europe.org/upload/document/7270/MIGRATION%20REPORT%20ALBANIA%20\(alb\)_web.pdf](http://tdh-europe.org/upload/document/7270/MIGRATION%20REPORT%20ALBANIA%20(alb)_web.pdf))

- ³¹⁵ Paraqitje e Qeverisjes së Migracionit: Republika e Shqipërisë Shtator 2018.
- ³¹⁶ https://www.iom.int/sites/default/files/our_work/ODG/GCM/IOM-Thematic-Paper-Integration-and-Social-Cohesion.pdf
- ³¹⁷ https://rosanjose.iom.int/site/sites/default/files/Documents/reintegration%20position%20paper_final.pdf
- ³¹⁸ Ibid.
- ³¹⁹ Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim, e gjeni në: http://dap.gov.al/images/DokumentaStrategjik/NSDI_2015-2020.pdf
- ³²⁰ UNDP, POLITIKAT DHE PRAKTIKAT E KTHIMIT TË TRURIT NË BALLKANIN PERËNDIMOR BOTUES: Group 484 Centre for Migration, e gjeni në <http://www.crpm.org.mk/wp-content/uploads/2014/02/From-Brain-Gain-Policies-to-Practices-.pdf>
- ³²¹ AADF Albanian-American Development Fund – Excellence Program (LEAD Albania)
- ³²² Qasjet e efektshme të riintegritimit IOM, 2015.
- ³²³ Vendimet e Këshillit të Ministrave nr. 101, datë 23.2.2018 "Për mënyrën e organizimit dhe funksionimit të agjencive private të punësimit, nr. 162 "Programi nxitës i punësimit Për pagesën e pjesëmarrjes në kurset e formimit profesional", Nr. 873 "Për programet e nxitjes së punësimit të praktikave profesionale për punëkërkuesit që kanë mbaruar arsimin e lartë brenda dhe jashtë vendit", Nr. 27" "Për programin e nxitjes së punësimit të grave dhe vajzave nga grupet e veçanta", Nr. 47 "Për programet e nxitjes së punësimit të punëkërkuesve të papunë nëpërmjet formimit në punë", "Program për nxitjen e punësimit të punëkërkuesve të papunë në vështirësi ".
- ³²⁴ OSBE/ODIHR Praktikat e Mira për Integrimin e Migrantit: Manual Trajneri, 2018, e gjeni në: <https://www.osce.org/odihr/393554>
- ³²⁵ Sfidat e emigrantëve të kthyer në integrimin në vend Fokusi tek familjet (me fëmijë). Gjetjet për Rajonin e Tiranës, 2017 http://observator.org.al/wp-content/uploads/2017/06/Vleresimi_i_sfidave_te_emigranteve_te_kthyer_ne_integrimin_ne_vend-Qarku_Tirane.pdf
- ³²⁶ <https://partnersalbania.org/News/paketa-ligjore-mbi-ndermarrjet-sociale-ne-shqiperi/>
- ³²⁷ http://partnersalbania.org/wpcontent/uploads/2020/09/Characteristics_and_Challenges_of_Social_Enterprises_in_Albania_baseline_study.pdf?fbclid=IwAR009jY5TgkqcnQr5618RTt7E1igAMcTmhy5Sm8As45nMNcpzxTNCRN-LE
- ³²⁸ Udhëzimi i Ministrisë të Arsimit dhe Sporteve, nr. 17 datë 03.08.2016 parashikon njohje e diplomave që korrespondojnë me nivelet 5, 6, 7 dhe 8 të Kornizës Shqiptare të Kualifikimit, me fjalë të tjera Doktoraturë, Master, Bachelor dhe diploma profesionale dy-vjeçare.
- ³²⁹ Praktikat e Mira për Integrimin e Migrantit: Manual i Trajnerit, OSBE/ODIHR, 2018.
- ³³⁰ IOM Shqipëri, Faqe zyrtare e internetit, e gjeni në: <https://www.tirana.al/sherbimi/strehimi>
- ³³¹ Përmbledhje e Vendimeve në lidhje me programin e strehimit, e gjeni në: <https://www.financa.gov.al/vendimet-e-miratuara-ne-programin-e-strehimit/>
- ³³² Ministria e Financave dhe Ekonomisë, faqe zyrtare, Përmbledhje e procedurave dhe kontakteve të nevojshme në mbështetje të riintegritimit të migrantëve pas kthimit në Shqipëri, IOM, 2009, e gjeni në: <https://albania.iom.int/sites/default/files/publication/35.%20Info%20riintegrimi.pdf>
- ³³³ Save the Children, Arsimi përfshirës në Shqipëri, 2020.
- ³³⁴ <https://www.shendetesia.gov.al/informacion-per-emigrantet-2/>
- ³³⁵ Fëmijët dhe Migracioni në Shqipëri. Tendencat më të fundit dhe masat në dispozicion, 2017, e gjeni në: [http://tdh-europe.org/upload/document/7270/MIGRATION%20REPORT%20ALBANIA%20\(eng\)_web.pdf](http://tdh-europe.org/upload/document/7270/MIGRATION%20REPORT%20ALBANIA%20(eng)_web.pdf)
- ³³⁶ Observator për Të Drejtat e Fëmijëve dhe të Rinjve, e gjeni në: http://observator.org.al/wpcontent/uploads/2017/06/Vleresimi_i_sfidave_te_emigranteve_te_kthyer_ne_integrimin_ne_vend-Qarku_Tirane.pdf
- ³³⁷ https://www.oecd-ilibrary.org/sites/5fee55b3-en/1/3/6/index.html?itemId=/content/publication/5fee55b3-en&_csp_=fd9b3a32c91df583ea50209b6fb27e&itemIGO=oecd&itemContentType=book#section-d1e5256
- ³³⁸ <https://ecdpm.org/wp-content/uploads/Mapping-Private-Sector-Engagement-Along-Migration-Cycle-Full-Report-ECDPM-March-2020.pdf>
- ³³⁹ <https://www.swisscontact.org/en/projects/c4ee-returned-migrants>
- ³⁴⁰ Studimi i IOM-it i Orientuar Drejt Politikave: Angazhimi i diasporës në zhvillim, e gjeni në: https://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/policy_and_research/policy_documents/iom_research.pdf
- ³⁴¹ Diaspora shqiptare në shifra, INSTAT, 2019, e gjeni në: <http://www.instat.gov.al/media/6547/diaspora-2019.pdf>
- ³⁴² Banka e Shqipërisë, Remitancat: Një mbështetje për zhvillim, 2016, e gjeni në: https://www.bankofalbania.org/rc/doc/Remitancat_Revista_11930.pdf
- ³⁴³ Remitancat. një mbështetje për zhvillim. https://www.bankofalbania.org/rc/doc/Remitancat_Revista_11930.pdf
- ³⁴⁴ Sipas të dhënave të Bankës së Shqipërisë dërguar në kuadër të validimit të këtij manuali.
- ³⁴⁵ The Greenback Project" found on: https://www.bankofalbania.org/Press/Document_Title_19727_1.html
- ³⁴⁶ IOM, Migracioni dhe Zhvillimi: Perspektiva nga Jugu Stephen Castles Raúl Delgado Wise, 2008.